תלמוד ירושלמי · מפרשים · פני משה על תלמוד ירושלמי · סדר זרעים

פני משה על תלמוד ירושלמי דמאי

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי דמאי

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-דמאי/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 10
הלכה ג 15
הלכה ד 24
פרק ב 27
הלכה א 27
הלכה ב 37
הלכה ג 40
הלכה ד 42
הלכה ה 46
פרק ג 48
הלכה א 48
הלכה ב 52
הלכה ג 56
הלכה ד 58
הלכה ה 63
הלכה ו 64
פרק ד 65
הלכה א 65
הלכה ב 71
הלכה ג 71
הלכה ד 75
הלכה ה 76
פרק ה 78
הלכה א 78
הלכה ב 83
הלכה ג 89
הלכה ד 92
הלכה ה 94
הלכה ו 96
הלכה ז 97
הלכה ח 98
פרק ו 103
הלכה א 103
הלכה ב 111
הלכה ג 119
הלכה ד 119
הלכה ה 121
הלכה ו 126
הלכה ז 128
הלכה ח 130
פרק ז 135
הלכה א 135
הלכה ב 138
הלכה ג 139
הלכה ד 141
הלכה ה 146
הלכה ו 147
הלכה ז 153
הלכה ח 158

פרק א

הלכה א

מתני' **הקלין שבדמאי**. דמאי דא מאי מפני שהוא ספק וזהו התבואה והפירות הנקחים מעמי הארץ שאינם נאמנים על עשרות וחבר הלוקח מהם צריך להפריש תרומת מעשר ומעשר שני אם היא שנת מעשר שני אבל תרומה גדולה לא נחשדו עמי הארץ עליה לפי שהיא בעון מיתה וגם אין לה שיעור מן התורה שחטה אחת פוטרת כל הכרי והכל נזהרים בה ומעשר ראשון ומעשר עני צריך להפריש מן הדמאי שהמוציא מחבירו עליו להביא ראיה ויכול בעל הפירות לומר ללוי או לעני הבאים ליטול המעשרות הבא ראיה שאין פירות הללו מעושרין וטול אבל בתרומת מעשר ליכא למימר הכי שהאוכל טבל שלא הורמו ממנו מתנות כהונה חייב מיתה והלכך מפריש תרומת מעשר ויתננו לכהן ומעשר שני נמי כדי שלא לאכלו בטומאה או שלא לאכלו חוץ לירושלם בלא פדיון והשתא קאמר התנא הכא דיש שהקלו חכמים ולא גזרו עליהם דמאי ואלו הפירות דקחשיב להו במתני' לפי שחזקתן מן ההפקר הן דלא חשיבי והלכך פטורין הן מן הדמאי:

השיתין. תאנים מדבריות:

והרימין. פי' בערוך פולצראקי בלע"ז:

ועוזרדין. זערוד בערבי ובלע"ז סורביש ובל' אשכנז שפייארלינג:

ובנות שוח. תאנים לבנים המגדלות מג' שנים לג' שנים ומתגדלות ביערים:

ובנות שקמה. תאנה המורכבת בערמון:

ונובלות התמרה. תמרים שאינם מתבשלים באילן ותולשין אתם ומניחים זה על זה עד שיתבשלו א"נ נובלות תמרים שהפילתן הרוח קוד' בישולן:

והגופנין. ענבי' שמניחין אותם בגפן בסוף הבציר ובקושי מתבשלים:

והנצפה. צלף שקורין קאיפרי בלע"ז:

וביהודה האוג. אוג פרי אדום קורנאלו בלע"ז ורמב"ם אומר שהוא אילן שעושה כמין אשכולות אדומות וקורין אותו בערבי סומא"ק ולא היה זה הפרי חשוב ביהודה:

והחומץ שביהודה. בגמרא אמרינן שזהו בראשונה שלא היה היין שביהודה מחמיץ לפי שהיו מביאין ממנו נסכים וכן החומץ שביהודה לא היה בא אלא מן התמד לפיכך החומץ שביהודה פטור אבל לאחר שבטלו הנסכים והחומץ בא מן היין החומץ חייב בדמאי אף ביהודה כמו בשאר מקומות:

והכוסבר:

זרע גד תרגום ירושלמי כסבר קולייאנדרו בלע"ז:
חוץ משל דופרא. דו פירא שטוען פירותיו שני פעמים בשנה:
שקמונה. שם מקום:
המוסטפות. שנתבקעו בעודן באילן אחר בשולם שכל אלו חשובין הן וחזקתן שאינן באין מן ההפקר ואין הלכה כר' יהודה:
גמ' **לפי שרוב המינין הללו וכו'**. לפיכך מנו אותן חכמים. וכלומר דלאו דוקא אלו אלא כל שחזקתן מן ההפקר פטור מן הדמאי ומפני שרוב מינין הללו מן ההפקר הן באין לפיכך מנו אותן חכמים:
לא שנו אלא דמאי. דוקא מדמאי הן פטורין לפי שכל עצמו של דמאי ספק הוא ובאלו לא גזרו חכמים אבל ודאי אם נודע לנו שבודאי לא עישרן חייבין הן במעשרות ור' יוחנן אמר דאין חילוק ואפילו ודאי הן פטורין לפי שחזקתן הפקר והפקר פטור מן המעשרות:
וקשיא על דר' יוחנן לא שנו וכו'. כלו' הא לא תנינן במתני' אלא שבמינין הללו הקלו חכמים משום דמאי ומשמע הא ודאי חייבין:
א"ר לא. אמר לך רבי יוחנן לפי שבכל מקום לא חשיב אלא דמאי. בכל מסכת זו מדבר בדמאי לפיכך נקט נמי באלו דמאי ולעולם הכא לא אתינן להשמיענו אלא אף ודאי פטורין הן שחזקתן הפקר:
מתני'. דלקמן בפרקין מסייע לר' יוחנן דלאו דוקא נקט דמאי דתנינן מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי כזיב הוא סוף המקום שכבשו עולי. בבל ולא כבשו עולי מצרים וכי שנייא היא מכזיב ולהלן בין דמאי בין ודאי הא כל מקום שלא כבשו עולי בבל פטור מן המעשרות לגמרי ואפילו מודאי ולאו דוקא דמאי קתני אוף הכי לא שנייא בין דמאי בין ודאי פטורין הן:
מתניתא פליגא על ר"ל. תוספתא דריש מכילתין דקתני התם הקלין שבדמאי השיתין וכו' חזקתן בכל מקום פטורין ואם היו משתמרין חייבין אלמא דאין חייבין אא"כ אם היו נשמרין וטעמא דהא עיקרן וכי לא מן ההפקר הן באין ואף אם הן ודאי פטורין וקשיא לר"ל:
פתר לה אחר רוב משמרין. כלומר לא תידוק מינה מדקתני אם היו משתמרין חייבין דש"מ דאם אינן משתמרין אמרינן דסתמן הפקר הן ואפילו מודאי פטורין דלא היא אלא כולה ברייתא בדמאי מיירי דאם הן משתמרין חייבין אפי' משום דמאי וכ"ת מאי קמ"ל פשיטא דחייבין הן אף בדמאי מכיון דמשתמרין הן ואינן הפקר הא קמ"ל דהולכין אחר

רוב משמרין דאם רוב מן המינין האלו משומרין הן חייבין כולן בדמאי ולקמיה מתמה עלה מאי אתא לאפוקי:

איתא חמי. ומתמה עלה הש"ס על האי שינויא דאכתי מאי קמ"ל דאם רוב מהן משומרין הן פשיטא דלדברי הכל חייבין הן בין בדמאי בין בודאי ואין כאן מחלוקת והשתא דייקינן אם אין רוב משומרין הן לד"ה פטורין הן מדינא בין מדמאי בין מודאי דהא הולכין אחר הרוב וסתמן הפקר הן ואכתי קשיא לריש לקיש:

מחצה על מחצה לית יכול. כלומר וכי תימא דלעולם לא דייקינן דאם אין רוב משומרין דפטורין הן אלא דלא אתי לאפוקי כי אם מחצה על מחצה והכי קאמר אם רוב משומרין הן חייבין אף בדמאי הא מחצה על מחצה פטורין מדמאי הא בודאי חייבין הן הא נמי לית את יכיל למידק הכי דהא אנן תנינן דכל היכא דאיכא מחצה על מחצה מחמרינן והוי דמאי ומשנה היא בפרק ב' דמכשירין המוצא פירות בדרך אם רוב מכניסי' לבתיה' פטור שעדיין לא נקבע למעשר ואם למכור בשוק חייב שרוב המוכרי' בשוק מן הבית הן מביאי' וכבר הוקבע למעשר מחצה למחצה דמאי אלמא דמחמרינן בדמאי במחצה על מחצה:

א"ר זעירא. לא קשיא מהאי מתני' דמכשירין דהתם לא סוף דבר הקלים שבדמאי אלא אפילו דמאי עצמו כלומר דלא איירי האי מתני' באלו המינים שהקלו חכמים בדמאי אלא התם אפילו בדמאי עצמו וכלומר אפילו בשאר המינים שגזרו חכמים דמאי אשמעינ' רביתא ברישא דאם רוב מכניסין לבתיהן פטור אף מדמאי והלכך במחצה על מחצה אמרינן דמאי אבל הכא דבקלים שבדמאי איירינן לעולם אימא לך דה"ק אם רוב הן משומרין חייבין אף בדמאי ולאפוקי מחצה על מחצה דפטורין מדמאי והשתא איכא למימר הא בודאי חייבין הן וכדר"ל:

תני. האי לאו ברייתא הוא אלא מימרא כדמסיים ואזיל:

נכנס לעיר שרובה עכו"ם. ואין מעשרין אלא דאיכא ספק אם הן רוב משמרין או לא שמא הפקר הוא. לד"ה פטורין בכל. כצ"ל ואפי' לר"ל דלא קאמר אלא בדבר שסתמו חייב במעשר הוא נכנס לעיר שרובה ישראל וכו' ד"ה חייבין בכל דאין כאן אלא ספק אחד אבל אם יש כאן ב' ספיקות ספק רוב עכו"ם וכו' בהא תליא בפלוגתא דר"י ור"ל דלר' יוחנן אפי' מודאי פטורין כדינא דמתני' דהקלין שבדמאי תרי (ספיקי הוי ספק הפקר) ספק לאו הפקר ואת"ל לאו הפקר ספק מעושרין או לא וקאמר ר' יוחנן דאפי' בודאי אינן מעושרין ואין כאן אלא ספק אחד (ספק הפקר ספק לאו) הפקר (פטורין) וה"נ בהאי דינא דאפילו בודאי אינן מעושרין ונופל הספק האחד מכל מקום הואיל ואיכא ספק רוב

עכו"ם ספק רוב ישראל (הוו להו) תרי ספיקי וכדינא דמתני' בדמאי אבל בודאי דאין כאן אלא ספק אחד חייבין וה"נ חייבין בודאי:

אילו הן השיתין. באילו השיתין שהן יוצאות מתחת העלין שאינן מתגדלות כמו שארי תאנים שהעלין תחת הפרי אלא הן יוצאות מתחת העלין והן המדבריות ונקראין שיתין ולא חשיבי:

הבכורות והמסוייפות. תוספתא היא בפ"ק:

ואלו הן הבכורות עד שלא הושיב שומר. כל שביכרו ונגמר בישולם קודם שיושיב שומר לשמרן:

ובשומר הדבר תלוי. בתמיה ואם אינו מושיב שומר כלל מה דינן:

א"ר יוסי. ה"ק בשאין בה כדי טפילת שומר שהן מועטין ואין בהם כדי לשכור שומר להיות מטפל בהן לשמרן והלכך לא חשיבי:

אלו הן המסוייפות. שאינן מתבשלות אלא בסוף:

משיקפלו המקצועות. כדתנן בפ"ח דנדרים עד שיעבור הקיץ עד שיקפלו המקצועות והן הסכינים שהם מיוחדים לחתוך התאנים כשעושין מהן עיגולין נקראין מקצועות וכלומר עד שיכפלו הסכינים ומכניסן לתוך קתיהן שמצניעין אותן לשנה הבאה. פי' אחר המקצועות הן המחצלאות שמייבשין עליהן התאנים:

הרי אלו חייבות. לעולם מפני שהן חביבות עליו והן בחזקת משתמרות:

השיתין שבצפורי. מפני שהן חשובין שם:

נסתייפו התאנים. תוספתא היא במעשרות פ"ג:

נסתייפו. שכבר הוא סוף מלקיטת התאנים ונמצאים שם תאנים שאינן מתבשלות כל צרכן עולמית והוא משמר שדהו מפני הענבים שאין דעתו מפני התאנים אלא מפני הענבים שבתוך השדה שעדיין לא הגיע עת הבציר או ענבים שכבר הוא סוף ענבים ונמצאים שם ענבים שלא יתבשלו כל צרכן והוא משמר שדהו מפני הירק שבתוכה:

אם נכנס הוא הפועל ובעל הבית מקפיד עליו. שלא יטול מן אלו התאנים או הענבים אסורות משום גזל וחייבין במעשרות ואם לאו פטורין דהפקר הן:

נכנסו לוכל במסוייפות. נכנסו לשדה אילן של תאנים לאכול מסופי התאנים וצווח בהן השומר ומשך ר' יוסי בר"י את ידיו מלאכול מהן הואיל והשומר מקפיד עליהן:

אמר לו רבי אכול ואל תשגיח בהשומר שכבר נתייאשו הבעלים מהן והרי הן הפקר:

ר' יוחנן בעי. על זה:

צווח ואת אמר הכן. הרי השומר צווח וא"כ הבעלים מקפידין שהושיבו שם שומר בשבילן ואת אומר שנתייאשו מהן:

אמר ר' יונה יאות הוא מקשי. ר' יוחנן דמדהושיב שומר ודאי הבעלים מקפידין עליהם. והא מתניתא פליגא על ר' יוחנן. דתנינן לקמן בפרק ג' ממעשרות:

הסיאה. פולייו"ו בלע"ז:

והאזוב. בערבי צעת"ר:

והקורנית. שדריאה בלע"ז:

שבחצר. ודרך אלו שצומחין מאליהן ואפ"ה אם היו בחצר המשמרת חייבין במעשר דסתמא לאדם קיימי ומדקתני בחצר ש"מ הא בגינה אפי' נשמרין פטור וקשיא לר' יוחנן דהא האי עובדא לאו בחצר הויא. ומשני תמן יכול הוא לומר לו הרי כל העולם כולו לפניך. כלומר שהרי הן מאליהן צומחות ויכול הוא לומר להשומר מה אתה מקפיד. הרי הן נמצאים בכל מקום והלכך בגינה אפי' היו נשמרים פטורין דבטלה דעתו אצל כל אדם שאינן נשמרין אלא בחצר אבל הכא שאין התאנים מצויין בכל מקום יכול השומר לומר כלכלה אחת היא שנשארו מהן כדי להשימן בכלכלה אחת ואני משמרה לבעה"ב שלי ויאות מקשי ר' יוחנן דמסתמא בעה"ב מקפיד עליהן:

תני. בתוספתא דמכילתין ריש פ"ק והכי איתא התם ר' יוסי בר' יהודה אומר הנובלות הנמכרות עם התמרים חייבות וחכ"א עד שלא יטילו שאור פטורות משיטילו שאור חייבות. וחסר כאן סוף דברי ר' יוסי עד ראש דברי חכמים:

שאור. משיפתחו כשאור שיש בו סדקים כדתנן בפ"א דמעשרות תמרים משיטילו שאור:

מה. ושואל הש"ס לדברי ר' יוסי בר' יהודה מה האי דקאמר נמכרות עם התמרים אם הן שתי קופות זו בצד זו ואחת של נובלות ואחת של תמרים חשובין ולפי שהן נמכרות כך מקפיד בעה"ב עליהן וקסבר ר' יוסי דאף הנובלות לא הוו הפקר. או דבעינן זו עג"ז ואז הנובלות נחשבות כתמרים הטובות ולא שנייא ופשיט לה דאין חילוק דהיא זו בצד זו והיא זו עג"ז בשתיהן לא מקרי נמכרות עם התמרים דבקופות בפ"ע הן אלא כי אנן קיימין אליבא דרבי יוסי בר"י במעורבות הנובלות עם התמרים בתוך קופה אחת ובהא הוא דקאמר הנמכרות עם התמרים וחייבות אף הנובלות בדמאי:

בשהטילו שאור. לדברי ר"י בר"י בעי אם לקולא הוא פליג דקסבר דאף בשהטילו השאור דוקא אם נמכרות עם התמרים אז הן חייבות או דילמא בשלא הטילו שאור קאמר ולחומרא הוא פליג דאע"ג שלא הטילו שאור אם הן נמכרות עם התמרים חייבות:

ר' מנא אמר מסתברא בשהטילו שאור אנן קיימין להא דר"י בר"י לקולא הוא דפליג:

ופריך הש"ס אם בשהטילו שאור אפילו בפ"ע יהו חייבות ומ"ט דר"י בר"י דפליג בהא:

לית יכיל. כלו' אין זו קושיא דלית יכיל אתה להכריח כן דהא אר"י לעיל מפני שרוב המינין וכו' וא"כ הואיל ונובלות הן חזקתן מן ההפקר ואע"פ שהטילו שאור לא מהני אליבא דר"י בר"י:

ר' חנינא. פליג אדר' מנא וקאמר דבשלא הטילו שאור אנן קיימין להא דר"י בר"י לחומרא הוא דפליג:

אם בשלא הטילו שאור אנן קיימין. א"כ אפילו במעורבות יהו פטורות ומ"ט דר"י בר"י:

לית יכיל. אתה לומר כן דהתני ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו אשכול שביכר בו אפילו גרגר ענבה יחידי כולו חיבור למעשרות ואף אלו שלא ביכרו וה"נ מכיון שהן מעורבות עם התמרים כולן חיבור הן:

ר' זעירא ור' הילא. פליגי נמי בפלוגתא דר' מנא ור' חנינא אליבא דר' יוסי בר' יהודה:

וחכ"א וכו'. וכחכמים דהתוספתא שהבאתי לעיל:

והגופנין שמירה. כך שמה בגליל כדלקמן:

מה בין ביהודה בין בגליל. משום דבנוסחא דהאי תלמודא במשנה כתוב וביהודה האוג והחומץ והכסבר משמע דעל הא דחשיב והגופנין והנצפה קאמר וביהודה לא היו אלו פטורין אלא מנו תחתיהן האוג והחומץ והכסבר ומפני שהחומץ לא היה אלא בראשונה כדקאמר לקמן הלכך הני דקחשיב ביהודה שנוהגות לעולם והן שתים האוג והכסבר תחת שתים שבגליל והן הגופנין והנצפה והיינו דמפרש ומה בין יהודה לגליל באלו:

וקאמר מן מה דמייתון לה למשל בגליל ואומרים שומירה שמר מרה כלומר זאת נקראת שומרה ועל שם שבעלים שומרים אותה וכן הנצפה שמר מרה ומאן מתל לך עם תבלייא כלומר ואעפ"כ מי ממשיל ומדמה לך עם התבלין שעם כל זאת אינם חשובים הן אף לתבלין בעלמא:

הדא אמרה בגליל פטורה. שאין חושבין אותה וביהודה חייבת דבדידהו לא הוי הפקר:

כסברה כוסברתא שמה. כך היו קורין אותה:

מה בין וכו'. ומ"ט דכסבר דדוקא ביהודה פטורה:

מן מה דמתלין לה בדרומה. של גליל והוא ארץ יהודה ואומרים משל על הכסבור שבגליל שהי' חשוב בעיניהם מאן מתליך עם תבליא דאעפ"כ מי מדמה לך אף לתבלין. הדא אמרה שבגליל חשובה היא וחייבת וביהודה פטורה דלא היו חושבין אותה והוי הפקר:

תני. בתוספתא פ"ק. שהיו עושין יינן בטהרה. לנסכים ולפיכך הי' מגין עליהם שלא היה יינם מחמיץ והיו מביאין החומץ מן התמד ופטור ממעשר אבל עכשיו שבטלו הנסכים והיין שלהן ג"כ מחמיץ הרי הן ככל המקומות וחייב:

מיחלפא שיטתיה דר' יהודה דתנינן תמן. בפ"ה ממס' מעשרות:

המתמד. שנותן מים על החרצנים וזגין שנדרכו כדי לעשות ממנו תמד:

פטור. ממעשר דאינו אלא קיוהא בעלמא:

ור' יהודה מחייב. דס"ל דהוי כיין מזוג אלמא לר' יהודה תמד של חרצנים חייב במעשרות:

והכא הוא אומר הכן. דבראשונה שהיה החומץ מן התמד היה פטור וקשיא דידיה אדידיה:

בראשונה היו ענבים מרובות. שהברכה היתה מצויה ולא היו החרצנים מן הענבים הדרוכות נחשבות לכלום והתמד הבא מהן כהפקר הוא ופטור ועכשיו שאין ענבים מרובות החרצנים חשובות ולפיכך מחייב ר' יהודה להתמד במעשר:

לית הדא פליגא על ר"ש בן לקיש. על הא דקאמר ר' יהודה במתני' חוץ מרימי שקמה קאי דהא לר"ל הולכין בזה אחר הרוב כדאמר לעיל ומתרצינן התוספתא אליביה דאם רוב משמרין חייב בדמאי ואם רוב אין משמרין פטור וה"נ נימא וירבו כל הרימין על רימי שקמה ויהיו פטורין ומי לימא דהא דר' יהודה פליגא על סברת ר"ל:

תיפתר במקום שרוב משמרין. דהא דמחייב ר' יהודה לרימי שקמה כגון שיש שם רוב משמרין אותן והולכין אחר הרוב דלא הוי הפקר:

ר' יוסי ב"ר בעי. עלה דמה בכך דבאותו מקום רוב משמרין הא אפ"ה וכי אין כל העולם כולו לפניו שאין משמרין את הרימין וא"כ וירבו כל הרימין על רימי שקמה ויהיו פטורין אלא ע"כ דהא דר"י פליגא על הא דר"ל:

הלכה ב

מתני' **הדמאי אין לו חומש**. הפודה מעשר שני של דמאי אינו צריך להוסיף החומש משום דרוב עמי הארץ מעשרין הן והלכך קרן דמעכב בדאורייתא איתא בדרבנן חומש דלא מעכב בדאורייתא ליתיה בדרבנן:

ואין לו ביעור. בסוף ג' שנים שחייב לבער כל מעשרותיו כדכתיב בערתי הקודש מן הבית ובדמאי לא תקנוהו רבנן:

ונאכל לאונן. דמעשר שני של ודאי אסור לאונן דכתיב לא אכלתי באוני ממנו ומע"ש של דמאי לא גזרו בו:

ונכנס לירושלים ויוצא. לפי' שבודאי הנכנס לירושלם המחיצות קולטות אותו ושוב אין יכולין להוציאו חוץ לחומה ולפדותו אבל בדמאי לא גזרו ומעשר שני שלו נכנס ויוצא ונפדה ונאכל חוץ לירושלם:

ומאבדין את מיעוטו בדרכים. אם היה מעשר שני של דמאי בדרכים במקום גדודי חיה ולסטים אפי' היה דבר מועט ויכול להביאו בלא טורח ובלא הפסד אינו חושש לו ומניח אותו ליאבד בדרך במקום שהוא שם. ורמב"ם פירש שאם בשעה שמוליך מעשר שני לירושלם נאבד ממנו מעט בדרך אינו חושש לו אבל בודאי צריך שיעלהו כולו או דמיו לירושלים ולא יהא נפסד ממנו כלום בדרכים:

ונותנו לעם הארץ. לאכלו בירושלם ואע"פ שהוא חשוד לאכלו בטומאה. ואוכלו כנגדו. לפי מה שנתן לע"ה לוקח מנכסיו כנגדו ואוכל בטהרת מעשר בירושלים משא"כ בודאי שאין מוסרין אותו לע"ה לפי שאינו נזהר לאכלו בטהרה:

ומחללין אותו כסף על כסף. אם יש לו מעות כסף של מעשר שני של דמאי והוא צריך לו יכול אפי' לכתחלה לחללן על כסף חולין משא"כ בודאי שאין מחללין כסף על כסף וכן נחשת על נחשת וכן כסף על נחשת מחלל בדמאי אפי' לכתחלה שלא מתוך הדחק אבל של ודאי אין מחללין כסף על נחשת אלא בשעת הדחק ואם אח"כ ימצא ריוח צריך לחזור ולחללו על כסף:

ונחשת על הפירות. יכול לחלל של דמאי מעות נחשת על הפירות ובלבד שיהא דעתו לחזור ולפדות את הפירות על המעות דאז יכול לחזור לחלל עליהן ולהעלותן לירושלם דברי ר"מ וחכ"א יעלו אותן הפירות עצמן ויאכלו בירושלים והלכה כחכמים:

גמ' **לא כיוחנן כה"ג העביר הודיות מעשר**. כלומר לא תימא הא דתנן הדמאי אין לו ביעור דאתייא הא לבתר דהעביר יוחנן כ"ג הודיית מעשר כדתנן לקמן בסוף מעשר שני ולפיכך הקלו בביעור של דמאי הא ליתא דמה שיוחנן כ"ג העבירן שלא יתוודו הוא שהעבירן כדמפרש התם טעמא הא לבער צריך לבער שמצות ביעור לא ביטל והיינו בודאי אבל בדמאי לא תיקנו בו ביעור כלל ולעולם אפילו קודם תקנת יוחנן כ"ג א"צ לבער:

תני נאכל באנינה. מעשר שני של דמאי אבל אינו נאכל בטומאה כדמפרש טעמא מפני שהטומאה מצויה היא וגזרו בדמאי אטו מעשר של ודאי אבל אנינות אינה מצויה כמו טומאה ולא גזרו בשל דמאי:

אפי' בספק טבל לא עשו אותו. אפילו בדין של ספק טבל שהוא טבול למעשר שני כדמפרש ואזיל דאף אם הוא ספק ניתקן ממנו מעשר שני או לא אסור הוא לאונן ואילו מע"ש של דמאי מותר הוא לאונן ולא נתנו בו חכמים דין של ספק טבל:

תמן תנינן. בפ"ד דב"מ חמשה חומשין הן האוכל תרומה ותרומת מעשר ותרו"מ של דמאי והחלה והבכורים מוסיף חומש:

והכא את אמר הכן. דהדמאי אין לו חומש:

א"ר זעירא לא קשיא תמן הוא דתנינן תרומת מעשר של דמאי שכבר הפריש ממנו תרומת מעשר והרי הוא כשאר תרומת מעשר אבל הכא במע"ש של דמאי איירי ולא גזרו חומש בפדיונו:

א"ר אימי. בהא לא מיתרצא שהרי אין המשנה הזה יוצא ידי תרומת מעשר של דמאי דהא סתמא קתני הדמאי אין לו חומש ומשמע דעל אכילת תרומת מעשר שמפרישין ממנו נמי קאי ואין המשנה מוציא ידי תרומת מעשר מן הכלל הזה:

מהו כדין. ואלא קשיא הני מתני' אהדדי:

תמן ר"מ. הא דקתני התם דחייבין עליו חומש ר"מ הוא דמחמיר הוא בדבריהם כדברי תורה והכי אמרינן נמי לקמן בפ"ב דערלה דקחשיב התרומה ותרומת מעשר של דמאי וכו' ומוקי להאי מתני' כר"מ דמצינו בו שמחמיר בדבריהם כהאי דתנינן בפ"ח דנדה הרואה כתם הרי זו מקולקלת וחוששת משום זוב דברי ר"מ ורבנן פליגי עליה התם ומתניתין דהכא כרבנן דלא מחמרינן בדבריהם כשל תורה:

ר' זעירא אמר בשם רבנין. דלא צריכין לדחוקי ולאוקמי מתני' דב"מ כר"מ אלא כד"ה אתיא וה"ט דבאמת בדין היה שלא יפריש חומש אם אכל תרומת מעשר של דמאי שאינו אלא מדבריהם ולמה אמרו שיפריש מפני הגדר שאם אתה פוטרה מן החומש אף הוא אינו נוהג בה בקדושה. שיאמר אין דין תרומת מעשר לזה וגזירה שמא לא יתננו לכהן:

בדין היה מעשר שני של דמאי וכו'. כלומר ואה"נ דלפי האי טעמא היה בדין שגם למע"ש של דמאי יפריש חומש לפדיונו שלא יזלזל בו ולא יהא נוהג בו דין מעשר שני ולמה אמרו שלא יפריש ג"כ הוא מפני הגדר שאם אתה מחמיר עליו להוסיף חומש אף הוא אינו מפריש כל עיקר לפדיונו ויאכלנו חוץ לירושלם בלא פדיון ולפיכך לא רצו חכמים להטריחו אף בחומש:

למה לי דמאי אפילו ודאי. אהא דקתני ומאבדין את מיעוטו בדרכים פריך דר' בון בר חייא ס"ל כר' אמי בפירושא דמתני' דאין משנה זו יוצא מידי תרומת מעשר של דמאי ומאבדין את מיעוטו והלכך קאמר מאי איריא דמאי ומיעוטו אפי' ודאי ורובו נמי אין מקפידין עליו אם הוא בדרכים כדתנינן בברייתא דלקמיה:

וכי לא כן תני. בברייתא אין מביאין תרומה מן הגורן שאין הבעלים מחויבין להטפל בה ולהביאה מן הגורן לעיר ולא מן המדבר לישוב אלא הכהן הוא יוצא לשם ונוטל חלקו:

אא"כ היתה במקום שחיה גוררתה. כצ"ל דכיון דפסידא דמוכחא היא התקינו חכמים שיהא מביאה ונוטל דמים מן השבט שהכהן ושלם לו שכר הבאתה הא לאו הכי מניחה אותה שם ואע"פ שהולכת לאיבוד וא"כ אפי' בתרומה ודאי מניחה בדרכים:

א"ל ואינה מצוה להשיב אבידה. בתמיה וכי לא קאמר בברייתא דהיכא דאיכא פסידא דמוכחא כגון שחיה גוררתה וכיוצא בו שצריך להביאה מפני השבת אבידה ונוטל שכרה מן הכהן וה"נ מיירי במתני' דאיכא פסידא דמוכחא ולפיכך דוקא בדמאי ובדבר מועט הוא דלא חששו כדמסיק לקמיה:

א"ר יוסי מצוה הוא להשיב אבידה בדבר מועט. רבי יוסי מקשי עלה דאי בכה"ג מיירי א"כ מצוה הוא להשיב אבידה גם בדבר מועט ואינו מצוה להשיב אבידה בדבר מרובה. בתמיה כלומר וכי מצות השבת אבידה בדבר מרובה דוקא נאמרה והלא אף בדבר מועט מצוה היא. ובודאי תשובת ר' אילא היא כלו' בודאי הוא דחששו אף לדבר מועט משום מצות השבת אבידה אבל בדמאי אינו מצוה להשיב אבידה בדבר מועט וטעמא דכיון דדבר מועט הוא והכהן צריך לשלם שכר הבאה לא חששו חכמים בדמאי שהוא ספק ואין דבר מיעט כדאי להשכר הטיפול ובודאי משום קדושת תרומה חששו אף לדבר מועט היכא דאיכא פסידא דמוכחא:

דתנינן ומאבדין את מיעוטו בדרכים. כלומר והיינו דתנינן דבכה"ג דאמרן הוא דמיירי דאף במקום דאיכא פסידא דמוכחא בדרכים מאבדין את מיעוטו בתרומת מעשר דמאי:

עד כדון בשאין בידו מעות. האי מילתא היא דאזלא למאן דמפרש לעיל דמתני' במעשר שני של דמאי הוא דאיירי דביה הוא דשייך חילול וכדאסיק לקמיה דאי בתרומת מעשר מאי חילול הוא דשייך ביה. ובמעשר שני הוא דבעי דעד כאן שנינו דמאבדין את מיעוטו בדרכים בשאין בידו מעות ואין יכול לחללו דקי"ל אין פודין מעשר שני אלא במעות שהוא ברשותו:

היו בידו מעות. מאי אם צריך הוא לחללו הואיל ויש בידו מעות ולא יניחנו לאבד או לא:

ר' ניחומא ברי' דר' חייא בר בא אמר. אבא היו לו מעות בדיסקיא ולא היה מחללו. אע"פ שהיו לו מעות בשק שלו אפ"ה לא היה חושש לחללו והניחו לאיבוד בדרכים. אתיא דר' חייא בר בא כר' זעירא. ר"ז דלעיל דמפרש דמתני' במע"ש של דמאי מיתוקמא והכי ס"ל נמי לר"ח בר בא והלכך לא היה חושש לחללו דמאבדין את מיעוטו בדרכים קתני:

ודר' אחא. ט"ס הוא דלא נזכר כאן ר' אחא אלא דר' בון בר חייא גרסינן. דבעי עלה לעיל מהאי ברייתא אין מביאין תרומה וכו' משום דאיהו ס"ל כר' אמי דלעיל דמפרש להמתני'

דבתרומת מעשר של דמאי נמי מיתוקמא כדקאמר אין המשנה הזה יוצא ידי תרומת מעשר של דמאי וכדפרישית:

דבי ר' ינאי אמרי. לפרש הא דקתני ומאבדין את מיעוטו קאי וכמה הוא מיעוט:

פחות מאוכל מותר לאבד בפרוס. אם הוא בחתיכות פרוסות פרוסות מותר לאבד בשיעור פחות מאוכל ואוכל הוא כגרוגרות ופחות מכאן לא נקרא אוכל וכדמצינו בפ"ב דסוכה דקתני וכשהביאו לר' צדוק אוכל פחות מכביצה וכו' אלמא דפחות מכביצה נקרא אוכל ועד כגרוגרת כדאשכחן בשיעור הוצאת שבת:

אבל בשלם עד כגרוגרת. ולא גרוגרות בכלל וכדמפרשינן לקמן מאי אבל דקאמר:

ר' יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק בשלם עד כגרוגרות בפרוס אפי' כמה מותר. וקאמר הש"ס מה ופליגין. אם הא דקאמר ר' יוחנן בפרוס אפי' כמה מותר היינו אפי' בגרוגרת או יותר. ופליגי בפרוס או לא:

ומפרש ר' מנא דלא פליגין לא בשיעורא ולא במידי והכי קאמרי:

דבי ר' ינאי אמרי פחות מאוכל מותר לאבד בפרוס כלומר לכ"ע בין בפרוס בין בשלם שיעורו לאבד דוקא בפחות מאוכל והיינו בפחות מגרוגרות אבל לא בגרוגרות ולדבי ר' ינאי היינו דאיכא בין פרוס לבין שלם דאם יש כאן כמה חתיכות פרוסות מותר לאבד מעט מעט מכאו"א ובלבד שיהא בין הכל פחות מגרוגרות ולא יותר אבל בשלם עד כגרוגרת כלומר מהשלם האחד הוא דמותר לאבד עד כגרוגרת ולא שיצטרף מעט מעט מכמה ככרות שלמים שיש כאן וטעמא דהואיל ושלמים הן לא התירו לקלקל את כולן ולאבד מכאו"א והשתא בשיעורא דאיבוד אין חילוק בין פרוס לבין שלם אף לדבי ר' ינאי אלא דההפרש בענין הצטרפות השיעור הוא והיינו אבל בשלם דקאמרי ומשום דדבי ר' ינאי לא פירשו למילתייהו בהדיא הלכך קאמר ר' יוחנן דהכי בעינן למימר בשלם עד כגרוגרות וכדאמרן מאחד דוקא ולא להצטרף מעט מכאו"א ובפרוס אפילו כמה מותר כלומר אפי' כמה שהן מותר לאבד מעט מכאו"א ובלבד שלא יאבד כ"א עד גרוגרת ולא גרוגרות בכלל והיינו דקאמר ר' מנא דלא פליגין במידי ומשום דחייב אדם לומר בל' רבו הלכך דבי ר' ינאי קאמרי כמו ששמעו מר' ינאי רבן ור' יוחנן קאמר כמו שקיבל מר"ש בן יוצדק:

מהו להפריש כל שהוא ולאבד. כצ"ל וגי' הדפוס טעות דמוכח הוא כלומר אם מותר לכתחילה להפריש מעט למע"ש של דמאי ועל מנת לאבד ולא איפשטא הכא:

ונותנו לעם הארץ ויאכל כנגדו. ומפרש דוקא במעשר שני של דמאי התירו זה על מנת שיאכל כנגדו הא בודאי לא שאין מוסרין דבר שהוא קדוש מעשר שני ודאי לעם הארץ שאינו נזהר לאכלו בטהרה:

הלכה ג

מתני' **הלוקח לזרע**. שלקח תבואה לזורעה פטור מדמאי דאלו טבל ודאי אסור לזרוע:
ולבהמה. שלקח מתחלה להאכיל לבהמה פטור מדמאי אבל לקח מתחלה לאדם ונמלך עלי' לבהמה חייב בדמאי:
קמח לעורות. לעבד בו עורות:
שמן להדלקת הנר או לסוך בו את הכלים וכן יין לקילור כל אלו פטורין מדמאי שלא גזרו אלא במשתמש בו לגופו:
מכזיב ולהלן. כזיב הוא סוף המקום שכבשום עולי בבל ומשם ולהלן כבשו עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל ולא גזרו על הדמאי אלא על הארצות שכבשום עולי בבל בלבד והלכך מכזיב ולהלן פטור מדמאי וכן כזיב עצמה כלחוץ וכל הפירות שנמצאו שם פטורין שחזקתן מפירות המקום שנמצאו בו:
חלת עם הארץ. חלה שהפריש לא גזרו עליה דמאי:
והמדומע. לקח פירות מע"ה והפריש תרומת מעשר ונתערבו עם פירות אחרים לא גזרו בו דמאי להיות מפריש עוד מעשר שני:
והלקוח בכסף מעשר. שלקח פירות מעם הארץ בכסף מעשר שני:
ושירי מנחות. שהקומץ למזבח והשירים נאכלין לכהנים כל אלו לא גזרו עליהם דמאי שכיון שאמר לו זה ע"ה המוכר מתוקנין הן פטור מלעשר:
ושמן ערב. שמן אפרסמון א"נ שמן זית מעורב עם בשמים:
וב"ה פוטרין. לפי שאין חזקתו לאכילה אלא לריח:
גמ' **מכיון שלקחו לזרע לא שנייא היא דבר שזרעו כלה היא דבר שאין זרעו כלה**. כלומר דאע"ג דבטבל של ודאי מחלקינן בין דבר שזרעו כלה לבין דבר שאין זרעו כלה כדתנן בפ"ט דתרומות לענין גידולי טבל אבל הכא בטבל של דמאי שלא גזרו בלוקחו לזריעה אין חילוק בין אם הוא דבר שזרעו כלה או לא דלעולם פטור מלעשר:
א"ר יוחנן ותני כן. ותנינן בת ספתא בהדיא כן דהכי שנינו שם בפ"ק לוקחין לזרע אחד דבר שזרעו כלה ואחד דבר שאין זרעו כלה:
לקחן לזרע. ואח"כ נמלך וחישב עליהן לאכילה:

באין מחשבה. כלומר באין הן לחיוב במחשבה שחישב עליהן לאכילה וחייב לעשר דמאי:
לקחן לאכילה. ואח"כ נמלך וחישב עליהן לזרע:
לא הכל ממנו. לא כל הימנו לפוטרן. דמכיון שנתחייבו בדמאי בשעח לקיחה. שוב אינו יכול להוציאן מחיוב דמאי:
תני בתוספתא שם וה"ג התם אין זורעין את הטבל ואין מחפין את הטבל ואין עושין עם העכו"ם בטבל ישראל ששכח וזרע את הטבל עד שלא צימחה פטור שכבר אבד. ובספרי הדפוס נשתבשה ההעתקה כאן:
ואין מחפין משום דמחפה כזורע הוא כדאמרי' בפ"ג דמכות המחפה בכלאים לוקה:
בדבר שאין דרכו להתלקט. הא דאמרינן דאם שכח וזרע טבל פטור מלעשר דוקא בדבר שא"א ללקט אותו אחר הזריעה כגון גרעיני תבואה וכיוצא בה:
אבל בדבר שדרכו להתלקט. כגון לפת וצנון וכיוצא בהן קונסין אותו שילקט אותו ולעשרו:
בלא צמח. ודוקא שלא צמחו אחר ששתלן אבל אם כבר צמחו נעשה כדבר שאין דרכו להתלקט ופטור מלעשר:
אמרו על ר' יוחנן שהיה נוהג בעצמו אפי' אם אכל בשר או בצים הי' מתקן ומעשר וא"ל לא למדתנו רבינו דאלו פטורין ממעשרות דאת כל תבואת זרעך כתיב:
דו חשש למשקין שיש בהן. כלומר הא דתיקן ר' יוחנן משום דהוא חשש להמשקין שנתבשלו בתוכן כגון ביין ושמן וכיוצא בהן ואם הן מדמאי היה מחמיר על עצמו לתקן אפי' הבשר והבצים שנתבשלו בהן:
חדא מסאנא. כלכלה אחת של תאנים ולא היתה מתוקנת ממעשר וסמך עצמו ואמר מה וכי ר' זעירא אפשר שיאכל דבר שאינו מתוקן ובודאי הוא יתקן ור' זעירא סמך עצמו על ר' ירמיה ואמר מה וכי אפשר שישלח לי ר' ירמיה דבר שאינו מתוקן מה ובין דין לדין נתאכלו התאנים טבל ולמחר כשפגעו זה בזה ושאל אותו אם היתה מתוקנת והשיבו אני סמכתי עליך ור' זעירא אמר לי' אף אני עליך סמכתי ואכלתי כך:
בההיא שעתא אמרין. כשאירע הדבר הזה לר' זעירא אמרנו ואפילו לחמרי' של ר"פ בן יאיר לא נידמינו וכהאי עובדא דלקמיה שגנבוה לסטים בלילה והיתה טמונה אצליהם במערה ג' ימים ולא טעמה כלום ולסוף נמלכו להחזירה לאדונה שלא תמות ותסרח המערה ושלחוה וכשבאת על פתח השער התחילה לצעוק וא"ל ר' פנחס פתחו לה לעלובה זו שכבר יש ג' ימים שלא אכלה כלום ופתחו לה ואמר להם תתנו לה איזה דבר

שתאכל ונתנו לה שעורים ולא אכלה וכשאמרו לו שאל אותן אם הם מתוקנים והשיבו הן לפי הדין שהיה דמאי ופטור ממעשר דמאי ושאל להם אם הרימותם בשביל דמאי וא"ל ולא כן למדתנו רבינו הלוקח לבהמה וכו' והשיב ומה אעשה לעלובה זו והיא מחמרת על עצמה הרבה ותקנו הדמאי ואז אכלה:

תרין מסכנין וכו'. כל אלו המעשים לספר בגודל חסידותו של ר"פ בן יאיר ורוב גדולתו שהיה גוזר ונתקיים כדלקמן. שני עניים הפקידו אצלו סאתים שעורים וזרע אותן וקצרם ולבסוף בקשו מדת השעורים שהפקידו אצלו ואמר להם תביאו גמלים וחמורים לטעון עליהם ותקחו השעורים שלכם שנתרבו כל כך:

עכברייא. אוכלין תבואה שלנו ומה נעשה וגזר עליהם ונתאספו כל העכברים והתחילו להיות מצפצפין בקולם ואמר להאנשים יודעין אתם מה הן אומרין ואמרו לא ואמר להם אני אומר לכם מה הן מצפצפין לפי שהתבואה שלכם אינה מתוקנת ממעשרות לפיכך אוכלים אותה ואמרו לו עורבן תקבל עליך להיות מתקן לנו המעשר מל' התערב נא וקיבל ותיקנם:

ולא אנכון. ולא אירע להם אח"כ שום נכוי והפסד מן העכברים:

מרגלוי מן דמלכא סריקיא. מרגלית אחת של המלך ישמעאל נפלה ובלעה עכבר אחד ובא אצל ר' פנחס בן יאיר ובקש ממנו להצילה ואמר לו ומה אני וכי חובר חבר נעשיתי וא"ל המלך לשמך הטוב שאתה גוזר ומתקיים באתי אצלך וגזר ונתאספו כל העכברים שבאותו מקום וראה א' מגבע ואתי הוא יותר גבוה מהאחרים מל' הר וגבעה ואמר אצל זה הוא המרגליות ולפיכך נראה יותר גבוה וגזר עליו ופלטה:

לית מבוען מספק לן. המעין שלנו שממנו משקין השדות אינו מספיק לנו ואמר להן דילמא אין אתם מתקנים המעשרות כהוגן ובקשו ממנו שיקבל על עצמו לתקן להם וללמדם וקיבל ותיקן להם ומאז והלאה היה המעין מספיק להם:

והוה גיניי גביר. שם הנהר גיניי והיה גדול הרבה וגבר ועלה על כל גדותיו וא"ל גיניי גיניי וכי אתה תמנע ותעכב אותי מלילך לביה"מ ונחלק לפניו ועבר ושאלו תלמידיו אם הם יכולין ג"כ לעבור והשיב להם מי שיודע בנפשו שלא עשה שום רעה ולא ביזה לבר ישראל מימיו הוא יעבור ולא ינזק ואם לאו לא יעבור:

רבי בעא מישרי שמיטתא. האי עובדא גרסינן לה לקמן בפ"ג דתענית יותר מבואר דקאמר התם דס"ל לרבי להתיר שביעית בזה"ז שאינה אלא מדרבנן מפני דוחק העניים שאין להם מה לאכול ומפני החשודים בלאו הכי על השביעית ורצה שיעשה בהיתר ועלה קאמר שפעם אחת בקש רבי להתיר שביעית ועלה ר' פנחס בן יאיר אצלו ושאלו

רבי ומה התבואה עושה בשדה והשיב לו בדחייה עולשין יפות וכן בפעם שנייה והבין רבי שאין דעתו מסכמת עמו להתיר שמיטה:

א"**ל**. רבי לר' פנחס:

משגח רבי. אם רבי רוצה להשגיח עלינו ולאכול עמנו מעט עוף היום הזה:

פטל. מל' מאכל חשוב ובב"ר פרשת ויצא אין חמא קווקי חד הוה נסיס פטיליקין חד הוה נסיב:

א"**ל אין**. ומשירד ראה המוליות של רבי עומדין ואמר האם כל אלו היהודים זנין ומקיימין אותן והלא הן בריות מזיקין:

אפשר דלא חמי סבר אפוי מן כדון. אפשר שלא יראה פני מעכשיו ולא אלך לסעוד עמו וכששמעו קולו הלכו ואמרו זה לפני רבי שלח אחריו לפייס אותו וכשהגי' לעירו אמר יבואו בני עירי ויקרבון אצלי ובאו והקיפוהו שלא יראו אותו השלוחים ויכריחו עליו וכשאמרו השלוחים בשביל רבי הוא שרוצה לפייסו הלכו בני העיר משם מפני כבודו של רבי וקרא ר' פנחס לבניו ולבני ביתו שיקרבו אצלו ולהקיפו וירדה אש מן השמים והקיפו אותו שלא ימצאו אותו השלוחים והלכו ואמרו לרבי ואמר הואיל ולא זכינו להשביע עצמנו מזיו פניו בעה"ז יה"ר שנזכה לשבוע מפניו בעוה"ב:

ולא קביל עלוי מתנחמה. לא רצה לקבל תנחומין:

וא"ר פנחס וכי זה הוא החסיד שלכם שאינו רוצה להצדיק עליו הדין ולהתנחם והשיבו לו רבי כך וכך וכו' ומשום כך לבו כואב לו ביותר והתפלל עליו ר' פנחס ואמר איפשר שזה היה מכבד את בוראו במים בחסד שהיה עושה עם הבריות והוא ית' מקפחו להענישו במים ומיד נפלה קול הברה בעיר שניצולה ועלתה:

בסיכתא איתעריית. בקוץ ויתד אחד שנזדמן לה בתוך הבור נתערית בו ועלתה:

פחת פתורא קומוי. נפחת השלחן מלפניו ונפל ושאל מה זה והשיבה לו אשתו תבלין שאלתי משכנתי ושכחתי מלעשרן והזכיר תנאי המעשר שיהא במקום אחד להפרישו אחר השבת ועלה השלחן מאליו:

קורדם שאלתי. משכן שלי ועשיתי על גבו טהרות, ולפיכך אירע לי שנפל פתי ממני להודיעני שלא היה זה בחזקת טהרה:

יין למורייס. תוספתא היא בפ"ק הלוקח יין ליתן לתוך המורייס ויין לעשותו אלונתית. והוא עשוי ממים ויין ושמן אפרסמון. קטנית לעשותן טחינין ושם גריס וכרשינין לעשותן טחינין. והוא מאכל של גריסין ותבלין מעורבין בו חייבין בדמאי. אם ספק הוא כגון

שלקחו מע"ה חייב לתקן דמאי הואיל ובאו לידו של חבר כשהן בעין ואצ"ל שיתקן בודאי אינם מעושרין:

הן עצמן. ואם לקח אותן כך כשהן מעורבין ביד עם ארץ פטורין מן הדמאי שלא גזרו על תערובת דמאי:

מה אנן קיימין. ומפרש הש"ס אליבא דמאן אנן קיימי להא דקתני הן עצמן פטורין אי כרבי אפי' בדמאי יהו חייבין ואי כר' אליעזר בר"ש אפי' בודאי יהו פטורין ופלוגתא דרבי וראב"ש שם בתוספתא דגריס הלוקח יין ושמן ליתן ע"ג חטטין וכרשינין לעשות טחינין חייב בדמאי ור"א בר"ש פוטר ולגי' האי ש"ס בהאי ברייתא היה כתוב דברי רבי ור"א בר"ש פוטר ומסיים שם וכן היה ר"א בר"ש אומר הלוקח כרשינין לעשותן טחינין פטור מן הדמאי וזה טעות דמוכח הוא שהרי דין דכרשינין כבר שנוי הוא לר"א בר"ש דפוטר בדמאי וצ"ל וכן היה ר"א בר"ש אומר הלוקח וכו' פטור מן הודאי שמעינן מיהת דרבי מחמיר באלו הדברים אפילו בדמאי ור"א בר"ש מיקל אף בודאי וכמאן אתיא הא דקתני ברישא הן עצמן פטורין מן הדמאי:

אלא כרבי אנן אמרין. אפי' תימא כרבי:

בקלין שהקילו בדמאי. כלומר דזה הוא אחד מן הדברים שהקילו בדמאי ולא גזרו על התערובת שנתערב כשהוא ביד ע"ה ושאני הלוקח יין ליתן לתוך מורייס וכיוצא בו דהתם באו ליד חבר כשעודן בעין כדפרישית:

יין לקילור. ליתן לתוך הקילור שמשימין בתוך העין לרפואה וסיפא דהתוספתא היא והכי גרסינין שם יין ליתן לתוך הקילור וקמח לעשותו מלוגמא ורטיה פטור מן הדמאי וחייב בודאי והן עצמן פטורין מן הודאי וגי' הספר בכאן נשתבשה:

הכא את אמר פטורין מן הודאי והכא את אמר פטורין מן הדמאי. מ"ש ברישא דקתני הן עצמן פטורין מן הדמאי הא בודאי חייבין ומ"ש בסיפא דקתני הן עצמן פטורין אפי' מן הודאי:

כאן ברישא על גב גופו הוא בטל. כלומר אינו בטל אלא כשהוא אוכל ונכנסין לתוך גופו אבל כל זמן שאינו אוכל אותן ניכר היין בתוך המורייס וכן באלונתית ובכולן אבל כאן בסיפא ביין לתוך הקילור וקמח למלוגמא ורטייה כיון שהוא נותנו לתוך הקילור או למלוגמא כבר הוא בטל ואינו ניכר לא היין ולא הקמח ולפיכך הקילו אף בודאי כשבאו ליד החבר לאחר שנתערבו ונתבטלו:

והתני קילור של ע"ז אסור בהנייה. מפני היין שבו אלמא לא מחשבינן ליה כמו שנתבטל:

שנייא היא. ע"ז דכתיב בה ולא ידבק בידך מאומה מן החרם אפי' כ"ש ממנה:
מה בינן לשמרים של עכו"ם. על הברייתא פריך דאוסרת בהנאה לקילור של ע"ז וכי מה בינה לשמרים והן החרצנים והזגין דאסורין בהנאה כשהן לחים הא אם יבשו אין בהן משום הניית ע"ז כדתנן בפ' אין מעמידין החרצנים והזגין שלהם לחין אסירין ויבישין שנשתהו יב"ח מותרין דאין להן ממשות של איסור ואמאי הקילור אסור הרי אינו ניכר בו ממשות של ע"ז ולא משני מידי:
כזיב עצמה מה היא. כלפנים או כלחוץ:
תני בתוספתא שם. כזיב עצמה פטורה מן הדמאי:
הלוקח מן החמרת בצור. מן חבורה של החמרים שהביאו תבואה בצור וחזקתן מן הארץ שהיא קרובה לה הן מביאין לפיכך חייב בדמאי:
ומן המגורת בצידן. מן האוצרות שאוצרין בצידן והיא יותר קרובה להארץ מצור חייב שחזקתן שאוצרין מפירות הארץ:
הא מן המגורת בצור ומן החמרת בצידן פטור. לפי שצור אינה כ"כ קרובה להארץ ואין דרך בעלי האוצרות להיות אוצרין שם מפירות הארץ כ"א ממקום היותר קרוב להם והוא ח"ל והחמרים שמביאין ממקום יותר רחוק לפיכך בצידן פטור שאין דרכן להביא מהארץ שהיא יותר קרובה לה אלא מחו"ל הן מביאין ובצור חייבין כדאמרן שהיא אינה קרובה כ"כ ודרך החמרים להביא מן הארץ לשם:
מחמר יחידי בצור. כלומר וכן מחמר יחידי פטור אף בצור דתלינן משדות צור עצמה הביא כיון שאינו אלא יחידי:
חמרת שנכנסה לצור דרך כזיב. בעיא היא אם אנו יודעין שבאו מדרך כזיב ונכנסו לצור מהו:
איתא חמי. כלומר דמתמה הש"ס אתה רואה מאי קא מיבעיא ליה אלו עמדה לה בכזיב פטורה דהא אמרינן כזיב עצמה כלחוץ ואנו תולין שמח"ל מביאין ועכשיו משום שנכנסה לצור יהא חייבת בתמיה:
א"ר יוחנן. לפרושי להא דקחשיב בסיפא דמתני' קאי חלת עם הארץ וכו' דר' יוחנן קאמר טעמא דכולהו משום שבשעה שגזרו חכמים על הדמאי לא גזרו על דברים הללו:
ר' הושעיא. קאמר דטעמא הויא משום שאימת קדשים על ע"ה ואינו נותן לכהן דבר שאינו מתוקן ומפרש ואזיל לכל חד וחד לטעמיה דקאמר. וחלת עם הארץ. כלו' והשתא חלת ע"ה דקתני על דעתיה דר' השעיא מפרשינן דבחלת ע"ה ממש היא מתניתא שהפריש הוא החלה מעיסתו ונתנה לכהן אין הכהן חושש משום דמאי שמא החלה זו

מעיסת תבואה שאינה מתוקנת לפי שאימת קדשים עליו ולא היה נותן לו דבר שאינו מתוקן ובודאי תיקן הכל בתחילה מחיוב המעשרות של תבואתו:

אבל חבר שלקח עיסה מעם הארץ והפריש חלתה לא. בזה לא הקילו לדברי ר' הושעיא שכשלקח החבר ממנו העיסה עדיין לא היה אימת קדשים על ע"ה וצריך החבר לתקן דמאי מן העיסה ואח"כ להפריש חלה:

על דעתיה דר' יוחנן היא הדא היא הדא. אבל לדעתיה דר' יוחנן דקאמר דבדברים הללו לא גזרו דמאי א"כ הכל דין אחד להם ואף בחלת חבר שהפריש מהעיסה שלקח מעם הארץ פטור לתקן שיעור חלתו מדמאי דלא גזרו כלל בדברים הללו:

והמדומע. וכן בהמדומע דקתני דלדברי ר' הושעיא בפירות ע"ה מיירי שלאחר שהפריש תרומה גדולה שעליה אינם חשודין הם נפלה סאה של תרומה לפחות ממאה חולין ונדמע הכל ותורת תרומה עליו וצריך למוכרו לכהן חוץ מדמי אותה סאה ואינו נותן לכהן דבר שאינו מתוקן מפני אימת קדשים שבאותו מדומע עליו ופטור החבר שלקחה מדמאי אבל בחבר שלקח פירותו מע"ה ונדמעו אצלו וכגון שכבר הפריש תרומת מעשר משום דמאי ולא הפריש עדיין מע"ש ונפלה סאה של תרומת מעשר לפחות ממאה ונדמעו בזה לא פטרו להחבר מדמאי במדומע הזה וצריך להפריש עוד מע"ש כדין שאר פירות הלקוחין מע"ה ולדברי ר"י הכל דין אחד להם דלא גזרו בדברים הללו דמאי:

מאן נפק מביניהון. כלומר ומאי איכא עוד נ"מ מבינייהו והיכא מצינו איפכא דלפעמים לדברי ר' יוחנן חייב בדמאי ולדברי ר' הושעיא פטור:

סאה עולה מתוך מאה. נמי איכא בינייהו ואיפכא הואי וכגון שזה ע"ה הפריש תרומה גדולה בביתו וכדאמרינן דבתרומה גדולה נזהרין הן ונפלה סאה של תרומה לתוך מאה חולין שלו שהדין בזה שהסאה תעלה ותנתן לכהן. והשאר חולין הן כמו שהיו ומפני שאימת קדשים על ע"ה לדברי ר' הושעיא אינו נותן הסאה תרומה שעלתה לכהן עד שיתקן כל אותן המאה סאה שהרי אינו ידוע לו אם אותה הסאה שנפלה היא שעלתה ומחמת שאימת קדשי' עליו מתקן הוא את כל המאה ממעשרות כדי שיתן לכהן הסאה של תרומה ויהיה דבר מתוקן וא"כ אם לקח החבר לאלו מאה סאה ממנו פטור הוא מדמאי לר' הושעיא אבל לדברי ר' יוחנן דלא ס"ל האי טעמא שאימת קדשים עליו אלא דלא גזרו בהני דמאי כלל וזהו במדומע דוקא ואם החבר לוקח המדומע מעם הארץ בהא הוא דל"ג אבל הכא מכיון שהסאה של תרומה עולה בא' ומאה ולאחר שעלתה הוו אלו מאה כחולין ממש ואין כאן מדומע והוי כשאר פירות הלקוחין מע"ה לאחר שהפריש תרומה גדולה שחייבין בדמאי:

ותני. כלומר והא דתני בתוספתא שם וכולן שאמרו במתני' שפטורין מדמאי אם קרא שם לתרומת מעשר ולמ"ש שלהן מה שעשה עשוי ודין תרומת מעשר ומ"ש של דמאי עליהן ובשלמא על דעתי' דר' יוחנן דאמר לא גזרו עליהן דמאי ניחא דלא גזרו לחייבו לתקן ואם הפריש מה שעשה עשוי אלא על דעתי' דר' הושעיא קשיא שהרי מתוקנין הן לדבריו דקאמר אימת קדשים עליו ומתקן אותן קודם שיתן לכהן ואת אמר הכן שאם קרא שם להן מה שעשה עשוי בתמיה וכי יש תרומת מעשר ומ"ש אחר שכבר נתקן הכל:

מפני אחד. ומשני אין דאפ"ה אמרו מה שעשה עשוי שמפני שלפעמים נמצא ע"ה אחד שאינו מתקן שאין אימת קדשים עליו לפיכך אמרו חכמים שאם הפריש וקרא שם מה שעשה עשוי ואע"פ שלכתחילה לא חששו בשביל אחד מיהו אם קרא שם דבריו קיימין משום דשמא יש אחד שאין אימת קדשים עליו:

תני וכולן וכו' מפני אחד וכו'. כלומר דדחי לה הש"ס להאי שינויא אליבא דר' הושעיא ומתמה עלה דהא תנא תני וכולן א"כ על כל מה שנשנה במתניתין שפטורין מדמאי קאי ואת אמרת דטעמא מפני דגזרינן אטו אחד שאינו מתקן וכי האי טעמא שייכא לכולן דקחשיב הלקוח בכסף מעשר ושירי מנחות דלא מיירי שזה הע"ה בדוקא הוא המביא או שהוא יודע שזה החבר הלוקח ממנו לקח בכסף מעשר או שלוקח זה לצורך מנחות לשתאמר בהן הטעם מפני שאימת קדשים עליו ובדיעבד אם קרא שם למעשרות מה שעשה עשוי דחששו מפני אחד שאינו מתקן בתמיה דהא סתמא קתני הלוקח וכו' ואי אמרת דכל אלו על של ע"ה בעצמו הוא א"כ הכי הוה מיבעי ליה למיתני החלה והמדומע והלקוח בכסף מעשר ושירי מנחות מע"ה פטורין מדמאי ומדלא תני הכי ש"מ דמיהת הני תרתי בתרייתא לאו בע"ה עצמו דוקא הוא דאמרו אלא אף בחבר שלקח מע"ה התבואה בכסף מעשר וכן אם הביא מנחה ממה שלקח מע"ה פטורין הלקוח וכו' ושירי המנחה מדמאי והרי לא שייך כאן אימת קדשים עליו אלא דטעמא כר' יוחנן שלא גזרו כלל לדמאי בדברים הללו:

ר' בון בר חייא בעא קומי ר' זעירא הא דתנינן הלקוח בכסף מעשר פטור מדמאי אם עד כאן לא אמרו אלא בלקוח מכסף מעשר של דמאי דהואיל והכסף הוא של דמאי שוב לא גזרו על הלקוח ממנו משום דמאי:

אפי' בודאי. כלומר דר' זעירא השיב לו כן דסתם אמרו הלקוח בכסף מעשר ואפי' הכסף הוא של ודאי:

תני כולן וכו' כמו אמר מר הוא וגרסי' להא בפ"ב דקידושין בהלכה ז' ואיידי דמייתי התם הברייתא דפליגי בה אמוראי בפירושה מייתי הכא נמי כן:

חוץ משירי מנחות. שאם קרא שם עליהן לא עשה כלום דהואיל וקדשים הן לא חל עליהם תרומת מעשר ומעשר שני דהא מדינא פטור הוא מדמאי:
השאר במחלוקת. השאר דקחשיב להו במתני' חלה והמדומע והלקוח בכסף מעשר במחלוקת דר"מ ור"י דלקמן הן:
היידא. איזו היא מחלוקת שאתה אומר דבשאר פליגי בה ובשירי מנחות הכל מודים בה דבמה אנן קיימין:
אין כר"מ. אי כר"מ דמתני' דהתם דקסבר המקדש במע"ש בין בשוגג בין במזיד לא קידש דמעשר שני ממון גבוה הוא א"כ היא מעשר היא שירי מנחות דבשניהן לא עשה כלום לר"מ דדין מעשר שוה לדין שירי מנחות לדידיה ולא חל עליו הקדש אחר כמו בשירי מנחות:
אין כר' יהודה. ואי כר' יהודה דאמרינן התם דפליג נמי ארישא דקתני המקדש בחלקו בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינה מקודשת וקאמר ר' יוחנן דר' יהודה פליג כדמייתי לה נמי לקמן וס"ל לר' יודה המקדש בחלקו מקודשת דממונו של כהן הוא וא"כ לדידיה מה שעשה עשוי אף בשירי מנחות דהא שלו הן וחל עליהן שם תרומת מעשר ומע"ש דמה שירצה לעשות בהן עושה:
אזלית לקיסרין. ושמעתי שם שהיה ר' חזקיה יושב ושונה המתני' דקידושין המקדש בחלקו וכו' אינה מקודשת וקאמר עלה דפליגי בה דר"א קאמר דד"ה היא האי רישא דמתני' ור' יוחנן קאמר דבמחלוקת היא ור' יהודה דפליג התם בסיפא פליג נמי ארישא וס"ל דהמקדש בחלקו מקודשת:
ואמרית ליה. מנין שמע רבי הדא מילתא דר"א דאמר ד"ה היא רישא דההיא מתני' ואמר לי מן ר' ירמי' שמע כן:
ואמרית יאות השתא ניחא לי שפיר הא דר' ירמיה דאמר לעיל השאר במחלוקת וחוץ משירי מנחות ומשום דר' ירמי' דהוא שמע הדא דר' אלעזר דקאמר ד"ה היא ור' יהודה מודה ברישא דהתם דאין מקדשין בחלקו דמשלחן גבוה קא זכו:
הוא דאמר במחלוקת. לפיכך קאמר רבי ירמיה דהשאר במחלוקת והיינו הלקוח בכסף מעשר דלר"מ דסבר ממון גבוה הוא ואינו חל עליו שם תרומת מעשר ומעשר שני ולר' יודה דקסבר התם ממון הדיוט הוא והלכך חל עליו אבל בשירי מנחות אפילו ר' יהודה מודה דלא חל עליהם דקדשים הן:
ר' יוסי דלא שמיע ליה. הדא דר"א דאמר רישא דהת' ד"ה לפיכך צריכא ומיבעיא ליה דהוא אמר היידא מחלוקת וכו' כדבעי לעיל:

תני. בתוספתא שם:
לא פטרו ב"ה. שמן ערב אלא לשמן של פלייטון בלבד והוא שמן אפרסמון דלריחא היא דעבידא:
מחייבין היו ב"ה בשמי ורד ורדינון. ורדינון ג"כ מיני ורדי קטנים וטעמא דהני לסיכה עבידי כדתנן בסוף פרק י"ד דשבת דקיי"ל סיכה כשתיה. וכדתנן לקמן בסוף פרקין שמן שהגרדי סך באצבעותיו חייב בדמאי:

הלכה ד

מתני' **הדמאי מערבין בו**. עירובי תחומין וחצירו':
ומשתתפין בו. שיתופי מבואות ואע"ג דלא חזי ליה מגו דאי בעי מפקיר נכסיה והוי עני וחזי לי' כדתנן מאכילין את העניים דמאי השתא נמי חזי ליה:
מברכין עליו. ברכת המוציא ומזמנין עליו ואין כאן מצוה הבאה בעבירה משום דרוב ע"ה מעשרין הן:
ומפרישין אותו ערום. כשבא להפריש ממנו תרומת מעשר ומעשר שני יכול להפריש כשהוא ערום וטעמא כדאמר בגמ' משום שאינו טעון ברכה דאילו בעי ברכה לא היה יכול להפריש ערום דבעינן והיה מחנך קדוש וליכא וטעמא דלא טעון ברכה משום שרוב ע"ה מעשרין הן:
בין השמשות. של ערב שבת כדתנן ספק חשיכה מעשרין את הדמאי ואין מעשרין את הודאי:
ואם הקדים מעשר שני לראשין. שהפריש מעשר שני של דמאי קודם שהפריש מעשר ראשון כדי ליטול ממנו תרומת מעשר אין בכך כלום. משא"כ בודאי כדתנן (בפ"ה דמעשר שני) ככל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתוודות:
שמן שהגרדי. האורג סך באצבעותיו חייב בדמאי מפני שנבלע בגופו הוא וסיכה כשתיה:
ושהסורק. הצמר במסרק נותן על הצמר הוי כשמן לסוך בו את הכלים ופטור מן הדמאי:
גמ' **שאינו טעון ברכה**. כדפרישית במתני':
מבין השמשות כהדא דתנינן וכו'. כדפרישית:
במרחץ. והוא ערום ולפי שאין טעון ברכה בחילול כמו שאין טעון בהפרשה:
כיצד הוא מברך. כשמחלל את הודאי וא"ל אם היו פירות ומחללן על הכסף מברך על פדיון מע"ש דגאולה כתיב ביה:

אם היו מעות וכגון שצריך הוא למעות מע"ש שלוו ובשעת הדחק מות' לחלל מעות כסף על נחושת ובלבד שיחזור ויחללן על הכסף להעלותו לירושלם וכשהוא מחלל נחשת על הכסף מברך על חילול מע"ש שהוא דרך חילול:

אם הקדים וכו' בשעבר. דוקא הא בתחלה לא יקדים אף בשל דמאי. ר' בא וכו'. דפליגי בה אם לכתחילה מותר להקדים שני לראשון בדמאי:

מהו לקבוע שני במקום ראשון. לפי' שלהפריש השני קודם לראשון אסרו ומיבעיא ליה אם אינו מפרישו אלא שקובעו ואומר מע"ש של זה יהיה בצפונו של הכרי או בדרומו אם מותר הוא לקובעו מקודם או דילמא חיישינן שמא יקבענו במקום ראשון והיינו שיקבע גם להראשון שם שהרי הראשון הוא עישורו של הכרי והשני הוא חלק התשיעי ממנו ואם יקבע השני בתחלה אפשר שיקבע אח"כ הראשון ג"כ באותו הצד והמקום שקבעו להשני ונמצא כשמפריש העשרה להראשון יש בהן תשעה של השני שקבעו מקודם וזהו דמיבעיא ליה אם יכול לשנות ולעשות מעשר ראשון מאותו שקבעו בתחלה להשני ופשיט לי' מהאי עובדא דלקמיה:

אייתי לי' אריסי' פירי. משדהו וא"ל בתחילה צא וקבע מע"ש בכרי שיתוקן ג"כ זה שהביא לו ואח"כ אמרו לו צא וקבע ראשון והא יש חשש לומר שמא קבע לו השני במקום הראשון שיקבע עכשיו שהרי סתם א"ל צא וקבע ראשון ולא הזהירו שיקבע להראשון בצד אחר אלא הדא אמרה שמותר לקבוע שני במקום הראשון שאף שיקבע אח"כ גם להראשון במקום הזה לא איכפת לן מידי בהא ובלבד שיפריש הראשון בתחלה ואח"כ יפריש להשני:

פוטר הוא אדם את טבלו. מן המעשרות בסאה אחת של טבל וכלומר במה שמתקן למע"ש יכול הוא לתקן גם להראשון או לתרו"מ כדמפרש ואזיל ולאו דוקא נקט סאה אלא הכל לפי מה שהוא אם סאה או אם יותר וחד מגווני נקט:

ועושה אותו שני. אם כך הוא השיעור של מע"ש ואם יותר יותר ופודה אותה הסאה והרי הוא טבל כמו שהיה וחוזר ועושה אותה תרומת מעשר למקום אחר וה"ה שיכול לעשות אותה למעשר ראשון אחר הפדייה שהרי יכול לקבוע להשני אף קודם להראשון כדלעיל אלא אורחא דמילתא נקט שבתחלה קובעין ומפרישין להראשון ואח"כ להשני ותרומת מעשר הוא אח"כ שמפרישו מן הראשון והלכך נקט שיכול לעשות מן השני כשפודהו לתרומת מעשר:

למקום אחר. למעשר הראשון שהפריש או לאיזה ראשון במקום אחר:

וחברון עלוי. חיברו עליו רבנן דבבל והקשו על זה כדהתיב רב ששת:

והא מתניתא דלקמן (בפ"ז) פליגא דתנינן היו לפניו שתי כלכלות של טבל ואמר מעשרות של כלכלה זו יהיו קבועים בזו הראשונה מעושרת ומפריש מן השניה המעשרות של שתיהן של זו בזו ושל זו בזו ג"כ הראשונה מעושרת אבל לא השנייה לפי שמיד שאמר של זו בזו נתקנה הראשונה ואין מפרישין ממנה שהיא פטורה עלי השניה שהיא חייבת שאין מפרישין מן הפטור על החיוב והלכך צריך שיפריש המעשרות מן השניה על שתיהן:

ותני עלה. בתוספתא (פ"ח) ומפרש כיצד יעשה נוטל מן השניה שני תאנים והן לתרומה ושני עישורין שני מיני מעשרות ועל שתיהן:

ועישורו של עישור. והוא לתרומת מעשר:

ויטול. כלומר ואי ס"ד כדקאמרת דיכול לפדות השני ולעשות אותו תרומת מעשר קשיא דהכא נמי למה ליה כולי האי ויטול שתי תאנים ויעשה אותן שני ושתי תאנים לאו דוקא אלא כלומר לפי החשבון שמגיע להשני יטול ויעשה מע"ש ויפדם ויחזור ויעשם לתרומת מעשר ואמאי צריך להפריש כל כך מכלכלה אחת לשתיהן:

א"ר מנא ואין שני שבראשונה טבול לראשון שבשניה בתמיה. כלומר דשאני התם דהא לאחר שהפריש ממנה להשני שבשביל הראשונה אכתי טבול הוא לראשון שבשניה שהרי צריך להפריש מכלכלה השניה לראשון ולשני שבשביל הראשונה וכן לראשון ולשני שבשביל שנייה עצמה וא"כ אחר שהפריש השני בשביל הראשונה אינו יכול לעשותו לתרומת מעשר ואף לאחר פדייה שהרי צריך להפריש עוד להראשון בשביל השניה והלכך מפריש מהשניה לשתיהן וכסדר להראשון ושני בשביל הראשונה ואח"כ לראשון ושני בשביל השניה ואח"כ לתרומת מעשר מעישורן של המעשר ראשון:

א"ר חנניה וכו'. שינויא אחרינא דתמן יש כדי שהוא טובל לראשון ושני כלומר שהרי לא הופרש ממנה כלום ושתי הכלכלות של טבל הן וצריך להפריש ממנה מה שהוא טבול להראשון ולהשני ולתרומת מעשר בשביל שתיהן אבל הכא בהא דעולא בשם ר' יוחנן מיירי שכבר הפריש הראשון ועכשיו מפריש להשני והלכך השני שנתקן מחמת הראשון וכלומר שהופרש אחר שכבר ניתקן מחמת הראשון אתה חוזר ועושה אותו ראשון והיינו לתרומת מעשר שצריך להפרישו מן הראשון:

זה על גב גופו בטל. כלומר שגופו נהנה ממנו שנבלע בגופו והלכך חייב בדמאי דסיכה כשתיה היא אבל זה שהסורק נותן בצמר על גב צמר הוא בטל ונבלע בו והוי כשמן לסוך בו את הכלים ופטור מן הדמאי:

הדרן עלך הקלין שבדמאי

פרק ב

הלכה א

מתני' **אלו דברים מתעשרין דמאי בכל מקום**. אפי' מכזיב ולהלן שהוא מקום שהחזיקו עולי מצרים בלבד לפי שידועין הן שמארץ שהחזיקו עולי בבל הן באין שאין דוגמתן אלא שם:

והאורז. של הארץ שהוא ניכר לפי שהוא לבן ביותר:

והכמון של הארץ ג"כ ניכר הוא לפי שהוא ישר וגדול:

והאורז שבחוץ לארץ כל המשתמש ממנו פטור. ואפילו בארץ ישראל משום דמנכר טפי ולא אתי לאחלופי בשל ארץ ישראל ושאר כל אלו הנזכרים במתני' יש מהן שדוגמתן בח"ל והא דחשיב להו שמתעשרין דמאי בכל מקום הוא מאותן החשובין שבמינים הללו שאין מצויין אלא בא"י ואותן הן שבידוע שמא"י באו:

גמ' **תמן תנינן**. בסוף מסכת מעשרות שום בעל בכי וכו' פטורין מן המעשרות:

לפי שהמינין אלו הן מדבריות וחזקתן מן ההפקר:

המינין הללו. ותני עלה בתוספתא (דסוף מעשרות) ושם הגי' מהופכת וט"ס הוא וגי' דהכא נכונה היא:

ע"י שיש כיוצא בהן בא"י צרכו חכמים ליתן להם סימן. ע"ש מקומן שלא להחליף באותן המינים המצויין בארץ:

אבל האלצרין וכו'. מיני פירות הן וניכרין הן שמח"ל באו לפי שאין כיוצא בהן בא"י לא הוצרכו חכמים ליתן להם סימן:

הדא מתניתא חילופא. והנשנין במתני' כאן בהיפוך הן שחיוב המינין הללו שיהו מעשרין דמאי בכל מקום לפי שאין כמותן בח"ל וניכרין הן שמא"י באין וצרכו חכמים למנותן ולא הוצרכו ליתן להם סימן:

והא דבילה בבצרה. שכיחא ובצרה בארץ אדום היא כדכתיב מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה:

שחיקה היא. ואינה שלימה כשל א"י א"נ מראה כהה יש לה כהאי כיתנ' שחיקא:

והא תמרין באלכסנדריא של מצרים. ומשני דקיקין אינון ואינם עבין וגדולים כשל א"י:

בארי וחולתה. מקומות מחו"ל הן:

גידוד הוא. נפרץ ונפגם כעין חתיכות חתיכות:

אבתר הוא סימוק הוא. אבתר מל' אברא כלומר מראה עופרת יש לו או מראה אדום ואינו לבן כשל א"י:

והא כמון. שכיח בקיפרוס. והוא אי ציפרנ"ם:
עקום הוא ואינו ישר כשל א"י:
לא שנו אלא הלוקח מן העכו"ם אבל הלוקח מישראל ודאי. כצ"ל דהא אמתני' קאי וקתני דמתעשרין דמאי וא"כ מאי לא שנו וכו' דקאמר אלא דנראה דט"ס הוא. כלומר הא דתנינן אלו דברים מתעשרין דמאי בכל מקום ומשום שבידוע הוא שאלו מינין החשובין מא"י שהחזיקו בו עולי בבל הן כדפרישית במתניתין וקאמר ר' אלעזר דלא שנו אלא בלוקח מן העכו"ם דאיכא למימר שמא משלו הן ואיכא למיחש דשמא העכו"ם לקחן מישראל ומוכר לו והואיל וספיקא הויא לפיכך מעשרין דמאי אבל בלוקח מישראל מעשרן ודאי שהרי ידוע הוא שממקום החיוב הן באין. ר' יוחנן אמר דאין חילוק דמתני' סתמא קתני ובין שלוקח מישראל ובין שלוקח מן העכו"ם דמאי הוא דמעשרן וטעמא בלוקח מן העכו"ם דחיישי' שמא לקחן מישראל ולא עישרן הישראל וכן הלוקח מישראל אינו מעשרן אלא דמאי דהוי כדין כל הלוקח מע"ה דהרי בהכי קיימינן בדיני דמאי דספק הוא אם עישרן או לא והואיל דאין ע"ה נאמן על המעשרות צריך הלוקח ממנו לעשר דמאי:
ר"א סבר מימר רוב א"י נתונה ביד עכו"ם. כלומר דהש"ס מפרש טעמיה דר' אלעזר דמוקי להמתני' דבלוקח מן העכו"ם מיירי משום דאיהו סבר דרוב א"י בידיהם הוא וסתם הלוקח מן העכו"ם שהן רב היושבים בה הוא לוקח והלכך מוקי להמתני' דבהכי איירי ומדייק הא בלוקח מהישראל מעשרן ודאי וכדאמרן אבל ר' יוחנן סבר דרוב א"י היא נתונה ביד ישראל ומסתמא משל ישראל הן וקתני דאינו מעשרן אלא דמאי והיינו נמי טעמיה דר' יוחנן בלוקח מן העכו"ם דג"כ צריך לעשר דמאי משום דכיון דאיכא רוב ישראל חיישינן שמא לקח העכו"ם מהישראל ומוכרן לו כדפרישית. ואפי' יסביר ר"א וכו'. כלומר ומאי דוחקא דמוקמית לה דפליגי בהא דאפי' תימא דר"א נמי סבר לה כר' יוחנן דרובה של א"י נתונה ביד ישראל מיתרצא שפיר מילתיה משום דר"א חייש למיעוט והלכך מוקי להמתני' בלוקח מן העכו"ם וטעמא דמעשרן דמאי משום דאיכא למתלי שמא משל עכו"ם הן ואף דמיעוט הן אזלינן נמי בתר מיעוטא:
כהדא בורכיא. שם מקום שהיתה מסתפקת יום אחד מדבר האסור שמכרו בה שהיה מסתפקין ומשתמשין מזה ואמרו חכמים נעשה אותו היום הוכיח לכל הימים וחיישינן לדבר האסור בכל הימים אלמא דמשום יום אחד בלבד אמרו כן וה"נ דאף דהעכו"ם מיעוטא הן בא"י אזלינן בתר מיעוטא:

ר' יוסי בעי. עלה דלאו מילתא היא והדא דבורכיא גופה איכא למיקשי עלה דאי חיישינן להכי א"כ מעתה ניחוש נמי בגר שבא להתגייר שמא מעמון ומואב הוא ונימא דאין מקבלין אותו ונעשה אותו הגר דספק הוא הוכיח לכל הגרים בתמיה והשתא לא יקבלו לשום גר מהאי חששא:

אלא כיני הא וכו'. כלומר אלא מחוורתא כדאמרינן מעיקרא:

ועוד מן הדא ראיה דאיכא למ"ד דאין הדבר ברור אם רוב א"י ביד ישראל היא או לא:

לר' אלכסנדרא דצדוקא. ממקום צדוקא ושאל לו איליין ניקלוויסא דהכא. והוא שם עשב חשוב כדתנן בפ"ק דע"ז החצב והנקליבס:

מה אתון משערין בהון. מה אתם אומרים בהם אם תלינן דרוב מן העכו"ם הן באין שהן הרוב היושבין בארץ ישראל או רובן מישראל שישראל הן הרוב והשיב לו שאין אנו יכולין לשער בהן דמספקא לן מי הן הרוב היושבים בא"י אלמא דלאו כ"ע מודים דרוב א"י נתונה ביד ישראל משום דאין אנו יכולין לשער עכשיו הגבול של א"י ולידע מה רוב היושבים בה וא"כ מוקמינן טפי להא דר"א דאיהו ס"ל נמי שאין רוב א"י נתונה ביד ישראל ומהאי טעמא דאין אנו יכולין לשער בהון. וכל זה פירשתי לפי ההגה שהגהתי לעיל אבל נראה שצריך להגיה ביותר בדברי ר"א וכצ"ל ל"ש אלא הלוקח מישראל אבל הלוקח מן העכו"ם ודאי. דר"א מוקי להמתני' דאמרו דמעשרן דמאי בלוקח מישראל דוקא ומשום דאינו נאמן על המעשרות לפיכך הוא דמאי אבל בלוקח מן העכו"ם צריך לעשר ודאי משום דאין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע ממעשרות והרי העכו"ם לא עישרן לפיכך הלוקח ממנו מעשרן ודאי ולא תלינן שמא העכו"ם מישראל הוא דלקחן להפירו' ושמא עישרן הישראל ולא יעשר אלא דמאי דר"א ס"ל דרוב א"י נתונה ביד עכו"ם והלכך אזלינן בתר רובא ואמרינן דהעכו"ם הזה מעכו"ם אחר הוא דלקחן ולפיכך מעשרן ודאי. ור' יוחנן קאמר דאין חילוק משום דאיהו ס"ל דרוב א"י נתונה בידי ישראל והלכך אף בלוקח מן העכו"ם תלינן דמן ישראל הוא דלקחן דאזלינן בתר רובא ואינו מעשרן אלא דמאי. וקאמר הש"ס דאפי' יסבור ר"א כר' יוחנן בזה דרוב א"י בידי ישראל היא שפיר נמי מיתרצא מילתי' משום דר"א חייש למיעוטא ושמא אותו העכו"ם מעכו"ם אחר הוא דלקחן והלכך צריך לעשר ודאי. ומייתי ראיה כהדא בורכיא שהיתה מסתפקת מן האיסור יום א' ועשו אותו היום הוכיח לכל הימים וגזרו עליהן וה"נ לר"א בלוקח מן העכו"ם דחיישינן למיעוטא דהעכו"ם שבא"י והקשה ר' יוסי על זה דמעתה לא נקבל גרים כלל דגר אחד שיש בו ספק שמא מעמון ומואב יעשה הוא הוכיח לכל הגרים אלא ודאי הא לאו מילתא היא ומחוורתא כדאמרינן מעיקרא דבהא פליגי דר"א סבר דרוב א"י

בידי עכו"ם היא ור' יוחנן סבר דרובה בידי ישראל היא ולכ"ע אזלינן בתר רובא וכדאמרן. ומייתי השתא ראיה מן הדא דר' זעירא דשלח לשאול על הנקליבס מה הם אומרים בזה אם היא רובה מן העכו"ם או רובה מן ישראל והשיבו לו שאינן יכולין לשער בהם אלמא דלכ"ע בתר רובא הוא דאזלינן אלא שהם לא יכולין לשער והשתא מוקמינן נמי להך דר"א ור"י דתרווייהו ס"ל דבתר רובא אזלינן ובזה מתפרשת הסוגיא יותר נוחה וכפשטה ושייכא שפיר הא דבתרה דמתניתא מסייעא וכו' תניא כותיה דר"א ותניא כותיה דר' יוחנן כדמפרש ואזיל:

התגר בכ"מ דמאי. הכי תנינן בתוספתא (פ"ג) הלוקח מן התגר ואמר זה מתוקן וזה אינו מתוקן אף על המתוקן אינו נאמן את שדרכו לימכר דמאי נאמן וה"נ הברייתא שמביא הש"ס מתפרשת מעין התוספתא דתגר העכו"ם בכל מקום שהוא מוכר פירותיו דמאי:

אימתי בזמן שרוב מכנסו ישראל. שהרוב שהוא מכניס לביתו למכור מישראל הוא שלקחן אבל אם היה הרוב שלוקח התגר הזה מן העכו"ם פירותיו ודאי ואינו נאמן לומר זה לקחתי מישראל ומתוקן הוא והיינו נמי דתנינן בתוספתא את שדרכו לימכר דמאי. שרוב מה שמכניס הוא לימכר מישראל הן נאמן לענין שא"צ לעשר פירותיו ודאי אלא דמאי והכי איתא נמי בתוספתא פ"ד כדמייתי הש"ס והאי ברייתא מסייעא לר"א דאם רוב מן העכו"ם מעשרן ודאי מתניתא מסייעא לר' יוחנן והאי ברייתא דתני ר' נחמיה כוותיה דרבי יוחנן היא:

אחד עכו"ם וא' ישראל וא' כותי ואחד עם הארץ. אם הוא פעמים שלוקח מן העכו"ם ופעמים שהוא לוקח מישראל הלקוח ממנו הוא דמאי וכדמסיק:

בעי קומי ר' מנא. ואמאי הכל הוא דמאי ונחזי ממי לקח האיש הזה שהוא המוכר עכשיו ונאמר אם מישראל לקח אז הוא דמאי ואם מן העכו"ם יהא ודאי דקס"ד שידוע הוא באיזה פעם לקח מישראל ובאיזה פעם לקח מן העכו"ם והכל מפירות של עצמן הוא:

תיפתר שהיה התגר עכו"ם. הא דקתני פעם אחת מן העכו"ם היינו מן התגר עכו"ם שלוקח מאנשים הרבה:

וישראל ועכו"ם מטיילין לפניו דמים. כלומר שישראל ועכו"ם מטיילין לפניו ודמים בידיהם שמכרו לו פירות שלהם ולא בלוקח מן העכו"ם מפירותיו קאמר וכיון שזה התגר עכו"ם שמכר לזה המוכר עכשיו לוקח מישראל ומעכו"ם תלינן לקולא וכל מה שניקח ממנו דמאי הוא ולא ודאי והיינו כר' יוחנן:

והא מתניתא מסייעא לר' יוחנן. ואמאי לא אייתית סייעתא לר' יוחנן ממה דשנינו במשנה (פ' י"ז דמסכת כלים) דתנינן שם הרימון שאמרו לא קטן ולא גדול אלא בינוני

ולמה הוזכרו רימוני בדאן שיהו מקדשין כל שהן דברי ר"מ וכו' אר"י לא הוזכרו רימוני בדן וחצירי גבע אלא שיהו מתעשרין ודאי בכל מקום:

לפי שבדאן וגבע שני מקומות של כותים הן והכותים אינם מעשרים מה שמוכרים דלא חיישי אלפני עור לא תתן מכשול הלכך מתעשרים ודאי בכל מקום:

מה אנן קיימין. והשתא במאי עסקינן הא דקתני מתעשרין ודאי בכל מקום דמשמע דאף שאינו לוקח מאותן המקומות עצמן אלא בכל מקום שהוא לוקח וניכרים הן שהן רמוני בדאן או חצירי גבע צריך לעשרן ודאי וממי לקחן זה הלוקח עכשיו:

אם בלוקח מישראל בהדא תנינן ודאי. בתמיה ואמאי ולא יהא כשאר הלוקח פירות מע"ה שאינו מעשר אלא דמאי אלא כי אנן קיימין בלוקח עכשיו מן העכו"ם וטעמא דהחמירו באלו לפי שהן באין ממקומות הכותי' שלא עישרו הפירות שמכרו והעכו"ם הרי לא עישר והלכך הן ודאי הא שאר כל הדברים דמאי ואפי' בלוקח מן העכו"ם וסייעתא לר' יוחנן וקשיא לר' אלעזר:

אמר רב שמואל בר יצחק. לעולם בודאי ובלוקח מן ישראל אנן קיימין והא דקשיא אם בלוקח מישראל אמאי מעשרן ודאי תיפתר שהיה אגרונימוס גדול. השר של המדינה. ברבה ריש פ' ויקרא אגרונימון של המדינה. והיה בא לשם ודחק על המוכר שימכור בזול ומחמת כן התירו לו חכמים להיות מוכר טבלים שלא יצטרך ליטול מהן המעשר והלכך הלוקח בזה הזמן יחוש לעצמו וצריך לעשרן ודאי:

איזהו התגר. תוספתא (פ"ד). שיהא לו דין התגר והלוקח ממנו מעשר דמאי בזמן שרוב מכנסו מישראל כדלעיל כל שהביא התבואה והפירות ושנה ושלש דבג' פעמים מוחזק הוא לתגר:

הביא ג' משואין כאחת. אם דייניו ליה כתגר ופשיט לה הש"ס דאין זה תגר בזה אחר זה הוא דהוי תגר:

למפרע הוא נעשה תגר. לאחר שהוחזק ג"פ אי אמרינן דמעכשיו ולמפרע יש לו דין תגר או דוקא מיכן ולהבא ומפרש ואזיל הנפקא מינה:

בא והתקין אם בא הלוקח ממנו לתקן את מה שלקח בפעם ראשונה ושניה דאין תימר מכאן ולהבא הוא דהוחזק לתגר אבל לא למפרע וא"כ מה שלקח מקודם שהוחזק הוי ודאי ומעשר מזה על זה ואי אמרינן דלמפרע הוא נעשה תגר אין לעשר מזה על זה דהוי כמדמאי על דמאי ואין מעשרין לכתחילה מזה על זה דילמא האי מעושר והאי לאו מעושר ולא איפשטא:

הוא ובנו ופועלו שהביאו למכור מהו שיצטרפו לשלשה משואין כאחת. כלומר אם אינם נחשבין אלא בצירוף ג' משואות ביחד ולא הוחזק לתגר כדאמרינן לעיל דבעינן עד שיביא ג"פ זה אחר זה או דילמא מכיון ששלשה הן שהביאו הוי כמי שהביא ג"פ זה אחר זה:

ר' יונה בעי. על הא דמספקא ליה לר' מנא שהרי ספינה הבאה מרומי או מאיזה מקום וכמה מינין יש בה ואתה רואה אותם כאילו אחד וכלומר שאע"פ שנגמר כל מין ומין בפ"ע אפ"ה אינם נחשבין לזה אחר זה לפי שבפעם אחת הובאו וה"נ מאי מספקא לך בהביא הוא ובנו ופועלו הרי באו כולן ביחד והוו כספינה שבאה ובה כמה מינין שהובאו בפ"א:

הפירות לא הילכו בהן וכו'. תוספתא שם. כלומר שאין הולכין אחר אלו הדברים לומר שניכרים הן שבאו מא"י או מחו"ל מפני הריח או המראה או הטעם שבהן שאלו הם כך ואלו כך או שנלך אחר הדמי' שהבאין מכאן משתלמין כך והבאין מכאן משתלמין בפחות בכל כיוצא בזה אין הולכין אחריהן אלא אחר הרוב אם רוב הפירות שבשוק מא"י הן באין חייבין בדמאי ואם רוב מחו"ל פטורין:

אם היה יין. כלומר מלבד ביין שבזה ניכר הוא הרבה אם הוא יין חדש שהובא ממקום פלוני או יין ישן שהוא ממקום פלוני ובמקום אחר אינו מצוי יין ישן והילכו בו אחר הטעם:

אזלית לקסרין. וראיתי אותם שהן נוהגין בהדא דבילתא שיריי. היתר הן נוהגין בדבילה המצויה שם ואינן חוששין שמא מא"י הובאה ושאלתי לר' יצחק בר אלעזר ואמר לי כך נהג זוגא דרבנן דהתם היתר בדבילה:

ר' יצחק בר' אלעזר. ואיכא דאמרי דכך א"ר יצחק בשם זוגא דקסרין כל דחמי מיא שוריי. כל המקום שנראה מי נהר של קסרין נוהגין היתר בדבילה ששם היא מצויה דוגמת הדבילה שבא"י ועד היכן. אית דבעי מימר עד מקום הנקרא מגדל מלחא וא"ד עד מערת טלימון:

מיליהון דרבנן אמרין וכו'. כלומר דמשמע ממיליהון דאילו רבנן דפליגי אהא דר' יצחק דקאמר שהן נוהגין בקיסרין היתר בדבילה דהא מנו כל הדברים האסורין מקסרין משום דמאי החטים או הפת שהובאו וכו' ולא פירשו בהדיא לדבילה לטעמא משום דתניתה במתני' ופריך עלה והא תנינן נמי אורז וכמון ואפ"ה פירשו אותן אלא הוי על כרחך שייריי היא מותרת היא שם כר' יצחק ולא כר' אבמרי דבעי למישמע מהני מיליהון דרבנן:

הרי אילו בשביעית היתר. סיומא דמיליהון דרבנן היא אלא משום הא דר' אבמרי הפסיק במיליהון וחוזר ומסיים אותן:
הרי אילו. המינין שמנו נוהגין שם בשביעית היתר ובשאר שני שבוע נוהגין בהן דמאי וכדמפרש טעמא:
הרי אלו היתר בשביעית. ואמאי ויהיו בשביעית שביעית כשאר פירות שביעית ומפני מה לא חששו שם גם לשביעית כמו שחששו בדמאי:
ומשני. שאני שביעית לפי שישראל משמטין ואינם חשודין על השביעית:
ועכו"ם פטור. כלומר של עכו"ם פטור ואינו נוהג בו שביעית וא"כ ישראל ועכו"ם רבים על הכותים שנמצאו שם וחשודין על השביעית והולכין אחר הרוב ולפיכך אין חוששין שמא פירי שביעית הן:
בשאר שני שבוע דמאי. אבל בדמאי בשאר שני שבוע היינו טעמא:
דיהודאי ישראל מתקנן. כלומר היהודים הכשרים שבישראל הן שמתקנין המעשרות ומ"מ יש בהן שחשודין על המעשרות:
ועכו"ם פטורין. כלומר והעכו"ם ודאי לא מעשרי שהרי אין חייבים הן לעשר:
ישראל ועכו"ם על הכותים. כלומר והשתא מצטרפין אותן ישראל שאין נאמנין על המעשרות ושל עכו"ם עם של הכותים שאין חוששין לעשר מה שמוכרין והן הרוב ולפיכך החמירו בדמאי יותר משביעית:
עד היכן. דינו כקסרין לענין דמאי וקאמר אלו מקומות פונדקא דעמודא וכו':
וצורן. ועיר צור ודאי כקיסרין הוא ומה שחששו בקיסרין כן נמי בצור:
בולכסין. הן מיני עכביות וממיני ירקות הן. הערוך:
מהר המלך. שהוא מא"י:
בלבנין. שהן חזקתן מהר המלך ורבנין דקסרין אמרין באדומין הוא שחששו:
והתיר את כולה. בית שאן ע"פ עדות זו שאינה מא"י שהחזיקו בה עולי בבל:
אסור לבר נש מיעבד מלה בצבורא. שלא יעשה דבר בפני הרואין שמא ילמדו ממנו היתר למקום אחר כעובדא דר"מ שמפני שראה אותו אוכל מן הגינה העיד זה ואני אומר אותה הגינה היתה מיוחדת לו כלומר יכול להיות שאותה הגינה הפקירו בשביעית ולהיו' מיוחדת לר"מ א"נ שהיה יודע שאותה הגינה מן המותר היא:
דהתיר את כולה. בתמיה ורבי למד ע"י כן והתיר את בית שאן כולה:
במוצאי שביעית. אף בא"י דתלינן שמח"ל הביאו א"נ שמא נתגדלו במוצאי שביעית כדאמר לעיל (פ"ז דפאה) שאמרו לו באפוקי ריש שתא איזדרעון באותה שעה התיר רבי ליקח ירק ובמוצאי שביעית מיד:

יהיו הכל מליזין עליו. שהתיר מקום שנהגו בו אבותיו איסור ואמר להן באו ונדיין ואני מביא לכם ראיה מן הכתוב:

וכי לא עמד צדיק ממשה ועד חזקיהו להעבירו. והלא אסא ויהושפט ביערו כל הע"ז אלא אותה עברה הניח לו הקב"ה לחזקיהו להתעטר בו ולהיות על שמו אף אנו כן:

הוה מפקד לטלייא. היה מצוה לנער הקטון שלו או לתלמידו וכך הוא לקמן (סוף פ"ט דשביעית) לא תקנה לי ירק בשביעית אלא מן ההיא גינתא דסיסרא כך היתה נקראת והיו נוהגין בה היתר. קם עמיה זכור לטוב בא אליהו זכור לטוב אל הנער וא"ל זיל אמור לרבך לית הדא גינתא דסיסרא בעצמה אלא של יהודי אחד היתה וקטליה הנכרי ולקחה ממנו והיה קורא שמה גינתא דסיסרא על שמו:

ואין בעית מחמרא. ועוד אמור לו בשבילי אם תרצה להחמיר על נפשך תחמיר אבל תתיר לחבירך לפי שאין כאן בית מיחוש שכבר התירו לאלו המקומות:

המינין האסורין בבית שאן וכו'. לפי שאלו המינין ניכרין שמא"י הן באין:

והבולכסין. מין ירק כדלעיל:

ובני המדינה. כך שמם:

הנמכרים במדה. מפני חשיבתן ואבצלים נמכרים ג"כ קאי:

הנאגד בשיפה. של גמי:

ומינתה. מינט"ו בלע"ז ובפ"ק דעוקצין שרשי המיתנא:

הנאגד בפ"ע. מאותן המין בעצמו:

והאסטפנינן. מעין המוסטפית הנזכרים במתני' ריש פ"ק:

לעולם. בין נאגדות בפני עצמה ובין הנאגדות בשיפה:

והקפלוטות. כרוב:

מן העצרת ועד חנוכה כדמפרש ר"ז שבאותו זמן מביאין הרבה ממקום אסור לשם והאיסור רבה על מה שמביאין ממקום היתר ומן החנוכה ועד העצרת שאחריו שוב אין מביאין הרבה ממקום אסור וההיתר רבה על האיסור והולכין אחר הרוב:

ולענין ספיחים. בשביעית בבית שאן:

מר"ה עד חנוכה אסור ספיחין. שמסתמא הן ספיחי שביעית ממקום האסור:

מן החנוכה ועד העצרת היתר ספיחין. לפי שכבר אינם מצויים כל כך מספיחי השנה:

מן העצרת ועד ראש השנה. חוזרין ומתגדלין ספיחין אחרים של אותה השנה ואיכא למיחש לספיחי אסור:

צריכה. מספקא לן דאיכא למיתלי נמי בספיחי מקום היתר שבסוף השנה אינם מצויים הרבה של איסור:

אפסיות. על שם מקומן א"נ מל' אפיזייני הנזכר בריש פ' במה אשה בפירושא דטוטפת ואותן התמרים גדלים בדמות אפסייני:
ופתחילה. מין א' מהתורמסין שגדל כעין תאומות. מל' פת באפריקי שתים. א"נ פתחלה ע"ש המין שהן נפתחות ומתבקעות מאליהן וכל אלו המינים בבית שאן לעולם הרי אלו בשביעית דין שביעית להם:
בשאר שני שבוע מה הן לענין מעשר. בלוקח מן הבלונקי. מל' פלן כלומר הגדלים בשדה וחזקתן הפקר ומה דא"ר יוסי ודאי בלוקח מן הגינה שחזקתה משתמרת:
עד היכן. היא בית שאן ותאמר אלו המקומות וכו' וכפר קרנים עצמה הכל כבית שאן:
המינין האסורין. באלו המקומות:
כפניים. תמרים שלא בשלו:
גמליאל זוגא אמר אף האחיניות. הן הדורמסקין שנשנו בפרק כיצד מברכין גבי עובדא דבר קפרא ותלמידיו:
הבכורות. מן הממהרות להתבשל בביכור וטעמא דכולהו שממקום החיוב הן באין:
הדא דתימר. שחששו באלו מקומות. משום דמאי באלו המינין שמנו:
מתרנגול קסרין ולמעלן. שם מקום הנקרא כן ומפני שהוא רחוק לא גזרו אלא על אלו המינים שדרכן להביא אותן מא"י אבל משם ולמטן שהוא קרוב לא"י כא"י היא בכל המינין:
ר' יונה בעי. הוה קשיא ליה על הא דמני לעיל מהמינין שגזרו עליהם דמאי במקומות הסמוכין לא"י ואם היתה שדהו זרועה ירק ובא ומצאה אורז כלומר שמצאה שיש בה מקום פנוי וזרע אורז אצל הירק א"כ יהא הירק מותר והאורז יהא אסור וקשיא אורז מלמעלן וירק מלמטן. ירק מותר והאורז אסור בתמיה דקס"ד דגזרו על המינין שמנו מהנזרעים בשדות באלו המקומות הואיל וסמוכות לא"י הן והשתא אם שדהו זרועה חציה ירק וחציה אורז ועל האורז גזרו ועל הירק לא גזרו ויהיה זה מותר וזה אסור ואמאי והא בשדה אחת הן ואורז דנקט לאו דוקא אלא אחד מן המינין שגזרו עליהם דמאי ומשום דדרך לזרוע אורז אצל הירק נקט אורז:
אבל. באמת. כלומר דהדר ומפרק ר' יונה לנפשיה דבאמת היינו טעמא מפני שרוב השדות הללו שבאלו המקומות הסמוכין עושות רוב המינין הללו ולפיכך גזרו עליהן ולא על מינין אחרים שאין מצויין שם כל כך ולא גזרו אלא על המצוי:
ואפילו תימר. ומהדר הש"ס דלא היא דאפי' תימא רוב השדות הללו אין עושות רוב המינין הללו כצ"ל ולאו משום אלו הנזרעים בשדות באלו המקומות גזרו אלא ה"ט

משום דרוב המינין הללו אינן באין אלא מן האיסור דהואיל ואלו המקומות סמוכין הן הרוב מאילו המינין מביאין ממקום החיוב מא"י למכרן שם ולפיכך הוא דגזרו דמאי על המינין הללו:

תני. בתוספתא (ריש פ"ב) וה"ג שם האורז שבתחילת אנטוכיא מותר במקומו ר"א בר' יוסי אומר אורז שבתחילת אנטוכיא מותר הוא עד בורו. לת"ק לא התירו אלא במקומו שהוא מצוי שם שהוא תחילת מדינת אנטוכיא אבל משם ולהלן חיישינן שמא מא"י הובא ורבי אלעזר בר' יוסי מתיר עד מקום הנקרא בורו והוא בוארי הנזכר בראש הפרק:

ר' יונה בעי וכמדתה לכל רוח. לדברי ר"א בר' יוסי שמתיר עד המקום הזה לפי שמצוי שם אורז שבתחלת אנטוכיא אי אמרינן דכמדתה לכל רוח שבתחלת אנטוכיא מותר או לא לפי שאינו מצוי אלא ברוח הזה שמתחלת אנטוכיא עד מקום בורו:

אלו עיירות אסורות בתחום. תוספתא (פ"ד) דשביעית דקחשיב שם עיירות העמדות על תחום של א"י ויש עיירות שגזרו עליהן ואסורות בשביעית ויש שמותרות ואלו הן האסורות:

צור וכו'. הדא דאת אמר בראשונה. שנאסרו אבל עכשיו יש אחרות שמנו סוסיתה וכו':

ולא ממעלי מסין הן. לא"י ואמאי התיר רבי:

סבר ר' אימי מעלי מסין כמי שנתכבשו. הן ונכללין בכיבוש א"י ולפיכך הוא דבעי הכי:

אלו עיירות וכו'. ושם גריס כעין עיירות אלו וקאמר מותרות ונאסרו:

חד טעון צימוקין. משאוי אחד של צימוקין נכנס לטבריא:

שאל גמליאל זוגא לר' בא:

אם חוששין עליהם משום דמאי או בשביעית משום פירות שביעית:

א"ל אין כל א"י וכו' ומתמה הש"ס ואין כל א"י עשוי משאוי אחד של צימוקין אלא כן אמר ליה אין מקום אחד שבארץ ישראל עושה משאוי של צימוקין ואין חוששין שמא מסמוך לטבריא הן אלא ממקומות הרבה הביאו והלכך תלינן לקולא שמא מחו"ל הן. וגרסי' להא בפרק ח' דנדרים (בהלכה ד'):

חדא אשפלה. משפלה. קופה אחת של קפלוטין ושביעית היתה:

שאל לר' יוחנן. אם יכול לתלות שהובאה ממקום היתר וא"ל צא ושאל לחנניה בן שמואל ששניתי לו מדין הזה:

מתני' לא יחמי לי. ברייתא לא הראה לי א"נ לא אמר לי אלא שמעתתא אמר לי וכך שנה ר' יסא משמיה:

ר' אבהו מפרש בהדיא דרבי הוא דאמר אחר מקומו הולכין ממקום אותו אדם שהביא אם הוא ממקום איסור או ממקום היתר ור"א בר"ש אומר אחר מעמדו עכשיו אנו הולכין וכיון שהוא עומד במקום איסור אסור הוא דחיישינן שמא מכאן הביא:

והורי ליה וכו'. כלומר רבי אומר דהדין הוא דתלינן לקולא ואפ"ה להלכה למעשה הורה רבי בעצמו כהדא דר"א בר"ש אחר מעמדו. א"נ והורי ליה אר' יוחנן קאי דאף דרבי ס"ל אחר מקומו אפ"ה הורי ליה כר"א בר"ש וכן נראה מדלקמן:

הדא דתימר באלין אשפלתא. דהואיל ודבר מועט הוא חיישינן שמא מכאן ממקום מעמדו הביא אבל באלו משאות גדולות כ"ע מודו דאחר מקומו שאמר שהביא משם הולכין:

והוא עתיד להעבירו דרך מקום איסור. לית לן בה והוי אותו מקום כמי שלא העבירו דרך שם ולא חיישינן שמא לקח גם מאותו מקום עמו:

לא כן וכו'. ואפי' רבי אצל ר"א בר"ש הלכה כרבי ואמאי הורי ליה ר' יוחנן כר"א בר"ש: מה את בעי מר' יוחנן ר' יוחנן כדעתיה ור' יוחנן אמר קל וכו' כלומר ר' יוחנן לדעתיה אזיל במה דקאמר אליבא דרבי דס"ל קל הוא שהקילו בשביעית שהיא מדבריהם בזמן הזה והיינו טעמיה דרבי דאמר אחר מקומו דתלינן לקולא ומיהו ר' יוחנן אליבא דנפשיה לא ס"ל הכי ולפיכך הכריע כר"א בר"ש:

ואית דבעי מימר. דבלא"ה נוכל לומר דנצטרפה דעתו של ר' יוחנן עם ר"א בר"ש ורבו על רבי וכי קאמר ר' יוחנן הלכה כרבי מחבירו במקום שאין מכריע ביניהם אבל הכא הכריע ר"י כראב"ש מסברא דנפשיה:

הלכה ב

מתני' **המקבל עליו להיות נאמן**. על המעשרות ולא יהיו פירותיו דמאי מכאן ואילך:

ואת שהוא מוכר. מפירות שלו שהוא מכנסן משדותיו ואת שהוא לוקח ע"מ למכור הכי מפרש לה בגמרא דאלו על מנת לאכול הא תנא ליה ברישא מעשר את שהוא אוכל:

אמרו לו חכמים על עצמו אינו נאמן. שהרי כשמתארח אצל עם הארץ אוכל הוא דבר שאינו מתוקן וכיצד יהא נאמן לאחרים ורבי יהודה כבר דיש בני אדם שאע"פ שאוכלין אצל אחרים מ"מ מה שבבתיהן מתקנין הן כדאמר בגמרא ואין הלכה כר' יהודה:

גמ' **מה**. הא דקתני את שהוא לוקח אם הוא לוקח ע"מ לאכול והא כבר תנינן את שהוא אוכל ומ"ש אם אוכל מפירותיו או שאוכל ממה שהוא לוקח אלא את שהוא ליקח ע"מ למכור והתנינן וכו'. אלא לעולם ע"מ למכור הוא וכך אנו מפרשין את שהוא מוכר דרישא היינו מה שהוא מוכר מפירות מכנסו מה שהוא מכניס מן שדה שלו ומשום דהו"א דוקא

בפירות שלו הטריחוהו חכמים לעשר מה שהוא מוכר קמ"ל דאף הלוקח ע"מ למכור צריך הוא לעשר שלא יצא מידו דבר שאינו מתוקן:

תני. בתוספתא (ריש פ"ב) שהשיבו חכמים לר"מ וזהו ר' יהודה דמתניתן מימיהן של בעלי בתים וכו' כלומר כך מצינו שהיו בעלי הבתים נוהגין שאע"פ שלא נמנעו מלהיות מתארחין אצל חביריהם שאין נאמנין על המעשר מ"מ נוהגין היו להיות מתקנין פירותיהן בבתיהן:

חבירין אין חשודין לא לאכול ולא להאכיל. כלומר דקמ"ל דצריך שלא יהו חשודין לעולם לאכול דבר שאין מתוקן ואז אינם חשודים להאכיל לאחרים אבל אם חשודין הן אפי' פ"א לאכול דבר שאינו מתוקן שוב אין נאמנין להאכיל לאחרים. ר' יוסי פליג וס"ל דמשום פעם א' שחשוד לאכול לא הפסיד נאמנות שלו לגבי אחרים ובהא הוא דקאמר יש לך שחשודין לאכול ואין חשודין להאכיל:

מתניתא פליגא על ר' יוסי וכו'. דמשמע אפי' בפעם אחת שנתארח אצל עם הארץ שוב אינו נאמן לאחרים:

מיליהון דרבנן. דלקמן ר' חנינא ור' יסא מסייעין על ר' יוסי וכלומר דודאי אליבא דחכמים דמתני' לא מצית לאוקמי מלתיה דר' יוסי דהא בהדיא קאמרי על עצמו אינו נאמן דכשהוא מתארח אצל עם הארץ ודאי אוכל שם דבר שאינו מתוקן וכיצד יהא נאמן על של אחרים וא"כ לחכמים אפי' בפעם אחת שחשוד הוא לאכול כבר חשוד הוא להאכיל כדאמרינן דמתני' פליגא על ר' יוסי וכי קאמר הש"ס מיליהון דרבנן מסייעין לר' יוסי אליבא דר' יהודה הוא דקאמר והיינו דאיכא סברא לחלק בין חשוד לאכול פעם אחת או יותר ובהך סברא פליגי ר' יהודה וחכמים דמתני' כדלקמן:

דא"ר חנינא ור' יסא בשם ר' יוחנן לא אמר ר' יהודה אלא בסוף. כלומר שאם קבל עליו בתחלה שלא להתארח אצל ע"ה ואף שבסוף נתארח אצלו בהא הוא דקאמר ר"י דאפילו הכי נאמן הוא לאחרים אבל בתחלה אף ר"י מודה שצריך לקבל עליו שלא יתארח אצל ע"ה והשתא אין תימר דאין סברא כלל לומר דבפעם אחת לבד שהוא חשוד לאכול אינו חשוד להאכיל אלא דתימר דחברים אין חשודין לא לאכול לעולם דבר שאינו מתוקן ואז אין חשודין לא להאכיל א"כ מה בין בתחלה בין בסוף לר' יהודה דהא אף שקיבל עליו בתחלה כן מ"מ הרי נתארח לבסוף וכבר הפסיד נאמנות שלו ומ"ט דר' יהודה דאמר דאפ"ה נאמן אלא ודאי ר' יהודה אית ליה האי סברא דר' יוסי דמשום פעם אחת שנתארח אצל ע"ה ואכל דבר שאינו מתוקן לא הפסיד נאמנותו לאחרים. וחכמים סבירא להו דאף בפעם אחת שחשוד לאכול חשוד הוא להאכיל ובהאי סברא הוא דפליגי:

דתני. בתוספתא שם וכלומר דתניא נמי הכי דפליגי בכה"ג:
המקבל עליו להיות נאמן חוץ מדבר אחד. שאינו מקבל עליו בתחלה אין מקבלין אותו כלל:
החשוד על דבר אחד. שבתחלה קיבל עליו כל דבר ואח"כ נמצא חשוד לדבר אחד מהם הפסיד כל נאמנות שלו וחשוד הוא על הכל:
ר' יודה אומר אינו חשוד אלא על אותו דבר בלבד. שראינו שאינו חושש כלל לאותו דבר והשתא כמו דפליגי בחשוד לבסוף על דבר אחד אם הוא חשוד לכל דבר ה"נ פליגי בכה"ג במתני' אם קיבל עליו בתחלה על הכל ולבסוף נתארח אצל עם הארץ פעם אחת ורבי יהודה סבר דאף שהוא חשוד לאכול עכשיו מכל מקום אינו חשוד להאכיל לאחרים:
הנאמן על הטהרות. שאוכל חולין בטהרה ומדברי סופרים הוא:
נאמן על המעשרות. דכיון שאינו חשוד על דרבנן כ"ש דנאמן הוא על מדאורייתא:
תניתה ר' ינאי וכו'. הוא תני לה להך ברייתא בשם דבי ר' ישמעאל והוא אמר בה טעמא כדאמרן וכמסיים עלה:
הדא דתימר במתארח אצלו. שיכול לסמוך עליו ולאכול עמו דמכיון דקפיד על הטהרות ודאי אינו אוכל דבר שאינו מתוקן:
אבל ברבים. כלומר שיהא נאמן לרבים ולומר זה מעושר שיסמכו עליו אע"פ שהוא עצמו אינו אוכל עמהן:
אינו נאמן. על זה עד שיקבל עליו לפני רבים דברים אלו שנשנו במתני' להמקבל עליו להיות נאמן:
אפילו אני. כלומר אפי' תלמיד חכם כגון אני צריך שיקבל עליו ברבים:
אפי' חבר ששלח. פירות לחבר צריך לעשר ולא יסמוך על זה ששולח לו דשמא הוא יסמוך ג"כ עליו שהוא עישר ובין דין לדין יאכל דבר שאינו מתוקן וכעובדא דר' זעירא לעיל (פ"ק בהלכה ג'):
כגון אני וכו'. אם אנחנו ג"כ אין לנו לסמוך זה על זה:
מה את. רוצה מר' שמואל בר רב יצחק בענין הספק הלא מה שהוא אוכל מן השוק הוא אוכל ומסתמא אינו לוקח מן השוק כ"א דבר המתוקן:
הוא נאמן וכו'. תוספתא (בפ"ג):
לוקחין ממנו. שהרי הוא נאמן אבל אין מתארחין לסעוד אצלו מפני אשתו שאינה נאמנת ואינה מקפדת לערב באכילה מדבר שאינו מתוקן:
אבל אמרו. ובתוספתא הגי' אף על פי שאמרו. כלומר אף שאמרו הרי הוא כמו שדר עם הנחש בכפיפה ואינו יכול לסבול. לא יסמוך על זה שהאיש מתקוטט תמיד עמה

שתהי' זהירה בכך דמ"מ כיון שהיא בעצמה אינה נאמנת לפעמים אין הבעל משגיח מה שהיא עושה:

אשתו נאמנת וכו' דבזה איפכא הואי:

תני. בתוספתא שם:

ואפי' מינקת של יין. כלומר אפי' אין שם יין אלא דבר מועט הנכנס במינקת אחת ששואבין בה מן החבית אין סומכין שהבעה"ב תיקן לאותו דבר מועט:

ה"ז חזקה למעשרות. שמסתמא אותו החבר תיקן הכל דאם לאו לא היה משמש שם:

ראו אותו מיסב. לחבר בסעודת ע"ה ואוכל עמהם אינה חזקה לאחרים לסמוך עליו שהוא תיקן לפי שאני אומר על התנאים שבלבו הוא מיסב שעשה תנאי בלבו שיפריש אח"כ מעשר על מה שהוא אוכל עמו:

בנו מיסב אצלו. בן חבר שמיסב אצל ע"ה ואוכל עמו אין סומכין ג"כ שאביו תיקן הסעודה וצריך לעשר על ידו לפי שאביו החבר התנה בלבו על מה שבנו אוכל:

חבירו של חבר שמיסב ואוכל שם אינו צריך לעשר על ידיו לפי שבחזקת שהחבר תיקן ולא התנה עליו בלבו ואם לא היה מתוקן לא היה החבר הזה מניח לחבירו שהיה מיסב עמהם:

הלכה ג

מתני' **המקבל עליו להיות חבר**. לענין טהרות שיהיו בגדיו ואוכלין ומשקין שלו טהורים וצריך שירגיל עצמו בחזקת טהרות שלשים יום ואחר ל' יום משיקבל עליו דברי חבירות בפני ג' חברים נאמן הוא על כל הטהרות כשאר כל החברים ואע"פ שהוא אינו תלמיד חכם ות"ח עצמו דינו מפורש בגמרא:

אינו מוכר לעם הארץ לח ויבש. מפני שגורם להם טומאה שכל מה שביד ע"ה בחזקת טמא הוא והאי תנא ס"ל שאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י ואינו לוקח ממנו לח מפני שהוכשר לקבל טומאה אבל יבש מותר ליקח ממנו שכל זמן שלא בא עליו משקה לא הוכשר לקבל טומאה ונאמן ע"ה לומר הפירות הללו לא הוכשרו אבל אינו נאמן לומר הוכשרו ולא נטמאו כדאמר בגמרא:

ואינו מתארח אצל עם הארץ. שלא יטמא גופו ויבא ויטמא טהרות:

ולא מארחו אצלו בכסותו. דכסות ע"ה טמא הוא ואי אפשר לו להזהר ממגע כסותו ותנן בגדי ע"ה מדרס לפרושין:

רבי יהודה אומר אף לא יגדל בהמה דקה. שאסור לגדל בהמה דקה בא"י מפני הגזל שהן רועות בשדה אחרים:

ולא יהא פרוץ בנדרים. שלא ירבה בשבועות ונדרים כי ברוב הנדרים והשבועות אי אפשר שלא יחלל:

ובשחוק. דשחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה:

ולא יהא מיטמא למתים. במקום שיש מטפלין בהן כדי שלא יהא רגיל בטומאה:

ומשמש בבית המדרש. לתלמידי חכמים:

אמרו לו לא באו אלו לכלל. דברי חבירות שאין ענינים לכך ואין הלכה כר' יהודה:

גמ' **הא יבש מותר וכו'**. שנאמן הוא על הכשרו' לומר שלא הוכשרו כדפרישית במתניתי':

הא מכלל דהוא מודי על קמייתא. אדברי ר"י קאי מדקאמר אף לא יגדל כו' מכלל דהוא מודה באלו שנשנו מקודם ואינו מתארח אצל עם הארץ ומדייק וכי לית הדא פליגא על ר' יונה דאמר בהלכה דלעיל לר' יהודה חבירין אין חשודין לא לאכול ולא להאכיל והלכך אף המתארח אצל ע"ה נאמן דאף שהוא מתארח בביתו תלינן דאינו אוכל דבר שאינו מתוקן אלא על תנאי שבלבו אינו אוכל כדפרישית לעיל והכא הא מודה ר' יהודה דאינו מתארח אצל ע"ה. ומשני דשאני הכא דלענין טהרות מיירי וחיישינן שלא ילך ויטמא גופו ויבא ויטמא טהרות:

ואפילו על דר' יוסי לית הדא פליגא וכלומר דהא לר' יוסי דלעיל טפי קשיא דאיהו קאמר אליבא דר' יהודא דטעמיה בדלעיל משום דס"ל דאף דיש חבירין חשודין לאכול מ"מ אין חש דין להאכיל לאחרים והרי כאן מודה ר' יהודה אלא דאפילו לר' יוסי מתרצינן הכי תמן לטהרות כלומר במתני' דהכא לטהרות הוא דמיירי ומודה רבי יהודה דאין מתארח אצל ע"ה מטעמא דאמרן:

אבל הכא. במתני' דלעיל למעשרות:

הנאמן על הטהרות וכו'. כדאמרי' לעיל ומשום דטהרות חמירי ועוד שהן מדרבנן ומעשרות מדאורייתא והלכך כאן שהוא לטהרות אף ר' יהודה מודה. תני כל הבא וכו'. בתוספתא (פ"ב):

צריך לקבל עליו. בפני ג' חברים אפי' הוא חבר ואפי' הוא ת"ח:

אינו צריך לקבל עליו. בפני ג' חברים שכבר קיבל עליו משעה שישב בישיבה:

והוא שקיבל עליו משעה ראשונה. אחבר ות"ח קאי שצריך שיקבל עליו דברי חבירות משעה ראשונה וכלומר שצריך שנדע שנוהג בהם בתחלה בצינעה בתוך ביתו ואז מקבלין אותו:

ר' יוסי בעי אי משעה ראשונה. צריך שינהוג אם כן למה לי חבר אפי' ע"ה דינו כך ומה בין חבר לע"ה:

אתיא דרבי לא כר"ל. דמשמע מעובדא דלקמיה דאף חבר ות"ח צריך שינהוג כך בתחלה בצינעה בתוך ביתו:

והוו נשיא. והיו הנשים הרואות אותו בורחין מלפניו ומשמרין עצמן שלא יגע בבגדיהן ואמר להן אני אבוא אצליכם בתוך הבית. כלומר אל תחושו לזה מלפני לפי שע"ה אני אצל טהרות שלא קבלתי עלי משעה ראשונה:

תני. בתוספתא שם:

הוא נענה לחבורה. כלומר הוא בעצמו צריך שיקבל עליו בפני חבורה של ג' אבל בניו וב"ב נענין לו הן גוררין אחריו ואינם צריכים לקבל בפני חבורה בפ"ע:

אית תניי תני. תניא אידך שאף בניו וב"ב צריכין לקבל בפני חבורה:

וקאמר הש"ס דלא פליגי כאן בטפולין לאביהן שהן סמוכין על שלחנו נגררין אחריו ובשאינן טפולין לו צריכין לקבל בפני עצמן:

תני ר' חלפתא בן שאול. לחלק בין גדולים ובין קטנים ולא בטפולין תליא מלתא:

תני. בתוספתא שם:

מקריבן לכנפים. בתחלה מקריבן אותם שיקבלו ע"ע לטהרת ידים קודם אכילה וקודם נגיעה באוכלין דתרומה ואח"כ מלמדין אותם לטהרות לחומר שאר טהרות מדברים הנוהגין בהן:

כנפיים וכו'. כלומר כך הוא סדרן בתחלה צריך לקבל לטהרת ידים ואחר כך למדפות להזהר מטומאה קלה ומטומאת הסיטות ולדין שמירת טהרות ולמעשרות:

בראשונה היו אומרים. תוספתא. (פ"ג):

חבר שנעשה גביי. ממונה למלך לגבות מס מישראל:

דוחין אותו מחבורתו. ואפילו פירש מגבאות אין מקבלין אותו חזרו לומר וכו':

חייא בר בון בשם ר' יוחנן אמר אלו שני דברים חבר שיצא לחו"ל אין דוחין אותו מחבורתו ואע"פ שנטמא בארץ העמים הואיל וטומאה דרבנן היא:

הא קטן אין צריך קירוב. ועוד אמר ר' יוחנן דקטן אין צריך קירוב בפני חבורה אלא נגרר אחר אביו הוא וכהאי דר' חלפתא דמחלק בין גדולים לבין קטנים:

הלכה ד

מתני' **הנחתומים**. הלוקחין תבואה מעם הארץ לא חייבו אותן חכמים להפריש מהדמאי אלא כדי תרומת מעשר שהיא אחד ממאה וכדי שיעור חלה אבל לא מעשר שני והקילו חכמים עליהם בדבר זה משום ששוטרי המלך בירושלים היו חובטים אותם ולומר להם מכרו בזול לפיכך לא הטריחום שיפרישו מעשר שני מדמאי ולעלות לאכלו בירושלים

אלא הלוקח מהם צריך שיפריש מעשר שני ודוקא אם מוכרים בחנותם או על פתח חנותם כדאמר בגמרא:

החנונין. שהן מוכרין מעט מעט ומשתכרין הרבה אינן רשאין למכור את הדמאי וצריך שיתקנו מקודם ועוד מפני שרגילין התינוקות לקנות מהם שלא יאכלו התינוקות דבר שאינו מתוקן:

וכל המשופעין. שמוכרין בשפע הרבה במדה גסה כדמפרש במתני' דלקמן איזו היא מדה גסה והן רשאין למכור את הדמאי מפני שהן מוסיפין על המדה ואין משתכרין הרבה לא הטילו חכמים עליהם לתקן את הדמאי אלא על הלוקח מהן:

כגון הסיטונות. הן המוכרין יין ושמן הרבה ביחד להחנוונים ומוכרי תבואה שהן קונים תבואה מבעלי האוצרות ומוכרין להחנוונים הרבה ביחד:

גמ' **תמן תנינן**. לקמן (ריש פ"ה) הלוקח מן הנחתום כיצד הוא מעשר נוטל כדי תרומת מעשר ותלה וקס"ד דהני תרתי מתניתן בחדא גוונא מיירו ובנחתום עם הארץ עסקינן והלכך פריך הכא במתניתן (דפ"ה) את אמר הלוקח. הוא צריך שיפריש והכא במתניתין את אומר הנחתום הוא מפריש:

איתפלגון ר' אלעזר ור' יוחנן. בשינויא דהאי רומיא דהני מתני':

כאן בעושה בטהרה וכאן בעושה בטומאה. כלומר לעולם אידי ואידי בנחתום ע"ה עסקינן ומתני' דהכא מיירי בשנותן לגבל חבר לתקן לו עיסתו שיפריש החלה בטהרה ומכיון דטרח כולי האי סמכינן נמי עליה שהוא יתקן ויפריש תרו"מ ומתני' דהתם מיירי בשאינו חושש לטהרה כ"א עושה הכל בטומא' והלכך לא מהימנינן ליה והלוקח ממנו הוא צריך שיפריש:

וחרנא ואידך אמר דלעולם אידי ואידי בנחתום חבר מיתוקמא וכאן במתני' במוכר במדה דקה מיירי ואותן אינן רשאין למכור את הדמאי כדתנן במתני' והלכך הוא צריך שיתקן ומתניתין דהתם במוכר במדה גסה הרבה ביחד מיירי ולהם התירו למכור את הדמאי והלוקח צריך שיפריש:

ולא ידעין מאן מנייהו אמר דא. שינויא ומאן דאמר דא וקאמר הש"ס מאן דאמר לקמן (ריש פ"ה) דר' יוחנן הוא דאמר מפני הטהרות כדקאמר שם בהדיא דר' יוחנן הוא דמשני לה כאן בעושה בטהרה וכו' הוי דשמעינן דר' אלעזר הוא דמשני לשינויא אחרינא כאן במדה דקה וכו':

וקשיא על דר' יוחנן אם בעושה בטהרה. מיירי הכא א"כ יפריש על הכל כלומר שיפריש גם מעשר שני ואמאי לא יפריש כ"א תרומת מעשר וחלה:

בדין היה שלא יפריש כלום. כלומר אי אמרת דגם מעשר שני יפריש א"כ בדין היה לומר מוטב שלא יתקן כלום ואל יהא מעשר שני של ודאי בידו:

שאין מוסרין ודאי לע"ה. כלומר מעשר שני של ודאי אסור למסור לע"ה כדתנן (בפ"ג ממעשר שני) מי שהיו לו מעות בירושלים וצריך לו ולחבירו פירות אומר לחבירו הרי המעות האלו מחוללין על פירותיך נמצא זה אוכל פירותיו בטהרה והלה עושה צרכו במעותיו ולא יאמר כן לעם הארץ אלא בדמאי ואמרינן שם בגמרא הא בודאי לא שאין מוסרין ודאי לע"ה וטעמא לפי שמעשר שני צריך שיאכלנו בטהרה ואין ע"ה נזהר בטהרה ואם יהיה הכל מתוקן הרי מע"ש של ודאי ביד ע"ה והלכך אמרינן דלא יפריש הוא מע"ש שלא יבא לידי אכילת מע"ש בטומאה והלוקח צריך שיפריש מע"ש מיהו לתרו"מ מאמינין לו שהוא יפריש משום דראינו שמקפיד על חלתו ליתנה לחבר שיעשנה בטהרה ותרו"מ נמי חמירא ליה כמו חלה ששניהם במיתה אבל מע"ש כיון דהאוכלו בטומאה אינו אלא בלאו לא חמירא ליה והלכך אמרינן מוטב שלא יפרישנו משיפרישו ויאכלנו בטומאה:

וקשיא על דר"א אם במדה דקה יפריש על הכל החנוונים וכו'. כלומר לר"א ודאי דקשיא עליה האי קושיא דלדידיה דבנחתום חבר מיירי ומפני שהוא מוכר מעט מעט צריך הוא שיתקן א"כ יפריש על הכל וגם למעשר שני כדקתני במתני' בדין החנונים שהן מוכרין מעט מעט שאינן רשאין למכור את הדמאי וצריך שיתקנו הכל אבל לר' יוחנן ולאוקימתיה לא קשיא מידי:

חברייא בשם ר' לעזר. אמרי דר"מ היא דאיהו ס"ל הכי דלא התירו למכור דמאי אלא לסיטון המוכר במדה גסה בלבד ולקמן מפרש היכא שמעינן ליה לר"מ דאמר הכי וכלומר דחברייא בשם רבי אלעזר בעו לשנויי האי קושיא דמקשי הש"ס אליבי' מההוא דחנוונים וקאמרי דר"מ הוא דס"ל כן ולרבנן איכא למימר דלא החמירו עליהם לתקן הכל א"נ דמילתא באנפי נפשה היא דחברייא קאמרי דההיא כר"מ היא דאתיא ולא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד והוא המוכר יין ושמן וכיוצא בהן במדה גסה הרבה ביחד ובהא הוא דאמרו החנוונים המוכרים דברים אלו מעט מעט אינן רשאין למכור את דמאי:

התיב ר' יוסי והא מתני' פליגא אלו הן וכו' הוי איתי חורנין. הרי דיש גם אחרים שהתירו להם למכור את דמאי כדקחשיב הסיטונות ומוכרי תבואה והיכי קאמר דכר"מ היא דלא התירו אלא לסיטונות בלבד:

א"ר יוסי. כלומר אלא אר"י לא על הדא ר' אלעזר אמר הדא מילתא כצ"ל דר' אילא לא הוזכר כאן:

אלא על הדא דתני. בתוספתא (פ"ג) על דינא דמתני' הנחתומין לא חייבו אותן חכמי' להפריש אלא כדי תרומ' מעשר וחל' ופטורין מן השני במה דברים אמורים במוכר בחנותו על פתח חנותו אבל המוכר בפלטר או בחנותו שהיא סמוכה לפלטר חייב בשני ועלה קאמרי חברייא בשם ר"א דר"מ היא וכדמפ' ואזיל:

היידן ר"מ ההיא דתנינן לבתרה. בתר ההיא דלעיל וכן במתני' לקמן אלא דבמתניתין נשתנית הנוסחא בספרים ונוסחת התוספתא כהאי דמייתי הש"ס כאן כדמסיים ותני ר' חייא כן. וקיצר הש"ס ולא הביא לבבא הב' וה"ג בתוספת' את שדרכו למוד בגסה ומדדו בין בגסה ובין בדקה טפלה דקה לגסה את שדרכו למדוד בדקה ומדדו בין בדקה בין בגסה טפלה גסה לדקה דברי ר"מ. כלומר דהכל הולך אחר שדרכו למכור כך ואם דרכו להמכר בגסה אף אם מכרו עכשיו בדקה פטור מדמאי ואם דרכו להמכר בדקה אף שמכר עכשיו בגסה חייב בדמאי וגריס שם בתוספת' לקמן לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד בעה"ב בין כך ובין כך צריך לעשר דברי ר"מ וחכ"א א' סיטון ואחד בעה"ב מותר למכור ולשלוח לחבירו במתנה והיינו דקאמר היי דין ר"מ ההיא דתנינן לבתרה וכו' כלומר דבברייתא זו מפרש דבריו בענין הכפל לדבר שדרכו לימכר:

וכן פלטר מדה דקה וחנות מדה גסה. כלומר הפלטר שהוא קונה הרבה ביחד ומוכר הוא במדה דקה מעט מעט לחנוונים וחנות מדה גסה כלומר עכשיו חנות זו שהוא מוכר להפלטר במדה גסה הוא מוכר לו והלכך אמרינן דטפילה היא גסה לדקה שהרי זה דרכו להמדד בדקה אצל הפלטר ולפיכך אף שהפלטר קונה ממנו בגסה טפילה היא הגסה לדקה וצריך לתקן הכל ואף ממעשר שני:

חברייא בשם ר' יוחנן. השתא מהדר אדינא דמתני' החנוונים אינן רשאין למכור את הדמאי ופליגי חברייא ור' אילא בשם ר' יוחנן בטעמא:

מפני התינוקות דלא ייכלון טבל. שדרך התינוקת לקנות מן החנוני:

מדה דקה הואיל והמוכר משתכר. כשמוכר מעט מעט משתכר המוכר ביותר לפיכך המוכר מפריש ומדה גסה הואיל והלוקח משתכר לפיכך הלוקח מפריש:

מתניתא מסייעא וכו'. כלומר דתנינן לתנאי בתוספתא שם דסברי דחד תנא אזיל כחברייא ודאידך כר' לא:

ר' נחמיה אומר הנמכר בדקה הרי הוא בדקה והנמכר בגסה הרי הוא בגסה. כן הוא בתוספתא ולפי גי' הספר היינו הך כלומר דאין א' טפל לחבירו אלא הכל הולך אחר

המכר עכשיו אם בדקה בדקה וחייב בדמאי ואם בגסה בגסה ופטור מדמאי והיינו כחברייא דעיקר הטעם מפני התינוקות ודרך התינוקות לקנות מעט מעט והלכך אע"פ שלפעמים דרכו להמכר בגסה כשמוכר בדקה חייב הוא לתקן דמאי שלא יאכלו התינוקות טבל הקונין ממנו במדה דקה:

מתניתא מסייעא וכו'. ואיכא תנא דלר' אילא הוא דמסייע כדתני שם ר' ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקה אומר הנמכר בדקה ה"ז חייב אפי' לא מכר לו אלא סאה ורובע צריך לעשר אותו הרובע. כלומר דסאה מדה גסה היא ורובע הקב מדה דקה היא והכל לפי ענין מדידת המקח הוא וכדמפרש ר' זעירא:

אמר ר' זעירא חשבון שכר ביניהן. בין המוכר ובין הלוקח וחושבין מי הוא המשתכר במדידה:

מדד לו סאה לענין רבעין כלומר אם הלוקח בא וביקש תתן לי כמה רבעין כל רובע בכך וכך וצירף המוכר את הרבעין ומדדן במדת סאה והמותר שלא עלו למדת סאה נתן לו במדת רבעין:

הואיל והמוכר משתכר המוכר מפריש. שהרי בכאן המוכר משתכר במדה שאילו מדד לו הכל רבעין רבעין היה הלוקח משתכר ועכשיו שצירף אותן לסאה ומדדן בפעם א' בסאה המוכר הוא משתכר והיינו דקאמר ר' ישמעאל אפילו לא מכר לו אלא סאה ורובע כלומר אותו הרובע שהיה יותר על הסאה מדדו ברובע ולא מדד לו במדת סאה כ"א הרבעין העולין במדת סאה אפ"ה צריך לעשר הכל שהרי הוא משתכר וזהו דמסיים צריך לעשר אותו הרובע כלומר דכמו שמכר לו אותו הרובע בלבד דמדה דקה היא וחייב בדמאי כך צריך לעשר גם להסאה שאע"פ שמדה גסה היא מ"מ הרי הוא משתכר במדה במה שמדד לו הרבעין בסאה:

מכר לו רבעים לענין סאה. כלומר אם להיפך הוא שהלוקת ביקש ממנו תמכור לי סאה בכך וכך והלך זה ומדד לו הכל ברבעין רבעין ונמצא הלוקח הוא המשתכר במדה כדרך הדבר הנמדד מעט מעט והואיל והוא משתכר הוא צריך שיפריש דמאי והיינו כר' לא בשם ר' יוחנן דהכל הולך לפי השכר ומי שהוא משתכר הוא צריך שיפריש:

הלכה ה

מתני' **את שדרכו למדוד בדקה ומדדו בגסה**. חסרון הניכר יש כאן בנוסחא זו וצריך לגרוס כאן טפילה גסה לדקה. דהולכין אחר שדרכו להמדד ואף אם עכשיו מודד לו בגסה חייב הוא בדמאי מפני שדרכו להמדד ולהמכר בדקה:

בגסה ומדדו בדקה. בא טפילה דקה לגסה ופטור מדמאי אף שעכשיו מדדו בדקה:

ובלח דינר. מדה שיש בה מה שהוא שוה דינר ולפי שלא היתה מדה ידועה ללח שהשער משתנה תמיד לכך שערו בדמים:

אכסרה. לא במדה ולא במשקל אלא לפי האומד פטור דהוי כמוכר בגסה ואין הלכ' ר' יוסי:

גמ' **על דעתיה דהדין תניא**. דמתני' נתנו שיעור ליבש במדה ולא נתנו שיעור מדה ללח כ"א נתנו שיעור דמים ללח ולא ליבש מפני שלא היתה להם מדה ידועה ללח וליבש היתה מדה ידועה:

תני ר' חייא. בתוספתא (פ"ג) איפכא הין מדה גסה ומן ההין ולמטה מדה דקה וזהו ללח לנמכר במדת הין ובחצי הין ולמטה:

טמן. הוא טמן הנזכר בפ"ק דקידושין (בהלכ' א') שלשה דרוסים מעה שני ניצים דרסה שני טמין ניצים שני פרוטות טמין. ובתוספתא גריס לימין במדה גסה מלימין ולמטה במדה דקה וזהו ביבש ועל דעתיה דהדין תניא נתנו שיעור מדה ללח וכו' לפי שבימיהם היתה להם מדה ללח ולא ליבש:

שתהא תרומת מעשר של מוכר. במוכר דמאי חשבון תרומת מעשר שצריך להפריש על המוכר וממלא ללוקח כפי חשבון תרומת מעשר ומעשר שני הוא משל לוקח:

מה אנן קיימין. במאי עסקינן מכירה זו אם דברי' הנמכרין במדה דקה הא אמרינן לעיל הואיל והמוכר משתכר המוכר מפריש את הכל ואם הוא דבר הנמכר במדה גסה הלוקח הוא המשתכר והוא צריך שיפריש את הכל:

תיפתר באומר לו מכניסו. מכניסו הוא אוצרו שמכניס בחנותו כדלעיל בהלכה א' בזמן שרוב מכנסו מישראל וכלומר שאומר לו כל מכניסי אני מוכר לך ועלה אמרו התנאי ב"ד: **ר' יוסי אומר אפי' תימר שלא במכניסו אלא באומר בדעתו נתקין**. נתקן תבואה זו ופירות אלו באומדן הדעת וע"ז אמרו דאעפ"כ אומרים לו תנאי ב"ד הוא דבסתם מכירה כזו התרומת מעשר היא משל מוכר ומעשר שני על של לוקח:

החלב משל טבח. מה שחסר מן המשקל מחמת ניקור החלב משל טבח וצריך למלאות לו המשקל כפי חסרון החלב ומה שחסר מחמת נטילת גיד הנשה החשבון הוא משל לוקח:

שיהיו שניהן משל לוקח. אף החלב בגין דיהון מרבין טבאות. כדי שיהיו מגררין החלב בטוב שלא יחוס הטבח על חסרון המשקל ויבא למעט בניקור החלב. מרבין הוא מלשון המקרא וימרהו ורבו ובאיוב (ט"ז) יסובו עליו רביו ותרגומו יחזרון עליו גררו. חציו. וכן גירא היא מגזרה זו בלשון התרגום שהוא מגרר ומנקב וכן כאן מרבין מגררין:

הדרן עלך אלו דברים

פרק ג

הלכה א

מתני' **מאכילין את העניים ואת האכסניא דמאי**. האורחין ואפי' הן חברין וצריך להודיען שהוא דמאי והעני והאורח אם רצה לתקן מתקן. ואית דמפרשי חיל המלך עכו"ם שמוטל עליהם לפרנסן ובגמרא פליגי בה:

ר"ג היה מאכיל את פועליו. עניים דמאי ואין הלכה כרבן גמליאל דכיון שחייב במזונותיהן נמצא פורע הוא את חובו בדמאי:

גבאי צדקה. הגובין מיני מאכלין ומחלקין לעניים:

נותנין את המעושר למי שיודעין שאינו מעשר ואת שאינו מעושר למעשר ומוסיפין לו בכדי מעשרותיו ובית שמאי לטעמייהו דסבירא להו אין מאכילין את העניים דמאי:

גובין סתם. ואין צריכין לידע אם מעושר או לא ומחלקין סתם והרוצה לתקן יתקן כדאמרי' ברישא דמתני':

גמ' **מתני' בעניים**. כשהן חבירים וכן באכסני' ור' יהושע דאמר דוקא אם לא לנו שם ואם לנו חייבין לעשר כדתני בתוספתא דמעשרות (פ"ב) מעשה וכו' לברור חיל:

בעניי עם הארץ היא מתני'. שנותנין גם לעניי ע"ה שאם אתה אומר בעניי חבירים דוקא שיודעים הדין שאם לנו חייבין לעשר נמצאת נועל דלת בפני ע"ה שעניי ע"ה לא יתנו להם:

מה מקיים ר' יוסי לאכסנאי. היאך הוא מפרש לאכסנאי דלדידיה מאי אשמעינן בהא דהניחא לר' יונא הא קמ"ל דעניים דומיא דאכסניא דמסתמא בחבירים איירי ולהכי קתני לתרוייהו אלא לר' יוסי לענין מאי תני נמי אכסניא וקאמר כהדא וכו' וה"נ באכסניא של עכו"ם שמוטלת עליהן והא קמ"ל דלא הוי כפורע חובו בדמאי:

תני צריך להודיע. להם שהוא דמאי וכך שנוי הוא בתוספת' (פ"ב) חבר שהיה מוכר משפיע ומתוקן ונזדמן לו דבר שהוא דמאי צריך להודיע שכל דבר שהוא דמאי צריך להודיע:

ניחא. שהן אם ירצו לתקן יתקנו אלא לר' יוסי דהוא אמר בעניי ע"ה ג"כ מיירי וכי מה מועיל שמודיע להן הרי הם אינם מתקנים דמאי. בפני אחר. דאפ"ה צריך להודיע מפני האחר שהוא רואה שנותנין להם וכדי שידע שאינו מתוקן ולא יאכל הוא מזה עד שיתקן:

א"ר מנא הדא אמרה ר' מנא על הא דר' יונה קאי דמפרש למתני' בעניי חבירים וא"כ באכסניא אכסניא ממש הוא לאורח וכהאי דר' יהושע וכדלעיל ולא בעי לפרש אכסניא חיל המלך המוטל עליו משום דסבירא ליה דהוי כפורע חובו מדמאי ועל זה קאמר הדה אמרה אילין דיהבין בביתין. שנוהגין לחלק בבתיהן לעניים אסור ליתן להם מדמי פירות שביעית שיש בידו שאין זה אלא כפורע חובו מדמי שביעית והוי כעושה סחורה בהן:

כהדא דתני. ותניא נמי הכי בתוספתא דשביעית (פרק ז):

ואין עושין מהן שושבינות. כדרך שעושין שנוטל סעודה ודורון לחופת חבירו ואוכל עמו וזה חוזר ועושה ג"כ לזה כשישא אשה וכחוב הוא וכדתנן (בפ"ט דב"ב) שהשושבינות נגבית בבית דין:

ואין משלמין מהן תשלומין. ובתוספתא גריס גמולין והיינו הך שזה אוכל עמו וחוזר חבירו ואוכל עמו ומשלמין גמול זה עם זה והוי נמי כחוב:

ואין פוסקין וכו'. דזהו כמשלם חובו מהן:

אבל משלחין להן כצ"ל. וכן הוא בתוספתא דבר של גמילות חסד ואין זה כחובה מוטלת עליו מותר לשלוח להן וצריך להודיע להן שהוא משביעית שינהגו בהן קדושת שביעית והכא נמי במתני' דקתני מאכילין לעניים דמאי. היינו בתורת גמילות חסד ובשאין מוטלין עליו מיירי:

תמן תנינן. לקמן (בפ"ז):

פועל שאינו מאמין לבעה"ב. על המעשרות נוטל גרוגרת אחת ואומר זו ותשע הבאות אחריה עשויות מעשר על תשעים שאני אוכל וכו':

תמן את אומר הפועל מפריש. את המעשרות של דמאי והכא את אומר בעה"ב מפריש. לת"ק פריך דלא קאמר אלא לעניים ולאכסניא ולא ס"ל כר"ג שהיה מאכיל פועליו דמאי אלא הבעל הבית צריך שיתקן ויתן להם מן המתוקן:

תמן במאכילו מן המנויין. מדבר המנוי וכגוונא דקתני התם שנותן לו מאה גרוגרות לאכול או כיוצא בו וזה יכול הפועל לתקן לפי שהוא ניכר בפני עצמו כדתנן וחושך גרוגרות אחת ולא יאכל אלא יתננו לכהן משום תרומת מעשר אבל הכא במאכילו מן האבוס והוא כלי גדול שממלאין אותו ואוכלין כל הפועלים ביחד וכהאי דאמרי' (בפ"ד דנדרים) לא יאכל עמו מן האבוס שלפני הפועלים ובכה"ג שהוא דבר המעורב אין לו להפועל לתקן וצריך הבעה"ב לתקן בתחלה קודם שיעשה המאכל להפועלים:

שהיה מאכיל לחולה ע"ה. מדבר שאינו מתוקן נותן לתוך ידו של חולה ולא יאכיל הוא עצמו לתוך פיו:

בדמאי. ודוקא בדמאי מותר ליתן לתוך ידו אבל אם הוא ודאי טבל אפילו לתוך ידו אסור ליתנו:

משל חולה. ודוקא אם הדמאי הוא משל תולה אבל אם הוא משל רופא שלקח מע"ה ועדיין לא תיקנו אסור אף ליתן לתוך ידו:

בישראל. דוקא אבל בבני נח וכגון שהעכו"ם זה נוהג להפריש תרומה ומעשרות משלו ותנן לקמן (בפ"ג דתרומות) העכו"ם והכותי תרומתן תרומה ומעשרותיהן מעשרות ואע"פ שאין העכו"ם חייב בהן מ"מ שם תרומה ומעשר עליו וצריך שתנתן התרומה לכהן אם אומר שעל דעת ישראל הפריש ואם לאו טעונה גניזה שמא בלבו לשמים כדאמרינן (פ"ק דערכין) והיינו דקאמר נמי הכא דלעכו"ם חולה והוא נוהג בתרומות ומעשרות מותר אפילו בודאי אינו מתוקן ליתן לו שהרי עכ"פ אינו מוזהר עליו ולא הוו פירותיו טבל גמור אלא מדבריהן הוא ודוקא אם הוא משל חולה אבל אם הדבר שאינו מתוקן משל רופא הישראל אסור ליתן להחולה עכו"ם זה מכיון שהוא נזהר להפריש תרומות ומעשרות אין להאכילו טבל ודאי של ישראל:

אם היה. זה הדבר אבר מן החי שבני נח מוזהרין עליו אפילו הוא משל חולה העכו"ם אסור ליתנו בידו שלא יבא ישראל זה לידי תקלה שעובר על לפני עור לא תתן מכשול כדקי"ל לא יושיט אדם אבר מן החי לבני נח שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו וכדתני בתוספתא (סוף פ"ב):

וקשיא על דב"ש. דקאמרי במתני' גבאי צדקה נותנין את שאינו מעושר למעשר א"כ בגין דכשר הוא ומתקן מה שאוכל יפסיד שהרי הוא צריך לעשר ונמצא פוחת מחלקו שנותנין לו כמו שנותנין לאחרים ומשני נותנין לו כדי תיקונו. לפי המשקל והמדה שצריך ליטול מחלקו למעשר מוסיפין לו כמו כן יתר מחלק האחרים והדר קאמר מ"ט דב"ש דקאמרי נותנין את המעושר לשאינו מעשר ומה מועיל תיקון זה למי שאין דרכו לעשר תמיד:

אפי' תגדרנו עכשיו יכול אתה לגודרו. כלומר דמשני דאפילו הגדר שאת גודרו שלא לאכול דבר שאינו מתוקן אינו אלא עכשיו ולפי שעה שהרי אין דרכו לעשר אעפ"כ מה שאת יכול לגודרו תעשה לו גדר שלא יאכל דבר שאינו מעושר דשמא מכאן ואילך יהא זהיר מעצמו ויעשר:

לאחר זמן אין את יכול לגודרו. אם לא תגדרנו עכשיו ותתן לו דבר שאינו מעושר בידים שוב אין את יכול לגודרו לאחר זמן וכשרואה שנותנין לו כך בודאי יתנהג כמנהגו לעולם:

מה טעם דרבנן. שאין חוששין לכך:

וקאמר מפני הגבאים. שאם מדקדק את אחרי' להטריחו בכך להיות משגיח ליתן לזה המעושר ולזה את שאינו מעושר אף הוא ממעט בצדקה לחלקה שלא להטריח עצמו בזה:

גבאי צדקה. שגובין הקופה:

בי"ט לא יהו מכריזין. בביהכ"נ להביא להן הצדקה כדרך שמכריזין בחול אלא גובין בצנעה בתוך הבית ונותנין לתוך חיקן וכו' תוספתא היא (בסוף פ"ג דמכילתין) וכן הא דלקמן:

גבאי קופה בשביעית לא יהו מדקדקין. לגבותה מחצירות של אוכלי שביעית באיסור דחיישינן לדמי שביעית אלא מדלגין חצרותיהן ואין מקבלין מהן:

נתנו להן פת. לחלק לעניים מותר לקבל מהן ולא חיישינן שמא מספיחי שביעית הוא שלא נחשדו ישראל להיות נותנין אלא או מעות שביעית או בצות בצים הנלקחים מדמי שביעית:

הדא דתימר במקום שזורעין. כלומר שנחשדו על הזריעה בשביעית או שמאספין ספיחי שביעית אבל מ"מ אינן חשודין לאכול מאיסור שביעית והלכך מותר לקבל מהן פת:

לאכול אינו חשודין לכ"ש להאכיל. כלומר דאי בחשודין לאכול ודאי אין מקבלין מהן דאם הן בעצמן חשודין לאכול לכ"ש שחשודין להאכיל לאחרים:

כהנים המגבלין בטהרה. שעושין הכל בטהרה ומגבלין עיסתן בטהרה:

לא יהו מדקדקין בחצירות של אוכלי שביעית. כלומר אין צריכין לדקדק על עצמן שלא ליטול מאלו אוכלי שביעית בשביעית כדמפרש טעמא לקמן:

אית תניי תני מדקדקין. בתוספתא שם וגריס הכהנים גובין בטהרה צריכין לדקדק באוכלי שביעית כלו' שהן גובין מאלו הנזהרין בטהרה ומאלו אוכלי (שביעית) צריכין הן לדקדק שלא יטול מהן ומפרש ר' פנחס במה מדקדקין שלא ליטול שהרי שביעית אינה נוהגת בתרומות ומעשרות. וקאמר מפני חלתן של אוכלי שביעית. שאע"פ שעוברין על השביעית נזהרין הן להפריש חלה כדלקמן (סוף פ"ט דשביעית) שהן אומרין חלה מדבר תורה ושביעית מר"ג ובית דינו בזמן הזה ועלה קאמר האי תנא שצריכין לדקדק שלא ליטול מהן החלה בשביעית מפני איסור שביעית שבה. מ"ד אין מדקדקין. היינו טעמיה: מבריחו מן הקלה ומכניסו לחמורה כלומר שאם אתה אוסר ליטול מהן הקלה מפני איסור שביעית א"כ אף הן לא יפרישו חלה ומבריחו אתה להכהן מן הקלה וזו היא שביעית שאינה אלא בלא תעשה ולזה אתה מכניסו לחמורה שיאכלו בלא הפרשת חלה

והוא טבל בעון מיתה. כדתנן בשביעית שם האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה והלכך מוטב שיטלו מהן חלתן כדי שלא יבאו לעון מיתה:
כיצד הוא עושה. הכהן שנוטל מהן החלה ואינו יכול לאוכלה מפני איסור שביעית:
מביא כהן חשוד. על השביעית:
ומטבילה. כלומר שמטבילו לאותו החשוד לפי שזה החשוד על השביעית עם הארץ הוא ופשיטא שאינו נזהר בטהרה לפיכך מטבילו ומאכילה לו תחלה:
ופריך ולא נמצא מוסר טהרות לע"ה. דכיון שהוא נותן לו אחר שמטבילו אף הוא יאכל מיד קודם הערב שמש. ומשני ר' מנא דה"ק ומשמרו עד הערב ואח"כ מאכילה לו:
ופריך דאכתי לא נמצא שזהו מחזיק ידי עוברי עבירה שנותן לזה החשוד על השביעית לאכול מאיסור שביעית אלא כר"ש בר ביסנא שמשמרה עד ערב הפסח לפי שא"א לשורפה מיד כל זמן שלא נטמאת אע"פ שאינה ראויה לאכילה שלא יאמרו תרומה נשרפת הלכך משמרה עד ע"פ ושורפה בחמץ:

הלכה ב

מתני' **לחזום**. לחתוך ולכרות עלי הירק שנתחייב במעשר כגון שנאגד או שמילא את הכלי או שליקט כל צרכו כדתנן בפ"ק דמעשרות והוא מסיר את העלין כדי להקל ממשאו:
לא ישליך עד שיעשר. שלא יעשה תקלה לעמי הארץ שימצאו אותן ויאכלו כשאינם מתוקנים:
הלוקח ירק מן השוק. ונטלו בידו ולאחר שנטלו נמלך להחזירו למוכר:
לא יחזיר עד שיעשר. דמכי אגבהינהו קנה ונעשה שלו לענין זה שלא יוציאו מתחת ידו עד שיעשר ובגמרא פריך עלה שהרי הוא גוזל את המוכר שמחזיר לו כשהוא מעושר ונמצא מפסידו בכדי המעשר ומשני שהוא נותן לו דמי המעשר שמפריש:
שאינו מעושר אלא מנין. האי מעושר פירושו מחוסר כלומר שכבר קנה אותם בהגבהה ולא היה מחוסר אלא למנותן כך וכך אגודות בפרוטה:
היה עומד ולוקח. כלומר שהיה בורר איזה מהם יקח ולא הגביה על מנת לקנות וראה טוען אחר משאוי אחר של ירק שהוא יפה ממנו:
מותר להתזיר. כך בלא מעשר:
מפני שלא משך. לא גמר בדעתו לקנותו:
גמ' **דרבי מאיר הוא**. הא דקתני לא ישליך עד שיעשר ומסתמא בבעה"ב מיירי שמביא ירק שלו מן הגינה וחותך את העלים ומשליכן להקל ממשאו כר"מ היא דאתיא ופלוגתא

דר"מ ורבנן בתוספתא (פ"ג) והובאה בפ' דלעיל (בהלכה ד') דקתני התם לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד. שהוא מוכר במדה גסה. ובעה"ב בין כך ובין כך צריך לעשר דברי ר"מ. כלומר (בין) שמוכר במדה דקה בין במדה גסה עליו הוא מוטל המעשר קודם שיוציא מתחת ידו:

וחכמים אומרים אחד סיטון ואחד בעה"ב מותר למכור ולשלוח לחביריו וליתן לו במתנה. והיינו במדה גסה כדאמרינן במתני' דלקמן והלוקח או המקבל הוא יפריש את הדמאי ומוקי לה ר' אלעזר להמתני' כר"מ דס"ל דבעל הבית אינו יכול להוציא מידו דבר שאינו מעושר ואפי' במדה גסה הלכך במתני' נמי לא ישליך עד שיעשר:

ר' יוחנן. אמר דלא היא אלא ד"ה היא מתניתין ואף לחכמים דשנייא היא הכא:

שהזוכה זוכה בדקה ואין המבקיר מבקיר בגסה. כלומר דכמו שהמוצא אותו וזוכה בו במעט מעט הוא זוכה מה שמלקטו מן הארץ כך זה המשליך ומפקיר אותו אינו מפקיר במדה גסה דמסתמא אינו משליך ממנו הרבה אלא מעט מעט להקל ממשאו ולא קשיא אדהתם דחכמים נמי ל"פ עלי' דר"מ אלא בבעה"ב המוציא מתחת ידו במדה גסה לא הטילו עליו לעשר כדאמרן אבל הכא כיון שמעט מעט הוא משליך אף חכמים מודו שלא יוציא מתחת ידו בלתי מעושר:

ולית הדא פליגא על דר"מ השתא מדייק הש"ס על עיקרא דדינא שהטילו ע"ז לעשר מה שהוא משליך הרי הפקר הוא ופטור מן המעשר ומי נימא דהדא פליגא על דר' מאיר פלוגתא דר' מאיר ור' יוסי בדין הפקר הובאה לעיל (בפ"ו דפאה בהלכה א') דר"מ ס"ל כיון שאדם מפקיר דבר ויצא מרשותו הפקירו הפקר אע"פ שלא זכה בו שום אדם ורבי יוסי ס"ל דלא הוי הפקר עד שבא ליד הזוכה וכל זמן שלא זכה בו אדם יכול הוא לחזור בו וכן הוא חייב במעשר והשתא האי מתניתא פליגא על ר"מ דהא מיד כשמשליכו מפקירו הוא ואמאי צריך לעשר הרי הזוכה בו מן ההפקר הוא זוכה:

שניא היא שהזוכה זוכה בדקה ואין המבקיר מבקיר בגסה. כלומר דהש"ס מדחי לה השתא לאידך גיסא דיכילנא לשנויי לך דהכא מיירי שמשליך הרבה ואין דרך להפקיר במדה גסה ומה שהזוכה זוכה במעט מעט הוא זוכה ונמצא כשבא לידו אכתי לאו הפקר הויא דבשעה שהשליך לא הפקיר מה שהשליך במדה גסה ושפיר אתיא כר"מ בהא והבעה"ב צריך לעשר וכדס"ל לר"מ נמי בהא דלעיל דבעה"ב לעולם צריך לעשר:

ואפי' לר' יוסי לית הדא פליגא. השתא מהדר וקאמר דאף למאי דס"ל לר' יוסי לא תקשי דאמאי צריך לעשר הא ר' יוסי אמר אין הבקר יוצא מתחת ידי בעלים אלא בזכייה. כשבא ליד הזוכה וא"כ תקשי אין הפקרו הפקר בתמיה כלומר הא מיהת בא עכשיו ליד

הזוכה והוי הפקר ואמאי זה צריך לעשר משום המוצא הרי כשיבא ליד המוצאו הפקר הוא ועלה קאמר דשנייא היא ואפילו תימא דכר' יוסי נמי אתיא:

שהמבקיר מבקיר בגסה ואין הזוכה זוכה בדקה. כלומר לר' יוסי יכילנא לשנויי לך איפכא דהכא מיירי שהמשליך השליך הרבה ובמדה גסה הפקיר וכיון דלא הוי הפקר לר' יוסי עד דאתי ליד הזוכה וכאן אין הזוכה זוכה אלא בדקה כדרך המוצאים איזה דבר ללקוט מעט מעט ונמצא אף מה שבא במעט מעט לידו אכתי לא הוי הפקר דאין הזוכה זוכה בדקה מה שהפקיר זה בגסה והלכך צריך זה לעשר קודם שיוציא מתחת ידו:

חזקיה אמר אינו מחוסר לבעלין אלא בזכיית מנין. כצ"ל ותיבת הבקר טעות הדפוס הוא שנשמטה משורה העליונה. חזקיה בא לפרש הא דקתני הלוקח ירק מן השוק וכו' שאינו מעושר וכו' היינו שאינו מחוסר לבעלים שיתנו לזה הלוקח אלא בזכיית מנין כלומר שיהיו מונין לו כך וכך כמה הוא רוצה והמקח ידוע הוא כך וכך בסך כך והלכך קנה זה ולא יחזיר אא"כ עישר:

כיצד הוא עושה. נוטל מן העליון שלפניו ומתקן ואומר הרי זה מעשר על אלו שרציתי לקנותם:

ואינו אסור משום גזל. בתמיה והלא כשמחזיר לו ואינו לוקח כלום וקורא שם למעשר נמצא גוזל הוא את הבעלים שהן צריכין ליתן זה למעשר ואם כל אדם שבאין לקנות ממנו יעשו כן לא ישאר לו מאומה ויהיה צריך ליתן הכל למעשר:

כהדא וכו' ומייתי להני עובדי דאמרו כה"ג ולא משני להקושיא עד לבתר כן ר' אבהו בשם ר' יוחנן וכו' דלקמן:

היה מסמיך לר' אלעזר. היה נשען על ידו ועברו לפני כרם אחד וא"ל תביא לי קיסם אחד מן הסייג של הכרם לחצות בו השניים וחזר בו וא"ל לא תביא לי כלום שאם יבואו כל בנ"א העוברין לעשות כן ילך להפסד כל הסייג דהאי גברא בעל הכרם וה"נ בעובדא דר' חגיי ור' זעירא שעבר אחד טעון עליו משאוי של חבילת קיסמין וא"ל ר' זעירא כן וחזר בו משום כך:

לא ר' זעירא כשר וכו'. דברי ר' זעירא בעצמו הן מרוב ענותנותו אמר לא שר' זעירא אדם כשר הוא כל כך לדקדק על דבר מועט כזה מליקח משל אחרים אלא כך הוא מילין דייצרן שמע לן נעבדינן מפני שדברי' כאילו אין היצה"ר מגרה בנו כ"כ והוא בעצמו שומר לנו ואינו מפתה אותנו וא"כ נעשה זה להתאפק מליטול דבר מועט הזה ומיהת שמעינן מהני עובדי דאף שהוא דבר מועט מ"מ בהצטרפות כאו"א שיעשה כן הוי גזל

והשתא הדרינן להקושיא אם כל א' יעשה כזה להחזיר המקח ולעשרו נמצא שלא ישאר ביד המוכר כלום:

ר' אבהו בשם ר' יוחנן וכו'. כלומר דמשני דבאמת כך צריך לומר דהטעם דיעשו ולא יחזיר כך משום כיון שמשך קנה שלא היה חסר אלא להיות המוכר ממני ליה המנין וכיצד הוא עושה נותן דמי אחת מהן להמוכר ומתקנן לאותו המנין שרצה לוקח בתחלה. ואין כאן גזל:

ולא נמצא עושה תקלה לבאים אחריו. לקנות מהמוכר הזה שהרי החלק זה מעושר הוא והבאים אחריו שיקנו אפשר שיעשרו מזה על השאר ונמצא מעשרין מהפטור על החיוב. ומשני עושה אותן צבור לפניו. כלומר שהמוכר יעשה אלו המעושרין ציבור בפ"ע לפניו ויאמר להבאין לקנות החלק הזה כבר מעושר הוא:

ויקבע אותן לתוך פירותיו. כלומר דהדר פריך ואמאי יפסיד למה צריך ליתן להמוכר דמים בשביל המעשר ולמה לא יקבע המעשר הזה לתוך פירותיו שלו דכי לא כן תני בתוספתא דמעשר שני (פ"ד) קובע הוא אדם וכו' וכך היא שנויה שם מפרישין תרומת מעשר על פירות ע"ה ואע"פ שעושין תקלה לבאין אחריו אלמא דקובע אדם תרומת מעשר במקום א' על פירות ע"ה לתקנן ולא חיישינן לתקלת הבאין אחריו לקנות מאותן הפירות ויפריש מהן על פירות אחרים וה"נ אמאי חוששין לכך יעשה הוא ג"כ תרומ' מעשר על פירותיו ולא יפסיד הדמים שנותן להמוכר:

א"ר חיננא. דלא תקנו זה אלא בלוקח ואינו מחזיר המקח אבל לא תקנו במחזיר המקח לעשות כן דכיון שהוא חוזר בו ממה שלקח יפסיד דמי המעשר ולא יקבע אותו על פירותיו:

כיני מתניתא. על הסיפא קאי היה עומד ולוקח. ומהו ולוקח דקאמר והלכך מפרש דה"ק היה עומד ובורר ליקח וראה טוען אחר וכו'. ורבותא קמ"ל דאע"ג שלקח בידו מ"מ לא קנה שיתחייב במעשר כשמחזירו דלא לקח בידו אלא להיות בורר מהן ולא היה בדעתו ע"מ לקנות:

עד כדון באותו המין. אם עד כאן לא אמרו אלא אם היה טוען אחר היפה ממנו מאותו המין בעצמו דאפשר אם היה ממין אחר היה בדעתו לקנות גם את זה או לא ופשיט ליה דאפי' היה מין אחר לא אמרינן דדעתו היה לקנות גם מין הראשון אלא כיון שלא נטל בידו אלא להיות בורר לא קנה ומותר להחזיר וא"צ לעשר:

הלכה ג

מתני' **המוצא פירות בדרך**. והם בענין שהוקבעו למעשר כגון שרוב מכניסין למכור בשוק או מחצה על מחצה וכדתנן (בפ"ב דמכשירין)אם רוב מכניסין לבתיהן פטור שעדיין לא הוקבעו למעשר ואם רוב מכניסין למכור בשוק חייב שמן הבית הן מביאין וכבר הוקבעו למעשר מחצה על מחצה דמאי:

ונטלן לאוכלן ונמלך להצניע. דכשנטלן לאכלן קנה והלכך לא יצניע עד שיעשר כדי שלא יהיה תקלה לאחרים:

בשביל שלא יאבדו. ולא נתכוין לזכות בהן פטור עד שירצה לאוכלן או למוכרן או לשולחן ואז יעשר דמאי אם דינו דמאי:

כל דבר שאין אדם רשאי למכרן דמאי. כגון במדה דקה כדתנן בפ' דלעיל:

לא ישלח לחבירו. במתנה אבל שולח לו בגסה כיון שרשאי למכרו בגסה:

ר' יוסי מתיר. לשלוח לחבירו ודאי אפי' בדקה ובלבד שיודיענו שהוא טבל ואינו חושש ר' יוסי שאם נתיר לו לשלוח שמא לא יודיענו ומודה רבי יוסי שבדמאי אסור בדקה כדאמר בגמ' דבדמאי חוששין שמא לא יודיענו ואין הלכה כר' יוסי:

גמ' **תני**. בתוספתא דפסחים (פ"ב) מעשה בר"ג שמצא גלוסקין בדרך ואמר לטבי עבדו טול אתה גלוסקיא וראה עכו"ם אחד וא"ל מבנאי טול גלוסקין וכו' שאין מעבירין על האוכלין והובאה ברייתא זו לקמן (בפ"ק דע"ז בהלכה ט') ומסיק נמי התם דהאידנא דחיישינן לכשפים מעבירין על האוכלין:

תמן תנינן. (בפ"ג דב"ק הלכה ד'):

ההופך את הגלל ברה"ר והוזק בהן אחר חייב בנזקו. שהוא הגורם להזיק כדמפרש לקמן:

תני ואסורין משום גזל. דגבי גלל לא קנסו חכמים לומר כל הקודם זכה בו כדאמרינן התם ברישא משום דמאן דמפיק לגלל לר"ה לאו לאשבוחי הוא מפיק לפי שמושבח ועומד הוא ולא אתי לשהויי התם ומייתי לה הכא משום דבעי לאקשויי אהא דכהנא דלקמיה:

כהנא אמר. אמתני' דהכא קאי דקתני נטלן וכו' עד שיעשר והוא שהפכה על מנת לזכות בה אבל אם בתחלה הפכה ע"מ שלא לזכות בה לא בדא אמרו שצריך לעשר דכיון דלא זכה בהן מעיקרא אין חיוב המעשר חל עליו:

ופריך ולענין נזקין לא בדא שנייא וכו' והכא את אמר הכן. ומ"ש דלענין נזקין בהופך את הגלל בר"ה דלא שאני לן בזה שאפי' זה ההופך את הגלל לא נתכוין לזכות בהן חייב הוא בנזקן והכא את אומר הכן דדוקא שנתכוין לזכות בהן נתחייב במעשר:

תמן כתיב בעל הבור ישלם. בעל הנזק ישלם כלומר מי שהוא עושה הנזק עכשיו הוא ישלם והרי הוא הפך את הגלל ממקומו והשליכו למקום אחר ונתקל בו אדם שם ואם היה במקומו הראשון לא נתקל בו זה הלכך הוא הכורה בר"ה:

ברם הכא עשר תעשר משלך אתה מעשר וכו'. דתבואת זרעך כתיב וכל זמן שלא זכה בו אינו חייב לעשר:

כל דבר שאין אדם רשאי וכו'. טעמא דר' יוסי מפרש דמודה בדמאי דבדקה אסור מפני הגדר הוא דהואיל דקיל ליה בדמאי חיישינן שמא לא יודיענו:

התירו דמאי בגסה דהוא מתני' ר' יוסי וכו'. וכלומר והא דהתירו בדמאי בגסה ולא חייש למידי ר' יוסי לטעמיה דקאמר במתני' בס"פ דלעיל סלי תאנים וכו' אכסרה במדה גסה פטור דכל שהוא בגסה מידע ידע הלוקח או המקבל דזה לא עישר שהרי התירו לו למכור ולשלוח בגסה ומפריש הוא דמאי:

אמר רשב"ג וכו'. תוספתא היא (בפ"ג):

ולמדתי בו ג' דברים. מלשונו ששלח לי זה בא בידי מקיסרין כדמפרש ואזיל:

שהוא ודאי. אינו מתוקן. מדקאמר מקיסרין לפי שפירות קסרין ודאי הן וחייבין במעשר ולכן הודיעני שאינו מעושר:

שהוא טמא מרביצין עליו מים. כלומר שהוא מוכשר לקבל טומאה לפי שמרביצין עליו מים כדי שיהא הדר וזה למדתי מדאמר זה בא בידי ולא היה לו לומר אלא זה הוא מקסרין וזה בא בידי ללמדני שנזהרתי בו מליגע בדבר המטמא אחר שהוכשר לקבל טומאה:

שלא בא בידו אחר כו' היה מעשר וכו'. וכך הוא שם כלומר שלא היה צריך להודיעני שהוא מקסרין אם היה בידו אתרוג אחד לפי שהיה מעשר מזה על זה:

ויעשר ממנו עליו. ולמה שלח לו אינו מתוקן היה לו לעשר חתיכה אחת ממנו עליו. ומשני שהוא היה חישש להא דבר קפרא שאומר אין דרך בנ"א להיות משלחין לחבריהן דברים חסירין:

ולא מתני' היא ר' יוסי מתיר וכו'. ומנ"ל למידק שלא בא בידו אחר דילמא אף שהיה בידו אחר ולא רצה לתקנו דלטעמיה הוא דאזיל דס"ל במתני' דמותר לשלוח טבל ודאי ובלבד שיודיענו והרי הודיעו שהוא ודאי. ומשני אתא מימר לך דאע"ג דהוא פליג על רבנן לא עבד עובדא דכוותיה נגד החכמים אלא דמסתמא לא היה בידו לתקנו:

ולא מפירות שהן מותרין בקסרין הוא. דהא אמרינן בפ' דלעיל שהתירו קסרין לפוטרה ממעשרות:

א"ל ולא רבי. הוא שהתיר קסרין ורשב"ג קודם לרבי היה ועדיין לא התירו אותה:

הלכה ד

מתני' **המוליך חטים לטוחן כותי**. לטחון אותן:

הרי הן בחזקתן. דלא חשידי להחליף אלו המתוקנים באחרים שאינן מתוקנין:

לטוחן עכו"ם דמאי. דחשוד הוא להחליף ושמא החליפן בחטין של ע"ה ולבתר דאשכחי לכותים יונה בראש הר גריזים שהיו עובדין אותה עשאום כעכו"ם לכל דבר:

אצל העכו"ם כפירותיו. ורישא מפני שדרך בנ"א להוליך קופות רבות של חטין ולהניחן אצל הטוחן חיישינן שמא נתחלפה קופה זו בקופה אחרת של ישראל שהן דמאי אבל פירות בפקדון ליכא למימר שמא החליפן בפירות של ישראל אלא שמא החליפן העכו"ם בפירותיו לפיכך הן כפירותיו של עכו"ם. ודין פירות של עכו"ם תלוי בגמר מלאכתן ביד מי כדמפרשינן בגמ':

רש"א דמאי. ר"ש סבר דאף בפירות פיקדון חיישינן שמא נתחלפו בבית העכו"ם עם פירות של ישראל אחר שכשם שישראל זה הפקיד אצלו כך חיישינן שמא ישראל אחר מן החשודים על המעשרות הפקיד גם כן בידו ונתחלפו אלו באלו ואין הלכה כרבי שמעון:

גמ' **נתחלפה קופתו**. שנתחלף לו לחבר קופתו של חטין אצל הטוחן:

חושש שמא נתחלפה עם של ע"ה:

ואם לאו. שלא טחן ע"ה באותו היום אינו חושש שמא מיום אתמול או מקודם נשאר שם של ע"ה ונתחלף עם שלו:

ויחוש ואפי' מיום אחד וכי מה בינה לבין סדקית. המוכרת תבואה על יד על יד קרויה סידקית א"נ סירקית והיא סוחרת ישמעאלית. וגרסינן להא בפ"ק דכתובות (בהלכה י'):

לא כן תני סידקית שהיה מסתפקת יום א' מן האסור. למכור הימנו נעשה אותו יום הוכיח לכל הימים וחוששין מליקח ממנה ואמאי קאמרת הכא דדוקא אם טחן באותו היום הוא דחוששין:

סידקית אפשר לה שלא להסתפק. בתמיה כלומר שאני סידקית שהרי אי אפשר לה שלא להסתפק ולמכור וכיון שראינו יום א' שהיא משתמשת ומוכרת מן האיסור חוששין לכל הימים אבל הכא אם לא הוחזק ע"ה להיות טוחן שם באותו היום למאי ניחוש דהא הטוחן גופיה אינו חשוד להחליף הוא כמו הסידקת שראינו אותה בעצמה מסתפקת ומוכרת מן האיסור:

כותים נאמנים על הפקדון. ולא חשידי להחליף:

ולא מתניתא היא. המפקיד אצל הכותי בחזקתן ובו ומאי קמ"ל ומשני דמתני' איכא למימר דמיירי עד שלא נחשדו הכותים ואתא מימר לך דאפי' משנחשדו על שארי דברים. להחליף לא חשידי:

מהו שיהא נאמן וכו' בעם הארץ קמיבעיא ליה אם נאמן הוא לומר נטלתיו לזה והחלפתי באחרים מתוקנים תחתיהן וקאמר דמסתברא דנאמן הוא דאם אתה מאמינו שנטל לאלו תאמינו ג"כ שנתן המתוקנים תחתיהן שהרי ע"פ דבורו הוא דאיכא חששא דנטילה דאי לאו הכי אין חשוד להחליף הוא וא"כ האמינו גם לזה שאומר שנתן תחתיהן:

ואם אין את מאמינו שנטל אל תאמינהו שנתן. כלומר אם אין אתה רוצה להאמינו שנתן צריך שלא תאמין נמי שאומר שנטל ואז לא הוי כלום מה שאמר וא"כ הפירות בחזקתן:

כותי שאמר כך בדידיה אמרינן. את מאמינו שנטל ואין את מאמינו שנתן. כצ"ל דמה שאומר שנתן אחרים מתוקנים תחתיהן אין מאמינים לו:

מה אנן קיימין. בהא דמחלק בין ע"ה לכותי הא במתני' קתני דדין שניהם שוה הוא אם באומר משלי הן שנתתי תחתיהם והן מתוקנים אפילו ע"ה לא יהא נאמן דמסתמא כל מה שביד ע"ה אינו מתוקן הוא ואם בשאומר פלוני חבר עישר ותקן לי פירותי. אפי' כותי יהא נאמן:

תיפתר כמ"ד כותי דינו כעכו"ם דאיתפלגון וכו' לעיל (בברכות ט"ז) ובכמה מקומות:

הכא את אמר וכו'. מ"ש ברישא המוליך אצל הטוחן עכו"ם דאמרת דמאי הוא. ומ"ש בסיפא דאמרת כפירותיו:

כאן קופה בקופות. ברישא שדרך להוליך להטוחן בקופה ובמדה וחיישינן שמא נתחלפה קופתו בקופתו של ע"ה שהניח גם הוא לטחון כפי אותה המדה הלכך הוי דמאי אבל בסיפא שהפקיד אצלו פירות שלא במדה וליכא למיחש כ"א שהחליף אותן בפירות שלו הלכך דינם כפירותיו:

ר' ירמיה בעי קומי ר' זעירא. ובפ"ב דע"ז דאיתא נמי להא גריס ר' חנינא בעא קומי ר' מנא ונראית הגי' דבעל הבעיא ר' חנינא הוי ובעי קומי ר' אחא כדלקמן דקאמר ולא על יאות הוה רבי חנינא מתריס לקבל ר' אחא:

מה כפירותיו ממש פטור. כלומר מאי האי דקאמר אצל העכו"ם כפירותיו אם כפירותיו ממש הן ופטור ממעשרות כפירות העכו"ם שנגמרו מלאכתן בידו וקשיא:

טבל ברור במקום אחר. בתמיה כלומר וכי נימא נמי דאפי' הפקיד אצלו טבל ברור פטור ממעשרות כפירות העכו"ם ואמאי הא איכא נמי למימר שמא לא החליף אותן העכו"ם בפירותיו והרי כאן טבל ברור שמונחים במקום אחד ולמה יהא פטור ממעשרות:

א"ל ולכל דבה וכך הוא הגי' שם כלומר ולכל שיש לך לומר בה אם טבל הפקיד נשאר הוא טבל ואם חולין מתוקנין הפקיד פטורין הן כפירותיו ומשום דר"ש פליג עלה הלכך קתני דאליבא דת"ק הרי הן כפירותיו ובחולין מתוקנין:

ולא על יאות הוה ר' חנינא מתריס לקבל ר' אחא. וקאמר הש"ס דלא שפיר הוה ר' חנינא דהוא בעל הבעיא וכגי' דהתם מתריס ומקשה קושיא זו דפשיטא היא דלא אמרינן הרי הן כפירותיו של עכו"ם להיות פטורין אלא בחולין מתוקנין אבל אם הפקיד טבל ודאי דאיכא למיחש איפכא שמא לא החליף והרי הוא טבל כמו שהיה:

לא אר"ש. דפליג במתני' בהפקיד פירות אצל העכו"ם דקסבר דמאי הן לא אמר אלא כדי קופתו כלומר שיש ביד העכו"ם כל כך פירות כפי אותה המדה שהפקיד זה אצלו וכיון דעכו"ם חשוד להחליף הפקדון קסבר ר"ש דלעולם הן דמאי דאם חולין הן מתוקנין הפקיד אצלו שמא החליפן העכו"ם בפירותיו וקסבר דפירות העכו"ם חייבין במעשרות מדרבנן כדאמרינן במנחות (דף סו) גזירה משום בעלי כיסין שיש להם שדות הרבה ותולין אותן בשל עכו"ם ולפיכך מתקנן דמאי ואם טבל הפקיד אצלו תלינן נמי דשמא החליף אותן העכו"ם בשלו והלכך אינו מתקנן אלא דמאי:

הפקיד אצלו שתים. אבל אם הפקיד אצלו שתי קופות ולעכו"ם אין לו אלא כדי אחת מהן או בכל כה"ג שהפקיד אצלו שתי סאין ולעכו"ם אין לו אלא סאה אחת:

אחת דמאי ואחת ודאי. כלומר אם טבל ודאי הפקיד אצלו האחת מהן דאיכא למיתלי שמא החליף אותה בשלו אותה הוא מתקנה דמאי אבל האחרת שלא היה לו לעכו"ם נשארת ודאי טבל כמו שהיתה וקמ"ל דלא אמרינן שמא העכו"ם הביא ממקום אחר והחליף בשל ישראל דלא חיישינן לאחלופי כ"א בפירות שלו שהיו לו כפי אותן שהפקיד אצלו בין לקולא כגון שהפקיד אצלו חולין מתוקנים אחת מהן היא דמאי והשנייה פטורה כמו שהיתה ובין לחומרא שהפקיד אצלו טבל ודאי אחת מהן אינו מתקנה אלא דמאי דשמא החליפה בשלו אבל האחרת נשארה ודאי טבל כמו שהיתה:

בקיימות. והנ"מ אם שתיהן קיימות הן אבל אם כבר נאכלה הראשונה אצל הישראל לאחר שלקח הפקדון מן העכו"ם אותה השניה דמאי היא דתלינן הודאי באותה שנאכלה והנשארת אין לה אלא דין דמאי דשמא זו היא שהחליפה העכו"ם בשלו:

נטלו ממנו מאה בני אדם. מן ישראל הזה שיש לו אותן השתי סאין שהחזירן מבית העכו"ם ונטלו ממנו פירות אפילו מאה בני אדם בבת אחת כאו"א אינו מתקן אלא דמאי דבכאו"א תלינן שמא אותה הסאה שהוחלפה בבית העכו"ם היא בידו ואין לה אלא דין דמאי:

נתנום לאדם אחד. ואם אח"כ חזרו אותן מאה בני אדם שנטלו מיד הישראל הראשון הפירות ונתנום לאדם אחד כבר נראו להיות ודאי כלומר שהרי עכשיו יש ביד זה גם אותן הפירות של ודאי שבאו מיד הראשון וצריך לתקן אותן ודאי ואחת מהן דמאי כמו

שאם היה נוטל כולן מיד הראשון וקמ"ל דאע"פ שבאו לידו מיד מאה בני אדם וכשהיו בידן היו תולין להקל אצל כאו"א בפני עצמו אפ"ה עכשיו כשהן כולן ביד אחד חזרו להיות כבתחלה:

נטל ממנו. מן הישראל הראשון אדם אחד כמה סאין בבת אחת:

הראשונה. כלומר אחת מהן היא דמאי דתלינן שהוחלפה ביד העכו"ם והשאר כולן ודאי וכמו שהדין אם היו ביד הראשון ומשום סיפא נקט לה:

נתנם. חזר זה השני ונתנם למאה בנ"א אע"פ שעכשיו אין ביד כאו"א אלא אחת מהן אעפ"כ כולן מתקנין ודאי שכבר נראו להיות ודאי כשהיו ביד האחד ומשום דעכשו הספק על כולן הוא שבאו מיד החיוב כולן דין ודאי להם:

והתני בשם רבי שמעון וכו'. ובתוספתא (פ"ד) קתני לה ושם גריס עשו פירות ישראל את פירות העכו"ם הזה דמאי כלומר דפריך הא רבי שמעון קאמר התם סתמא דכשהישראל הפקיד פירותיו אצל העכו"ם עשו פירותיו כמו שהן פירות העכו"ם ומתקנן דמאי:

ומשני עוד היא וכו'. וכלומר מי עדיפא ממתניתין דנמי קאמר רבי שמעון סתם ואוקימנא דלא אמר אלא עד כדי קופתו והכא נמי בברייתא מוקמינן לדברי רבי שמעון כן:

א"ר יהושע בן קבסוי וכו'. תוספת' היא (בפ"ק דמכילתין) דתנינן שם לעיל אוצר שישראל ועכו"ם מטילין לתוכו אם רוב עכו"ם ודאי ואם רוב ישראל דמאי מחצה על מחצה ודאי דברי ר"מ וחכ"א אפילו כולו עכו"ם וישראל אחד מטיל לתוכו דמאי ואמרינן עוד שם דאוצרה של יבנה שלפנים מן החומה היה רובו כותים. כך הוא בתוספתא כתיבת יד אשר לפני והורה ר' יוסי כחכמים ובתר הכי גריס להא דר' יהושע בן קבסוי והכי איתא נמי בתוספתא בסוף מכשירין. ודברי ר' יהושע כך הן מתפרשין:

כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה והזה הטהור וגו'. משום דהוה קשיא ליה דהאי קרא יתירא הוא דהא לעיל מיניה כתיב ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והזה על האהל ועל כל הכלים ועל הנפשות אשר היו שם וגו' והזה הטהור דבתרי' למה לי ולא הוה ניחא ליה למידרש כדדרשינן בריש פ' בתרא דנזיר והזה הטהור על הטמא כל שיש לו טהרה יש לו טומאה ולאפוקי עכו"ם דאין להן טומאה ולא טהרה משום דהוה קשיא ליה דלמעוטי עכו"ם לא אצטריך דהא כתיב והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא וא"כ ממילא אימעוט עכו"ם מכולא פרשה ולפיכך היה דורש דלהכי איצטריך ללמד שטהור אחד מזה על טמא אחד:

עד שלמדתיה. לדרשת הפסוק הזה מהאי דאוצרה של יבנה שהורו שם כחכמים אפי' כולו עכו"ם וכו' והא על עיקרא דהאי דינא קשיא ומאי שייכא חיובא דמעשר גבי עכו"ם

הא גם במעשר כתיבא גביה כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' וגו' ומזה למדתי דכל היכא דכתיב בני ישראל לאו למעוטי עכו"ם הוא והדא אמרה שטהור אחד מזה אפי' על כמה טמאין וקרא והזה הטהור על הטמא להאי דרשא דאתי למעוטי עכו"ם מטומא' וטהרה:

דתנינן. מילתא באנפי נפשה היא. כלומר הא דתנינן במתני' לחכמים דאמרי דאם הפקיד אצל עכו"ם כפירותיו פליגי בה ר"א ור"י מאן נינהו חכמים והיכי קסברי בדינא דעכו"ם במעשרות:

חכמים שהן בשיטת ר"מ. כלומר לא אתיא אליבא דחכמים דפליגי על ר"מ לקמן (בפ"ה בהלכה ט') דר"מ אמר אין קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיעו מיד מעשר ר' יהודה ור"ש אומרים יש קנין לעכו"ם בא"י לפוטרו מן המעש' והיינו דקאמר ר' אלעזר דלא תפרש הא דקתני אליבא דחכמים אצל העכו"ם כפירותיו דלפטורא קתני וכר' יהודה דפליג על ר"מ אלא דאף הני חכמים בשיטת ר"מ קסברי דאין קנין לעכו"ם לפטור ממעשר וכפירותיו לחיובא קתני דאם הפקיד אצלו חולין מתוקנין חיישינן שמא העכו"ם החליף בפירותיו ויש להן חיוב מעשר:

ר' יוחנן אמר חכמים ממש. דפליגי על ר"מ בחיוב מעשרות וכפירותיו דקתני לפטורא היא ולקמן פריך אליבא דר"ש ומשני לה:

בעון. התלמידים שאלו מקמי דר' יוחנן מה טעם הוא מיקל גבי עכו"ם ואמר לון כד תסבאון מל' סבא כלומר כשתזקינו אנא אמר לכון ולא רצה לגלות להן עכשיו הטעם:

מה הוה מימר לון. לא גרסי' הכא עד לקמן ואגב שיטפא הועתק זה לכאן:

שמואל בר בא בעי. ניחא הא דלא גילה להם לטהרות מה שהיה מיקל בטהרות אצל העכו"ם ולא רצה לומר להן הטעם מפני גדר טהרות שלא יבאו להקל בשלהן אם היו יודעין הטעם ילמדו איזה דבר מדבר וכן ניחא הא דלא גילה ולא אמר להן במעשרות ג"כ מפני גדר מעשרות שלא יבאו להקל בשלהן:

לקדשים לא אמר לון בתמיה. אלא מאי דמיקל בקדשי עכו"ם ישאלו אותו ג"כ ולא אמר להן מאי טעמא הא לא שייכא גדר הכא דאין קדשים בזמן הזה ולא משני מידי:

ואילו אמר לון. השתא מפרש הש"ס ומאי אית ליה למימר גבי מעשרות אילו הוה בעי מימר לון:

כמאן דאמר מאליהן קבלו המעשרות. כשעלו מבבל בבית שני. כדאמרינן לעיל (בסוף פרק הרואה) וכן לקמן (בפרק ו' דשביעית) ובהרבה מקומות ולפיכך הקילו בשל עכו"ם דהא אפילו בישראל לאו מדאורייתא היא בזמן הזה:

מודה ר"ש שהוא מפריש מעשרותיו מהלכה. וקס"ד דעל ר"ש דמתני' קאי דקאמר אצל העכו"ם דמאי ומודה ר"ש שמהלכות חכמים מפריש הוא המעשר ומדקאמר מודה ר"ש ש"מ דגם חכמים ס"ל דמפריש ולא כדקאמר לעיל דאצל העכו"ם כפירותיו לפטורא הוא והיינו דפריך ומה בין חכמים לרבי שמעון הא ר"ש אומר מפריש וכן רבנן אומרים מפריש ומה ביניהון וקאמר דאי משום הא לא קשיא דאיכא בינייהו דלר"ש דקאמר דמאי א"כ מפריש הוא תרומת מעשר ונוטל דמים מן השבט שצריך הכהן לשלם לו דהא ספק הוא ולרבנן כודאי מיחשבי ומפריש ואינו נוטל דמים מן השבט אלא דהא קשיא אפי' בתרומת חוצה לארץ אינה. בתמיה כלומר דמהיכי תיתי לומר שאינו נוטל דמים מן השבט לא יהא אלא כתרומת ח"ל שמא אינו נוטל דמים מן השבט וה"נ אמאי לא יטול דמים וכי ודאי הוא שהחליף בשלו הא עכ"פ ספק הוא:

דילמא. הא דר' יוחנן לא על מתני' איתמר אלא דילמא על עיקר דין דטבל של עכו"ם אתמר דקאמר רבי שמעון יש קנין לעכו"ם לפטור ממעשרות ועלה קאמר ר' ירמיה ורבי חייא בשם ר' יוחנן דמודה ר' שמעון בקונה טבל מעכו"ם שהוא מפריש מהלכה של חכמים שהחמירו בה:

הלכה ה

מתני' **הנותן לפונדקית**.שומרת הפונדק והולכי דרכים מתאכסנים אצלה ונותן לה לתקן לו עיסה וקדרה:

מעשר את שהוא נותן לה. שאין חבר מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן:

ואת שהוא נוטל ממנה מפני שהיא חשודה ליחלף. כלומר אע"ג דאין ע"ה אחר חשוד להחליף כדאמרינן במתני' דלעיל היא חשודה להחליף לפי שהיא מתכוונת לטובה ונותנת משלה שהוא יותר יפה להחבר שאומר' בלבה ראוי הוא שיאכל משלי שהוא חם ויפה ואני אטול את שלו הקר והגרוע:

א"ר יוסי אין אנו אחראין לרמאין ר' יוסי ס"ל דלאו לטובה אלא לגזול היא מכוונת ואין אחריות הרמאין עלינו לשומרם שלא יאכלו דבר שאינו מעושר לפיכך אינו מעשר מה שהוא נותן לה ואם תקחנו הפונדקית לעצמה ותאכלנו כשאינו מתוקן אין על החבר זה כלום ואינו מעשר אלא מה שהוא נוטל ממנה בלבד ואין הלכה כר' יוסי:

גמ' **ר' יוסי ורבן שמעון ב"ג שניהן אמרו דבר אחד**. רשב"ג לקמן (בריש פ"ה דמעשר שני) דתנינן כרם רבעי מציינין אותו בקזוזות אדמה ושל ערלה בחרסית וכו' מציינין אותו לסימן שידעו שהוא כרם רבעי או ערלה ולא יטלו מהן ארשב"ג בד"א בשביעית שהכל הפקר הוא ונוטלים שלא בגזילה אבל בשאר שני שבוע שהן באין לגזול אמרינן הלעיטהו

לרשע וימות ויטלו באיסור וזה כר' יוסי דמתני' דס"ל נמי אין אנו אחראין לרמאין הבאים ליטול בגזילה:

מסתברא. וקאמר הש"ס דלאו מילתא היא בדוקא לומר ששניהן אמרו דבר אחד אלא דאיכא למימר דמסתברא דר' יוסי יודי לרשב"ג דהתם דאיהו ס"ל אין אנו אחראין לרמאין אפי' בגוונא דמתני' שזה החבר לא יעשר את מה שהוא נותן לה ואע"פ שמוציא מת"י דבר שאינו מתוקן ומכ"ש דיודי לי' לרשב"ג בדינא דהתם דאין אנו אחראין לרמאין ולעשות סימן להם שלא יאכלו דבר איסור אבל רשב"ג לא יודי לר' יוסי דהכא שאני דאף שהיא מכוונת לגזול מ"מ אין דרך להחבר הזה להיות מוציא מביתו ומתחת ידו דבר שאינו מתוקן:

הלכה ו

מתני' **הנותן לחמותו**. עיסתו לאפות או לבשל קדרה:

מפני שהיא חשודה לחלוף את המתקלקל. פת או תבשיל שנתקלקל כדמסיק ר' יהודה לטעמא רוצה היא בתקנת בתה וכו' ומפרש בגמ' משום דר"י ס"ל הנותן לחמותו כנותן לפונדקית שחשודה לחלוף היא ורבנן פליגי עליה וס"ל חמותו כשכנתו כדמסיק בגמ' והלכה כחכמים:

בנותן לחמותו שביעית. שנותן לה לאפות ולבשל בשנה השביעית שאינה חשודה להחליף ולהאכיל את בתה שביעית דחמירא להו שביעית ואפי' אם יתקלקל לא תחליפנו בפירות שביעית:

גמ' **אוף קדמייתא על דעתיה דר' יהודה היא**. כלומר האי דתני בהתחלת המשנה הנותן לחמותו לדעתיה דר' יהודה היא דהיא סובר כן כדפרישית במתניתין דהאי אמר רבי יהודה וכו' סיומא דמילתיה דקאמר ברישא היא וכדמפרש טעמא דאיהו סבירא ליה דחמותו כדין פונדקית יש לה וחשודה להחליף:

ורבנן. פליגי עליה ואמרין הנותן לחמותו כדין הנותן לשכנתו וכהדא דתני בתוספתא (שלהי פ"ד) בדין שכנתו:

אימתי בזמן שנתן לה שאור. לעיסה ותבלין לקדירה:

מה חמותו. באיזה חמותו אמרו במתני' אם אף בחמותו מן האירוסין חששו או דוקא אם מן הנשואין היא וכדמשמע מלישני' דר' יהודה רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה וא"כ כבר נשא בתה ושרוי חתנה אצלה בביתה אבל מן האירוסין דליכא טעמא דבושה מחתנה כל כך שאינו שרוי בביתה אימא לא איכפת לה להחליף המתקלקל:

נשמעינה מן הדא. דקתני בסיפא ומודה ר' יהודה וכו' וכי שנייא היא תמן בין מן האירוסין בין מן הנשואין דהא לא אידכר שם חתנה וא"כ ודאי אין חילוק ואף בחמותו מן האירוסין איירי וה"ה אוף הכא ברישא בחדא גוונא היא ולא שנייא בין חמותו מן האירוסין לבין מן הנשואין:
הדרן עלך מאכילין את העניים

פרק ד

הלכה א

מתני' **הלוקח פירות שואלו בשבת ואוכל על פיו**. אם אומר שעישרן ומפרש בגמ' מפני שאימת שבת עליו ומתירא לעבור עבירה ולשקר בשבת יותר מבחול:
תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה. לפחות ממאה ונדמעו ולהכי נקט תרומת מעשר לפי שנחשדו. עמי הארץ עליה דהן סוברים דכל זמן שלא הופרש מעשר ראשון אין תרומת מעשר במיתה אבל תרומה גדולה לא נחשדו עליה:
אף בחול שואלו ואוכל על פיו. אם הפריש אותה לפנינו ונפלה לתוך החולין ואומר ע"ה שחזר והתקינה כגון שהוסיף עליה (ועיין במראה הפנים ד"ה תני וכו') אוכלין על פיו לפי שאימת דימוע עליו וירא לשקר והלכה כר"ש שזורי:
גמ' **מפני כבוד שבת התירו**. שיאכל על פיו:
למה לי שואלו. יאכל כך בלא שאלה והרי עיקר ההיתר מפני כבוד שבת הוא ומשני על ידי עולי עולה כלומר עושי עולה והן שאין נזהרין במעשרות ועל פיהם אם אומרים מתוקנים הם הוא שהתירו לסמוך עליהם מפני כבוד שבת ואם נתיר אותן בלא שום שאלה הרי זה כמחזיק ידי עושי עולה שיאמרו הרי החברים לוקחין מאתנו פירות ואינן מקפידין לשאול ואתו לאמנועי טפי מלתקן פירותיהן:
ר' ביבי בשם ר' חנינא אמר היינו טעמא מפני שאימת שבת עליו. וירא מלשקר ואומר האמת:
בדה תנינן וכו'. בתמיה ואמאי לא יאכל גם במוצאי שבת אם סומכין עליו שאומר האמת ותיקנן:
מפני אחד שאין אימת שבת עליו. כלומר החמירו חכמים שלא יאכל אחר השבת מפני שיש אחד שאין אימת שבת עליו ומשקר ומיהו בשבת עצמו לא גזרו מפני האחד והלכו אחר הרוב:

תני. בתוספתא (ריש פרק ה') אם שואלו בחול ואומר שתיקנן לא יסמוך עליו לאכול בשבת וקאמר הש"ס דהאי ברייתא לא אזלא אלא כמ"ד דטעמא הוי מפני שאימת שבת עליו והלכך ניחא דאם שואלו בחול לא יסמוך עליו ואפי' לאכול בשבת דאלו למ"ד מפני כבוד שבת התירו א"כ בדין היה שאפי' שואלו בחול יאכל בשבת:

לא אמר אלא שוגג. הא דהתירו לא אמרן אלא בשוגג כדתנינן ושכח לעשרן הא מזיד שלא עישרן במתכוין קודם השבת ודעתו על מנת לשאול לו בשבת אסור:

בשאין עמו תנאי. בשלא התנה מערב שבת:

אבל אם יש עמו תנאי אוכל על תנאו של חבירו. כלומר אפי' במתנה על של חבירו ואינו ברשותו שבדמאי התירו להתנות על דבר שאינו ברשותו כדתנן לקמן (בפ"ז) המזמין את חבירו שיאכל אצלו והוא אינו מאמינו על המעשרות אומר מערב שבת מה שאני עתיד להפריש מחר הרי הוא מעשר וכו' והכא נמי אם יש עמו תנאי שהתנה מע"ש אינו צריך לשאלו בשבת ולא לסמוך עליו:

מהו שיאכל על שאילת חבירו. אם חבירו הוא ששאל להמוכר והוא ג"כ לקח מזה המוכר עצמו כדמפרש ואזיל היך עבידא כו' שאלו על אחת מהן ואמר שהוא מעושר אם יכול השני לסמוך על זה ולומר שמסתמא עישר גם את שלו:

השני לא יאכל. ופשיט לה דאין השני יכול לסמוך על שאלתו של הראשון ולא יאכל עד שיעשר או עד שישאלנו גם הוא לפי שאני אומר של זה עישר ומה שלקח זה לא עישר:

לקח ממנו אדם אחד וכו'. וכן הדין באדם א' שלקח ממנו שתי כלכלות כאחת ושאלו על אחת מהן הרי השניה אינה בחזקת מעושרת ולא יאכלנה עד שיעשר או עד שישאלנו גם עליה לפי שאני אומר זה עישר וזה לא עישר:

חשיכה מוצ"ש מעשר מזה על זה. כלומר שצריך לעשר ממה שאוכל במוצאי שבת וגם על שאכל בשבת ופריך בשלמא למ"ד מפני כבוד שבת התירו ניחא שאח"כ צריך לעשר גם על מה שאכל בשבת דלא התירו אלא בשעת צורך השבת אלא למ"ד מפני שאימת שבת עליו ואינו משקר א"כ למה לי מעשר מזה על זה הלא מה שאכל בשבת מפני שהאמינוהו להמוכר והרי דבר מתוקן אכל ולא משני מידי:

עד כדון בשאין לו מאותו המין. בעיא היא אם כאן לא התירו לסמוך על המוכר אלא בשאין לו ללוקח מאותו המין. ופשיט לה דלא היא ואפי' יש לו מאותו המין. הי צד תאוב כלומר דאע"פ שיש לו מאותו המין לפעמים אדם הוא תאב לאכול מצד הזה שבאותו המין עצמו ומאיזה צד שהוא תאוב התירו לו לאכול. א"נ צ"ל היצר תאב. יצרו של אדם תאב לפעמים לאכול מזה ואע"פ שיש לו עוד מאותו המין:

י"ט שהוא סמוך לשבת בין מלפניה ובין מלאחריה וכו'. למאן דאמר קדושה אחת היא אוכל הוא בזה מה ששאל עליו בזה ולמ"ד שתי קדושות הן אינו אוכל בזה ממה שמותר בזה ופלוגתא היא לקמן פרק בכל מערבין ובפ"ק די"ט:

ואפילו. והדר קאמר הש"ס דלא היא דאפילו למ"ד ב' קדושות הן אוכל הוא כאן דהרי עד שלא נראה לעשר בינתים הוא שאי אפשר היה לו לעשר בין זה לזה:

ותני כן. בתוספתא (ריש פ"ה) שואלו בשבת וכו'. וה"ה בשני י"ט של גליות שא"א לו לעשר בערב שבינתים:

תיפתר. כלומר דר' יונה דחי לה להאי סייעתא מהתוספתא דלעולם למאן דאמר שתי קדושות הן לא יאכל בזה ממה ששאל בזה דהוי כאחד מכין לחבירו והא דקתני שואלו בשבת אוכל ביום טוב תיפתר בפירות שנסמכה דעתו עליהן מערב שבת לאכול מהן ועל ידי שאלה שישאל ממנו אם מתוקנין הן וכגון שאין הפירות אצלו דאם אצלו היה לו לעשר א"נ דאפילו בהפירות אצלו מיירי ושכח מלעשרן אבל דעתו היה לאכול מהן וכיון שדעתו עליהם מע"ש או מעי"ט לא הוי כיו"ט מכין לחבירו דמה ששואל עליהן בשבת או ביו"ט גילוי דעת בעלמא הוא ולאו כהכנה מיקריא אבל אם לא היה דעתו מע"ש לא בדא התירו:

מיליהון דרבנן. דלקמן:

מסייעין לר' יונה אבא. דרבי יונה אביו של ר' מנא היה. כלומר דלא תימא אם בפירות שנסמכה דעתו עליהם מע"ש א"כ אמאי לא התנה עליהם כדתנן לקמן (בפ"ז) דבדמאי יכול להתנות מע"ש מה שאני עתיד להפריש למחר הרי הוא מעשר ואפי' על פירות שאינם ברשותו הלכך אמר מיליהון דרבנן מסייעין לי' דלדידהו סבירא להו נמי כסבריה דר' יונה:

דתנינן תמן. במתני' דלקמן המדיר את חבירו שיאכל אצלו וכו' אוכל עמו. בשבת ראשונה ומפרשי ר' ינאי ור' ישמעאל בשם ר' יוחנן דבשב' של פרוטגמייא היא בסעודת המשתה שעושה החתן בנשואין והתירו לזה לאכול עמו מפני איבה:

בשבת של פרוטגמייא לא בפירות שנסמכה דעתו עליהן מער"ש הוא. בתמיה הלא וודאי ידע מער"ש שהוא מן המנוין לבא על המשתה בשבת. לא אמר אלא מפני איבה השתא מסיק לה לסייעתא דר' יונה מהכא וכלומר שהרי בקושי התירו לו ומפני האיבה שלא ינטור עליו איבה אם לא יאכל עמו והרי זה ידע מער"ש והיה דעתו נסמכת שיאכל שם ומפני מה לא התנה עליהן מער"ש ועל כרחך דאע"פ שהיה דעתו נסמכת עליהן מער"ש והיה לו להתנות מ"מ אם שכח להתנות מער"ש אוכל עמו בשבת מפני איבה וה"נ

כן שאע"פ שהיה דעתו נסמכת עליהן מער"ש והיה לו להתנות מ"מ אם שכח מלהתנות אוכל מהן בשבת על סמך השאלה ששואלו ואומר שעישרן והיינו סייעתא לר' יונה:

שאלו שבת הראשונה ולא בא. השתא מיבעיא ליה בהאי דינא גופיה דאמרינן בשבת הראשונה אוכל עמו ואם שאלו בשבת זו ואמר לו מעושרין הן ונזדמן שלא בא לאכול עמו באותה שבת דהדין הוא דבשבת שנייה לא יאכל עד שיעשר או עד שישאלנו כדאמרינן לקמן דלא התירו אלא בשבת הראשונה ובעי עלה ולא כבר שאלו בשבת שעברה ואמאי צריך לשאול עוד בשבת שניה וקאמר ר' יונה דלא דמי האי שאלה של שניה לשאלה של ראשונה דבשניה שאל על נפשיה הוא שאוכל עמו אבל בראשונה מה ששאל הויא כמו ששאל אחר עליו שהרי לא בא הוא לאכול עמו. וכל זה לפי גי' הספר דגריס הכא א"ר יונה תמן וכו' אבל נראה שהוא ט"ס וצ"ל א"ר יוסה תמן בההוא דשאל וכו' והשתא יותר נוחה פי' הסוגיא דר' יונה לעיל דחי לה להא דמייתי ראיה מהתוספתא דאם שואלו בשבת אוכל בי"ט וכן איפכא וקאמר דהתם מיירי בפירות שנסמכה דעתו עליהן מער"ש וכו' וכדפרישית בזה ואי קשיא דא"כ מאי קמ"ל דאם דעתו היה עליהן מער"ש פשיטא היא דאם שאלו בזה מותר בזה לכ"ע. תריץ אין הכי נמי דלגופה לא אצטריך ומשום סיפא נקט לה דדוקא בי"ט ושבת הסמוכין זה לזה אם שאל בזה מותר בזה אבל אם שאלו בשבת זו לא יאכל מהן לשבת הבאה והכי קתני לה בהדיא בסיפא דהתוספתא וקאמר ר' מנא דמיליהון דרבנן מסייעין לר' יונה דלא מהני שאלת שבת זו לשבת הבאה כדתנינן המדיר וכו' וקאמרי דבשבת ראשונה התירו מפני איבה. לא בפירות וכו' לא אמר אלא מפני איבה שאלו וכו' כל זה מסיומ' דמילתא דר' מנא היא וכלומר הרי שלא אמרו אלא בשבת הראשונה מפני איבה וא"כ אם שאלו שבת הראשונה ולא בא לאכול עמו הא אמרינן לקמן דבשנייה לא יאכל עד שיעשר או עד שיחזור וישאלנו והלא כבר שאלו בראשונה אלא ע"כ דשאלת שבת זו לא מהני לשבת הבאה ואף בפירות שהיתה דעתו נסמכת עליהן מער"ש כדאיירי הכא מסתמא וכדאמרן והיינו סייעתא לר' יונה. ועלה קאמר ר' יוסה דלא דמי כלל האי דינא דמתני' דהמדיר לדינא דהתוספתא דתמן בההיא דשאיל על נפשיה הוא שהרי שואלו על פירותיו של עצמו שלקח ממנו וא"כ בדין הוא שלא תהא שאלת שבת זו תקנה לשבת הבאה לפי שהיה לו לעשר פירותיו בינתים וכמזיד הוא ולא התירו אלא בשוגג ובפעם הראשונה ששכח לעשרן. אבל הכא בהמתניתין דהמדיר בההיא דשאל חורן עלוי. כלומר דהוי כמו שאחר שואל בשבילו ואין הפירות שלו שיכול לתקנן וה"נ כן הוא דהא הפירות אינן בידו וזה מדירו לאכול עמו אלא שלא התירו לו שם כ"א מפני איבה ומיהו לא דמיא להך דר' יונה דפתר להתוספתא:

מהו שישאלנו דרך עקלתון. כלומר אם חושש הוא שלא ישאלנו להדיא אם תקנת את הפירות שלקחתי ממך שלא יהא רע בעיניו על שחושדו על המעשרות מהו שישאלנו בדרך עקלתון וסביבות הדברים ולומר לו שמא מחמת טרדה שכחת מלתקנם כעין ההיא דר' יונה לקמן ואם מהני שאלה זו כשואל להדיא אם תקנת אותן:

ר' יונה כדעתיה. כלומר הא דמספקא ליה בזה לדעתיה אזיל שלא היה רוצה לסמוך על שאלה כזו כדלקמיה:

ר' יונה זבן חיטי מן דבר חקולא. כך שמו ולא היה מאמינו אם עישרן ונפק לגביה וא"ל לא דאנא חשיד לך באתי אצלך לשאול אלא בשביל שכשלקחתי ממך החיטין וראיתי אוכלסא מהרבה ב"א העומדים עליך לקנות וחשבתי שמא מרוב הטרדה שכחת מלתקנן והשיב לו זה מתקנן הוויין. אל תחוש כי כבר תקנתי אותם:

טען מחזקה עלוי. ואפ"ה לא רצה ר' יונה לסמוך על תשובה זו והתחיל לטעון עמו בחזקה ובפעם אחר פעם תאמר לי האמת אם תקנת אותם וא"ל המוכר הזה מה זה וכי אנא חשיד ליה הלא כבר אמרתי לך שמתוקנין היו:

תני. בתוספתא דתרומו' (פ"ה) וחסר כאן בהעתקה וה"ג שם תרומת מעשר שחזרה למקומה מדמעת שלא למקומה אינה מדמעת דברי ר"א וחכ"א בין למקומה בין למקום אחר מדמעת רבי שמעון אומר בין למקומה בין למקום אחר אינה מדמעת ושקלי וטרי אמוראי בפירוש פלוגתייהו:

בעא קומי ר' זעירא. בשלמא מ"ד מדמעת מדמעת ושאינה מדמעת אינה מדמעת ניחא. כלומר בין למ"ד שמדמעת בין במקומה בין שלא במקומה ובין למ"ד אינה מדמעת בתרוייהו אליבא דהני מ"ד ניחא דפלוגתייהו אם גזרו חכמים דימוע בדמאי כמו בודאי ולמר ס"ל דכמו בודאי מדמעת בכל מקום שנפלה לפחות ממאה ואפי' לא נפלה לאותן צ"ט שניטלה מהן התרומת מעשר אלא למקום אחר נפלה וה"ה בתרומת מעשר של דמאי דכל מה שגזרו חכמים כעין של תורה הוא דגזרו ומ"ד שאינה מדמעת ס"ל הואיל ועיקר דימוע אינו אלא מדרבנן דהאי קרא את מקדשו ממנו דיליף לה הכא לקמן (בפ"ד דתרומות) לדימוע אינו אלא אסמכתא בעלמא וכיון דמדרבנן היא בודאי גזרו ובדמאי שאינו אלא ספק לא גזרו בו דימוע כלל:

מאן דאמר למקומה וכו' אלא למאן דאמר דמחלק בין למקומה ובין שלא למקומה קשיא מה בין זה לזה דאם גזרו דימוע גם בדמאי מ"ש שלא למקומה מלמקומה:

על ר' חגיי. אדהכי נכנס ר' חגיי לבית המדרש ואמרין חברייא כדין הוא מימר משה דאנא אמר טעמא לפי שדרכו של ר' חגיי היה כך כשאמר איזה דבר בביה"מ היה נשבע

במשה שכך וכך הוא כמו שתמצא בכמה וכמה מקומות בש"ס הזה בפ"ק דיומא בהלכה א' מה מייחדין ליה עמיה אמר רבי חגיי משה דאין מייחדין ליה עמיה דו קטיל ליה וכן בפרק קמא דמגילה ובריש פרק ב' דסנהדרין ובפרק ג' דהוריות ולפיכך אמרו הרי עכשיו יאמר משה דאנא אמר טעמא. אמר כן הדבר אני נשבע משה דאנא אמר טעמא:

מאן דאמר מדמעת וכו'. כלומר טעמא דהאי מאן דאמר דמחלק ובמה שאמר מדמעת והיינו אם נפלה למקומה משום שהיא מתרת את השיריים לאכילה לאחר שהופרשה וכיון שחזרה ונפלה לאותן השיריים עצמן בדין הוא שתהא מדמעת שהלך לו ההיתר שממנה בתחלה וכיון שאין כאן מאה וא' נעשה הכל מדומע:

ומ"ד אינה מדמעת. כלו' ובמקום שאמר האי מ"ד אינה מדמעת והיינו בנפלה שלא למקומה משום שאינה מתרת לאותן השיריים לאכילה וכלומר לאותן פחות ממאה שנפלה לא התירה אותן בתחלה לאכילה והלכך עכשיו ג"כ אינה אוסרת אותן דלא החמירו בדמאי כמו בודאי אא"כ חזרה ונפלה לאותן השיריים שהיתה מתרת אותן בתחילה:

הורי ר' לא כהדא דר' חניי. לדברי ר"א וכדקאמר טעמא:

אתא עובדא קומי דר' חנינא. בענין דינא דמתניתין תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה והורי כר"ש שזורי דנאמן הוא לומר שחזר ותיקן את הכל:

רבי אחא בשם ר' יונתן. אין הלכה כר"ש שזורי דלא ס"ל אימת דימוע עליו ולקמן פריך עלה מהדא דר' חנינא:

יותר מכאן וכו'. בתוספתא דמכילתין שם מסיים הכי על מילתיה דר"ש שזורי ושם גריס ונגנבה ה"ז שואלו אם הפריש והתקין בתחלה לפי שאינה בפנינו ואוכל על פיו להשירים:

לא בדא א"ר זעירא וכו' על מילתיה דר' אחא פריך והא ר' חנינא הורה הלכה למעשה כר"ש שזורי ומ"ט דר' אחא בשם ר' יונתן דפליג עליה וקאמר אין הלכה כר"ש שזורי:

א"ר אבין. היינו טעמא דלא פסק כר"ש שזורי משום דלא דמיא ההיא שאילתא ששואלין לזה שאינו נאמן על המעשרות בשביל התרומת מעשר שנפלה לההיא שאלה קדמייתא ברישא בלוקח פירות ממנו ושואלו כדמפרש ואזיל:

תמן. ברישא יכול לומר לו מה שאני שואל אותך אם הפירות מתוקנין הן לא בגין חשיד לך שאפשר לא תקנת אותן לא היא אלא בגין כשלקחתי ממך אתמול החטין וראיתי אוכלוסין הרבה סביבותיך ואמרתי אפשר משום הטירדא דאנשיתה מתקנה מתקנן הויין כלומר אם שכחת מלתקן אותם או שכבר מתוקנין היו וכיון ששואלין אותו דרך עקלתון

כדאמרינן לעיל ודרך כבוד אף הוא אומר האמת שרואה שאין מחזיקין אותו לחשוד ולפיכך סומכין עליו ואוכל על פיו:

ברם הכא. בתרומת מעשר אי אפשר לשאלו דרך כבוד אלא שנראה כאומר לו בגין דחשדתיך שאני מחזיק אותך כחשוד ואותה תרומת מעשר שנפלה אם תקנת אותן הפירות שנפלה לתוכן דאין מקום לשאול לו בענין אחר כ"א כך:

ותיקנתין. כלומר שאף שהוא משיב ותיקנתין. כבר תקנתי הפירות:

ואתקרין מתקנין הויין. בתמיה וכי בשביל זה נקראו מתוקנין כמו שהיה שמא משקר הוא וזהו טעמא דר' אחא דקאמר אין הלכה כר"ש שזורי:

תני בר קפרא כן. כר"ש שזורי דאף בתרומת מעשר שואלו ואוכל על פיו לפי שאימת הדימוע עליו והוא אומר האמת:

הלכה ב

מתני' **המדיר את חבירו**. השביעו והדירו שיאכל אצלו:

בשבת הראשונה. התירו לו משום איבה כדמפרש בגמרא:

גמ' **כאן התירו טבלים**. שאע"פ שבחזקת טבל הוא שהרי אינו נאמן הוא התירו לזה לאכול משום דרכי שלום:

אם מפני דרכי שלום. התירו לו א"כ למה לי בלבד שיאמר לו מעושרין הן הא קאמרת שהתירו לו לגמרי:

שאלו בשבת הראשונה. ואמר לו מעושרין הן ולא בא לאכול עמו:

השנייה מהו שתעשה ראשונה. אם עכשיו שבת השנייה תהא במקום הראשונה וסומך על השאלה ששאלו בראשונה ואוכל עמו בשניה:

כאן שנינו שאסור לחבר לאכול בסעודה שאין לה שם. בפני עצמו כמו סעודת נשואין וכיוצא בה אבל לא בסעודת הרשות שהרי כאן לא התירו לו אלא בשבת הראשונה של נשואין:

הלכה ג

מתני' **אין אדם צריך לקרות שם על מעשר עני של דמאי**. מפרש בגמרא דר"א סבר טבל של מעשר עני במיתה הלכך לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני ומפרישין אותן ולוקחין לעצמן וחכמים סברי דנחשדו עמי הארץ שלא להפריש מעשר עני לפי שאינו אלא בלאו ולפיכך הלוקח מהן קורא שם למעשר עני אבל א"צ להפריש וליתן לעני דהרי ספק הוא והוי העני מוציא מחבירו ועליו הראיה והלכה כחכמים:

מתני' **מי שקרא שם לתרומת מעשר של דמאי**. שאמר תרומת מעשר שאני חייב להפריש מכרי הזה יהא מונח בצפונו או בדרומו ולא הפרישה. והא דנקט תרומת מעשר של דמאי לפי שהישראל קורא לה השם ונותנה לכהן ולוקח המעשר לעצמו אבל תרומת מעשר של ודאי אין הישראל קורא לה שם אלא הוא נותן מעשר ללוי והלוי מפריש תרומת מעשר ונותנה לכהן:

לא יטלם בשבת. כדי ליתנם לכהן או לעני שבחצר ושבמבוי לפי שאסור ליתן מתנות לכהן ולעני בשבת:

ואם היה כהן או עני למודים לאכול אצלו. שהם רגילין לאכול על שלחנו יבאו ויאכלו:

ובלבד שיודיעם. שהוא של תרומת מעשר או של מ"ע שאם אינו מודיעם והם סבורים שמשלו הוא מאכילם הו"ל כמאכיל אורחיו תרומות ומעשרות וזה אסור:

גמ' האוכל פירותיו טבולין למעשר עני כצ"ל:

מה טעם דר"א. רב קאמר לה משום דר"א ס"ל האוכל טבל של מעשר עני חייב מיתה ומכיון שהוא יודע שהוא בעון מיתה מפריש ולא נחשד על כך והלכך הלוקח ממנו אין צריך לקרות שם:

מה טעם דרבנן בלא כך. כמו דלא כך כלומר דרבנן אעיקרא דמילתיה דר"א פליגי דקסבר טבל של מעשר עני במיתה ורבנן סברי לא כך הוא דאינו במיתה אלא בלאו הלכך אמרינן דנחשדו ע"ה על מעשר עני ומשו"ה קאמרי קורא שם וא"צ להפריש דהמוציא מחבירו עליו להביא ראיה כדפרישית במתני':

תני בתוספתא דמע"ש (**פ"ג**). והבאתי לעיל (בפ"ת דפאה בהלכה ב') וה"ג שם ראו אותו שהפריש מעשר שני נאמן על הראשון דברי ר"א. ותיבת תני בתרא וכו' ט"ס הוא כאן וכצ"ל נאמן לשני נאמן לראשון דברי ר"א וחכ"א הנאמן לראשון וכו' מפני שהראשון אינו שלו שצריך ליתנו ללוי אבל השני שלו הוא:

מה טעם דר"א. דס"ל נאמן לשני נאמן לראשון:

משום שאינו חשוד להקדים. שני לראשון דלכתחילה צריך להקדים מעשר ראשון להשני כדתנן (בפ"ד דתרומות) וכיון שהפריש השני מסתמא הקדים והפריש הראשון:

או משום שהפריש שני חזקה שהפריש ראשון. כלומר או דבלא"ה אמרינן דנאמן נמי על הראשון ואפי' לא היה צריך להקדימו משום דבחזקת שמפריש מעשרותיו הוא וכיון שהפריש זה הפריש ג"כ לאידך:

והתנינן ר"א אומר וכו'. כלומר דפריך אהאי טעמא בתרא דהיאך ס"ד לדמות הראשון לשני בחזקת מפריש הא לא דמי דהא תנינן ר"א אומר אין הלוקח מע"ה צריך להפריש מעשר עני של דמאי אם שנת מעשר עני הוא:

הא שני צריך. הא אם שנת מעשר שני היא צריך להפריש אף לר"א דלא אשכחן דפליג אלא במעשר עני אלמא דמודי ר"א דנחשדו עמי הארץ על מעשר שני והשתא מכ"ש דנחשדו על מעשר ראשון כדמסיק הק"ו:

מה אם שני שאין לרבו טובת הנייה. כלומר דלא שייך ביה למימר דיש להבעלים טובת הנאה ליתן לזה או לזה שהרי א"צ ליתנו לאחרים אלא שלו הוא ומעלהו לירושלים ואוכל בעצמו:

צריך להפריש. ואפ"ה אמרת דצריך להפריש דנחשדו על מעשר שני:

ראשון שיש לרבו טובת הנייה. כלו' שאינו שלו לגמרי אלא דטובת הנאה הוא דיש לו ומיהת צריך ליתנו לכ"ש דנחשדו ע"ה עליו והאיך מדמי לה חזקת הראשון לשני בגוונא דראינו שהפריש להשני:

הוציא להן. ברייתא אחריתא היא מי שהוציא מעשר שני מתוך ביתו ואמר להן פדוי הוא שפדיתיו נאמן הוא על כך שבודאי הפריש ופדה אותו וליכא למימר שמא לא הפרישו משום שאינו רוצה להטריח ולהעלותו לירושלם שהרי פדה אותו ומשום טרחא להעלות המעות לירושלם לא חיישינן דליכא בהו טרחא כולי האי אבל אם אמר להן פדו לי אתם או פדו לכם ותקחו אותו אינו נאמן שהפרישו דשמא חש על טרחתו:

מתניתא. הך ברייתא דר"א היא. דקס"ד דנאמן על הכל קאמר ואף על הראשון ור"א היא דס"ל הנאמן על השני נאמן על הראשון דאי לאו הכי מאי נאמן דקאמר הא משמע שהוא נאמן לאחרים הלוקחים ממנו והא איכא למיחש שמא לא הפריש הראשון:

א"ר יוסי דלא היא אלא הכא כד"ה אתיא ואפי' לרבנן דהתוספתא דנאמן על השני אינו נאמן על הראשון וטעמא דהך ברייתא משום שכיון שזה אומר פדוי הוא עשו למע"ש הזה כתוספת בכורים דתנן לקמן בסוף בכורי' דנאכלת בטהרה מצד חומרא ופטורה מן הדמאי וה"נ דנאכלת בטהרה משום חשש מעשר שני אבל פטור הוא מן הראשון דמכיון דחזינן דרמי אנפשיה ופדאהו אמרינן מסתמא הפריש גם להראשון אבל לעולם אימא לך בעלמא דאינו נאמן על הראשון:

אתא ר' חנניא קאמר בשם ר' איסי דלא היא דאין חילוק בין הפריש להשני בלבד ובין אומר פדוי הוא דלחכמים אינו נאמן על הראשון ומחוורתא כדאמרי' מעיקרא דלא מיתוקמא הך ברייתא אלא כר"א:

גמ' **כיני מתניתא לא יתנום בשבת**. כלו' הא דקתני לא יטלום כן צריך לפרש שלא יטול כדי ליתנם לכהן או לעני בשבת:

כדתנינן תמן. (בפ"ק דביצה) בש"א אין מוליכין חלה שאע"פ שמותר להפריש חלה בי"ט משום תיקון עיסתו לא התירו להוליכה לכהן וכן המתנות הזרוע והלחיים והקיבה וב"ה מתירין באלו אבל בתרומה קתני התם במתני' דאף לב"ה אין מוליכין אותה לכהן בי"ט:

הדא ילפה מן ההיא. וקאמר הש"ס הדא מתני' דהכא ילפינן מההיא דהתם וההיא ילפא מן הדא דהכא:

הדא ילפא מן ההיא היא יו"ט היא שבת. כלומר אע"ג דלא קתני הכא אלא שבת ילפינן מהתם דה"ה ביו"ט לא יטלם כדי ליתנם וההיא דהתם ילפינן מן הדא דהכא בלמודין לאכול אצלו שמותרין לבא ולאכול:

אבל בשאינן למודין. הטעם דאסור אפי' אם יבאו לאכול בביתו משום דלא סלק על דעתיה דבר נש למיכל פיסתיה. חתיכת מאכלו בביתיה דחבריה ויאמרו העולם שזה תרם אותה ביו"ט או בשבת ולפיכך אוכלן בביתו והלכך לא התירו אלא בלמודין לאכול אצלו:

תני. תוספתא היא (בפ"ז דב"ק) והכי תנינן שם שבעה גנבים הן הראשון שבכולן גונב דעת הבריות והמסרב בחבירו לארחו ואין בלבו לקרותו והמרבה לו בתקרובת ויודע שאינו מקבל והמפתח לו חבית שמכורות לחנווני מפני שהוא כטוענו טענת חנם וכו' והכי מייתי לה נמי בפ"ק דע"ז (בהלכה ג') כלומר שגונב דעתו שזה סבור שפותח לכבודו ואינו חושש אם תתקלקל כל החבית יין מחמת שפותח אותה וטענת חנם היא שהרי היא מכורה לחנווני ואינו מפסיד כלום בשביל שפותחה. ואיידי דאיירי הכא באורחים מייתי להאי ברייתא ולההיא דלקמן:

מהו בתקרובת. מאי לשון תקרובת דקאמר ולא קתני מתנות:

ידע דהוא רחיץ והוא מטרח עלוי. אף שהוא יודע שזה רחץ ידיו מטריח עליו ואומר לו לך רחוץ ידיך ושב בסעודה. ובע"ז גריס רחיץ בזווי אוחרי. וכלומר אם יש לו הרבה אורחים שזימן אותם בסעודה ואין מקום פנוי לזה אורח הבא ומסרב בו ואומר רחוץ ידיך ואני אתקן לך מקום בזוית אחרת שתשב שם וזהו גניבת דעת שזה יודע שאינו מבקש בזה:

ובירושלם. היה להם מנהג יפה דהוה מפיך פילכיה דשמאלא לימינאי. פילכיה מטפחתו מל' פליוס (בפ' כ"ט דכלים ובפ"ח דנדה) כלומר כשזימנו אורחים לסעודה והיה שם מפה פרוסה לסימן לידע שכל זמן שהיא פרוסה כהוגן היו האורחים נכנסין וכשמהפכין

צד של שמאל לימין היו יודעין שככר נתמלאו המקומות ולא היו נכנסין וכדי שלא יתביישו המתאחרים לבוא ואין להם מקום לישב לפי כבודם. ובע"ז גריס הופך עוכליה דימינא לשמאלה. כמו עיקליה ומלשון צדו הסובב הוא. לעקל בית הבד:

אין מוליכין לבית האבל. לסעודת הבראה:

בכלי זכוכית צבועה. שאין לראות אם יש איזה דבר בתוכה ואם חסירה או מלאה:

מפני שהוא טוענו טענת חנם. כלומר בגניבת דעת:

תני. בתוספתא דגיטין (פרק ג') וגרסינן להא בפ' הנזקין (בהלכה ט') גבי דברים שאמרו מפני דרכי שלום:

הגביים. גובי הצדקה:

ומכניסין כליהם. שרואה שהולכין לאיבוד:

גירדאי אנשי המקום שנקרא כך:

יום משתה של עכו"ם. מהו לבקר אותן דאילו לשאת ולתת בהדיא תנן התם דבאותו האיש אסור:

והתני ר' חייא יום משתה של עכו"ם אסור. לבקרו דשמא מתוך כך יבא לישא וליתן עמו:

אילולא ר' בא. שהזכיר לנו ברייתא דר"ח כבר היינו באין חלילה להתיר ע"ז שלהן דחכמים אסרו משום דאזיל האי ומודי לע"ז דיליה וברוך המקום שריחקנו והבדילנו מהם ועלינו לעשות סייג וגדר להרחיק עצמנו מהם:

הלכה ד

מתני' **קח לי ממי שהוא נאמן**. שלא לקח מעם הארץ:

ומי שהוא מעשר. שאף שלוקח מע"ה מעשר הוא דמאי:

אינו נאמן. לפי שזה סומך דעתו דאף שימצא שלקח ממי שאינו נאמן מצי לאשתמוטי ולומר בעיני היה נאמן אבל כי אמר ליה מאיש פלוני לא מצי לאשתמוטי דהא אינו רשאי ליקח מאדם אחר:

גמ' **תני**. בתוספת' (פ"ה) דר' יוסי פליג אסיפא דאפילו אמר לו מפלוני אינו נאמן דאכתי חיישינן שמא יעבור על דבריו ויקח מאחר כדמפרש לקמיה עד שיאמר לו קח מפלוני ואני נותן לו המעות דבהא ליכא למיחש שהרי זה צריך לבא אצלו בשביל המעות:

אני אומר אחד קרוב מצא. כלומר אדם אחד במקום קרוב פגעו ולקח ממנו. שלא רצה לטרוח ולילך אצל פלוני:

דתנינן תמן. וכהאי דתנינן תמן (בפ"ו דגיטין) ואיתא להאי סוגיא נמי שם:

התקבל לי גיטי במקום פלוני אוכלת בתרומה. אם היא אשת כהן עד שיגיע הגט לאותו מקום שכך אמרה לו אל תהא שלוחי אלא שם:

ר' אליעזר אוסר מיד. משפירש מאצלה כדמפ' טעמא לפי שאני אומר אחר הדלת מצא לבעלה וקיבל הגט ממנו:

אתיא דר"א כר יוסי ודר' יוסי כר"א. דתרוייהו בחדא שיטתא קיימי דחיישינן שמא מצאו במקום קרוב:

דר' יוסי ריבה מן דר"א. וקא דחי לה הש"ס דלא היא דודאי הא דר"א אתיא כר' יוסי אבל הא דר' יוסי עדיפא מן הא דר"א דמי לא מודה ר"א שאם אמרה לו. כצ"ל. אל תקבלהו לי אלא במקום פלוני שהיא אוכלת בתרומה עד שיגיע הגט לאותו מקום כדאמר התם לעיל בהדיא הכי לר"א דלא פליג אלא באומרת סתם התקבל לי גיטי במקום פלוני דס"ל מראה מקום היא לו אבל אם ייחדה לו מקום ואמרה אל תקבל אלא במקום פלוני מודה ר"א דקפידא הויא ואוכלת בתרומה עד שיגיע הגט לאותו מקום שיחדה לו:

והכא. אבל הכא לר' יוסי אפי' אמר לו מפלוני כלומר שאפילו ייחד לו ואמר אל תקח לי אלא מפלוני אפ"ה אינו נאמן:

מ"ט דר' יוסי. כלומר דהא זיל בתר טעמא דר' יוסי דחייש שמא מצא אדם אחר במקום קרוב ולקח ממנו וא"כ אפילו א"ל בהדיא אל תקח אלא מפלוני חיישינן שמא עבר על דבריו עד שיאמר קח מפלוני ואני נותן מעות:

הלכה ה

מתני' איש פלוני נאמן הרי זה נאמן ומפרש בגמרא דקל הוא שהקילו באכסנאי מפני חיי נפש ודוקא שאין מכיר אדם שם אבל אם מכיר אדם שם לא יקח אלא מן המומחה:

הלך ליקח הימנו אמר לו מי כאן מוכר ישן שהוא משובח משל חדש:

אף על פי שהן כגומלין זה את זה. אתה תעיד עלי ואני אעיד עליך הרי אלו נאמנין כדאמרן דבאכסנאי הקילו:

מתני' **החמרים**. המביאים תבואה ממקום הזול למקום היוקר:

אינן נאמנין. דהן גומלין זה את זה שמשבח של חבירו בזו העיר כדי שחבירו ישבח את שלו בעיר אחרת:

ר' יהודה אומר נאמנין. דס"ל בדמאי הקילו משום חייהן של בני העיר כדי שיהו מוכרי תבואה ופירות מצויין להביא להן כדמפרש בגמ' ואין הלכה כר' יהודה:

גמ' **ועד אחד נאמן**. בתמיה הא קי"ל דאין עד אחד נאמן במקום דאתחזק איסורא כגון טבל וכיוצא בו אלא א"כ בידו לתקנו והכא דמעיד על איש פלוני שנאמן על המעשרות אין בידו לתקן של אחרים ואמאי הוא נאמן:

קל הקילו וכו'. ומהאי טעמא הקילו גם בסיפא אע"פ שהן כגומלין זה את זה:

תני. בתוספתא (פ"ה):
הרי זה נשאל בין לחבר בין לע"ה. אע"ג דע"ה חשוד הוא על המעשרות כיון דעל של אחרים הוא מעיד לא חשדינן ליה דמשקר:
אין נשאלין על התרומה. כלומר אם היא מתוקנת בכל:
אתיא דרבי כר"מ ודרשב"ג כשיטתיה דתנינן תמן. (בפ"ה דבכורות) דפליגי בכה"ג:
כל המומין הראוין לבא בידי אדם. כגון נסמית עינו נקטעה ידו וכיוצא בזה שיש לומר אדם הטילו בו:
רועין כהנים אין נאמנין. לפי שחשודין להטיל מום בבכור:
רשב"ג אומר נאמן הוא על של חבירו וכו'. ולפיכך ס"ל הכא נמי דכיון על של חבירו הוא מעיד נאמן ורבי ס"ל כר"מ דהחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו ואפי' על של אחרים ולפיכך קאמר הכא דאין נשאלין אלא לחבר בלבד:
מה פליגין ליקח. לא שנו דפליגי אלא ברוצה ליקח פירות ואינו יודע ומכיר מי הוא נאמן:
אבל לחלק. אם מחלקין בגורן תרומות ומעשרות ובא עני א' ליטול חלקו מעשר עני ושואל אם מתוקנין הן משאר מעשרות הקודמין אף רשב"ג מודה דאין נשאלין אלא לחבר בלבד ואין ע"ה נאמן לומר שכבר חילק זה המעשר ללוי:
קול יוצא לחילוק. המחלק מעשרותיו בגורן קול יוצא זה וזה מחלק היום וכיון שלא נודע ולא נתפרסם שזה פלוני חילק אין ע"ה נאמן להעיד עליו:
גמ' **תני**. בתוספתא פ"ה:
אם אמרו לו שהוא נאמן. כששאל לאחרים עליו שהרי מה שאמר אני נאמן לא כלום היא ואם אחרים מעידין עליו שהוא נאמן ה"ז נאמן:
אמרו לו שאינו נאמן. כששאל עליו:
בפניו. אם בפניו אמרו שאינו נאמן מסתמא לא משקרי ואינו נאמן:
שלא בפניו נאמן. שאם האמת אמרו מפני מה לא אמרו זה מיד בפניו:
א"ר יונה. הא דאמרו מצא סיעות של בנ"א אם בבן עיר מירי צריך שיהא בסיעת חברים דלא האמינו לע"ה להעיד על חבירו כ"א באכסנאי מפני חיי נפש כדאמרינן בהלכה דלעיל:
וקשיא על דר' יונה. אם בסיעת חברים ואת אומר אינו נאמן אם אמרו בפניו בתמיה וכי מוציאין חבר מחזקתו:
מה טעם דר' יודה. במתני' מפני חייהן. של בני העיר שיהו התמרין מביאין להן:
מה טעמיהון דרבנן. קסברי מצוין הן להתפרנס מעיר אחרת כלומר מצוין הן החמרים שמביאין מעיר אחרת ולא יהו גומלין זה את זה:

הדרן עלך הלוקח פירות

פרק ה

הלכה א

מתני' **הלוקח מן הנחתום**. שהוא ע"ה ופירותיו דמאי והלוקח הוא שצריך להפריש והא דתנן לעיל (בפ"ב בהל' ד') שהנחתומים חייבים להפריש כדי שיעור תרומת מעשר וחלה התם בנחתום חבר מתוקמא שלוקח תבואה מעם הארץ ולא חייבוהו חכמים להפריש אלא כדי תרומת מעשר וחלה ולא מעשר שני כדפרישית התם והלוקח הוא מפריש מעשר שני אבל כאן בלוקח מנחתום ע"ה הלוקח צריך שיפריש את הכל כדין דמאי ומפרש לה כיצד הוא מעשר. לפי שבדמאי אין צריך להפריש מעשר ראשון כ"א תרומת מעשר וחלה ומעשר שני כדאמרינן בריש מכילתין אבל האיך יפריש תרומת מעשר אם לא קבע מקום למעשר הלכך קתני כיצד הוא עושה:

נוטל כדי תרומת מעשר וחלה. שיעור תרומת מעשר הוא אחד ממאה ושיעור חלה אחד ממ"ח ונוטל שיעור תרומת מעשר בפני עצמו והיינו א' ממאה חוץ מן הראוי לשיעור חלה לפי שא"צ להפריש תרומת מעשר על השיעור חלה בדמאי והכי מסיק בגמרא:

ואומר אחד ממאה שיש כאן הרי זה בצד זה מעשר. כלומר הרי הוא מעשר עם מה שבצד זה כדמסיים ושאר מעשר כלומר עוד תשעה שהן למעשר סמוך לו והרי קבע מקום למעשר וזה שעשיתי מעשר כלומר שהתחלתי ממנו ואמרתי הרי הוא מעשר הרי הוא עשוי תרומת מעשר על זה המעשר ונמצא קבע כאחת המעשר והתרומת מעשר שהוא צריך להפרישה:

והשאר. שהוא יותר על א' ממאה שהפרשתי הרי הוא חלה:

ומעשר שני בצפונו או בדרומו. קובע לו מקום ואח"כ מחללו על המעות ונמצא מתוקן הכל ואוכל:

גמ' **אף על החלה**. קתני במתני' שחיוב דמאי עליה ומתמה הש"ס וכי חלה חייבת בדמאי ולא כן תנינן לעיל (בפ"ק) חלת עם הארץ וכו' פטורין מן הדמאי ומפרש לה ר' יוחנן התם דבין חלת ע"ה שהפריש הוא ונתנה לכהן א"צ הכהן להפריש דמאי עליה ובין חבר שלקח עיסה מע"ה והפריש הוא חלה פטור מדמאי על שיעור החלה משום דלא גזרו דמאי על הדברים שנשנו שם ואמאי קתני הכא נוטל תרומת מעשר וחלה וקס"ד דאף על שיעור החלה צריך להפריש דמאי מדקאמר אחד ממאה שיש כאן וכו' משמע דשיעור חלה ג"כ בכלל מה שהוא מתקן דמאי:

דב"ש היא. המתני' דמחייבי לחלה בדמאי:
ותני כן. בתוספתא (פ"ק) והכי תנינן התם מותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות ותוספות הביכורים ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש ב"ש מחייבין וב"ה פוטרין. וקס"ד השתא מדפליגי בשירי מנחות פליגי נמי בחלת ע"ה מדקתני להו במתני' בחדא בבא והיינו דקאמר חלה ב"ש מחייבין ואע"ג דלא קתני בתוספתא דפליגי בחלה אלא כדאמרן והיינו דפריך לקמיה על האי אוקמתא:
כלום אמרו ב"ש אלא דבר שהוא לזריעה. בתמיה כלומר לדידך דבעית למימר הואיל ופליגי ב"ש באלו שנשנו בתוספתא ומדקחשיב נמי לשירי מנחות פליגי נמי בחלת ע"ה דקחשיב במתניתן בהדי שירי מנחות אלא מעתה תימא נמי דבדבר שהוא לזריעה כלומר שהוא לוקח לזרוע פליגי ג"כ ב"ש דהא קחשיב לזה נמי בהאי מתניתין וכדמסיק הקושיא אילו הלוקח לזרע ולבהמה וכו' שמא אינו פטור מדמאי לדברי הכל דלא אשכחן שום פלוגתא בהא וא"כ ודאי לא מצית אמרת דפליגי ב"ש אירישא דהתם וה"נ לא פליגי ב"ש על חלת עם הארץ הנשנה בסיפא ומה דקחשיב בתוספתא דאיכא למ"ד דפליגי קחשיב ומה דלא קחשיב לא פליגי:
אלא במגבל עיסתו במי פירות. והכי פירושא דהאי מלתא משום דתנן לקמן (בפ"ב דחלה) עיסה שנילושה במי פירות חייבת בחלה והלכך בעי לשנויי דהכא במתניתן מיירי בנחתום שמגבל עיסתו במי פירות וכלומר דהיינו טעמא דקא מחייב הלוקח ממנו להפריש חלה כדי שלא יאמרו עיסה שנילושה במי פירות פטורה מן החלה והשתא מהאי טעמא גופיה חייבוהו חכמים לתקן דמאי אף על השיעור חלה דאי לא מתקן לה אכתי יאמרו דאין חיוב חלה לעיסה שנילושה במי פירות מדינא דהרי אין חוששין לתקן החלה כמו חלה דעלמא שצריכה שתהי' מתוקנת מן המעשרות ואתו למטעי גם בשאר עיסה שנילושה במי פירות והלכך חששו חכמים והחמירו בהפרשת חלה זו לתקנה מדמאי ולעולם שאר חלת עם הארץ או החבר שלקח עיסה מעם הארץ והפריש חלתה פטורה מדמאי דלא גזרו דמאי בדברים הללו שנשנו בפ"ק:
לא כן א"ר יוסי בן חנינא. ופריך אעיקרא דדינא דעיסה שנילושה במי פירות דכי לא כן א"ר יוסי בן חנינא התם על האי דמתניתן דחלה (בהלכה ב') דהא דקתני דחייבת בחלה דר"א בן יהודה איש ברתותא היא דתנינן תמן ר' אלעזר בן יהודה איש ברתותא וכו' מתניתין הוא (בפ"ג דטבול יום) עיסה שהוכשרה במשקה ונילושה במי פירות ונגע בה טבול יום ר' אליעזר בן יהודה איש ברתותא אומר משום ר' יהושע פסל את כולה דס"ל דאף דמי פירות אינן מכשירין מ"מ עיסה זו שהוכשרה במשקה והמי פירות מחברין

אותה והלכך אפי' אם נגע בה טבול יום במקצתה פסל את כולה ומדס"ל דמי פירות עושין חיבור לטומאה ה"ה דעושין חיבור לחיוב חלה והיינו דמוקי למתניתן דהתם דקתני דחייבת בחלה כר"א בן יהודה איש ברתותא משום ר' יהושע:

הא כרבנן לא. אבל לרבנן דפליגי עליה דר"א בן יהודה וכדקתני במתני' דטבול יום ר' עקיבא אומר משמו לא פסל אלא מקום מגעו אלמא דאין עושין חיבור לטומאה וא"כ אין עושין ג"כ חיבור לחלה ועיסה שנילושה במי פירות פטורה מן החלה והשתא היכי מצית לאוקמי מתני' דהכא במגבלה במי פירות דחייבת בחלה דהא רבנן פליגי עלה בעיקרא דדינא וא"כ הדרא קושיא לדוכתא אמאי קתני הכא דחלת ע"ה חייבת בדמאי ובפ"ק שנינו דפטורה מדמאי:

אלא כר' יוחנן. מלתא דר' יוחנן אתמר לעיל (בפ"ב בהלכה ד') דקתני התם הנחתומים לא חייבו אותם חכמים להפריש אלא כדי תרומת מעשר וחלה ורמי לה התם האי מתניתין דקתני הנחתום מפריש אמתניתן דהכא דקתני הלוקח ממנו הוא שמפריש ומשני לה ר' יוחנן כאן בעושה בטהרה כאן בעושה בטומאה כדפרישית שם דר' יותנן מוקי להני מתני' אידי ואידי בנחתום ע"ה מיירי ומתניתן דלעיל בעושה בטהרה שנותן לגבל חבר לתקן לו עיסתו שיפריש החלה בטהרה ומדזהיר כולי האי מהימנינן ליה וסמכי' עליה נמי שהוא יתקן ויפריש גם תרו"מ ומתני' דהכא מיירי בשאינו חושש לטהרה כ"א עושה הכל בטומאה והלכך לא סמכינן עליה והלוקח ממנו הוא צריך שיפריש הכי משני לה שם והשתא קאמר הש"ס דלר' יוחנן לא קשיא נמי הא דרמינן מתניתן דהכא אמתניתן דפ"ק דמכיון דהכא מיירי בסתם ע"ה שאינו חושש לכלום ועושה הכל בטומאה ולפיכך הלוקח ממנו הוא צריך שיפריש ויתקן הכל דמאי ומתניתן דפ"ק דתנינן תלת ע"ה פטורה מדמאי איכא למימר דג"כ בע"ה החושש לטהרה מיירי ולהכי לא גזרו דמאי על חלתו. והוי מצי לאקשויי הא ר' יוחנן איהו דקאמר בפרק קמא דאף בחבר שלקח עסה מעם הארץ והפריש חלה פטורה החלה מדמאי והיכי מצינן לאוקמי אליבי' מתני' דפ"ק גם כן בעושה בטהרה הא משמע דלדידיה לעולם לא גזרו דמאי על החלה וכן מתניתן דהכי דקאמר הואיל ועושה בטומאה הלוקח הוא שיפריש ניחא על הפרשת החלה ותרומת מעשר כדשני ר' יוחנן בפ"ב והא שפיר מיתרצא אלא דהקושיא דהכא ממתניתן דפ"ק א"א לשנויי בכה"ג. דהא עיקר הקושיא דמקשי הכא אמאי צריך להפריש דמאי אף על החלה ובפ"ק תנינן דלא גזרו דמאי בחלה כדא"ר יוחנן גופיה. אלא משום דבלאו הכי פריך עלה ולא קאי המסקנא בפירושא דמלתא דמתני' דמתקן דמאי לשיעור החלה אלא דחלה פטורה מדמאי כדלקמן:

אלא ר' אלעזר וכו'. כלומר דפריך אף לדידך דבעית לשנויי הכי הניחא לר' יוחנן אלא לר"א דמשני לעיל (בפ"ב) לרומיא דמתני' דהתם אדהכא דכאן וכאן בעושה בטהרה אלא דכאן במדה דקה וכאן במדה גסה וכדפרישית שם דר"א מוקי להני מתני' אידי ואידי בנחתום חבר הלוקח פירות מעם הארץ וכאן דקתני הלוקח הוא שמפריש במוכר במדה גסה איירי דלדידי' התירו למכור דמאי כדתנינן שם והלוקח ממנו הוא שמפריש ומתני' דפ"ב במוכר במדה דקה מיירי ואסור למכור את הדמאי והלכך הנחתום המוכר הוא צריך שיתקן והשתא אליבא דר"א מאי איכא למימר בקושיין דהא קתני מיהת הכא דצריך לתקן דמאי אף על החלה ובפ"ק דתנינן דלא גזרו כלל דמאי על החלה ואף בחבר שלקח עיסה מע"ה והפריש הוא החלה פטורה מן הדמאי וכר' יוחנן דפ"ק בהא:

אלא במתארח אצלו. כלומר אלא הכי בעינן לשנויי דמתני' דפ"ק מיירי במתארח אצל ע"ה דא"צ להפריש מחלתו דמאי והכא בלוקח מנחתום ע"ה מיירי וכדאשכחן דמחלקינן בין מתארח אצלו ובין מוכר לרבים כדמסיק ואזיל:

לא כן תני. דמי לא תנינן כה"ג כדמייתי לה לעיל (בפ"ב בהלכה ב') הנאמן על הטהרות נאמן על המעשרות ור' ינאי תני לה בדבי ר' ישמעאל והוא אמרה דהדא דתימ' במתארת אצלו אבל לרבים כלומר שיהא נאמן לרבים ולומר זה מתוקן הוא ושיסמכו עליו אע"פ שהוא עצמו אינו אוכל עמהן אינו נאמן עד שיקבל עליו להיות נאמן לרבים כדתנינן שם המקבל עליו להיות נאמן וכו' אלמא דיש חילוק בין המתארח אצלו לבין שהוא מוכר לרבים:

וכא ברבי' אנן קיימי. וה"נ מחלקינן בזה בין המתארח אצלו דפטור מחלת דמאי ובין המוכר לרבים כדאיירי מתניתין דהכא וצריך. הלוקח ממנו להפריש דמאי אף על החלה:

שמע לה מן דבתרא. כלומר דר' אבין בשם ר' אחא שמע לה לשנויי הקושיא דהוי קשיא לן ממתניתן דפ"ק אדהכא ומן המתני' דבתרה למד דמעיקרא לא קשיא מידי דלא כדס"ד דצריך להפריש דמאי אף על החלה דהא ליתא דהא לקמן תנינן כעין האי לישנא דקתני הכא הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר כאחת וכו' וכי ס"ד דהא דמפריש שם מעשר ותרומת מעשר שמפריש ג"כ על שיעור התרומה הא ודאי לא וא"כ כמה דתימר תמן דמה שצריך להפריש מעשר ותרומת מעשר הוא חוץ מן הראוי ליקדש לשם תרומה גדולה והכא נמי הא דקתני א' ממאה שיש כאן וכו' לאו על הכל קאי ואף על החלה אלא חוץ מן הראוי ליקדש לשם חלה הוא דצריך לתקן דמאי אבל חלה שהוא צריך להפריש כדין הלוקח מן הנחתום ע"ה אינו צריך להפריש על החלה דמאי דלא גזרו דמאי כלל על החלה וכהאי דשנינו בפ"ק:

תנינן חלה בין ראשון לשני. קתני במתני' נוטל כדי תרומת מעשר וחלה וכו' אלמא שמפריש חלה בין מעשר ראשון ובין השני כדקתני דאח"כ קובע מקום למע"ש ופליגי ר' יונה ור' יוסי אליבא דר' זעירא אי מתני' דוקא או לאו דוקא:

זאת אומרת חלה אין בה משום בל תאחר. כלומר דאף דבגוונא דמתני' דלוקח מהנחתום והוא צריך שיתקן את הכל כדתנן וא"כ היה לו להפריש בתחלה להחלה שהיא נקראת תרומה ואח"כ להמעשרות שהרי כאן כבר נתחייב בחלה אלא ש"מ דאין קפידא בחלה ואין בה משום בל תאחר אם מקדים למעשר הראשון בתחלה ור' יוסי קאמר דאין משנה אמורה על סדר וכך צריך לשנות נוטל כדי תלה ותרומת מעשר:

ופריך הש"ס ולא בדמאי אנן קיימין במתני' וכי לא כן אמר ר' בא בשם רבי יוחנן. לעיל (פ"ק) דבדמאי הוא דהקילו אבל בודאי לא דקאמר התם בהל' ד' דאפילו לכתחלה מותר להקדים מעשר שני לראשון בדמאי כ"א בודאי הוא דאסור לכתחלה לשנות בסדר הקדימה. והא הכא בדמאי אנן קיימין והאיך שמעינן מהכא לבעלמא דאין בחלה משום בל תאחר דהא אין סדר קדימה בדמאי כלל. תני ר' חייא אף בודאי וקאמר הש"ס דאשכחן ברייתא דר' חייא דתני להא דמתני' אף בודאי כן והיא בתוספתא פ"ד גבי דינא דמתני' דלקמן דגריס שם הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר וחלה כאחד נוטל כדי תרומה ותרומת מעשר וחלה וכו' ומייתי לה לקמן על המתני' וא"כ אף בודאי טבל כדאיירי המתני' דלקמן תני נמי שמפריש מעשר ראשון ותרומת מעשר שממנו קודם החלה:

עליה ר' יונה בשם ר' זעירא וכו'. כלומר עליה דהאי ברייתא הוא דאיתמר פלוגתייהו דר' יונה ור' יוסי דמהתם שפיר הוא דדייק ר' יונה דאין בחלה משום בל תאחר. ור' יוסי קאמר דאין משנת ר"ח על הסדר אלא תקדים חלה למעשר ראשון:

מעתה. ופריך הואיל והחלה היא קודמת למעשר ראשון אם כן מעתה תהא חלה חייבת במעשרות כלומר ניחא דהחלה שחייבת במעשרות שפיר הוא שצריך שתהא החלה מן המתוקן ממעשרות אלא המעשרות לא יהו חייבין בחלה שאם הקדים והפריש המעשר לא יהא צריך להפריש החלה ממנו שהרי זה הכלל הוא שכל הקודם את חבירו חבירו מתחייב בו וכלומר חבירו הוא שמתחייב בהקודמו אבל הקודמו אינו מתחייב בחבירו שלאחריו כמו ששנינו זה לעיל (בפ"ק דפאה בהלכה ה') שהביכורים קודמין לתרומה והתרומה היא מתחייבת בביכורים שצריך להפריש הביכורים אף מחלק התרומה וכגון שלא הפריש הביכורים במחובר לקרקע שדינן להפרישן מן התלוש ואפי' מהכרי ממורח שכבר נגמרה מלאכתו לחיוב תרומה ומעשרות ומפריש הביכורים שהוא חלק ששים

מדרבנן מכל הכרי אבל א"צ להפריש חלק תרומה מן הביכורים וה"נ כך ואם כן לא יתחייבו המעשרות בחלה בתמיה:

ותני כן. כלומר דמשני דהא לא קשיא דהא תנינן בהדיא כן בתוספתא דתרומות (פ"ג) העושה עיסה מן הטבל וכו' מה שעשה עשוי ואע"פ שלא היה לו להקדים החלה לתרום' אעפ"כ מה שעשה עשוי וצריך להפריש מן החלה שיעור תרומה ממנה וכן התרומה אם הפרישה בתחלה לא תאכל עד שיפריש עליה החלה אלמא דמחייבת בשתיהן ואע"פ שדין התרומה שתקדים לחלה וטעמא כיון דטבל גמור הוא להתחייב בתרומה ועכשיו עשה עיסה וגלגול העיסה מחייב בחלה לא יצאת מידי חיוב בשתיהן וה"ה הכא שחל חיוב שתיהן עליו ואע"פ שמן הראוי היה שתקדים חלה לראשון:

ולמה קדמה ראשון למ"ד דעל הסדר נשנית קמהדר וטעמא מאי שקדמה הראשון לחלה הלא חלה תרומה קרויה וקאמר מפני שקדמה הראשון לחלה לגורן שחיוב המעשרות בגורן הוא ואין חיוב חלה עד לאחר גילגול העיסה ולפיכך אפילו במקום שחלו כאחת כדינא דמתני' דלקמן מפריש הראשון קודם להחלה לפי שכבר קדמה חיובו בגורן:

והרי שני. ג"כ קדמו לחלה לגורן ואמאי מפריש חלה קודם למעשר שני בגוונא דאמרן:

א"ר מתניה. היינו טעמא דבדין היה שתקדים חלה לכל ואפי' לראשון לפי שהיא קרויה תרומה ולמה אמרו שקדמה ראשון מפני שיש בזה שני טעמים. שקדמה לחלה לגורן ועוד מפני שכתוב בו ראשית כלומר שיש בו תרומת מעשר ותרומה קרויה ראשית אבל שני אע"פ שקדמו לחלה בגורן אין כתוב בו ראשית וחלה אף על גב דכתוב בה ראשית עריסותיכם מ"מ היא אינה מתחייבת אלא בשעתא דקרינא בה עריסותיכם:

הלכה ב

מתני' **הרוצה להפריש תרום' ותרומת מעשר כאחד**. מתני' בודאי איירי מדקתני תרומה גדולה ואבא אליעזר בן גמלא היא דאמר בסוף פ' כל הגט ונחשב לכם תרומתכם כתיב בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר כשם שיש לו רשות לבעה"ב לתרום תרומה גדולה כך יש לו רשות לתרום תרומת מעשר ונותן תרומת מעשר לכהן ואת המעשר ללוי והלכך קאמר התנא שאם רוצה להפרישן כאחת ושלא יטריח בהפרשתן זו אחר זו כיצד הוא עושה:

נוטל אחד משלשים ושלשה ושליש. כגון שיש בכרי מאה סאין וא' מל"ג ושליש הוא ג' סאין ויהיו שני סאין לתרומה גדולה וסאה א' לתרומת מעשר שהיא א' ממאה:

ואומר א' ממאה שיש כאן ה"ז בצד זה חולין. כלומר על אותו חלק שנטל שהוא ג' סאין ויש בו אחד ממאה שהיא סאה אחת שהיא א' ממאה מן כל הכרי ה"ז ישאר חולין בצד

זה שהן עוד השתי סאין שבאותו החלק וחולין שאומר היינו שאינו קורא לו עדיין שם לתרומת מעשר לפי שאסור להקדים מעשר ותרומת מעשר קודם לתרומה גדולה לפיכך אומר שישאר כמו שהיה בלא קריאת שם עד שיפריש התרומה:

ושאר. אותן שתי סאין שבאותו החלק יהיו תרומה על הכל שהוא תרי ממאה:

ומאה חולין שיש כאן. כלומר אותה סאה שהיא א' ממאה שאמרתי עליה שתשאר חולין עד שאפריש התרומה אני קורא עכשיו לה שם ויהיה זה בצד זה הב' סאין של תרומה והרי זה מעשר ושאר מעשר הראוי להכרי להזה אחר שנפרשה התרומה גדולה יהיה סמוך לו לזה א' ממאה וזה שעשיתי אותו מעשר בתחלה יהיה עשוי תרומת מעשר עליו:

ושאר חלה. כלומר אם לא תיקן טבלו עד שעשה עיסה ונתחייב ג"כ בחלה כדאמר בסוף הלכה דלעיל או אם הוא רוצה להפריש הכל כאחת וגם להחלה כדמייתי בגמרא להתוספתא:

ומעשר שני. יהיה קבוע בצפונו או בדרומו של הכרי ואח"כ מחללו על המעות ונמצא מתוקן הכל:

גמ' **תני**. בתוספתא (פ"ה):

וכמה הן. בין הכל שצריך להפריש:

א' מעשרים. במאה שהוא חמשה וכך הוא מפריש גם להחלה שני סאין ממאה לתרומה ואחת לתרומת מעשר ושתים לחלה שהיא אחת ממ"ח והרי הן שתים לצ"ו אחר שהוא נוטל השתים לתרומה ואחת לתרומת מעשר ואף שנשארו צ"ז ולא דק באלו שתים לחלה שהן מעט יותר:

ואומר א' ממאה וכו'. כדפרישית במתני':

חולין טבל. כלומר לאו חולין ממש קאמר אלא חולין בלא קריאת שם וטבל כשהיה כדפרישית טעמא במתני':

ומהחולין שיש בו. מפרש ואזיל כלומר וזה שעשיתי חולין טבל יהיה עשוי וכו' כבמתני':

חמש ברכות. לתרומה ולמעשר ולתרומת מעשר ולחלה ולמעשר שני:

כוללן בברכה אחת. מאחר שהוא מפרישן כאחת לא יברך על כל אחו"א בפני עצמו אלא כוללן בברכה אחת:

עד כדון כהן לוי. ופריך אהא דתנינן במתני' ובתוספתא שמפריש תרומה ותרומת מעשר כאחת עד כאן מצינן לאוקמי האי מילתא אלא בכהן ולוי לפי שהכהנים והלוים מצווין להפריש תרומות ומעשרות משלהן כדדריש בספרי פ' קרח לפי שנאמר ואל הלוים תדבר וגו' ישראל נותנים ללוים ואין הכהנים נותנים מעשר ללוים. הואיל ואין נותנים מעשר

ללוים שומע אני יהו אוכלים אותו בטבלו ת"ל כן תרימו גם אתם וא"כ שפיר משכחת לה שהכהן מפריש התרומה ותרו"מ כאחת שהרי אינו צריך אלא לתקן טבלו והכל הוא שלו וכן הלוי שהוא מפריש התרומה ותרומת מעשר לכהן והמעשר הוא שלו ונמצא שיכול הוא להפריש גם תרומת מעשר עם התרומה כאחת:

וישראל. בתמיה כלומר אבל בישראל היכי משכחת לה וכיצד יפרישן כאחת:

אין יאמר תרומת מעשר. אם יאמר לקרות שם ולהפריש תרומת מעשר עם התרומה נמצא מפריש הוא על דבר שאינו שלו שהרי המעשר של לוי הוא והאיך הוא מפריש תרומת מעשר עליו אם לא נתן המעשר ללוי:

מעשר ואחר כך תרומה. כלומר ואם תאמר שהוא מפריש המעשר ללוי בתחלה חוץ מחלק תרומת מעשר שבו ואחר כך מפריש תרומת מעשר עליו אם כן מפריש התרומה גדולה גם כן אחר המעשר שהרי הוא מפריש התרומה ותרומת מעשר כאחת ונמצא מקדים הוא המעשר לתרומה גדולה ואסור להקדים כדתנן בפ"ג דתרומות תרומה ואח"כ מעשר. ואם תאמר דהא באמת אינו מפריש המעשר אלא אחר התרומה שהרי כך שנינו א' ממאה שיש כאן הרי זה בצד זה חולין טבל עד שיפריש התרומה ואח"כ אומר זה שעשיתי כו' מיהו אכתי קושיא נמצא או פוחת ממעשרותיו הוא או מוסיף הוא לפי שעכשיו כשמפריש גם התרומה כאחת הרי אינו יכול לכוין המעשר כראוי אם נוטל עשרה מן הכרי למעשר הרי מוסיף הוא שהרי פיחתו שתי סאין שנטלן לתרומה ואינו מגיע המעשר לעשרה סאין ואם יטול פחות מעשרה שמא יפחות מן השיעור הראוי למעשר וזו עיקר הקושיא דמקשה על האי דינא והא דקאמר אין יאמר וכו' אינו אלא כמו דאמר הא ודאי לא מצית אמרת וכן הא נמי לא עד דאתי לעיקר הפירכא וכן דרך הש"ס:

כהדא דתני. מסקנת הקושיא דהא תנינן בתוספתא (פ"ח) ושם היא שנויה בהפך ובטעות וגי' דהכא נכונה היא:

הפוחת ממעשרותיו. שאינו מפריש אלא תשעה או פחות:

מעשרותיו מתוקנין. מה שהפריש חל מעשר עליו:

אבל פירותיו. של הטבל מקולקלין. שלא תיקנן כראוי:

והמעדיף על מעשרותיו. שנוטל ארבעה קבין לחולין והחמישי למעשר מעשרותיו מקולקלין. לפי שטבל ומעשר מעורבין דחצי קב החמישי מעשר הוא וחציו טבל הוא ושאר פירותיו מתוקנין הן אלמא דאסור לפחות ולהוסיף על המעשר משום שהתורה נתנה בו שיעור ולא דמיא לתרומה שהתורם יכול לתרום בעין יפה או כפי מה שהוא:

אמר רבי יוסי בסמוך לתנאי ב"ד הוא. כלומר דסומך הוא על תנאי בית דין וכדמפרש מהו תנאי ב"ד ועד כמה יפריש:

עד מקום שהדעת טועה. כלומר מפריש הוא לפי האומד והדעת עד מקו' שדעתו נוטה שהוא המעש' ועד שהדעת טועה ולא בכדי שאין הדעת יכול לטעות ולומר זה יהיה שיעור המעשר:

מהו תניי בית דין. ומהו עוד תנאי בית דין:

כדי שיהא קובע וכו'. כלומר דאיכא עוד תקנה מתנאי בית דין שיקבע המעשר ראשון בצפונו ולהשני לדרומו ולתרומת מעשר בצפון צפוני והיינו שיקבע לראשון במקום זה ולהשני בצד אחר של הכרי ובמקום שהוקבע מעשר ראשון קובע לתרומת מעשר לחלק עשירי ממנו ונמצא שבזה אין כאן חשש שיהא מוסיף או פוחת במעשר דהא בקביעת מקום סגי לקובען עם התרומה ואחר כך כשיפריש התרומה יפריש המעשרות והתרומת מעשר לפי ערך מה שנשאר בכרי אחר שהפריש התרומה:

מהו תנאי בית דין. ומהו עוד תנאי בית דין:

לכשיפדה מעשר. שני שבעודף פדוי. כלומר ועוד מתנאי ב"ד שאם הוסיף במעשר שני בכדי שהדעת טועה ופודה אותו חל הפדיון גם על העודף. א"נ דה"ק שאם פדה להעודף בלבד חל הפדיון עליו וצריך להעלות אותן דמי העודף לירושלים ולהוציאן בקדושת מעשר שני ולא אמרינן כיון דעודף הוא לא יהא חל עליו תורת פדיון דהא יש כאן שיעור מעשר שני מלבד זה העודף דתנאי ב"ד הוא שאף העודף יש לו דין מעשר שני:

עד כדון ביבש. הא דאמרת דתנאי ב"ד הוא שיהא מפריש כאן המעשר עד בכדי שהדעת טועה עד כאן שייכא להא ביבש כלומר בדבר הבלול והוא יבש שניטל במידה הוא כגון מיני תבואה או גרוגרות יבשים שדרכן למדוד אותן במדה ואם אינו יכול לכוין המעשר סומך על תנאי ב"ד כדאמרן והכא ליכא האי חששא דלקמן שמא יעשה התרומת מעשר מן העודף והוא חולין ואסור לעשות תרומת מעשר מן החולין משום דכיון שהוא דבר הנבלל ואין אותו העודף ניכר בפ"ע והרי הוא מעורב עם המעשר הראוי אין זה כעושה תרומת מעשר מן החולין:

בלח. כלומר אלא בדבר הלח ואין דרכו למוד אותו במדה כ"א במנין והרי כאו"א ניכר בפ"ע הוא כגון תאנים הלחין בהא קשיא לן כיצד הוא עושה כדמסיק ואזיל להקושיא:

הוה לי' מאה תאנים. כגון שהיו לו ק' תאנים וחמשים מהן גדולות וחמשים קטנות:

אין יסב מן רברביא. ואם יפריש המעשר מן הגדולות היה שיעור המעשר הראוי והצריך תשע שתשע הגדולות הן שיעור הראוי למעשר לאלו המאה שיש בהן חמשים קטנות.

ותשע דקאמר לדוגמא בעלמא היא וכלומר שבודאי עשרה מהגדולות יש בהן יותר מהמעשר ונאמר כאן דרך משל שהיה די בתשע:

מן דקיקתא. ואם היה נוטל המעשר מן הקטנות היה צריך ליטול אחת עשרה מפני החמשים הגדולות שיש כאן:

נסב עשרה מן רברביא. ועכשיו נטל עשרה מן הגדולות ומפני שלא היה יכול לכוין כראוי אם ליקח תשע מאלו או י"א מאלו והפריש עשרה מהגדולות והרי יש שם העשירי עודף והוא חולין והוא ניכר בפ"ע והשתא איכא חששא דחש לומר שמא אותה החולין יעשה אותה לתרומת מעשר לזה או למקום אחר וכתיב תרומת ה' מעשר מן המעשר שצריך שתהיה תרומת מעשר מן המעשר או מן הטבול למעשר אבל לא חולין מן המעשר כלומר אבל לא מן החולין המתוקנין ליקח מהן לתרומת מעשר כמו אם היה מפריש מן המעשר א"נ שלא יקח חולין ויקרא להן שם שיהו מן המעשר וממילא א"א לעשות חולין לתרומת מעשר:

א"ר בון בר כהנא. דאיכא תקנתא להאי חששא שמתנה ואומר. המעשר הזה שהפירות הללו חייבות הן הרי הוא קבוע בתחלת כל עוקץ ועוקץ כלו' שמתחיל במקצת כל אחת ואחת והולך עד שהוא מגיע בכל עשר והיינו עד שיתפשט בכולן לפי שיעורו הראוי לחלק מעשר:

מיסב אית בהון חדא תרומת מעשר וכל שהוא חולין. כלומר נמצא כשנוטל ועושה א' מהן לתרומת מעשר אין בו אלא חולין כל שהוא שהרי המעשר מגיע בכל או"א עד כל שהוא ממנו ומכיון שאין בו אלא כל שהוא חולין לא חיישינן מידי הואיל וממש רובו ככולו מעשר הוא:

עד כדון. עד כאן שפיר מיתרצא להא אם היה דבר מרובה שהמעשר הוא לערך עשר תאנים מן הכל וניחא הוא דכל עשר השלמות יש בהן המעשר חוץ מכלשהו שבהן ולא חשיב ובטל במיעוטו אלא אם היה דבר מועט מאי איכא למימר וכדמסיים ואזיל שאם היה לו עשר תאנים חמש מהן גדולות וחמש קטנות:

אין. אם יטול למעשר מן הגדולו' היה צריך ליטול חדא פרא ציבחר. אחת פחות דבר מועט שהאחת השלימה היא יותר משיעור המעשר ואם היה נוטל מן הקטנות היה צריך ליטול אחת שלימה ועוד דבר מועט:

נסב חד מן רברבתא. ועכשיו נטל אחת שלימה מן הגדולות ויש בה כל שהוא מן החולין וא"כ בזה יש חשש לומר אם יפריש אח"כ לתרומת מעשר והיינו חלק עשירית מן האחת

ושמא אותו החולין הכל שהוא שבה עושה אותו לתרו"מ וכתיב וכו' והרי אין כאן אלא החולין הכל שהוא וזה ודאי אסור לעשותו לתרו"מ:

א"ר אבא קרתיגנייא. מצינו גם בכה"ג לתקנתא שמתנה ואומר המעשר הזה שהפירות הללו חייבות לא יהא קבוע בכל התאנה עשירית שאני נוטל אלא הרי הוא קבוע בתחלת העוקץ ומסיים עד כאן הולך המעשר לפי ערך שמתפשט המעשר בהאחת הגדולה על כל עשר תאנים הללו שיש בהן חמש קטנות:

ואומר לכהן עד כאן סיימתי. למעשר ועכשיו טול לך חלק העשירי ממקום שסיימתי לתרומת מעשר ונמצא מפריש הוא תרומת מעשר מן המעשר ולא מן החולין:

הרי. אמר מר ה"ה בצד זה חולין טבל ומפרש טעמא מאי שהצריכו לכך ויאמר מיד ה"ה בצד זה מעשר וקאמר דא"א שאם יאמר כך נמצא מקדים מעשר לתרומה גדולה ואסור להקדים כדפרישית לעיל:

ויאמר ה"ה בצד זה תרומה. וא"כ יפריש מיד התרומה גדולה בתחלה ויאמר על מה שהוא ראוי לתרומה הרי הוא בצד זה הנשאר מחלק שלקחתי תרומה גדולה:

נמצא או פוחת על התרומה. או מוסיף על התרומה. האי תרומה דנקט הכא אי אפשר לפרשו על תרומה גדולה דמה בכך אם פוחת או מוסיף הוא הרי אין לתרומה שיעור וחכמים שאמרו הכל לפי שהוא אדם אם עין יפה או עין רעה או בינונית ובהדיא תנינן (בפ"ד דתרומות) דמותר להרבות בתרומה ועוד מאי חששא דפוחת או מוסיף אית בה כשמפרישה בתחלה ואומר כל מה שהוא ראוי לשיעור תרומה מן הכרי הזה יהא לתרומה בצד זה ועל כרחך דעל תרומת מעשר קאי והכי פירושא שאם יפריש מיד בתחלה לתרומה גדולה נמצא או פוחת על התרומה של מעשר או מוסיף עליה שהרי כשקובע או מפריש לשיעור תרומה גדולה שוב אינו יכול לומר אחד ממאה שיש כאן הרי זה בצד זה מעשר והשאר וכו' וזה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו לפי שנפחת הכרי מכדי שיעור תרומה גדולה וצריך הוא שישער באומד לתרו"מ ואין תרו"מ ניטל באומד ובמחשבה שהתורה קבעה בו שיעור ואע"ג דאמרינן לעיל שהוא סומך על תנאי ב"ד עד בכדי שהדעת טועה היינו למעשר דשפיר איכא למימר ביה תנאי ב"ד ומצד הפקר ב"ד הפקר הואיל ואין בו איסור לזרים וכדשנינן לעיל אבל בתרומת מעשר דיש בה עון מיתה לזרים ודאי לא שייך ביה הפקר ב"ד אם פיחת מכשיעור או אם הוסיף הרי קרא שם לתרומת מעשר לפיכך הוא צריך שיאמר בתחלה א' ממאה שיש כאן הר"ז בצד זה חולין טבל ומטעמא דאמרן לעיל שלא יקדימו לתרומה ומ"מ האחד ממאה שאמר יהיה אח"כ לתרומת מעשר אחר הפרשת תרומה גדולה והקביעות מעשר הסמוך לו כדתנינן:

מתוך שהוא אומר וכו'. סיומא דמילתא היא כדאמרן כלומר מה שאין כן עכשיו מתוך שהוא אומר בתחלה אחד ממאה שיש כאן הרי זה בצד זה חולין טבל שוב לא איכפת לן או פוחת מן התרומה או מוסיף על התרומה והיינו תרומה גדולה שאומר והשאר תרומה על הכל והרי נפחת השיעור א' ממאה חולין טבל שאמר ונמצא עכשיו א"א לכוין התרומה גדולה אלא או פוחת או מוסיף עליה אבל אין בכך כלום שהתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה והכל לפי מה שהוא אדם:

הלכה ג

מתני' **הלוקח מן הנחתום**. וצריך לעשר דמאי מעשר מן החמה על צוננת ומן הצוננת על החמה ואע"ג דמן הצוננת על החמה מן הרע על היפה הוא ואין תורמין ומעשרין מן הרע על היפה לכתחילה כדתנן (בסוף פ"ב דתרומות) הדמאי הקילו:

ואפי' מתפוסין הרבה. שהן מינין הרבה מהלחם בדפוסים משתנים זה מזה ולא חיישינן שמא אמש קנה הנחתום תבואה ממי שהוא מעשר והיום ממי שאינו מעשר ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב. משום דנחתום מחד גברא זבין ואע"פ שהוא עושה מדפוסים הרבה:

ר' יהודה אוסר. אפי' אם היה הכל מדפוס אחד לפי שאני אומר חטים של אמש היו משל אחד ושל היום היו משל אחר והצוננת היא משל אמש והחמה היא של היום אבל כששניהם של אמש או של היום מודה ר' יהודה דאפילו מדפוסים הרבה שרי דלא חיישינן לדפוסים שהנחתום הוא שעושה אותן והלכה כר' יהודה:

ר"ש אוסר בתרומת מעשר. ואפי' שניהם של אמש או של היום מכיון דבשני דפוסים הן אמרינן מתרי גברי זבין את התבואה ולפיכך משנה בדפוסים שיהיה לו לסימן מאיזו תבואה הוא הלחם הזה ומאיזו זה ושמא האחד מעשר והאחד אינו מעשר:

ומתיר בחלה. כלו' בחלה מודה הוא שאפילו בשל אמש בשל היום ואפי' בשני דפוסים דבהא כ"ע לא פליגי דאי נמי מתרי גברי זבין לא חיישינן שהרי אצל הנחתום מתחייב בחלה שהוא גלגל את העיסה ומותר להפריש חלה מזה על זה:

גמ' **עד היכן**. שרי ר"מ לעשר מזה על זה. עד שלשים יום. וכדמפרש ואזיל:

היך עבידא. היכי דמי הני שלשים יום. לקח ממנו בתחלת שלשים ובאמצע ובסוף. אין אומרים דמעשר משל תחלת שלשים על של סוף או איפכא אלא ראשון ע"ג שני מין אחד הוא. כצ"ל ובדפוסים ט"ס הוא:

ראשון ע"ג שלישי שני מינין הן. ואין מעשרין מראשון על השלישי ולא משל שלישי על הראשון דבזמן כזה אף ר"מ מודה דחיישינן שמא מתרי גברי זבין וא' מעשר וא' אינו מעשר:

ומתיר בחלה. ופריך מדקתני ר"ש מתיר בחלה מכלל דר' יודה פליג גם בחלה ואוסר ואמאי ולא אצלו היא נטבלת בתמיה הרי אין העיסה טבל לחלה עד שתגלגל ואצל הנחתום היא שנטבלת לחלה ומאי חששא איכא הכא שלא להפריש חלה מחדא על אידך הרי שתיהן לא נתחייבו בחלה עד שגלגל הנחתום את העיסה:

אלא בשואל שאור טמא לעשות עיסתו. כלומר דמיירי שהנחתום שואל שאור מחבירו ע"ה לעשות עיסתו ולהכי קרי שאור טמא דסתם ע"ה אינו נזהר לעשות בטהרה והשתא איכא מיחש שמא זה מעשר וזה אינו מעשר לפיכך אוסר בחלה והיינו דמתמה עלה דמה ענין שאלת שאור לחיוב חלה הרי אפילו כן וכי לא אצלו נטבלת אתר שגלגל את העיסה ומאי איכא למיחש בהפרשת חלה מחדא על אידך:

אלא בשואל ככר טמא למלאות תנורו. כלומר בשואל ככר מחבירו ע"ה שכבר הוא עשוי ומבקש ממנו שיתן לו לאפות בתנורו כדי למלאות התנור לפי שכשהתנור נתמלא בככרות הפת נאפית יפה וא"כ הככר הזה כבר נתחייב בחלה אצל חבירו וחיישינן שמא זה הפריש החלה וזה איננו מפריש ולפיכך אוסר להפריש חלה מזה על זה:

ואם בשואל ככר טמא למלאות תנורו. אמאי פליגי כלל ואפילו במעשר יהא צריך לעשר מכל ככר וככר לכ"ע דהא אנחנו יודעין שיש כאן ככרות מתרי גברי ושמא חד מעשר ואידך לא מעשר ואין לעשר מככר על ככר:

אלא כר' יוחנן. דאמר לעיל (בפ"ב בהלכה ד') על הא דרמי מתני' דריש פרקין דקתני הלוקח מן הנחתום צריך להפריש על מתני' דהתם דקתני הנחתומים צריכין להפריש ומשני ר' יוחנן שם כאן בעושה בטהרה וכדפרישית התם דס"ל לר' יוחנן דתרווייהו הני מתני' בנחתום עם הארץ מיירי ומתני' דפרק ב' בע"ה העושה בטהרה שנותן לגבל חבר לתקן עיסתו בטהרה ומכיון דהוא נזהר כל כך מהמנינן ליה נמי שהוא תקן הכל והפריש מעשרותיו כראוי והלכך הלוקח ממנו אינו צריך להפריש כלום ומתני' דריש פרקין בסתם ע"ה מיירי שעושה בטומאה ולא מהמנינן ליה. והלוקח ממנו צריך להפריש כדין דמאי והשתא לר' יוחנן מיתרצא נמי אליבא דר' יהודה אי אמרינן דפליג ואוסר בחלה דכמו דמוקי ר' יוחנן בנחתום העושה חלתו בטהרה מהמנינן ליה שתיקן את הכל ה"ה הכא בדינא דמתני' דאע"ג דהכא בלוקח מסתם נחתום מיירי ואקשינן מאי איכא למיחש בחלה בלוקח ממנו שלא להפריש מזה על זה הלא אצלו היא נטבלת ואם תיקן לזה

תיקן ג"כ לזה ואם לא הפריש מזה לא הפריש ג"כ מזה דאיכא לשנויי לך דהיינו חששא דאיכא למימר שמא עיסה אחת עשה בטהרה ונתן לחבר לתקנה ואותה מסתמא הפרי' החלה וכסבר' ר' יוחנן דכיון דמיזהר זהיר להדר בה אטהרה מסתמא תקוני נמי מתקנה ועיסה אחרת לא נזהר בה אלא עשה אותה בטומאה וחיישינן נמי דלמא לא הפריש החלה ממנה ולפיכך אין להפריש מחדא על אידך דשמא אחת פטורה ואחת חייבת:

אלא כר"א. קושיא היא וכעין דפרישית לעיל בהלכה א' כלומר הניחא לר' יוחנן דלדידיה תלינן נאמנות בעם הארץ במקום שנזהר ליתן לחבר לעשות בטהרה אמרינן נמי דתקוני מתקן ליה ושפיר משנינן נמי אליבי' הא דר' יודה אוסר בחלה להפריש מזה על זה כדאמרן אלא לר' אלעזר דלעיל בפ"ב דמשני לרומיא דמתני' דהתם אמתני' דריש פרקין דכאן וכאן בעושה בטהרה וכאן במדה דקה וכאן במדה גסה וכדפרישית שם. דר"א מוקי להני תרתי מתני' דפ"ב ודריש פרקין אידי ואידי בנחתום חבר מיירי והיינו דקאמר בעושה בטהרה דסתם חבר עושה בטהרה הוא ומתני' דפ"ב במוכר במדה דקה דלא התירו לו למכור את הדמאי כדתנן התם בסוף הפרק והלכך הנחתום צריך להפריש ומתני' דר"פ במוכר במדה גסה והתירו לו למכור דמאי והלוקח ממנו צריך שיפריש והשתא אליבא דר' אליעזר לא אשכחן דתלינן נאמנות לע"ה לענין תיקון פירותיו ועיסתו בהא דחזינן שמהדר אחר הטהרה וא"כ הדרא קושיא לדוכתה הכא דמ"ט דרבי יהודה אוסר בחלה להפריש מזה על זה הרי אצלו היא נטבלת ומאי חששא הוא דאיכא בחלה:

אמר ר' יודן אבוי דר' מתניה בעושה בטומאה קיימינן וכו'. כלומר לא כדאמרינן מעיקרא דר' יודה פליג בחלה ואוסר אלא לעולם בסתם ע"ה קיימינן שמסתמא עושה בטומאה ואצלו היא נטבלת ואין כאן חשש כלל בחלה ובאמת אוף ר' יודה מודה בה ותני בהדיא בברייתא כן דר' יודה נמי מתיר בחלה כר"ש:

ופריך הא ר' יודה אוסר וכו'. כלומר וא"כ מאי בינייהו במתני' דהא בין לר' יודה ובין לר' שמעון תרוייהו ס"ל דבתרומת מעשר אסור להפריש מזה על זה ובחלה מותר ואמאי תני במתני' בתר דברי ר' יודה ר"ש אוסר וכו' דמשמע דאיכא פלוגתא בהא בינייהו. ומשני דאין הכי נמי דאיכא בינייהו בחד צד בתרומת מעשר:

על דעתיה דר' יודה. דלר' יהודה דמפרש טעמיה במתני' שאני אומר וכו' וא"כ אינו מפריש לא משל היום על של אמש ולא משל אמש על של היום כלומר בסתם דלא ידעינן אם לקח הכל היום מגברא חדא בהא הוא דסבר ר' יהודה שאינו מפריש מזה על זה לפי שאני אומר חטים של אמש היו משל אחד והוא מעשר והיום משל אחר ואינו מעשר:

מפריש מן התנור. כלומר על התנור אבל אם לקח היום הרבה ועשה לחם שיש בו לאפות בשני תנורים. בהא אין חושש ר' יהודה למידי דאמרינן מחד גברא הוא דזבין ואפי' הן מדפוסים משתנים כדרך שנוהגין לעשות כשאופין בב' תנורים זא"ז לסימן בהא לא חיישינן כלל אבל על דעתיה דר"ש דלא תלי טעמ' בשל אמש ובשל היום אפי' מן התנור על התנור אינו מפריש דמכיון שלקח הרבה וצריך הוא לאפות בב' תנורים אפי' הוא הכל משל היום חיישינן שמא מתרי גברי זבין שלא מצא לקנות כ"כ הרבה מאדם אחד וגם כשאופה בב' תנורים עושה דפוסים משתנים ור"ש חייש לדפוסים דשמא זבין מחד דהוא מעשר ומאידך דאינו מעשר והיינו דקתני ר"ש אוסר בתרומת מעשר ואע"ג דר' יהודה גם כן אוסר אלא משום דר"ש לטפויי קאתי ולעולם אוסר בתרומת מעשר ואפילו מתנור לתנור וכדאמרן אבל בחלה כ"ע ל"פ דליכא בה חששא שאצלו היא נטבלת ומתיר בחלה דקאמר כלומר לא אשכחן היתרא אלא בחלה אבל בתרומת מעשר לעולם הוא אוסר להפריש מזה על זה:

הלכה ד

מתני' **הלוקח מן הפלטר**. פלטר הוא שלוקח מן הנחתום ככרות הרבה בבת אחת ומוכרן בשוק אחד אחד:

מעשר מכל טפוס וטפוס דברי ר"מ. טעמיה דר"מ דס"ל דאע"ג דבנחתום לא חיישינן לדפוסי' משתנים כדמיקל ר"מ במתני' דלעיל התם טעמא דאמרינן נחתום מחד גברא הוא דזבין התבואה והלכך לא חיישינן לדפוסים ולא לחמה וצוננת אבל הכא בפלטר מחמיר ר"מ משום דאמרינן פלטר מתרי ותלתא נחתומין זבין והלכך חייש כאן לדפוסים משתנים דאמרינן דפוס זה מנחתום א' ודפוס זה מנחתום אחר ושמא זה מעשר וזה אינו מעשר והלכך צריך לעשר מכל דפוס ודפוס בפני עצמו:

ר' יהודה אומר מאחת על הכל. טעמיה דר' יהודה דמחמיר לעיל בנחתום ומיקל כאן בפלטר משום דר"י ס"ל דודאי לדפוסים הרבה לא חיישינן כלל אלא דלעיל בנחתום שיש כאן חמה וצוננת חיישינן דא' של אמש והיא הצוננת והחמה הרי היא של היום ואני אומר חטים של אמש היו משל אחד ושל היום היו משל אחר ולפיכך לדידיה לא תלינן כלל בדפוסים דאפילו אם היו מדפוס אחד חיישינן בחמה וצוננת כדפרישית במתני' דלעיל וכן להיפך אם אנו יודעין שלקח הכל היום לא חיישינן למידי ולא לדפוסים הרבה וכדאמר בהדיא בגמר' בסוף הלכה דלעיל דמן התנור על התנור מפריש מזה על זה לר' יהודה כדפרישית שם ולפיכך הוא דס"ל כאן בפלטר דמפריש מאחד על הכל דלדפוסים לא חיישינן ואמרינן פלטר מחד נחתום זבין ואע"פ שהן דפוסים משתנים כולן מנחתום

א' הן וחמה וצוננת לא שייך בפלטר לפי שהוא מוכר בשוק א' א' ומסתמא כולן שוין הן ומכיון דאין כאן חששא לחומרא מפריש מא' על הכל:

ומודה ר' יהודה בלוקח מן המנפול. מנפול הוא שלוקח מהרבה נחתומין ומוכרן לאחרים ובדידיה חיישינן לדפוסין לדברי הכל דאמרינן דפוס זה מנחתום זה ודפוס זה מנחתום אחר וצריך לעשר מכאו"א:

גמ' **רמ"א נחתום עושה טפוס א' וכו'**. טעם פלוגתייהו מפרש במאי דפליגי דר"מ סבר כל נחתום עושה דפוס א' לעצמו מאיזה סימן מה שמצייר על הלחם וכיוצא בו ופלטר משתמש בכמה נחתומין שלוקח מכמה נחתומין למכרן אחד אחד והלכך מעשר מכל דפוס ודפוס שכל דפוס הוא מנחתום אחד והדפוסים משתנים שאין דפוס של זה כשל זה:

ר' יודה אומר וכו'. ור"י ס"ל דאין דפוסים המשתנים ראי' דיש נחתום שעושה כמה דפוסים משונים זה מזה ופלטר משתמש בנחתום אחד ואינו הולך לנחתום אחר אלא תמיד הוא לוקח ככרות הרבה מנחתום אחד שהוא רגיל אצלו והלכך מעשר מא' על הכל:

איזה מנפול. דתנינן דר' יהודה מודה בו:

תשעה פלטרין וכו'. כלומר דבי ר' ינאי מפרשי פלטר שהוא בידוע שלוקח משני נחתומין זהו הנקרא מנפול וכגון הכא שיש כאן תשעה פלטרין ועשרה נחתומין:

תמניא מן תמניא וחד מן דתריי. כלומר אפי' אי אמרת דנוכל לתלו' שמונה מהפלטרין לקחו משמונה הנחתומין וכל אחד מהן לקח מנחתום א' מ"מ הרי כאן יש עוד פלטר א' ושני נחתומין ומכיון דכל הלחם מן הנחתומין נמכר הוא ואין אצל הנחתומין כלום כל אחד ביד הפלטרין הכל הוא וא"כ אחד מהן ודאי הוא שלקח מב' הנחתומין וכגון זה הוא הנקרא מנפול שבידוע הוא שלקח משני נחתומין והואיל דכאן לא נודע מי הוא זה שלקח משנים נקראו כולן מנפולין דעל כל פלטר ופלטר איכא למיחש שמא זה הוא שלקח מהשני נחתומין והקונה מאחד מאלו הפלטרין צריך לעשר מכל ככר וככר:

ר' יונה בעי היו לפניו שני תפוסין. כלומר הא ודאי פשיטא לי שאם הוא רואה אצל המנפול שני ככרות משני תפוסים המשונים זה מזה א"כ הוכיחו על עצמן שהן שנים שבאין משני נחתומין לפי שדרך המנפול שלוקח מכמה נחתומין ובכאן נראה שהן משנים ואין ספק שמעשר מכל ככר וככר כי קמיבעיא לי אם הושוו הנחתומין כולן לעשות דפוס אחד מהו מי אמרינן דהואיל ודפוס אחד הן תלינן הככרות בנחתום א' או דלמא הואיל וכולן עושין זה הדפוס עצמו ודרך המנפול ליקח משנים לא תלינן בנחתום א':

מעשר מכל ככר וככר. כלומר דפשיט ליה הש"ס דצריך לעשר מכל ככר בפ"ע דהרי דרכו לקנות מכמה נחתומין ולא תלינן לקולא:

ר' יונה בעי כמה דתימא תשעה פלטרין וכו'. דבגוונא דהנחתומין הן יותר מהפלטרין הא אמרינן דמכיון שיש כאן פלטר אחד שלקח מן השני נחתומין תלינן בכאו"א מהפלטרין לחומרא והשתא מבעיא לי אם דכוותה נמי אמרינן לקולא וכגון בשיש כאן תשעה נחתומין ועשרה פלטרין:

תמניא מן דתמניא וחד מן דתריי. כלו' השמונה נחתומין שדינן להו לשמונה הפלטרין שכל א' משמונה הפלטרין לקת מאחד מהשמונה נחתומין והתשיעי מהנחתומין שדינן ליה לאלו שני הפלטרין הנשארים ואמרינן דאלו שנים הפלטרין לקחו מהנחתום התשיעי ונמצא שאין כאן אחד מן הפלטרין שלקח משני נחתומין דכל השמונה מחד חד לקחו והשנים מנחתום האחד והשתא הלוקח מן פלטרין האלו א"צ לעשר מכל ככר וככר דאצל כל אחד מנחתום אחד הוא:

או דלמא לא תלינן לקולא אלא אמרינן תשעה מן דתשעה לקחו וחד הפלטר העשירי מן כולהין. כלומר מקצת מזה ומקצת מזה מכולן התשעה שהרי אין כאן עוד נחתום שנוכל לתלות בזה הפלטר וא"כ ליכא לספוקי שמא לקח מזה ומזה וכמו כן מכל התשעה נחתומין והשתא איכא חד מנהון דאיכא למיחש ביה משני נחתומין והואיל ולא ידעינן מאן הוא חיישינן בכולן שלקח והלוקח מאחד מהפלטרין צריך לעשר מכאו"א:

מעשר מכל ככר וככר. ופשיט ליה דלא תלינן לקולא אלא כדאמרן וצריך לעשר מכל ככר וככר בפ"ע:

הלכה ה

מתני' **הלוקח מן העני**. מה שנותנין לו:

וכן העני. כלומר וכן הדין בעני עצמו שניתנו לו פרוסות פת ופלחי דבילה מעשר מכל או"א משום שאלו אין נבללים זה עם זה:

ובתמרים וגרוגרות בולל ונוטל. שהן נבללים זה עם זה וכדמפרש בגמ':

אימתי בזמן שהמתנה מרובה. תולין שמא עישר זה הנותן וכיון דספק הוא בוללן ומעשרן דמאי אבל במתנה מועטת אין תולין שעישר הנותן ולא יערבן דשמא יש כאן דמאי וזו המתנה מועטת ודאי ואין מעשרין מן הדמאי על הודאי אלא מעשר מכאו"א ואית דמפרשי בזמן שמתנה מרובה שהכל נתנו לו מתנה מרובה וכל המתנות שוות הן דאז מועיל בילה אבל אם מתנה אחת מהן מועטת היא אינו מועיל בילה ובגמרא מפרשינן לה:

מתני' **הלוקח מן הסיטון**.הוא סוחר הלוקח תבואה ויין ושמן מהרבה בעלי בתים ביחד ומוכר לאחרי' במדה גסה ולא התירו למכור את הדמאי כדתני לעיל (בפ"ב):
לא יעשר מזה על זה. דשמא לקח זה שמכר תחלה מעם הארץ שפירותיו דמאי ומה שלקח ממנו בשנייה הוא מחבר שמכרן לו והן מתוקנין ואתי לאפרושי מן החיוב על הפטור או מן הפטור על החיוב:
אפי' מאותו הסוג. מאותה קופה ודוגמתו (במס' כלים) הסוגנינים הגדולים ואפי' הוא מאותו המין בעצמו שלקח ממנו בראשונה:
נאמן הסיטון לומר משל אחד הן. בגמ' מפרשינן לה מאי קמ"ל:
גמ' **אין בלילה אלא ליין ולשמן בלבד**. לענין חדש וישן דאין מתעשרין זה על זה ואם עירב יין או שמן חדש בישן תורם ומעשר ממנו אם יש בשניהם כפי החשבון לפי שדבר הלח נבלל יפה אבל דבר יבש אין סומכין בו על הבילה:
ר' יוחנן אמר. יש בילה אף ליבש ועד כזיתין הנבללין וכלומר שאם כותש אותו עד שיהא כזיתים והן נבלל זה עם זה דאז מהני בילה:
מתני' פליגא על ר' יוחנן. דקאמר עד שיהא כזיתים והא תנינן בתמרים ובגרוגרות בולל ונוטל אלמא דבדבר דשייך בו בילה אפילו הוא יותר מכזית מהני:
פתר לה להא דקתני בולל ונוטל שדורסן עד שיהו כזיתים ואז בולל ונוטל:
בדמאי התירו. כלומר לא צריכין להאי אוקמתא דקאמרת דממתני' בלאו הכי לא קשיא דבדמאי הקילו והתירו ואע"ג דבעלמא אין בילה בכה"ג:
כר' יודה דתנינן וכו'. וכלומר וכן שמעינן נמי מהא דר' יודה דמחלק בין מתנה מרובה למועטת ואי מדינא שרי מ"ש מועטת ממרובה אלא ש"מ דקולא היא שהקילו בדמאי ולא אמרו אלא במתנה מרובה:
בשעת הגורן שנו. לפרושי מלתא דר' יהודה קאמרי דבשעת הגורן שמחלקין מתנות לעניים מיירי שדרך שהיו הכל נותנין מתנה כפי שנותנין ממאה סאה ובמתנות שוות יכול לעשר מזה על זה:
היו הכל נותנין לו. כפי אשר נותנין ממאה סאה ואחד היה נותן לו כפי אשר נותנים מחמשים סאה:
מעשר מחמשים. כלומר שמעשר מאותה מתנה מרובה לפי ערך מתנה זו שהיא מחמשים וכך יעשר נגד זו שיהו שתיהן שוות ומעשר מזו על זו וכן כולם אם היו הכל נותנין מחמשים וכו' ואם א' מא' אינו יכול לעשר מאותן של אחרים נגד זה כ"א אחד והלכך מעשר מכאו"א:

גמ' **ר' ירמיה בעי**. אפילו השביח לו מקחו. אסיפא דמתני' קאי דקתני נאמן הסיטון לומר משל אחד הן אם אפילו זה הלוקח השביח לו מקחו שלקח ממנו בראשונה כדי לנסותו וכדמפרש ואזיל שאמר לו אינון חטייא דזבנית מינך אתמול טבין הויין יותר מאלו אינון שלקחתי ממך היום והלה אומר לו של אחד הן אי אמרינן דאפילו בכה"ג נאמן הוא ולא איפשטא הבעיא:

תני בתוספתא (פ"ה) **ושם היא שנויה בהיפך הא אם אינו מכיר אותה החבית לא בדא**. אמרינן שיעשר מפעם ראשונה על השניה או איפכא:

הדא דתימר באלין אידיתיקרימה. מל' יין הקרים כלומר ולא שנו אלא באלו החבית שהיין קרום על פיהם ואין דרך שיריקו היין כזה מחבית אל חבית שלא יתקלקל היין שבחבית אחרת:

כרם באילין שפייא. שהחביות הן מלאיי מיין שפוי ויפה:

אורחא מפנתון אלין לגוא אלין. הדרך הוא שמפנין ומריקין היין מאלו לתוך אלו לאחר שנחסרו שופכין מחבית זו אל חבית אחרת כדי למלאות אותה ואפילו אינה אותה החבית שלקח בראשונה אני אומר שהוריקו אותו היין בעצמו לתוך חבית אחרת:

הלכה ו

מתני' **הלוקח מבעל הבית וחזר ולקח ממנו שנייה מעשר מזה על זה**. לפי שחזקתו שאינו מוכר אלא משלו ואפילו הן משתי קופות ואפילו משתי עיירות תלינן שהכל משלו הוא:

בעל הבית שהיה מוכר ירק בשוק. ודרך הירק שמקבצין אותו מגנות הרבה למוכרו:

בזמן שמביאין לו מגנותיו מעשר מאחת על הכל. שכולן שלו הן וליכא למיחש למידי:

ומגנות אחרות. ולקח ממנו וחזר ולקח בשניה מעשר מכל אחד ואחד דשמא א' מהן עישר וא' לא עישר והלכך אינו יכול לעשר מזה על זה:

גמ' **ר' יונה בעי וכר"מ**. אם אליבא דר"מ צריך שיהא מעשר מכל קלח וקלח כשמביאין לו מגנות אחרות ומפרש הי ר"מ:

דתנינן תמן. (בפ"ו דמכשירין) תנן בדין הלוקח אגודות ירק מהשוק כל אגודות של בית השוקים טמאין לפי שהמוכרים רגילין לזלף עליהן מים כדי ללחלחן והן מוכשרין לקבל טומאה ומפני שיד הכל ממשמשין בהן לפיכך הן בחזקת טומאה ר' יהודה מטהר בלחין שאין דרך להתיז עליהן מים שלחין מעצמן הן אר"מ וכי מפני מה טמאו אלא מפני משקה הפה כלומר אע"פ שאין מזלפין עליהן מים כשהן לחין מ"מ רגילין לתת עליהן משקה היוצא מן הפה כדי להסיר האבק מעליהן ובו הן מוכשרין הכי תנינן התם לענין

טומאה והשתא בעי הכא לר"מ דס"ל התם דרגילין לתת עליהם משקה הפה וא"כ דרכן להתיר האגודות כדי להסיר האבק מכל קלח וקלח ואיכא למיחש נמי לענין מעשר דשמא כשמתיר האגודה מעשרו ושמא קלח זה עישר וקלח זה לא עישר ומעתה אי נימא דלר' מאיר צריך לעשר מכל קלח וקלח ולא מזה על זה כמה דתימר תמן דרך אגודה להתיר וה"נ ניחוש לענין מעשר וכדאמרן:

וקאמר הש"ס דלא היא תמן. והיא קשורה בפיו. כלומר אפילו התם לא אמרינן דדרך אגודה להתיר אותה כדי שיתן עליה משקה שבפיו אלא מניחה לאגודה כשהיא קשורה ובפיו מתיז עליה משקה להסיר האבק מעליה ואינו מטריח עצמו בשביל כך להתיר האגודה ולחזור ולקשרה:

ברם הכא דרך אגודה ליתור. הכי קאמר כלומר והכא בלאו הכי וכי דרך האגודה להתיר את מה שאגדה ודאי לא:

והוא נותן מה שבפנים בחוץ ומה שבחוץ בפנים. כלומר והלא דרך כשאוגדין הירק רואין לתת היפה מבחוץ והשאר מבפנים כדי שתהא נראית כל האגודה יפה וא"כ אם יתיר אותה חושש שמא לא יכוין כבתחלה והוא נותן מה שבפנים בחוץ ומה שבחוץ בפנים והלכך אינו מתיר את האגודה ואין כאן חשש על כל קלח וקלח אלא על האגודות בלבד שמא אגודה זו ממי שהוא מעשר וזו ממי שאינו מעשר ומכל אגודה ואגודה של גינות אחרות צריך הוא לעשר אבל לא מכל קלח וקלח:

לא סוף דבר מגינותיו. לאו דוקא מגנותיו קתני במתני' דמעשר מאחת על הכל אלא דלפעמים מצינו אפי' הן מגינות אחרות אם מעשרין הן לדעתו כלומר לדעת בעל הבית הזה המוכר והוא יודע אימתי הן מעשרין ואימתי אינן מעשרין דבזה ליכא חששא או הן כולן מעושרין או כולן אין מעושרין ומעשר זה הלוקח ממנו מזה על זה:

ואם לאו. שאין הבעה"ב המוכר בעצמו יודע אם מעשרין או לא לא מעשר זה על זה ובהכי מיירי סתמא דמתני':

הלכה ז

מתני' **הלוקח טבל משני מקומות**. ששניהם המוכרים הודיעו לו שהוא טבל מעשר מזה על זה דאין כאן חשש:

אע"פ שאמרו אין אדם רשאי למכור טבל. לכתחלה שלא יוציא מידו דבר שאינו מתוקן מ"מ אם אירע שמכרו לו קאמרינן:

אלא לצורך. כגון שנתערב לחבירו טבל בחולין דאין לו תקנה עד שיעשר עליו ממקום אחר וכדמפרש בגמ':

גמ' **כיני מתנית**'. כן צריך להוסיף על המתני' אין אדם רשאי למכור טבל אלא לצורך ובלבד לחבר אבל לא לעם הארץ שאין למסור לו טבל והוא אינו נאמן על המעשרות:
מעתה עם הארץ שנתערב טבלו בחולין. ואפי' הטבל הוא מעט ונתערב בחולין מרובין הא מיהת מדרבנן לא בטיל דדשיל"מ הוא ומעתה אין לו תקנה:
כיצד הוא עושה הולך אצל חבר והוא לוקח לו טבל ומעשר לו על אלו חולין המעורבין:

הלכה ח

מתני' **מעשרין משל ישראל על של עכו"ם**. בגמ' מוקי לה כר"מ דס"ל אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מן המעשר והלכך מחיוב על החיוב הוא והלכה דאם נגמר מלאכתן של הפירות ביד עכו"ם ומרחן העכו"ם פטורין מתרומה ומעשרות אבל אם לקחן ישראל ממנו קודם שתגמר מלאכתן וגמרן הישראל חייבין בכל מן התורה דבזה אין קנין לעכו"ם להפקיע מן המעשרות והכי מסקינן בגמ':
משל ישראל על של כותים. משום דהכותים כשהן אוכלין פירותיהן עשורי מעשרי אבל כשמוכרין מוכרין טבל ודאי דלא חיישי אדרשה דלפני עור לא תתן מכשול ומחיוב על החיוב הוא:
ר"א אוסר משל כותים על של כותים. משום דזמנין מעשר לנפשיה ונמלך ומוכרו ושמא האחד מעושר והאחד אינו מעושר ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב והאידנא הכותים כעכו"ם גמורים לכל דבר:
מתני' **עציץ נקיב**. כלי נקוב שמשימין בתוכו עפר וזורעין בתוכו אם נקוב הוא כדי שורש קטן והוא מעט פחות מכזית הרי הוא כארץ ופירותיו טבל גמור מדאורייתא:
תרם מן הארץ וכו'. אפי' לכתחלה נמי מצי לתרום ומשום סיפא נקט ל' דיעבד:
ומשאינו נקוב על הנקוב. דהוי מן הפטור על החיוב ואין תורמין ואם תרם אין תרומתו תרומה כדתנן לקמן (בפ"ק דתרומות) אלא דמ"מ הדא הוא גבי מן הפטור על החיוב דהואיל וקרא עליה שם תרומה נותנה לכהן כי היכי דלא ליזלזלו בתרומה ואינו מחויב להוציא עליה תרומות ומעשרות דהא מדאורייתא לאו טבל הוא:
ויחזור ויתרום. על הנקוב דתרומה ראשונה לאו כלום היא:
מן הנקוב על שאינו נקוב. וזה הוי מן החיוב על הפטור והלכך תרומה זו הויא טבל מדאורייתא ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות:
תרם מן הדמאי על הדמאי. וזה ספק דשמא זה עישר וזה לא עישר, והלכך תרומה הויא וא"צ לתקן אותה מכיון דספק הוא ורוב עמי הארץ מעשרין הן וכן מדמאי על הודאי ויחזור ויתרום מכאו"א בפ"ע:

מן הודאי על הדמאי. ה"ז מן החיוב על הפטור וכמו מן הנקוב על שאינו נקוב שאם הדמאי מעושר הוא נמצאת התרומה טבל גמור היא והלכך תרומה אבל לא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשר:

גמ' מתני' דר"מ וכו' כדפרישית במתני' וגרסי' להאי סוגיא בגיטין (סוף פ"ד) עד ויביא ביכורים דבר תורה:

טעמא דר"מ. דכתיב בעבדים כנעני' והתנחלת' אותם וגו' הקיש אכילה לעבדים לדין עבדים מה עבדים אתם קונים מהן מהעכו"ם והן אין קונים מכם שישראל הנמכר לעכו"ם אין גופו קנוי לו אלא לעבודה אף (אין) אחוזה אין להם קנין מכם אלא לפירות כדלקמן ולא להפקיע קדושתה:

ודא. האי קרא מסייע ליה לר"מ לדרשא דהקישא דכתיב והארץ לא תמכר לצמיתות ומתרגמינן לחולטנית שלא תהא נמכרת לחלוטין:

א"ל אדרבה כל גרמא אמר. כל עצמו של המקרא אומר דמסייע ליה לר"ש דמדהזהיר הכתוב לא תמכר לחלוטין והיינו שלא תמכר לעכו"ם כ"א לישראל וביובל יצא א"כ ש"מ הא אם נמכרה לעכו"ם מכורה לחלוטין היא:

כהדא דר"ש. דיש קנין וישראל הקונה פירות ממנו פטור מן המעשרות:

מודה הוא דיש לו קנין נכסים. כדמפרש ר' בא אכילת פירות שאם הפירות נגמרו ביד העכו"ם וכן ישראל שמכר הקרקע לעכו"ם לאכילת פירות יש לו בהן קנין שאם נגמרו מלאכתן למעשרות בידו והיינו שמרחן העכו"ם פטורין מן המעשרות דלא אמר רבי מאיר אין קנין אלא לענין הקרקע דבקדושתה קיימא ואם ישראל חזר ולקחה ממנו הרי היא בקדושתה וכן אם הישראל לקח ממנו הפירות ונגמרו ביד ישראל חייבין במעשרות אבל אם נגמרו ונתמרחו ביד העכו"ם לכולי עלמא יש לו קנין בהן דנהי דקרקע לא קני פירות מיהא קני:

והתנינן. התם קמהדר דמוקי להמתני' כר"מ דקתני שם מכר שדהו לעכו"ם וחזר ולקחה ממנו ישראל הלוקח מביא ביכורים מפני תיקון העולם שידעו שאין לעכו"ם קנין גמור וישתדלו בפדיונה מידו כדי שתשאר בקדושתה ופריך אמאי קתני מפני תיקון העולם ויביא ביכורים מדבר תורה הא לר"מ דאין קנין לעכו"ם אם כן מדבר תורה חייב ישראל הלוקח ממנו להביא ביכורים:

הלוקח פירות תלושין מן העכו"ם מפריש תרומה ותרומת מעשר מהלכה. מדבריהם וזהו כר"ש וכדאמרינן לעיל (בפ"ה) דמודה ר"ש שהוא מפריש מעשרותיו מהלכה. ונותן

לשבט ונוטל דמים מן השבט. כצ"ל שהכהן צריך לשלם לו דמי' בעד התרומות מעשר כדדריש לקמיה מקרא:

הלוקח פירות מחוברין מן העכ"ום וכו'. דכיון שהישראל תלשן ואצלו הוא שנתחייבו לפיכך נותן לכהן ואינו נופל דמים ממנו:

מה טעם. אפירות תלושין קאי ומ"ט צריך הכהן ליתן לו דמים דכתיב גבי תרומת מעשר כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר וגו' והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר:

מאת בני ישראל את מוציא ואין את מוציא מיד העכו"ם. כצ"ל כאן והדר גרסי' ואתייא כיי דמר ר' לעזר מבני ישראל את מוציא ואין את מוציא מיד מכירי כהונה ולויה ובדפוס נתחלף בטעות:

ואין את מוציא מיד העכו"ם. כלומר שהרי פירות האלו באו מתחת יד העכו"ם וממנו לא היה יכול ליטול כלום והלכך עכשיו שהן ביד ישראל לכהן צריך הוא שיתן וצריך הכהן ליתן הדמים בשביל תרומת מעשר:

ועלה קאמר ואתיא כהאי דאמר ר' אליעזר שאין מוציאין מיד מכירי כהונה ולויה. כדאמרינן (בפ"ג דגיטין) גבי המלוה מעות את הכהן ואת הלוי וכו' ומוקי לה התם במכירי כהונה ולויה שרגילין הבעלים תמיד ליתן תרומות ומעשרות שלהם לאלו כהנים ולוים ואין אחרים יכולין להוציא מידם ולפיכך מפריש עליהן והמעש' שלו ותרומה ותרומת מעשר נותן לכהן שירצה והכהן נותן לו דמים וה"נ כן הוא דאלו המעש' מעכבן והן שלו שהרי באו מכח העכו"ם ויכול לומר לכהן וללוי אני באתי מכח איש שאין אתם יכולין ליטול ממנו כלום אלא שהתרומת מעשר מוכרן הוא לכהן וצריך הכהן ליתן לו הדמים:

בקשו להמנות על הר המלך. שבארץ יהודה לפוטרו מן המעשרות שהיה להם חשש שאינו מארץ שהחזיקו בה עולי בבל:

אמרו יבוא ר' הושעיא למנות עמנו ולא הספיק לבוא עד שנטרפה השעה. ונתבטל אותו המנין והדבר:

הלכה כר"ש. דאמר יש קנין לעכו"ם בא"י להפקיע ממעשרות:

דלא כן מה אנן אמרין. כלומר דפריך ומאי איצטריך למימר הלכה כר"ש וכי בלאו הכי מה היינו אומרים הלא ר"מ בר פלוגתי' הוא וכי ר"מ ור"ש אין הלכה כר"ש. אלא משום הכי איצטריך ליה לר' הושעיא למימר בהדיא הלכה כר"ש:

בגין דתני. בתוספתא (פ"ה) א"ר שמעון שזורי וכו' ואמר לי צא ולוקחם מן העכו"ם ועשר עליה אלמא קסבר דאין קנין לעכו"ם ופירותיו ודאי טבל הן מדאמר לו לעשר מהן על פירות טבל שנתערבו:

ותני עלי' ר' יהודה ור"ש וכו'. והשתא דלא תסבור מימר תריי כל קבל תריי אינון שהרי ר"ט כר"מ הוא דס"ל וא"כ תרי נגד תרי הן ולא נודע הלכה כמי משנים האלו לפום כן צריך לומר הלכה כר"ש:

ועוד מן הדא. שמעינן נמי דהלכה כר"ש:

אבא אנטולי. כך שמו:

אתא לגביה דר' יודה בן לוי. ושאלו אם הפירות חייבין במעשר ושלח ליה למנחם בריה דיתקן ליה אלו הפירות ויהב ליה מעשריה לפי שהיה לוי:

מי אתא. כשחזר מנחם ובא קם עמיה ריב"ל וא"ל מאן יעביד דא אלא אבוך הוא הורה לזה שחייבין במעשר ואין הדבר כן אלמא כר"ש סבירא לן דיש קנין לעכו"ם לפטור ממעשרות:

ופריך הש"ס מחלפה שיטתי' דריב"ל דתמן הוא אומר וכו'. לעיל דמיהת מדרבנן מיחייבו להפריש המעשר אלא שנותן התרומות לכהן ונוטל ממנו דמים והכא הוא אומר הכין דפטורין לגמרי הן דקאמר ליה מאן יעביד דא אלא אבוך ומשמע דלא הסכים על התיקון שצוה ר' יודה אחיו לתקן את הפירות:

א"ר אבא בר זמינא לפני ר"ז ר' סימון לא אמר כן דריב"ל אמר מאן יעביד דא אלא אבוך כ"א כך היה הדבר דכשבא מנחם והביא המעשר שנתן לו אבא אנטולי להביאו לאביו קם עמיה ריב"ל וא"ל לית אלין דאבוך אינם שלו שאין הלוי יכול להוציא המעשר מיד הקונה אלא של הקונה הוא כדלעיל ואיקפד ריב"ל על זה שלקח ממנו המעשר אבל לא על עיקר התיקון שתיקן לו הפירות לפי שמדבריהם צריכין תיקון:

ר' זעירא וכו'. כלומר שאמרו בשם ריב"ל דלא כר' סימון דאמר לעיל בשמיה דהלוקח פירות תלושין מן העכום מפריש וכו' ולכך הוצרך ר' סימון לתרץ כאן הא דר' יהושע בן לוי בהאי עובדא דאבא אנטולי דלא אמר כן וכו' אבל אלו אמרו דלא ס"ל לריב"ל כלל כדא"ר סימון וכדמסיק ר' זעירא לקמן:

ג' הן שהן מעשרין שלא ברשות. חכמים לפי שמן הדין פטורין הן מן המעשרות:

זה שאמרנו הלוקח פירות תלושין מן העכו"ם ושנתערב טבלו בחולין. הרבה וס"ל דהטבל המועט בטל ברוב הוא:

וזה שהוא לוקח מפסקיה. שם מקום אחד ושל כותים הוא וס"ל דלא נחשדו כותים שבאותו מקום על המעשרות:

א"ר זעירא השתא מסיק זאת אומרת דס"ל לריב"ל שאינו נוטל דמים מן השבט שאם תרם ונתן התרומה לכהן אין הכהן מחויב ליתן לו דמים ודלא כר' סימון דאמר בשם ריב"ל שמפריש ונוטל דמים מן השבט שאם אומר אתה שנוטל דמים מן השבט א"כ הרי ברשות תרם דאי לאו ברשות חכמים הוא אין תרומתו תרומה ואם אפילו כן רוצה ליתן להכהן אין הכהן צריך לקבל ממנו על מנת ליתן לו דמיה שאומר לי אי אפשי בתרומתך ואי אפשי ליתן לך דמיה אלא ש"מ דהאי מימרא בשם ריב"ל פליגא על הא דקאמר ר' סימון בשמיה:

טעמא דר"א במתני'. דאוסר משל כותים על של כותים כדמפרש בתוספתא (פ"ה) וה"ג שם כשם שעשו פירות ישראל דמאי אחר רובן ואין מעשרין מזה על זה כך וכו'. פירות ישראל דמאי אחר רובן זהו כדשנינו בתוספתא לעיל (בפ"ד) פירות לא הלכו בהן חכמים לא אחר הטעם ולא אחר הריח ולא אחר המראה ולא אחר הדמים אלא אחר הרוב בלבד. שאם במקום אשר לקח הפירות רוב מא"י הן שמביאין לשם חייב בדמאי ואם רוב מח"ל הן שמביאין שם פטור מן הדמאי וכמו שהלכו אחר הרוב בפירות ישראל לחייבן בדמאי אבל אין תורמין ומעשרין מזה על זה דהא ספק הוא שמא זה שלקח ממנו מעשר הוא וזה שלקח ממנו אינו מתקן פירותיו:

כך עשו פירות כותים ודאי אחר רובן. שהלוקח פירות מן הכותים ודאי טבל מחשבינן להו לפי שרוב הכותים כשמוכרין פירותיהן טבל הן מוכרין דלא חיישי אלפני עור והלכך נמי אין תורמין ומעשרין מזה על זה דשמא היום לקח מן המיעו' וזה עישר פירותיו קודם שמכרן והאחד לא עישר כשם שחוששין בדמאי:

גמ' **ר' בון בר חייא בשם ר' זעירא עציץ עשו אותו ספק**. על עציץ שאינו נקוב קאי דאלו עציץ נקוב אי אפשר לומר בו ספק דהא קתני מן הארץ על עציץ נקוב וכו' תרומתו תרומה אלא אשאינו נקוב קאי דעשו אותו כספק אם חייב במעשר דאפ"ה יש לו איזה יניקה מן הקרקע או לא והלכך משאינו נקוב על הנקוב תרומה ויחזור ויתרום כמו מן הדמאי על הודאי:

והתנינן. לקמן (סוף פ"ז דכלאים) עציץ נקוב מקדש בכרם אם הניחו בכרם מקדש הוא דהוי כאלו נזרע בארץ ושאינו נקוב אינו מקדש בכרם אלמא שאינו נקוב לאו כנזרע בקרקע כלל מחשבינן ליה דאי לאו הכי אמאי אינו מקדש דקס"ד משום חומרא דכלאי הכרם אף אם הוא ספק מקדש הוא:

מספק. כלומר דמשני דלא היא דמספק אמרינן אף בכלאי הכרם שאינו מקדש. א"נ דהכי קאמר מספק כלומר אה"נ דמקדש הוא מספק דהא דקתני התם אינו מקדש היינו מדאורייתא אבל מדבריהם מקדש הוא מספק כמו בתרומה דמשום ספק הויא תרומה אלא דיחזור ויתרום דלמא לאו כקרקע היא:

כמה דתימר מן הודאי על הדמאי לא תאכל וכו' ואימר מן הדמאי על הדמאי כן. ואמאי לא חששו נמי בדמאי על דמאי וכן בדמאי על הודאי ולימא ביה ג"כ דלא תאכל התרומה עד שיתקן אותה דשמא טבל גמור הוא:

זאת אומרת ספק דימוע כספק תרומת מעשר של דמאי פטור מן הודאי. כלומר דין אחד להם שהרי הדמאי הוא כספק דימוע כמו אם יש כאן ספק אם נפל בו תרומת מעשר או לא וכך הוא בדמאי שהספק הוא אם אין בו התרומת מעשר שכבר הופרש ממנו או לא ויש בו עדיין התרומת מעשר שלו והרי הוא כספק דימוע ופטור הוא מלהפריש עליו ודאי כמו הספק דימוע אלא דמספק חששו חכמים ותקנו להפריש מן הדמאי תרומת מעשר וא"כ אין כאן מקום לומר בו דהתרומה לא תאכל עד שיתקן אותה שהרי אינה באה מודאי טבל אלא מספק והלכך לא אמרו בו אלא תרומה ויחזור ויתרום:

הדרן עלך הלוקח מן הנחתום

פרק ו

הלכה א

מתני' **המקבל שדה מן העכו"ם מן הכותי חולק לפניהן**. מקבל. זה שמקבל השדה למחצה ולשליש ולרביע ובו לא חילקו חכמים בין שמקבל מישראל או מן העכו"ם וכותי שא"צ לא לתרום ולא לעשר חלק בעל השדה אלא חולק שכר הקרקע שלהם ונותן לפניהם כשהוא טבל ומפרש בגמרא הטעם תיקנו במקבל שלא תבור א"י שאם יתחייב לעשר חלקו של בעל השדה ימנעו מלקבל השדה באריסות ותהיה א"י בורה:

החוכר. זה שמקבל שדה. בדבר קצוב בכך וכך מדות לשנה ליתן לבעל השדה בין עשתה הרבה בין עשתה מועט נקרא חוכר ואם מישראל קבלה תורם התרומה ונותן לו לפי שאי אפשר לגורן שתעקר אא"כ נתרמה התרומה אבל לא מעשר לפי שהחוכר על מנת כן יורד לשדה שיתן לו חכירתו מפירות טבל ובעל השדה מעשר לעצמו:

אימתי בזמן שנותן לו. חכירותו מאותה השדה ומאותו המין דאז פטור הוא מלעשר חלק של בעל השדה אבל אם נתן לו משדה אחרת אפי' הוא מאותו המין של שדה זו או שנותן לו מין אחר אפי' הוא מאותה שדה וכגון שזרע מקצת השדה מין אחר כשיעור חכירותו

בזה חייב אף לעשר לפי שאין דעת המחכיר לקבל פירות טבל אלא דוקא כשפורע לו מאותה השדה ומאותו המין:

מתני' **החוכר שדה מן העכו"ם מעשר ונותן לו**. בגמר' פליגי בה בטעמא ואיכא דס"ל דמשום קנס הוא שקנסו חכמים לחוכר מן העכו"ם שיהא מעשר מה שנותן לו כדי שימנעו ישראל לחכור ממנו ותשאר בורה בידו ומתוך כך יצטרך למוכרה לישראל ובמקבל בקבלנות מן העכו"ם לא קנסוהו לפי שיותר חפץ העכו"ם בחכירות מבקבלנות:

אף המקבל שדה אבותיו מן העכו"ם. בגמרא מוקי לה שגזלה עכו"ם מאבותיו וקנסוהו שיצטרך לעשר כדי שידחוק עצמו ויפדנה מיד העכו"ם לפי שמתוך שהיא חביבה עליו שהיא של אבותיו יקפוץ ויקבלה ממנו ביותר מן הראוי לה אבל כשיכבד עליו המעשר יפדנה מידו או שימנע מלקבלה בשביל כך ויצטרך העכו"ם למוכרה לישראל בדמים מועטים וכן הלכה:

גמ' **זו דברי רשב"ג**. דלא מחלק במקבל בין מישראל בין מן העכו"ם אבל דברי חכמים מחלקין מישראל חולק ונותן לפניו ומעכו"ם תורם ונותן לו דס"ל דקנסו במקבל מן העכו"ם כמו דקנסו בחוכר ממנו כדתנן במתני' דלקמן:

ותני כן וה"ג שם המקבל שדה מן העכו"ם מעשר ונותן לו ארשב"ג מה אם ירצה העכו"ם הזה שלא לעשר פירותיו אלא חולק ונותן לו בפניו ומה שכתוב כאן בדפוס החוכר ט"ס הוא דלא פליג רשב"ג בחוכר כדתנן לקמן ולא מצינו פלוגתא בתוספתא בחוכר מן העכו"ם כ"א או מעשר לחד מ"ד או תורם לחד מ"ד וכדמייתי לה בהלכה דלקמן:

ר' זעירא וכו' גרסי' להא לקמן בפ"ק דתרומות (בהלכה א') והואיל ומותיב לקמן מהאי ברייתא דרשב"ג מייתי לה הכא:

אף שלוחכם בני ברית. ולפיכך תנינן שם עכו"ם שתרם את של ישראל אפי' ברשות אין תרומתו תרומה:

ואין העכו"ם עושה שליח. ומכאן למדנו דאין שליחות לעכו"ם. ר' יסא סבר מימר אין העכו"ם עושה שליח ביד עכו"ם אחר חבירו הא לישראל עושה העכו"ם אותו שליח:

א"ר זעירא ומינה. גופה למדנו דלא כן הוא:

אתם עושין שליח. כצ"ל וכן הוא שם כלומר דהרי דריש קרא דאתם וכי לא בישראל קיימינן וא"כ ודכותה דממעטינן עכו"ם מלעשות שליח אפי' לישראל אינו יכול הוא לעשות שליח:

התיב ר' הושעי' והא מתניתא. ברייתא דלעיל מסייעא לר' יוחנן כלומר לסתמא דדברי ר' יוחנן וכדמדייק ר' יסא דדוקא לעכו"ם חבירו אינו עושה שליח הא לישראל עושה דהא

קתני ארשב"ג וכו' שלא לתרום אינו תורם. ומשמע הא אם רצה העכו"ם תורם הישראל בשבילו וכן גרים בתרומות בהדיא אלמא דעכו"ם עושה לישראל שליח:

א"ר בא. דלא הוא דהכא לאו בשליחות עסקינן אלא במאמין העכו"ם ומסכים על ידו של ישראל ושפיר דייקינן הא אם רצה העכו"ם להסכים מה שישראל עושה ותרם פירותיו תרומה היא:

החוכר בפירות וכו'. סיפא דהתוספתא מייתי הכא והתם קתני ברישא השוכר ממנו שדה מעשר ונותן מה בין שוכר לחוכר השוכר במעות והחוכר בפירות כלומר לענין דינא חדא הוא אלא אם התנה לתת לו מעות בעד השדה כפי אשר קצב עמו לשנה נקרא שוכר ואם ליתן לו פירות כך וכך לשנה נקרא חוכר והמקבל זהו שמקבל למחצה מה שתעשה השדה או לשליש או לרביע ואינו מתנה בדבר קצוב:

עד כדון עכו"ם. דשמעינן במתני' דמחלקינן בין המקבל ובין החוכר:

כותי. מהו אם מחמירין בו בחוכר כמו בעכו"ם:

נשמעינה מן הדא. דתנינן בתוספתא (פ"ז) בישראל הנותן בקבלה לעכו"ם ולכותי וכו' דדין הכותי כמו בעכו"ם ובריייתא זו בחוכר מיירי דהא קתני עד שלא באו לעונות המעשרות וכו' וא"כ כבר גדלו הפירות בהשדה ואין דרך להמקבל למחצה לשליש או לרביע כ"א בתחלה דמתנה עמו לפי הערך אשר תעשה וכאן דנודע מה שעשתה אין זה כ"א שמתנה עמו בדבר קצוב שיטפל בקצירתה ובגמר מלאכתה ומדעכו"ם וכותי דינם שוה אם קבלו מהישראל בחכירות ה"ה נמי בישראל החוכר מהן דינם שוה ומעשר ונותן לו:

עד כדון במקום שישראל מצוין. אדינא דהאי בריייתא קאי דבמקום שישראל מצוין לחכור להם והוא חוכר לעכו"ם וכותי לפיכך בדין הוא דמשבא לעונת המעשרות שצריך לעשר על ידיהן דהיה לו לחכור לישראל והחוכר היה מעשר מחלקו:

במקום שאין ישראל מצוין. מאי ואם יחכור לעכו"ם מהו הדין:

נשמעינה מן הדא דר' סימון וכו'. וגרסינן להא בפ"ק דע"ז (בהלכה ט') ונוסחא דהכא יותר מבוארת היא:

א"ל יובירו ואל תשכירם לעכו"ם. ואם אין ישראל מצוי לחכור לו מוטב שיבירו:

סבר ריב"ל מקום שאין ישראל מצוין. מותר כהדא סוריא כמו שהתירו בסוריא להשכיר להם שדות וכדר' יוסי דהתם במתני' וכיון דשעת הדחק הוא דאין ישראל מצוין מותר אף בשאר מקומות בא"י כמו שמותר בסוריא:

דהדא סוריא. כלומר וסוריא גופא מהו אם הלכה כר' יוסי או כר"מ דפליג התם דאין משכירין להם שדות:
נשמעינה מן הדא עובדא:
לחמץ. שם מקום ומסוריא היה:
אלין דבר עשתור. משפחה זו באו לר' חגיי ושאלו אותו בשביל שאין כאן שוכרין ישראל מצוין ומוכרחין אנו להשכיר לעכו"ם אם צריכין אנחנו לעשר על ידיהן. כדין החוכר מן העכו"ם וכאן שהן החוכרין אם צריך לעשר ואח"כ ליתן חלקן:
מינה את שמע להשכיר כר' יוסי ש"מ דמותר להשכיר להם שדות בסוריא כר' יוסי דמתני' דהתם ולפיכך הורי ר' אימי שא"צ לעשר על ידיהן:
ועוד מן הדא וכו'. שכולן פסקו לענין להשכיר כר' יוסי ולעשר א"צ לעשר על ידיהן:
קיבל ממנו שדה. זה לשון התוספתא (בפ"ו) ישראל שקיבל מחבירו שדה לקצור שבלין כרמו לבצור בענבים זיתיו למסוק בזיתים נותן לו כמות שהן שדהו לקצור בחטים כרמו לבצור ביין זיתיו למסוק בשמן מעשר ונותן לו. והש"ס מייתי לסיפא דהתוספתא בתחלה ומפרש לה והדר מייתי הרישא דמינה שמעינן מאי שנא רישא ומ"ש סיפא כדלקמן:
איתא חמי. ומתמה בא וראה עד שלא זרע תורם כדתנן במתני' דהחוכר שדה מישראל תורם ונותן לו אבל אינו מעשר והרי החוכר הזה קיבל השדה בלתי זרועה והוא זורע אותה וברשותו גדלו הפירות ואפ"ה לא החמירו בו כ"א שיהא תורם בלבד והכא דמשזרע בעל השדה הוא וברשותו גדלו ואינו מקבל ממנו כ"א לקצור בחטים ואת אמרת מעשר בתמיה. הא איפכא מסתברא דכאן שלא גדלו ברשותו מכל שכן שלא יהא חיוב המעשר עליו וקא סלקא דעת' דבמקבל בקבלנות פשיטא היא דלא מתוקמא האי ברייתא דהא במקבל אנן תנן דפטור מכלום אלא חולק ונותן לפניו וע"כ בחוכר מיירי והלכך פריך אמאי הכא מעשר ונותן לו:
א"ר חנינא תיקנו במקבל שלא תבור א"י ברם הכא זרועה היא. כלומר דר' חנינא משני וקאמר דלעולם האי ברייתא במקבל בקבלנות מיתוקמא וממתני' לא קשיא מידי דהא טעמא דתיקנו במקבל שיהא פטור מכלום אלא חילק ונותן לו משום שלא תבור א"י דאי מחייבת ליה שמעשר או אפי' בתרומ' על חלקו של בעל השדה אתי למנועי ולא יהו מקבלין שדות באריסות ותהיה א"י בורה לפי שהמקבל יאמר אני צריך לזורעה ולטפל בה עד יתבשלו פירותיה ויהו מוכנים לקצור ואם אני צריך עוד לעשר או לתרום חלקו של בעל השדה למה לי זה וימנע עצמו מאותה קבלנות ולפיכך אמרו חכמים שא"צ לא לתרום ולא לעשר חלקו של בעל השדה אלא חולק ונותן לפניו כמות שהוא טבל אבל

הכא במקבל שדה לקצור בחטים כבר זרועה היא וכבר נגמרו השבלים וכן בכרם הענבים וכן באילן הזיתים וא"צ לטפל ולטרוח כ"א לעשות ולדוש החטים ומן הענבים יין ומן הזיתים שמן ולא ימנע עצמו שהרי הוא נוטל חלקו בשביל כך והלכך אמרו בזה מעשר ונותן לו דבטרחא קלה כזו והוא משתכר בחלקו לא ימנע עצמו בשביל המעשר והשתא נתבאר לן גם טעמא דרישא דהתוספתא דאם קיבל השדה לקצור שבלין והיינו שהוא יטפל בה עד שיגיעו השיבלים לקצור וכן בכרם עד שיהא בו ענבים לבצור ובאילן עד שיהא בו זיתים למסוק נותן לו כמות שהן טבל דאי אטרחית עליו המעשר או התרומה אתי לאמנועי ודמיא לרישא דמתני' והיינו נמי דמייתי הש"ס הרישא בתר הסיפא דכד מיתרצא לן הסיפא ממילא נתגלה לן נמי טעמא דהרישא:

קיבל ממנו השדה לקצור בשבלין. כצ"ל וזהו הרישא דהתוספתא וכדפרישית:

הא מאותו המין וכו'. אדברי ר' יהודה דמתניתין קאי דאנן תנינן א"ר יהודה אימתי בזמן שנותן לו מאותה השדה ומאותו המין וכו' דמשמע דתרוייהו בעינן הא אם נותן לו מאותו המין אלא שהוא לא מאותה השדה או מאותה השדה והוא לא מאותו המין וכדפרישית במתני' בזה מעשר ונותן לו לדברי המתני' דקאמר רבי יהודה אימתי וכו' וזה אינו אלא לפרש ולא כחולק וא"כ אף לחכמים הדין כן:

תני ר' חייא. אבל לדברי ר' חייא בתוספתא שם גריס אדברי ר' יהודה דחכמים פליגי עליה דקתני התם וחכ"א אם מאותה השדה נתן לו וכו' כדמייתי הכא א"כ באותה השדה דוקא תליא מילתא ומפרש הש"ס דחכמים דמתני' וחכמים דתוספתא כתנאי אתיא:

מתני' כרשב"ג. מה דתני ר' חייא כחכמים. ופליגא הך פלוגתא דרשב"ג וחכמים בפ"ט דב"מ מיתניא ועלה קאי הכא דתנינן התם המקבל שדה מחבירו לזרעה שעורים לא יזרענה חטים לפי שהחטין מכחישין את הקרקע יותר מן השעורים ומוקמינן לה התם דבחכירות איירי דאי בקבלנות אמרינן תיכחוש ארעא ולא ליכחוש מרה והרי הוא נהנה בשנוי של זה חטים יזרענה שעורין ורשב"ג אוסר דס"ל דלעולם אין להחוכר לשנות דעתו של בעל השדה והשתא קאמר הש"ס דמתני' דשמעינן דלד"ה אפי' נותן לו מאותה השדה צריך שיתן לו גם מאותו המין כרשב"ג דהתם הוא דאתיא דס"ל דלעולם קפיד בעל השדה על אותו המין שזה קיבל עליו לזרעה ואם נותן לו מאותה השדה ומאותו המין שקבל עליו היה מתרצה בעל השדה שיתן לו זה בלתי מעושר והוא יהיה מפריש המעשר דאדעתא דהכי הורידו אבל אם נותן לו ממין אחר ממה שקיבל עליו לזרוע בהשדה צריך הוא שיעשר ונותן לו דאדעתא דהכא לא הורידו בעל השדה:

מה דתני ר' חייא. דחכמים פליגי אדר' יהודה וס"ל דהכל הולך אחר אותה השדה וליכא קפידא באותו המין כחכמים דהתם הוא דאתיא דאית להו שלפעמים מתרצה בעל השדה כשזה זורעה מין אחר כגון שא"ל לזורעה חטים וזרעה שעורים דלא איכפת ליה לבעל השדה ואדרבה נהנה בזה שאינם מכחישים את הקרקע:

ופליגא. מתניתן ובריית דתנאי דאמרן:

אית אנן מיתני. איכא דתני לה דלא היא דל"פ אלא מתני' מיירי במקום פלוני והיה ידוע להם שבאותו מקום לא נהגו לעשות השעורים כפלים כחטין והלכך איכא קפידא באותו המין לפי שבעל השדה אומר לו לא היה לך לשנות מהמין אשר קבלת עליך ומה איכפת לי בהכחשת הקרקע ועכשיו אני מפסיד חלקי בחטין. והלכך מעשר ונותן לו ומה דתני ר' חייא מיירי במקום שנהגו לעשות שעורים כפלים דמכיון שהקרקע אינה מכחשת ומשובחת היא ועושה שעורים כפלים נמצא זה לא הפסיד והלכך לא קפיד אלא שיתן לו מאותה השדה ואפילו הוא נותן לו שעורין שזרעה כיון דנותן לו כפלים כחטין הוי כאלו היה נותן לו חטין ומשום הכי ס"ל לחכמים דא"צ לעשר:

גמ' **הכא את אמר תורם ונותן לו**. במתני' דלעיל בחוכר שדה מישראל והכא את אמר מעשר ונותן לו ומ"ט:

קנסו חכמים בחוכר מן העכו"ם. כלומר לאו מן הדין הוא דמדינא אף החוכר א"צ לעשר כ"א תורם הוא ונותן לו אלא הכא משום קנס הוא כדי שלא יהנה לעכו"ם לקבל ממנו בחכירות וע"י כך ימנע ותשאר השדה בורה ועל כרחו ימכרנה העכו"ם לישראל אבל בתרומה צריך הוא שיתרום דכמו דאמרינן דניחא ליה טפי לבעל השדה בחכירות מבקבלנות לפי שיש לו דבר קצוב ידוע כך ניחא ליה טפי למקבל בחכירות לפי שכשנותן לבעלים דבר קצוב השאר הכל הוא שלו ועל הרוב משתכר הוא יותר ולפיכך לכ"ע החוכר צריך שיתרום מדינא:

ולא קנסו בחוכר מישראל. ואוקמוהו אדינא דכל היכא דליכא קפידא שנותן לו מאותה השדה ומאותו המין אין צריך לעשר כדאמרינן בהלכה דלעיל:

ר' לא בשם ר' יוחנן תפשה מדת הדין וכו'. כלומר דר' אילא סבר דלאו משום קנס הוא אלא דמתני' דהכא מדינא אמרה שעל החוכר חל הוא חיוב המעשרות ובחוכר מן העכו"ם תפשה בו מדת הדין ובמתני' דלעיל בחוכר מישראל לא רצו חכמים לפסוק ולתפוס בו לפי מדה"ד אלא כל שנותן לו מאותה השדה ומאותו המין א"צ לעשר ובמקום דאיכא קפידא כגון שנותן לו משדה אחרת וממין אחר בהא הוא דאמרו חכמים שצריך לעשר וכהך לישנא קמא בסוף הלכה דלעיל דמוקי למתני' כרשב"ג דפ' המקבל בב"מ

דכל ששינה המקבל וזרעה מין אחר קפיד בעל השדה וצריך המקבל שיעשר ואח"כ יתן לו חלקו שקצב עמו:

מתניתא מסייעה לדין וכו'. תניא כוותיה דחברייא ותניא כוותיה דר' לא:

ה"ג מתניתא מסייעה לר' לא החוכר שדה מן העכו"ם תורם ונותן לו וכו'. הא רבנין אמרין וכו' ובספרי הדפוס נתחלפו הני מסייעא ובברייתא בתרייתא גרסינן מתניתא מסייע לחבריא החוכר וכו' מעשר וכו' והכי פירושא כלומר הא ודאי לא מצית אמרת דברייתא מתפרשא מטעמא דקנס וקסברי רבנן דמשום קנסא הוא דאמרינן תורם ונותן לו ור"מ קניס אף במעשר וא"כ לרבנן בחוכר מן העכו"ם הוא דקנסו להיות תורם ונותן לו ולא קנסו חכמים בחוכר מישראל:

ויש קנס בישראל בתמי'. כלומר דאי הכי קשיא הא אנן תנן במתני' דלעיל דהחוכר מישראל גם כן תורם ונותן לו וכי יש קנס בחוכר מישראל ולדידך דבעי' לפרושי דטעמא דרבנן בחוכר מן העכו"ם דמיחייב בתרומה משום קנסא הוא א"כ הא לא קנסו אף בתרומה בחוכר מישראל והאיך תפרש למתני' דלעיל:

אלא הא הכני. כלומר אלא הא מכריחני לפרש הכין דלאו משום קנסא מיתפרשא הך ברייתא אלא מדינא קאמרה ובהא הוא דפליגי ר"מ ורבנן:

רבנן אמרי תפשה מדת הדין בחוכר מישראל. כלומר דמן הדין הוא דאמרינן שהחוכר מן העכו"ם צריך לתרום וכן נמי בחוכר מישראל תפסה בו ג"כ מדת הדין ולפיכך תנן גם בחוכר מישראל תורם ונותן לו דמדינא הוא כן בחוכר לעולם בין מישראל ובין מן העכו"ם ור"מ סבר דלא תפשה בו מדת הדין בחוכר מישראל וכלומר דלר"מ מן הדין הוא בחוכר שצריך לעשר ובעכו"ם תפשה בו מדת הדין אבל לא בישראל ולפיכך הוא דאמרו בחוכר מישראל שא"צ לעשר כ"א תורם ונותן לו והשתא דמוכחא דפלוגתייהו מדינא הוא דרבנן סברי דבחוכר מהעכו"ם מן הדין הוא דתורם בלבד ולא מעשר ור"מ ס"ל דמן הדין הוא דמעשר א"כ ש"מ הא דתנינן במתני' בחוכר מן העכו"ם שצריך לעשר לאו משום קנסא הוא אלא מדינא ולא מתוקמא אלא כר"מ דהא לרבנן לא שמעינן דאית להו קנסא כלל וכר"מ שפיר אתיא ומדינא כדאמרן והיינו כר' לא בפירושא דמתני':

מתניתא מסייעא לחברייא החוכר שדה מן העכו"ם מעשר ונותן לו וכו'. הך ברייתא בתוספתא היא ברישׁ פ"ו דפליגי ר"ש ורבנן בחוכר מן העכו"ם ומפרש לה הש"ס במאי עסקינן פלוגתייהו:

הא רבנין אמרי וכו'. כעין דפרישנא לעיל בברייתא קמייתא והכא איפכא הוא דמכריח במאי איירי פלוגתייהו וכלומר דהא ודאי לא מצית אמרת דמדינא איירי ולרבנן אמרינן

דתפשה מדה"ד בחוכר מן העכו"ם וצריך לעשר מדינא ולא תפשה מדה"ד בחוכר מן הישראל דלא אוקמיה רבנן אדינא כדלעיל וא"כ ניחא הא דתנן במתני' דלעיל החוכר מישראל תורם ונותן לו וא"צ לעשר אלא דהא קשיא דא"כ ר"ש דקאמר תורם ונותן לו משום דס"ל לא תפשה מדה"ד בחוכר מן העכו"ם אית בר נש דיימר הדא מלתא בתמי' וכי יש מקום לומר כן דמן הדין הוא בחוכר שצריך לעשר ובחוכר מן העכו"ם לא אקמוהו אדינא ולא שייך נמי לומר דבגופא דדינא פליגי דלרבנן הדין הוא בחוכר דמעשר ולר"ש הדין הוא דתורם דהא ליתא דאם מן הדין הוא לרבנן בחוכר שיעשר הוה להו לאסוקי מילתייהו בברייתא כדתנן במתני' והול"ל אבל החוכר מישראל תורם ונותן לו ואינו מעשר ולאשמעינן דלא תפשה בו מדת הדין:

אלא הא כיני. כלומר אלא ודאי ע"כ לומר דהך ברייתא לא מיירי כלל מדינא אלא מקנסא ורבנן ס"ל דקנסו חכמים בחוכר מן העכו"ם ולא קנסו בחוכר מישראל ור"ש סבר דלת קנסו חכמים אף בחוכר מן העכו"ם והשתא ל"ק דהול"ל בהדיא כן דלא קנסו בישראל דהא לא אצטריך דמהיכי תיתי לימר דקנסו בישראל וכי יש קנס בחוכר מישראל ושמעינן מיהת דטעמייהו דרבנן בחוכר מן העכו"ם משום קנסא הוא והיינו כחברייא ומיתוקמא מתני' אליבא דרבנן דר"ש:

לפיכך אם חזר העכו"ם וכו'. סיומא דהך ברייתא בתוספתא היא לדברי ר' שמעון דקאמר תורם ונותן לו לפיכך אם חזר העכו"ם ונתגייר או שמכרה לישראל אחר מעשר כצ"ל וכן הוא בתוספתא ומה דגריס שם מעשר ונותן לו. גם זה ט"ס הוא אלא דהכי קאמר הואיל וזה החוכר אינו אלא תורם ונותן לו לפיכך אם נתגייר העכו"ם או שמכרן לישראל מעשר הוא שהרי לא הופרשו המעשרות והשתא האי גברא בר חיובא הוא:

מאן דאמר תפשה ניחא. אדברי ר"י דמתני' קאי דקאמר אף המקבל שדה אבותיו מן העכו"ם מעשר ונותן לו ומדייק הש"ס דבשלמא למ"ד דטעמא דמתני' בחוכר מן העכו"ם דתפשה בו מדת הדין ניחא נמי הא דר' יהודה דמכיון דבחוכר שדה של העכו"ם אמרו שמדינא הוא שצריך לעשר א"כ ר"י נמי מדינא קאמר דהא אף המקבל שדה אבותיו קתני ומשמע דאף זה הוא כן דמכיון דשדה אבותיו הוא הוא מחזר אחריה לקבלה באריסות ולפיכך אפי' במקבל בקבלנות אמרו בזה שהדין ג"כ בו כך אלא למ"ד דטעמא ברישא דמתני' משום קנסא הוא קשיא הא דר' יהודה בידו בתמיה וכי בידו הוא ואמאי ליקנסיה ומאי הו"ל למיעבד הלא היא ביד העכו"ם ואיהו ניחא ליה לטפל בשדה אבותיו ומאי קנסא שייך ביה. א"ר יוחנן. אין דהכא נמי שייך האי טעמא דמן המסיקין שנו ששדה זו נטלוהו מסיקין וגזלו מאבותיו ולפיכך היא חביבה עליו וקופץ לקבלה באריסות ומתוך

שאת אומר לו כן שצריך לעשר גם חלקו של העכו"ם אף הוא דוחק עצמו ופודה אותה שלא תשאר ביד העכו"ם ויצטרך לעשר אף חלקו:

הלכה ב

מתני' **כשם שחולקין בחולין כך חולקין בתרומה**. כשבא הישראל ליטול חלקו מחצה ושליש ורביע ממה שעשתה השדה כך נוטל מחצה ושליש ורביע מן התרומה והמעשרות שמגיעין משדה זו ונותן הוא לכל כהן ולוי שירצה:

אף המעשרות שלהן. אם כהן הוא המקבל כל התרומה שלו ואם לוי הוא כל המעשר שלו שעל מנת כן באו וירדו לקבל שדה זו באריסות ואין הלכה כר"א וכמו דהקשו בגמ' עליו שאע"פ שעל מנת כן באו במה קנו:

גמ' **מתיבין רבנן לר' אליעזר**. לדידך דאמרת שעל מנת כן באו ובמה קנו להיות המעשרות שלהן:

אמר להן אין אתם מודין לי שאם התנו לו ביניהן. מתחילה בשעה שירדו לתוכה שיהו הן חולקין במעשרות כלומר שהחלוקה תהיה ביניהן בתנאי שהמעשרות יהיו שלהן ולא יהו נחשבין בחשבון החלוקה ובזה אתם מודים שהמעשרות הן שלהן וא"כ לדידכו נמי קשיא אפילו התנו במה קנו אלא ודאי דטעמא הוה דסתמו נעשה כאומר להן בעל השדה תלוש מן הקרקע הזה על מנת שתקנה לך מעשרותיו ולדידי נמי טעמא משום הכי הוא דהויא:

א"ל רבנן לר"א אופנא לית לון. כלומר אין כאן אופן ותנאי ולא איירינן הכא בשעשו תנאי על אופן זה:

אופנא לית לסתמא. סיומא דמילתא היא וכלומר הלא בסתמא עסקינן ולא דמי אופנא לסתמא. נעשה כאומר תלוש וכו'. כלומר ודאי בתנאי שעשו בפירוש על האי אופנא שפיר הוא דאמרינן נעשה כאומר תלוש מן הקרקע הזה שיקנה לך המעשר שבה אבל בסתמא שלא היה תנאי ביניהן ולא שייך לומר נעשה שהרי בעל השדה לא ידע מכלום ואע"פ שהן ירדו על מנת כן מ"מ במה קני:

תני. בתוספתא (ריש פ"ז) ישראל שקבל שדה מישראל וכהן מכהן ולוי מלוי חולקין ביניהן הכל:

למי נצרכה. הא דקתני כהן מכהן וכו' לר"א הוא דאצטריך דאע"ג דר"א פליג בכהן ולוי שקבלו מישראל מודי הוא הכא הואיל ושניהם כהנים או לוים שהן חולקין במעשרות דלא שייך כאן לומר שעל מנת כן באו ואיידי דנקט כהן מכהן ולוי מלוי נקט נמי ישראל מישראל:

ישראל שקיבל שדה מכהן. בתוספתא שם:
אמר לו על מנת שהמעשרות שלי על מנת שהמעשרות שלך על מנת שהמעשרות שלי ושלך. כלומר בין שהכהן בעל השדה התנה כן או שהישראל המקבל א"ל ע"מ שהמעשר שלך או שלי ושלך שהתנו שיהו חולקין גם במעשרות:
מותר. והתם גריס אסור וגי' דהכא עיקרית דמאי חששא איכא הכא בשהכהן הוא בעל השדה:
כהן שקבל שדה מישראל. בזה יש חילוק אם הכהן המקבל א"ל ע"מ שהמעשרות שלי מותר ואין כאן איסור ותנאו קיים כדאמרינן לעיל דהכל מודים שאם היה תנאי מפורש ביניהם שיהיה המעשר לכהן המקבל או ללוי התנאי קיים:
שלך אסור. שאם אמר הכהן המקבל לישראל ע"מ שהמעשר יהיה שלך ותוכל ליתן לכל מי שתרצה זה אסור ומפני שהוא ככהן המסייע בבית הגרנות דמוחל הוא חלקו מן המעשר ע"מ שיתן לו זה השדה בקבלנות וכדאמרי' לקמן שאסור לכהן להיות מסייע בבית הגרנות:
שלי ושלך אסור. כדמפרש ואזיל שאם קיבלה ממנו כדרך המקבלין שכל המקבלין נוהגין כן מותר ואם לאו אסור ופריך עלה ואמאי אסור ולמה הן התנאי וכי בלא כך אין המעשרות שלהן לחלוק בשוה כדתנן במתני' כשם שחולקין בחולין כך חולקין בתרומה ומעשר:
אלא הא כיני. אלא כך צריך לפרש שאמר לו הישראל בעל השדה שלי שלי החלק מהמעשר שהוא שלי יהיה שלי ושלך שלי ושלך החלק השני שהוא מגיע לך יהיה שלי ושלך בזה הוא דמחלקינן שפיר אם קיבלה ממנו כדרך המקבלין כלומר אם כך הוא המנהג שם שאם המקבל כהן או לוי נותן לבעל השדה החצי מחלק המעשר שלו והוא יתננו לכל מי שירצה מותר ואם לאו אסור לפי שזה הכהן המקבל שמתרצה בכך הוי ככהן המסייע בבית הגרנות:
ישראל שקיבל שדה מכהן. כנ"ל כמו שהיא בתוספתא וגי' דהכא לא מיתפרשא למאי דקאמר לקמן:
על מנת שיהו המעשרות של זה שאטיל את המעשר ואתנם לפלוני אסור שאטלם אני ואתה ואתנם לפלוני מותר. ופריך ולא דא היא קדמייתא ומ"ש רישא ומ"ש סיפא:
א"ר אחא אם תירצה ביניהן. כלו' היינו דיש חילוק ביניהן דהסיפא מיירי שא"ל שנחלק בינינו ואם תרצה ניתנם לפלוני הכהן או הלוי מותר דכיון שתלה בדעתו והוה ליה כמקבל חלקו ואחר כך נותנם לפלוני אין כאן איסור אבל ברישא שהיה התנאי על מנת

כן שיהיה המעשר לפלוני וכיון שזה כהן הוא הוה ליה ככהן המסייע שאינו מקבל חלקו ממעשר כדי שזה יקבל ממנו השדה באריסות:

א"ר יוסי. דלאו בהכי תליא התירא אלא הדא דתימר בסיפא מותר מיירי בשקיבלה כדרך המקבלין שהמנהג הוא בכך שיכול המקבל הזה ליתן חלקו מהמעשר לכל מי שירצה: **והן דאת אמר ברישא אסור בשלא קיבלה ממנו כדרך המקבלין**. כלומר שאין המנהג הזה ידוע שם וכיון דבכה"ג סומכין על הדין ואנן תנן במתני' דלקמן ישראל שקיבל מכהן ולוי המעשרות לבעלים והכא דמתנה עמו שיהא המקבל נוטל חלקו ונותנו לכהן או ללוי פלוני נמצא זה הכהן שמתרצה בכך הוי ככהן המסייע ואסור:

אתיא דר' יוסי כר' יוחנן ודר' אחא כדר' יוסי בר' חנינא. דפליגי לקמן בטובת הנאה גבי מעשר. וגרסי' להא דלקמן בפ' י"א דנדרים ובסוף פ' האיש מקדש:

אדם נותן מעשרותיו בטובת הנייה. יכול אדם ליקח דבר מה בשביל טובת הנאה שנותן לזה מעשרותיו דס"ל טובת הנאה ממון הוא והלכך יכול הוא ג"כ ליקח איזה דבר בשביל טובת הנאה כדדריש ליה לקמיה מקרא דכתיב ואיש את קדשיו לו יהיו משמע שיש לו ג"כ הנאה מקדשיו:

ור' יוחנן אמר אין אדם נותן מעשרותיו בטובת הנאה. שאינו רשאי ליקח שום דבר בשביל זה וטובת הנאה שזה מחזיק לו טובה בשביל שנתן לו לא הוי ממון וכדמפרש לה דר' יוחנן דריש לו יהיה שהרשות בידו ליתנם לכל מי שירצה אבל צריך ליתן לו בחנם והיינו דקאמר אתיא דר' יוסי כר' יוחנן דר' יוסי דלא תלי טעמא דהתירא בסיפא באומר אם תרצה וכלו' שיסכים זה לתנאו ע"מ שיתן אח"כ לפלוני משום דבלא"ה איסורא איכא להתנות שיהא דוקא לפלוני דזה הוי כמו שקיבל איזה דבר מפלוני בשביל טובת הנאה שלו ליתן לו המעשר ואין אדם נותן מעשרותיו בטובת הנאה כדר' יוחנן והלכך תלי טעמא בדרך המקבלין ור' אחא דלא קפיד אהא משום דס"ל כר' יוסי בר' חנינא דמותר לאדם שיתן מעשרותיו בטובת הנאה:

מתני' פליגא. השתא מסיק להסוגיא כמו שהיא שנויה שם אפלוגתייהו דר' יוסי בן חנינא ור' יוחנן כדרך הש"ס דאגב מייתי לה לבולא דהסוגיא:

קונם כהנים ולוים וכו'. מתני' היא בנדרים שם אם אמר קונם ומדיר לכהנים ולוים מנכסיו באים ונוטלים מתנותיהם ממנו בע"כ לפי שאינו יכול לאסור זה עליהם והאי פליגא על ר' יוסי ב"ח דאי אמרת טובת הנאה ממון וכדפרישית דמה"ט ס"ל נמי דיכול הוא ליתנם בטובת הנאה א"כ אלו נהנין ממנו שהרי היו צריכין ליתן לו איזה דבר בשביל טובת הנאה וקשיא אמאי יטלו הרי אסורין הן בהנאתו:

פתר לה ר' יוסי ב"ח. דמתני' מיירי שאינו רוצה ליתן מתנות כהונה ולויה כל עיקר והשתא לא שייכא ביה טובת הנאה והרי אי אפשר לו לעכבם לעצמו ולפיכך שקלי מיניה בעל כרחו:

תדע לך שהוא כן. דע"כ דטעמא משום הכי הואי דהא קתני התם בסיפא אם אמר קונם כהנים אלו ולוים אלו נהנין לי יטלו אחרים אבל להני מצי מעכב דלא שקלי אלמא טובת הנאה ממון הוי והשתא ע"כ טעמא דרישא משום דאסר להו אכלהו כהנים ולוים ולעכב לעצמו אי אפשר לו והוי כאלו אינם שלו:

מתניתא. האי ברייתא דלקמיה פליגא על ר' יוחנן דהא קתני אומר הוא ישראל לחבירו הילך סלע זה ותן בכור זה לבן בתי כהן אלמא דרשאי ליקח בשביל טובת הנאה שיש לו בו וקשיא לר' יוחנן:

פתר לה. דהאי ברייתא מיירי שהיה רוצה ליתן לשנים כהנים וזה בן בתו אחד מהן ונותן לו סלע שיהא כולו לבן בתו ולפיכך מותר הואיל ובלא"ה היה רוצה ליתן לו אלא שנוטל סלע שיתן כולו לזה:

בעון. בני ישיבה קומי ר' זירא כהדא כהן לישראל מהו אם בהיתר הזה שייך ג"כ בכהן לישראל או דוקא נקט אומר ישראל לישראל הילך סלע זה וכו' אבל כהן לישראל לא:

ומה דר' יוסי אמר בדבר זה. כלומר אליבא דר' יוסי ב"ח בעו הכי דלדידיה הברייתא בפשיטות מתפרשא שמותר לישראל לומר כן לישראל חבירו ואם כהן לישראל יכול ג"כ לומר כן הילך סלע זה ותן לי:

לא אניבון. ולא השיב להם ר"ז כלום על שאלה זו דלא חש להשיבם דהא ודאי לדעתיה דר"י ב"ח אפי' בכהן לישראל מותר כדדריש לי' מקרא:

ר' חזקיה אמר הכין אמר לון. כך השיבם ר"ז ע"ד דר' יוסי ב"ח כהן לישראל למה הוא אסור כלומר ומאיזה טעם עלה על דעתכם שיהא כהן לישראל אסור לר' יוסי ב"ח הרי הוא מתיר ליקח בשביל טובת הנאה:

לא מפני מראית העין. כלומר ע"כ לדידכו ליכא טעמא אחרינא אליביה דר"י ב"ח לאסור בכהן לישראל כ"א מפני מראית העין שנראה הוא ככהן המסייע בגרנות:

אוף ר' יוחנן אית ליה ישראל לישראל אסור מפני מראית העין. בתמיה כלומר לדבריכם א"כ במאי פליג ר' יוחנן עליה דר' יוסי ב"ח ע"כ הוא שאוסר אף בישראל לישראל וכי שייך גביה מפני מראית העין וכ"ת דגזר אטו כהן לישראל הא לא מצית אמרת דכהן גופיה אינו אלא גזירה משום מראית העין אלא ודאי ריב"ח מתיר אפי' בכהן לישראל ולית ליה גזירה משום מראית העין ור' יוחנן הוא דאוסר בכהן לישראל מפני מראית העין:

א"ר יוסי ברבי בון וכו'. כלו' דמתמה על הא דקאמר מפני מראית העין הלא חילול קדשים יש כאן בכהן לישראל והיאך אתה אומר מפני מראית העין ועוד מן הדא שמעינן דחילול קדשים יש ועובר בלא יחלל דתני וכו' תוספתא היא (בפ"ה דמכילתין):

והן מחללין אותן יותר. שנותנין להמסייעין:

ראשיה בשחד ישפטו. וסיפי' דקרא וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסומו:

שלש פורעניות. כנגד אותן ג' עבירות:

מתניתא פליגא וכו'. בסוף האיש מקדש דקתני ה"ז מקודשת ואפילו הוא ישראל אלמא טובת הנאה ממון הויא דאי לאו הכי במאי מיקדשא אי לאו בטובת הנאה שיש לו בה:

פתר לה ר' יותנן בתרומה שנפלה לו משל אבי אמו כהן שכל התרומה היא שלו ובידה למכרה לכל כהן שירצה:

כהן שמכר שדה לישראל וכו'. בתוספתא (פ"ו):

המעשרות שלו. דכיון דאמר על מנת נעשה כמי ששייר מקום המעשר:

מהו שימכרם לכהן. המעשרות של השדה:

נישמעינה מן הדא וכו'. הך דר' אבהו בשם ר"ל גרסי' לה בפ"ק דקידושין בהלכה ד' ובכולהו טעמא דלא עשה כלום משום דהוי מקנה דבר שלא בא לעולם:

אויר חורבתו. טעמא משום דדבר שאין בו ממש הוא ועל מה יחול הקנין:

אלא מוכר לו שדה וכו'. דכיון שהוא משייר לעצמו הוי כמי ששייר המקום למעשר וכן בולדות ועוברות ואוירה של חורבה דלעצמו הוי שיור בדבר שלא בא לעולם ושאין בו ממש:

והיך אפשר וכו' וכי היכי תמצא שאפשר לו למכור האויר ומאי איצטריך ליה למימר לא עשה כלום:

תיפתר באומר לו תלוש מן החורבה הזו. כלומר תקח דבר מה מהחורבה כדי שיהיה המקום פנוי ויתרחב אוירה שיכול להוציא לשם זיזין וגזוזטראות:

וכא. והכא נמי במעשר שהיה קרקע לפניו ואומר לו תלוש מן הקרקע הזה ע"מ שתקנה לך אחד מעשר שבה:

כהן שמכר שדה לישראל וכו'. שם בתוספתא:

מת אין לבניו במעשרות. והרי הם כשאר הכהנים שאם הוא רוצה נותן להם:

עד כדון ביורשין שהן מדבר תורה. אם עד כאן לא אמרו אלא ביורשיו מד"ת דוקא ופשט ליה שאפילו ביורשין שאינן מד"ת כגון שמכר לאשה והבעל הוא יורש אותה ואין ירושתו אלא מדבריהם דדרשת לשארו אסמכתא בעלמא היא כדאמרי' בפ' י"נ:

שיהו כל המעשרות שלי וכו'. סיפא תוספתא שם אם א"ל שיהו כל המעשרות שלי כל זמן שהשדה לפניך המעשרות שלו כתנאו:

מכרה זה הישראל לאחר אין לזה במעשרות כלום שאין השדה לפני הלוקח הראשון שהתנה עמו:

חזר. הלוקח הראשון ולקחה מהשני בהא פלוגתא היא:

תני ר' חייא. בתוספתא שם שאין להמוכר במעשרות כדקתני התם מכרה לאחר אע"פ שחזר ולקחה ממנו אין לו במעשרות כלום:

תני ר' הושעיא יש לו במעשרות. דס"ל כיון שהראשון חזר ולקחה והרי היא לפניו תנאו הראשון קיים ויש לכהן המוכר במעשרות:

אתיין אלין פלוגוותא כאילן פלוגוותא דתנינן תמן. בכתובות (סוף פ"ט) דאם הוציאה ב' כתובות וגט ושתיהן קודמות להגט או כתובה וב' גטין שכתב לה כתובה בנשואין הראשונים וגירשה והחזירה ולא כתב לה כתובה וחזרה וגירשה אין לה אלא כתובה אחת שהמגרש את האשה והחזירה על מנת כתובתה הראשונה החזירה ותני עלה התם ר' חנין קומי ר' אילא דפליגי בה תרין אמוראין במה שאין לה אלא אחת בנשואין השניים:

חד אמר לכתובה. הוא דאין לה אלא אחת אבל לא לתנאים של כתובה כגון תוספת ושארי תנאי כתובה דזה יש לה גם בשהחזירה דכיון שחזרה לו על תנאי הראשון חזרה ואידך אמר דבין לכתובה בין לתנאי כתובה אין לה אלא אחת מתנאי הראשון דמכיון שהחזירה ולא חזר והתנה עמה כבראשונה אין לה עכשיו בתנאי כתובה כלום:

מ"ד לכתובה. השתא מפרש לה דאתיא האי פלוגתא דהכא כפלוגתא דהתם דמ"ד לכתובה אבל לא לתנאין דלא קאי הא דקתני אין לה אלא אחת אלא אכתובה בלבד אבל לתנאין יש לה גם בנשואין השניים שעל התנאי הראשון החזירה א"כ ה"נ כן כשחזר ולקח את השדה על תנאי הראשון לקחה שיהא לכהן שמכרה לו המעשרות כמו שהתנה עמו בראשונה ומ"ד דבין לכתובה בין לתנאים אין לה עכשיו מחדש מכיון שלא חזר והתנה עמה בשנייה וה"נ כן שאין לו להכהן המוכר במעשרות אע"פ שחזר ולקחה:

והתני קבל שדה מכהנת המעשרות שלה. כלומר התרומה שלה והכי איתא בתוספתא שם קבל שדה מבת כהן תרומה לבת כהן נשאת לישראל חולקין ביניהן נתאלמנה או נתגרשה חזרה לתחלתה. וכן כל מה ששנינו כאן מעשרות גבי בעלים כהן על התרומה מיתפרשא:

תרומה לבת כהן. דכיון שהיא אוכלת בתרומה מקום התרומה שיורי שיירה לעצמה:

נשאת לישראל. ואינה אוכלת בתרומה והרי זה כמו ישראל שקבל שדה מישראל שחולקין במעשרות וכ"א נותן חלקו למי שירצה וה"ה כאן חולקין ביניהן:
נתארמלה או נתגרשה. ואין לה זרע מישראל וחוזרת ואוכלת בתרומה חזרה לתחילתה ותרומה מהשדה שלה אלמא דחוזר לתנאי הראשון וקשיא להא דר' חייא דלעיל דקתני אע"פ שחזרה ולקחה ממנו אין להמוכר במעשרות:
כאן שמכר כאן שקבל. כלומר לא דמי האי דינא לדינא דלעיל דהתם כהן שמכר שדה לישראל קתני ובמוכר הדין הוא שצריך שיתנה עם הלוקח ע"מ שהמעשרות שלי וכיון שהלוקח הזה מכרה אחר כך לאחר הלך לו התנאי שהתנה עמו שאין השדה ברשותו ולפיכך אע"פ שחזר ולקחה ממנו לא אמרינן דהתנאי הראשון הוא קיים שהרי יצאת השדה מרשות הלוקח כשמכרה ובטל תנאו אבל הכא בבת כהן שקבל קתני וכיון דהדין הוא דישראל שקבל שדה מכהן או לוי המעשרות לבעלים וא"צ שום תנאי כדתנן במתני' דלקמן והלכך כשנתארמלה או נתגרשה חזרה לתחלתה שהרי היא עכשיו הבעלים מן התרומה כבראשונה והיא לא מכרה השדה לאחר שנאמר בה שאבדה זכותה מן המעשרות אלא שנשאת בינתים לישראל ואז היתה אסורה בתרומה ולפיכך היה הדין שיחלוקו ביניהם וכשנתאלמנה או נתגרשה חזרה כבתחילה:
והתני ר' חייא מכרה. האי דר' חייא היא לעיל בתוספתא שם דקתני ישראל שקיבל שדה מכהן תרומה לכהן מכרה לישראל חולקין ביניהן וקס"ד דהאי דינא דמיא היא לדינא דכהן שמכר שדה לישראל דאנן קיימין בה ושקלי וטרי עלה דהא כאן בשזה הכהן מכרה לישראל אמרינן דהמקבל עם הלוקח חולקין ביניהן במעשרות וה"ז דומה ממש לההיא דקבל שדה מבת כהן ונשאת לישראל דהוי כמו שמכרה לישראל דבעל בנכסי אשתו לוקח הוי וג"כ דחולקין עם המקבל במעשרות והשתא כמו בההיא דבת כהן כשנתאלמנה או נתגרשה חזרה לתחלתה והתרומה שלה. ה"נ בהאי שקיבל שדה מכהן דהתרומה לכהן וכשמכרה לישראל חולקין ביניהן אם חזר זה הכהן ולקחה מהישראל שמכרה לו חזרה לו כבתחילה וכל התרומה שלו וכיון שכן הדרינן קושיא לדוכתא אמאי בכהן שמכר שדה לישראל וא"ל ע"מ שהמעשרות שלי כל זמן שהשדה לפניך דאמרת דכשמכרה לאחר אף על פי שחזר ולקחה ממנו אין להכהן במעשרות כלום והא הכא אע"ג שמכרה לישראל אמרינן דאם חזר ולקח הכהן ממנו חזר לבתחילה:
אמר רבי שמואל בר אבדימא. דלא היא דלא דמיא כלל הך דינא לדינא דקיימין בה דתמן בישראל שלקח שדה מכהן ומכרה לישראל אחר יצאת מרשות שניהם מרשות הכהן המוכר שהוא הבעלים הראשונים ומרשות הלוקח ממנו כשמכרה לאחר והלכך

אע"פ שחזר הלוקח הראשון ולקחה מהשני כבר בטל התנאי שהתנה עם הכהן המוכר לו דבשעה שיצאת השדה מרשותו אין לו כלום עליה ואף שחזר ולקח' הוי כלוקח מן הישראל ואין לכהן המוכר הראשון כלום במעשר:

ברם הכא. בישראל שקבל שדה מכהן והכהן מכרה לישראל אע"פ שיצאת השדה מרשות מוכר. הרי לא יצאת מרשות לוקח שזה לא מכרה לאחר וכן בבת כהן שנשאת לישראל לא יצאת השדה מרשות בעלה לאחר ולפיכך הדין באלו שאם נתאלמנה ונתגרשה וכן אם חזר הכהן המוכר ולקחה מהישראל שמכרה לו שחזר הדין בשניהם כבתחיל' והמעשרות לבעלים הראשונים:

כהן שמכר שדה לישראל וכו'. תוספתא שם בסוף הפרק והתם גריס שלא לזורעה חטים וט"ס הוא וגי' דהכא עיקרית שאינו רשאי לזורעה אסטיס שאינו אוכל ופטור ממעשרות כדתנן בריש מסכת מעשרות וכן שלא לעשותה שדה קנים ליטע קנים בתוכה דלאו בני מעשר הן וכן יכול למחות בידם שלא ליטע כרם בה דאע"ג דכרם מיחייב במעשרות מ"מ ניחא ליה במעשר של תבואה יותר מבשל כרם:

שלי לעולם אינו יכול למחות בידו וכו'. וטעמא דבהתנה עמו על המעשרות בד' וה' שנים ולא יותר אינו בדין שזה יפקע ויפחות ממנו המעשר בשנים האלו כיון שהתנה עמו על מנת כן ויכול הוא לקיים תנאו ואח"כ יעשה בהשדה כפי אשר חפץ בה אבל אם התנה עמו ע"מ שהמעשרות שלו לעולם אינו בדין שזה יהא תלוי בתנאו לעולם ולא יעשה בשדהו שלקחה ממנו מה שירצה לעשות בה:

אתא עובדא קומי רב אחא בר עולא. עובדא כי האי שהתנה עמו על המעשרות לעולם והלך זה ועשאה לשדה קנים וחייבו ליתן לו א' מעשרה קנים ואף שאינם חייבים במעשר מתורת קנס נגע בו ומשום דלא ס"ל כהך ברייתא דפליגא היא על ברייתא דלעיל כהן שמכר שדה לישראל ואמר לו המעשרות שלי לעולם המעשר שלו לעולם אלמא דתנאו קיים ואין זה יכול להפקיע השדה מהמעשרות:

ישראל שמכר שדה לכהן וכו'. שם בתוספתא לעיל מן ההוא ברייתא והתם גריס ישראל שקבל שדה מכהן:

מותר. דרשאי הישראל להתנות עמו על כמה שנים שיהו המעשרות שלו והוא יתנם למי שירצה אבל אם א"ל שיהו המעשרות שלו לעולם אסר שאין כהן עושה כהן אחר דזה הוי כמו שעושה להישראל כהן שהמעשרות יהו שלו לעולם:

כהן שמכר שדה לישראל ואמר לו הכהן לישראל ע"מ שיהו המעשרות שלך ד' או ה' שנים אסור. וכדמפרש ואזיל דמאי שנא הכא את אמר מותר בישראל שמכר שדה לכהן

והכא בכהן שמכר שדה לישראל את אמר אסור וקאמר דה"ט דכאן בישראל שמכר לכהן דעכשיו השדה היא ברשות הכהן וא"כ זיכהו בדבר שהוא ברשותו ויכול הוא לזכות אותו על איזו שנים אבל בכהן שמכר לישראל הרי השדה ברשות ישראל והמעשרות אינם שלו ואינם ברשות כהן ואין יכול לזכות אותו בדבר שאינו ברשותו:

הלכה ג

מתני' **ישראל שקבל מכהן ולוי המעשרות לבעלים**. בהא כ"ע מודו ואפילו לרבנן דפליגי עלי' דר"א במתני' דלעיל דכיון דהשדה שלהם מקום מעשר שיורי שייריה:

הקרתני. מל' קריה הוא היושב בקריה ובכפר שקבל שדה מירושלמי שכן דרך בני הכפרים לקבל שדה מן בני הכרכים:

יכול הוא הקרתני לעלות וכו' ולפיכך כל אחד נופל חלקו במעשר שני כמו בשאר המעשרות והלכה כחכמים:

גמ' **ופריך הש"ס על דעתי' דר' ישמעאל**. דס"ל מעשר שני של הירושלמי מפני שראוי הוא לו ומעתה אילו כהן טמא שהיה שותף עם כהן טהור שמא אין חולקין במעשרות בתמיה. דתימא גם כן הואיל והטמא אינו ראוי בתרומה ובמעשר שני לא יכול חלקו בהן:

תמן וכו'. כלומר לא דמי דבכהן טמא יכול הוא למכור חלקו לכהן טהור אחר אבל הכא מה יכול הוא לעשות עם מעשר שני שהרי אין מוכרין אותו כ"א שיכול הוא לעלות ולאכלו בירושלם וס"ל לר' ישמעאל דאדעתא דהכי לא קיבל בתחילה דמסתמא אינו רוצה בטרחא זו להעלותו לירושלם ולפיכך הוא דפליג בקרתני:

הלכה ד

מתני' **המקבל זתים לשמן**. שיטפל בהן להוציא השמן ובין ישראל מכהן ולוי או כהן ולוי שקבלו מישראל:

כשם שחולקין בחולין כך חולקין בתרומה. כדמפרש בגמ' דרבנן לא עבדי זיתים כקרקע אלא דהואיל דהשמן חשוב הוא מתבואה של קרקע אדעתא דהכי נחית המקבל שיחלוק את הכל עם בעל הזיתים:

ר' יהודה פליג בישראל שקבל מכהן ולוי משום דס"ל דין זיתים כדין קרקע וכשם שהמעשרות לבעלים בקרקע כך הוא בזיתים ואין הלכה כר' יהודה:

גמ' **ר' יודה עביד זיתים כקרקע וכו'**. ולפיכך הוא דפליג בישראל שקבל מכהן ולוי ולרבנן זיתים חשובין מקרקע וכדפרישית במתני':

מעתה אין יסבור ר' יודה כר' אליעזר צ"ל. וכלומר דמפרש הש"ס דלמאי דאמרי' דר"י ס"ל דין זיתים כדין קרקע א"כ אם יסבור כר"א דפליג לעיל בהלכה ג' וס"ל בכהן ולוי

שקבלו שדה מישראל שהמעשרות שלהם שעל מנת כן באו מעתה ה"ה הכא נמי בזיתים פליג ר' יודה דלדידיה אף בכהן ולוי שקבלו מישראל יהיו המעשרות שלהן כמו בשדה לר"א:

שקבלו שדה. דכתוב הכא טעות הוא ואגב שיטפא בההיא דר"א היא:

פרתו של כהן וכו'. תוספתא היא (בפ"ו):

שהיתה שומא אצל ישראל. שקיבל בשומא ממנו בכך וכך להיות מטפל בה והשכר והולדות לאמצע כהאי דתנן בפ' איזהו נשך שמין פרה וחמור וכל דבר שהוא עושה ואוכל לאמצע:

הבכור לכהן דברי ר' יהודה. דס"ל דמסתמא על מנת כן נתן לו שיהא הבכור שלו:

חכמים אומרים אין הבכור אלא לשניהן. דחולקין כמו בשאר ולדות והישראל יכול ליתן חלקו לאיזה כהן שירצה א"נ אם הכהן נוטל את הבכור יתן לו כנגד חלקו של ישראל או דמים או משאר ולדות:

במעשרות שדהו שהוא שלו. כדתנן במתני' דלעיל בישראל שקבל שדה מכהן ולוי:

והפרה גופה לשניהן. שהרי ישראל המקבל בשומא יש לו בגוף הפרה בענין שכרה והולדות שממנה וכן היא באחריות שניהן כדמסיק:

ותני כן השם באחריות שניהן והמקבל באחריות הנותן. כצ"ל וכמו דתנינן באיזהו נשך דהמקבל בשומא מותר מפני שאחריות על שניהן וא"צ ליתן לו שכרו מפני שהוא דבר שעושה ואוכל וחולקין ג"כ בריוח לשניהן. אבל המקבל צריך שיהיה כל אחריות על הנותן דאם המקבל קיבל כל אחריות עליו זה לעולם אסור ואפי' הוא נותן לו שכר עמלו דזהו נקרא צאן ברזל ואם האחריות על שניהן צריך שיתן לו שכר עמלו ואם כל האחריות על הנותן מותר וה"ה בדינא דשדה דהכא:

כהן שנתן מעות לישראל וכו'. בתוספתא שם ישראל שקבל מעות מכהן ליקח בהן פירות למחצית שכר א"ל פחתו או הותירו הרי הן שלי מעשרות שלך אסור. וגי' זו קשה היא דכיון דכהן הנותן מקבל כל האחריות עליו מאי איסורא איכא הכא בשהתנה עמו שיהו המעשרות של ישראל המקבל ולגי' דהכא מותר יש לומר דאגב דהסיפא נקנו לה דישראל שנתן מעות לכהן וקבל הישראל האחריות עליו ובין שפחתו או הותירו הרי הן שלו והמעשרות יהו של הכהן דזה נראה ככהן המסייע בבית הגרנות שמטפל במעות ליקח בהן פירות כדי שיקבל המעשרות והלכך אם נותן לו שכרו בעד טרחתו מותר ואם לאו אסור:

ישראל שהיה מוכר זיתים וכו'. תוספתא היא (בפ"ה) והכי תנינן התם ישראל שמוכר את זיתיו בששים לוג טבלים ואמר לו כהן תנם לי בששים לוג מתוקנים ומעשרות שלי מעשרות שלו ואינו חושש לא משום שביעית ולא משום רבית ולא משום מחלל קדשים. כלומר אינו חושש משום שביעית מפני שהכהנים חשודים הן על השביעית כדאמרי' בפ' זה בורר קמ"ל הכא דאין הישראל חושש שמא אלו מתוקנים שנותן לו הכהן מפירות שביעית הן ולא משום רבית דאע"ג דכשהכהן נותן לו ששי' לוג מתוקנים תחת אלו ששים לוג טבל שמקבל ממנו נראה כרבית הוא שהרי אם הישראל היה מתקן טבלו יפחתו לו מששים ועכשיו הוא מקבל ששים לוג שלמים מתוקנים בשביל אלו הטבלים מ"מ הואיל ואינו מרויח לו הזמן בשביל כך וכדמוקי לה לקמן דהך רישא מיירי בשאינו מרויח לו זמן אלא אומר לו סתם תנם לי אלו הטבלים ואני נותן לך כנגדם מתוקנים לא מיחזי כשכר המתנת החוב וגם הכהן אינו מפסיד כלום שהרי המעשרות שיפריש מן הטבלים שלו הן וששים לוג נותן לו וששי' לוג נוטל ממנו ולא משום מחלל קדשים דנימא דזהו ככהן המסייע בבית הגרנות שיתנו לו המעשר וזה נקרא מחלל קדשים כדאמרינן לעיל (בהלכה ג') דכאן לא הוי ככהן המסייע מכיון שאינו כמוותר הכהן להישראל משלו כלום שנותן לו זה הסך בעצמו כפי אשר נטל ממנו:

ששים לוג טבולין אבל אם אמר לו אני אתן לך תחתיהן ששים לוג טבלים אחרים ואני ואתה יהו חולקין את המעשרות שנתקן לאלו הטבלים שלך אסור:

ומתמה הש"ס כדי יהב ליה כוליה מותר כדי יהיב ליה פלגא אסור. דהא ברישא מקבל הישראל ששים מתוקנים כולם ואפ"ה מותר וכאן אין לו כ"א חצי המעשר שהוא שלו למכרו ולתנו לכל מי שירצה ואת אמרת אסור:

א"ר יוסי כאן במרויח לו. סיפא מיירי בשמרויח לו זמן בפירוש שאומר לו תנם לי עכשיו אלו הטבלים ואני אתן לאחר זמן כך וכך כפי אותן הטבלים ואתן לך חצי חלק המעשר לפיכך הוא אסור:

ותני כן. בהדיא אם היה מרויח לו הזמן אסור משום רבית דמה שנותן לו חצי חלק המעשר מיחזי כשכר המתנה בשביל שהישראל מקדים לו אלו הששים טבלים ומשום בזיון קדשים דמה שמוחל לו חצי המעשר הוי ככהן המסייע כדי שיתן לו חצי מעשר האחר ולא לזולתו:

הלכה ה

מתני' **בש"א לא ימכור אדם את זתיו אלא לחבר**. בזיתים שנתלשו ולא הוכשרו לקבל טומאה מיירי. וכגון שעדיין לא הזיעו זיעת המעטן והוא הכלי שנותנין בו הזיתים

שיתחממו ויהיו ראויים להוציא שמן ומלשון עטיניו מלאו חלב הוא והכי ס"ל לב"ש (בריש פ"ט דטהרות) דאז הוכשרו לקבל טומאה וב"ה סברי התם משיתחברו שלשה זה לזה כשהן שוהין במעטן וקסברי ב"ש הכא שלא ימכרם אלא לחבר המוחזק בטהרה ולא ימכרם לשאינו חבר שלא ידרך אותם בטומאה:

ובה"א אף למעשר. אף למי שלא קיבל אלא לעשר פירותיו אבל לא קבל עליו להיות מוחזק בטהרות יכול הוא ג"כ למכרם דכיון דאכתי לא הוכשרו אימר יאכלם קודם שיזיעו ויוכשרו וכדאמ' בגמ' דבעילה כל דהו דמצינן למתלי תלינן. והרמב"ם בפי' המשנה מוקי פלוגתייהו דב"ש סברי אסור לגרום טומאה לחולין של א"י וב"ה סברי מותר ובמשנה אחרונה דפ"ד דע"ז מסקינן שמותר לגרום טומאה לחולין של א"י:

וצנועי. הכשרים והותיקין המדקדקים במצות שהיו בבית הלל:

מתני' **שנים שבצרו כרמיהן לתוך גת אחת**. כלומר לאחר שבצרו והפריש המעשר את חלקו ונתנו אח"כ לתוך גת אחד לדרוך אותם ונתערב הכל ואחד מהן הוא מפריש מעשרותיו ואחד אינו מעשר ומתקן פירותיו:

המעשר מעשר את שלו וחלקו בכל מקום שהוא. כלומר אע"פ שהמעשר עישר את שלו מן הענבים לאחר שבצרן מ"מ הואיל ונתערבו אח"כ בתוך גת אחת עם החלק של זה שאינו מעשר וכשנותן המעשר אח"כ את חלקו מן היין אמרינן שמא בא לידו חלק חבירו שאינו מעשר ובזה לכ"ע אין ברירה לפיכך צריך הוא עוד לעשר חלקו בתורת דמאי וזהו וחלקו בכל מקום שהוא. כלומר בכל מקום שהוא חיישינן לדמאי ומעשר דמאי משלו על חצי חלק חבירו שבידו הכי מסקינן בגמרא לפירושא דמתני':

גמ' **טעמא דב"ה דרך בנ"א לאכול זיתיהן עטונין**. בתמיה כלומר מ"ט דב"ה וכי דרך בנ"א לאכול הזיתים כשהן עטונין בתוך המעטן וקודם שיזיעו אלא מה שהתירו ע"י עילה התירו דאע"ג שאין דרך בני אדם לאכלן קודם שיזיעו ויומתקו לאכול מ"מ תלינן ע"י עילה כל דהו ואמרינן שמא לאכילה לקח אותם ולא ימתין עד שיזיעו כדי להוציא השמן:

בית הלל כדעתין. דאזלי לטעמייהו כהאי דתנינן לקמן (בפ"ה דשביעית) בש"א לא ימכור לו למי שהוא חשוד על השביעית פרה חורשת דחיישינן שמא יחרוש בה בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכול לשוחט' והתם נמי וכי אורחיה דבר נש מיכוס תורא דרדיא. כצ"ל וכן היא בשביעית שם והלא אין דרך לשחוט לשור שהוא עומד לחרישה:

ע"י עילה. כלומר אלא ודאי ע"י איזו עילה שמצאו להתיר התירו וה"נ כן:

שוין. הן ב"ש וב"ה שהוא מוכר לו שבלין. לעשות מהן קמח לעיסתו ואע"פ שיודע שאינו עושה בטהרה וטעמא דאין שבלין מוכשרין לקבל טומאה' עד שיבוא עליהן מים ממקום

אחר ויוכשרו אבל הזיתים המשקה היוצא מהן עצמן מכשירין אותן והואיל והן עלולין ביותר להכשר חיישו בהו ב"ש טפי:

תני. בתוספתא דמעשרות (פ"ג) אמר רשב"ג מודין ב"ש וב"ה שלא ימכור אדם גדיש של תבואה ועבט של ענבים וכו' אלא לחבר ולעושה בטהרה וטעמא דהכל שוין הן שאין מוכרין למי שאינו מוחזק בטהרה גדיש של חטין דאע"ג דשבלין לעיסתו מוכר לו כדקתני לה נמי התם דכיון שדבר מועט הוא אמרינן בהו אפשר שלא הוכשרו אבל בגדיש אי אפשר שלא נפלו עליו מים אף במקצת ממנו וכיון דלא ידע ונזהר חיישינן שמא הוכשרו ואסור לו למכרו למי שאינו עושה בטהרה:

ועבט של ענבים. הוא הכלי הגדול שצוברין בו הענבים כדי שיתחממו ויוציאו יינם יפה ושל זיתים קרוי מעטן ואלו מתוך שהן מתחממין מזיעין ויוצא משקין מהן והרי הן מוכשרין ולפיכך אסור למכרן אלא לחבר ולמי שהוא יודע שהוא עושה אותן בטהרה כלומר ואפי' הוא עם הארץ אלא שקבל עליו דברי חבירות ולהיות מוחזק בטהרה כדתנן לעיל (בפ"ב):

ועבט של ענבים לא תורה היא. אתחלתא דקושיא היא על ר' יוחנן כדלקמיה וכלומר וכי לא שמעינן מהך ברייתא דאסרו למכור עבט של ענבים למי שאינו עושה בטהרה דטעמא הואי משום דעבט של ענבים לא תורה היא בתמיה הא מן התורה מכשרו שהיוצא מהן משקה הוא וה"ה למעטן של זתים אלא דנקט לקמייתא וה"ה לאידך וכמסקנת הקושיא לקמן והשתא קשה לית הדא פליגא על ר' יוחנן כדמפרש ואזיל:

דר' יוחנן אמר כשם שאמר קטן חומרין כך אמר מעטן של זיתים חומרין. הך מלתא דר"י על מתני' דריש פ"ט דטהרות איתמר והאי כשם שאמרו קטן חומרין על מתני' דרפ"ג דטבול יום קאי דתנינן התם גבי חבורי אוכלין לענין טומאה אוכל שנפרס ומעורה מקצת רמ"א אם אוחז בגדול והקטן עולה עמו הרי הוא כמוהו ר' יהודה אומר אם אוחז בקטן והגדול עמו הרי הוא כמוהו ועלה קאמר ר' יוחנן דמאן דמחמיר בחיבור אוכלין וס"ל דאף אם אוחז בחלק הגדול בזה אוכל שנפרס ומקצתו מחובר הוא וחלק הקטן עולה עמו הרי זה כמוהו ואם נגע טמא בגדול נטמא הקטן עמו האי מ"ד מחמיר הוא ג"כ במעטן של זיתים לענין הכשר טומאה דנמי אמרינן דהוי כולו חבור ואף אם הזיע מקצת המעטן כל הזיתים שבתוכו מוכשרין לקבל טומאה כדתנן בריש פ"ט דטהרות זיתים מאימתי מקבלין טומאה משיזיעו זיעת המעטן והיינו דקאמר כשם שאמר קטן חומרין כך אמר מעטן של זיתים חומרין שמעינן מיהת ממילתי' דדין מעטן של זיתים שאמרו לענין הכשר מצד חומרא בעלמא שהחמירו בו חכמים הוא וקשיא עליה מהך ברייתא

דהחמירו למכור עבט של ענבים ומעטן של זיתים למי שאינו עושה בטהרה ומטעמא דחיישינן שמא הוכשרו וזה כ"ע מודים בה ואף לב"ה אלמא דהכשר מדבר תורה הוא דאי מחומרא בעלמא מדבריהן האיך היו מחמירין למכור מחשש שמא הוכשרו הא הכשירן גופה אינו אלא מדרבנן:

ר' חזקיה וכו'. כלומר דר' חזקיה אמר לפני ר' יונה בשם ר' ירמיה דפליג על ר' יוחנן וס"ל דלא מדמינן דין הכשר במעטן של זיתים מדין חבורי אוכלין:

מה פליגין בחיבורין. כלומר ע"כ ל"פ ר"מ ור"י התם אלא לענין חיבורין לפי שבכל מקום נשוך חיבור מעוך אינו חיבור. כלומר אוכלין הנוגעין זה בזה וכשאתה מפרידן נושך אחד מחבירו ועולה עמו וכעין האי דתנן בריש טבול יום המכנס חלות על מנת להפריש ונשכו וכו' דפליגי שם ב"ש וב"ה אם הן חיבור לענין נגיעת טבול יום אבל מודים הן בשאר כל הטומאות בין קלות בין חמורות דהוי חבור בנשוך אבל מעוך ואינו נושך אחד מחבירו כשמפרידן אינו חיבור ולפיכך פליגי באוכל שנפרס ומעורה במקצת דלמר לא חשיב ליה חיבור עד שאם יאחז בקטן והגדול עולה עמו דאז ודאי אם היה מפרידן היו נושכין זה מזה ומר ס"ל שאף אם אוחז בגדול והקטן עולה עמו נמי הוי חיבור דג"כ אמרינן דמסתמא הן נושכין זה מזה כשמפרידן:

וכא. אבל הכא במעטן של זיתים אפי' מעוך ואינם נושכין זה מזה כשנוטל קצתן מן המעטן מ"מ הוי חיבור משום דהמשקה היוצא מהן מחברן:

הא הכשירן תורה. כלומר הא שמעת מיניה דס"ל דהכשרן בעבט של ענבים ובמעטן של זיתים מן התורה היא ודלא כר' יוחנן:

קם ר' יונה עם ר' ירמיה. לבתר דשמע מר' חזקיה דקאמר משמיה הכי קם הוא בעצמו עם ר' ירמיה ושאלו וא"ל את אמרת הדא מילתא כמו ששמעתי אומרים בשמך. א"ל אין מני. אם ממני אתה רוצה לידע זה אנא סבירא לי שאפי' הכשירן והן חומרין וכהאי דר' יוחנן דגם הכשר של מעטן של זיתים מצד חומרת דבריהם בעלמא הוא דהרי אין כאן שמן שיכשיר את הזיתים והמשקה היוצא מהן מחמת הזיעה לא הוי משקה ודלא כרבי חזקיה שאמר משמי:

והתני שוין וכו'. השתא מהדר הש"ס להקושיא דהקשה מעיקרא על ר' יוחנן וקשיא נמי לר' ירמיה מהך ברייתא דשמעינן מינה דעבט של ענבים ודכוותה מעטן של זיתים הכשרן מדבר תורה הוא דאי לאו הכי לא היו אוסרין למכרן למי שאינו עושה בטהרה מחששא דשמא הוכשרו וכדלעיל:

מאי כדון. והשתא היכי מתרצינן להך ברייתא אליבא דר' יוחנן ור' ירמיה כדהשיב לר' יונה:

תיפתר. להך ברייתא כר"מ דר"מ אמר המוהל כמשקה בפ"ו דמכשירין תנינן להא (במשנה ה') והמוהל כשמן שאין המוהל יוצא מידי שמן דברי ר"ש דס"ל המוהל גופו היוצא מן הזיתים לא הוי כמשקה ומ"מ מכשיר הוא מפני שיורי שמן שבו שא"א למוהל בלא מקצת שמן רמ"א אע"פ שאין עמו שמן דס"ל המוהל בעצמו חשיב משקה ומכשיר והשתא ברייתא דלעיל דשמעינן מינה דהני הכשרן מד"ת הן כר"מ מיתוקמא דאע"פ שעדיין לא יצא מהן שמן המוהל היוצא מהן מחמת שנתחממו במעטן כשמן הוא לענין הכשר וכן אתה אומר בעבט של ענבים לר"מ:

טעמא דב"ש. במתני' דלחבר מתירין הן למכור ומשום דידיה ודאי ליכא למיחש מידי והא דלא חיישי שמא אותו החבר ימכור לעם הארץ וכגון שזה קבל עליו לעשות בטהרה ואעפ"כ איכא למיחש שמא אינו מעשר וכדאמרינן לעיל (בפ"ב) דהא דתנינן הנאמן על הטהרות נאמן הוא על המעשרות במתארח אצלו דוקא הוא וטעמייהו דב"ש הכא לפי שאין דרך חבר להיות מוכר זיתים אלא למעשר. א"נ דר"ז בעי לשנויי מ"ט דלא אמרי ב"ש להדיא לא ימכור אדם זיתיו אלא למעשר ולחבר ולאפוקי לזה שמקבל עליו לעשות בטהרה ולא קבל ברבים למעשרות וכדאמרן והלכך קאמר דלהא לא איצטריך דבלא"ה אין דרך חבר למכור אלא למעשר ובמתני' לא באו ב"ש להשמיענו אלא טעמא דחששא דהכשר:

מהו צנועי. דקתני וצנועי בית הלל וקאמר כשירי:

א"ר חסדא כך שנינו (בפ"ב דנדה) והצנועות מתקנות להן שלישי וכו' שכל המקיים דברי חכמים נקרא צנוע:

גמ' **אר"א דר"מ היא**. המתני' דאיהו דאמר לעיל (בפ"ב) ומהתוספתא הוא דגריס שם (בפ"ג) לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד והוא המוכר הרבה ביחד אבל בעה"ב בין כך ובין וכך צריך לעשר כלומר בין שמוכר במדה דקה בין במדה גסה וחכ"א אחד סיטון ואחד בעה"ב מותר למכור ולשלוח לחבירו במתנה והיינו במדה גסה כדתנינן שם והשתא מפרש ר' אלעזר למתני' דהכא דכר"מ היא דאתיא דס"ל לר"א דטעמא דמתני' משום דכשנתערבו חלקיהם בגת אחת ובא כאו"א ליטול חלקו הוו כמחליפין זה עם זה שהרי אינו ידוע ומבורר חלק של כל אחד והוי כמוכר כל אחד חלקו לחבירו בשביל חלקו שנוטל הוא ולפי סברת ר"מ דלבעה"ב לא התירו למכור את הדמאי עד שיעשר לפיכך אמרו כאן שיעשר דמאי על חלק חבירו של זה שאינו מעשר כדמסיים ואזיל:

הוא פתר לה המעשר מעשר את שלו ודאי וחלקו בכ"מ שהוא דמאי. כלומר משום דר"א מפרש להמתני' דה"ק זה המעשר מעשר את חלק שלו ודאי ומה שאמרו וחלקו בכל מקום שהוא היינו מחלק חבירו צריך שיעשר דמאי ומפני שאינו ידוע ומבורר החלק דשמא שלו הוא הלכך קרי ליה חלקו בכל מקום שהוא וטעמא שצריך לעשר דמאי מחלק חבירו משום דהוי כמוכר לו כדאמרן ולפיכך מוקי להמתניתן כר"מ:

ר' יונה בעי. על הא דר' אלעזר דלדידך דמוקמת לה כר"מ ומטעמא דכמוכר הוה א"כ קשיא מוכר ודאי ומתקן דמאי בתמיה דהרי כאן שחבירו זה ידוע הוא שאינו מעשר פירותיו וחלקו טבל ודאי הוא ואם כמוכר ליה מחשבית ליה לזה המעשר א"כ אמאי קאמרת דאינו מעשר חלק חבירו כ"א דמאי הא בתורת ודאי בעי לתקוני ליה ולא אמרו דהמוכר צריך לעשר דמאי במקום שלא התירו לו למכור עד שיעשר אלא דוקא בפירות שאין עליהן אלא תורת דמאי כגון שלקח פירות מעם הארץ וספק הוא אם מעושרין הן או לאו בהא הוא דאמרו דהמוכר צריך שיפריש תרומת מעשר ומעשר שני כדין דמאי ואח"כ ימכרם אבל הכא הרי חלקו של אינו מעשר הוא ודאי טבל והיה צריך שיתקן ודאי לא דמאי:

לית לך אלא כההיא דא"ר יוחנן ד"ה היא. אלא אין לך לפרש המתני' דטעמא דכמוכר הוי ולא שייכא כלל לפלגתא דר"מ וחכמים וכד"ה היא מתני' וכדמפרש ר' יוחנן דה"ק: **המעשר מעשר את שלו ודאי**. וכדפרישית במתני' וכלומר דזהו פשוט דאת שלו מעשר הוא ודאי ואנן הכי קאמרינן דאף שהוא מעשר חלק שלו ודאי מ"מ צריך ג"כ לעשר דמאי כדמסיק ואזיל וחלקו בכל מקום שהוא דמאי וחצי חלקו שביד חבירו משלו דמאי. וכלומר אי שמיע לך דמפרשי למתני' דקתני וחלקו בכל מקום שהוא היינו דמאי הכי הוא דמפרשי דכנגד חצי חלקו שביד חבירו מפריש הוא משלו דמאי והיינו נמי על חצי חלק שלו שהרי נתערבו אחר שכא"וא נתן חלקו בגת ואין ברירה וכשנוטל זה חלקו מן הגת וזה חלקו אמרינן דשמא בכל חלק וחלק שנטל כ"א יש בו חצי חלק של חבירו ולפיכך אע"פ שזה המעשר הפריש ודאי על חלקו אפ"ה חיישינן עכשיו שיש בחלקו חצי חלק חבירו כמו שיש חצי חלקו ביד חבירו וזה שאמרו חלקו בכ"מ שהוא יש בו דמאי והיינו חצי חלק חבירו שבחלקו צריך להפריש עליו דמאי:

הלכה ו

מתני' **שנים שקבלו את השדה באריסות וכו'**. כשבאין לחלוק יכול האחד לומר לחבירו טול אתה חטים שבמקום פלוני ואני חטים וכו'. דכיון שממין אחד הן לא הוו כמחליפין זה עם זה דהוי כמכר ואסור למכור טבל כדתנן בפ' דלעיל אבל הכא לאו מכר הוא:

אבל לא יאמר לו טול אתה חטים ואני שעורים וכו'. דכיון שהן שני מינין ומחליפין זה עם זה הוי כמוכר לו החטים בעד השעורים שנוטל כנגדם ואסור למכור טבל:

מתני' **חבר וע"ה שירשו את אביהן ע"ה**. ופירותיו דמאי הן:

יכול הוא החבר לומר לע"ה טול אתה חטים וכו'. דכיון דמין א' הן לא הוו כחליפין ומכר אבל לא יאמר לו טול אתה חטים ואני שעורים וכו' דכיון ששני מינין הן הוי כמחליפין זה עם זה והרי זה כמוכר דמאי לעם הארץ ואסור:

גמ' **תני**. בתוספתא דתרומו' (בפ"ב):

בסוריא. שחיוב תרומות ומעשרות שם מדבריהם הוא:

הרי הוא כטבל וכמעשר מעורבין זה בזה. דחלקו של ישראל טבל הוא וחלקו של עכו"ם פטור ממעשרות והא דקאמר וכמעשר כלומר כמעושר שהוא חולין והרי כאן טבל וחולין מעורבין זה בזה דברי רבי דס"ל אין ברירה לומר שזהו חלק העכו"ם וזהו חלק ישראל:

רשב"ג אומר וכו'. דס"ל יש ברירה ולאחר שחלקו חלק של ישראל טבל גמור הוא וחייב במעשרות ושל עכו"ם פטור:

מה פליגין. עד כאן לא פליגי אלא בשחלקו השדה בעודה בקמתה דבהא קסבר רשב"ג דהוברר הדבר שזהו חלקו של ישראל וזהו חלקו של עכו"ם אבל אם חלקו אחר שקצרו ועשו גדיש ואז נטל כ"א חלקו אף רשב"ג מודה לרבי שכל קלח וקלח של שותפות הוא שהרי נתערבו השבלין זה בזה ובכה"ג אפילו לרשב"ג אין ברירה והרי טבל וחולין מעורבין הן:

על דעתיה דר' יונה מה בין גדיש מה בין עמרים דקס"ד דר' יונה עמרים בדוקא קאמר דבהא מודה רשב"ג לרבי אבל אם חלקו גדיש ס"ל דפליגי והלכך פריך וכי מה בין חלקו בעמרים לבין חלקו בגדיש ואם כשנתערב בעודן עמרים קאמר דרשב"ג מודה ומהיכי תיתי לומר דאם חלקו אחר שעשו גדיש מן העמרים פליג רשב"ג:

בקוצר כל שהוא ומניח לפניו. כלומר דמשני לא כדס"ד דר' יונה קאמר דבגדיש פליג רשב"ג אלא ר' יונה מוסיף הוא על הא דר' חנינא דקאמר בחלקו גדיש הוא דמודה רשב"ג לרבי ועלה קאמר ר' יונה דאפילו לא עשו גדיש אלא קוצר ומניח העמרים לפניו נמי מודה רשב"ג דהואיל ולא חלקו אלא אחר שנתערבו בעמרים הרי טבל וחולין מעורבין זה בזה:

הדא דתימא דפליג רבי ארשב"ג דוקא בשקנו בתחלה ע"מ שלא לחלוק בהשדה אלא שיהא נשאר ביניהן בשותפות כל מה שילקטו מהשדה בהא הוא דס"ל לרבי דאף אם חלקו אח"כ אין ברירה והרי חלקן מעורבין הן אבל אם בתחלה קנו השדה על מנת

לחלוק בתבואתה אף רבי מודה דאמרי' יש ברירה וזהו חלקו של כאו"א מגיע לו משעה ראשונה ושל ישראל חייב ושל עכו"ם פטור:

מיליהון דרבנן. דלקמן ר' אבהו ור' יוחנן דקאמר משמיה פליגין על ר' הושעיא:

השותפין מחלוקת רבי ורשב"ג. ישראל ועכו"ם השותפין תליא בפלוגתא דרבי ורשב"ג דלדברי רבי דס"ל אין ברירה לעולם טבל וחולין מעורבין הן ולרשב"ג חלקו של ישראל חייב במעשרות:

האחין השותפין לא לחלוק הן. כלו' והא משכחת לה נמי דין דישראל ועכו"ם בשותפות והן אחין וכגון גר ועכו"ם שירשו את אביהן כעין האי דלקמן במתני' ובאחין השותפין וכי לא לחלוק בירושת אביהן מתחלה הן עומדין ואפ"ה קאמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן שאם ירשו שדה בשותפות מחלוקת דרבי ורשב"ג היא בשחלקו השדה בקמתה כדלעיל וא"כ פליגא על הא דר' הושעיא:

הלכה ז

גר ועכו"ם שירשו את אביהן עכו"ם יכול הוא לומר לו טול אתה ע"ג וכו'. ואע"ג דחליפי ע"ג ויין נסך הוא ואסורין בהנאה הכא טעמא משום דירושת גר את אביו אינו מן התורה אלא מד"ס כדאמרינן בפ"ק דקידושין שמא יחזור לסורו וכל זמן שלא בא לידו לא קנה הלכך לא הוי כחליפי ע"ג וי"נ ולא דמי לרישא חבר וע"ה דאפילו קודם שבאו לידו אסור לומר לו טול חטים ואני שעורים דהתם דירושה דאורייתא היא הוי כאלו בא לידו:

ואם משבאו לרשות הגר אסור. משום חליפי ע"ג וי"נ:

מתני' **המוכר פירות בסוריא**. היא ארם נהרים וארם צובה ואחלב וכיוצא בהן ולפי שכבש דוד ארצות האלו קודם שנכבשה כל א"י לפיכך לא קדשו בקדושת הארץ ממש אלא במקצת דינים היא כא"י ובמקצת דינים היא כח"ל והקונה פירות בסוריא אינו חייב להפריש דמאי אא"כ ידוע שפירותיהן מקרקע ישראל וזה במוכר פירות בשוק ואומר משל א"י הן חייב הלוקח לעשר:

מעושרין הן נאמן שהפה שאסר. כשאמר משל א"י הן אי לאו דאמר היה הלוקח פטור מלעשר שהרי לא גזרו דמאי על פירות שבשוק בסוריא כדאמרן והלכך הוא האוסר והוא הפה שהתיר ונאמן לומר עשרתי פירות הללו:

משלי הן. משדה שלי שיש לי כאן בסוריא חייב הלוקח לעשר דבפירות של קרקע ישראל גזרו דמאי שסוריא:

ואם ידוע הוא שיש לו שדה בסוריא. וא"כ אין כאן הפה שאוסר וכדמוקי לה בגמרא שרוב מכירות פירותיו הן משדהו וליכא מגו דאי בעי הוה שתיק דמסתמא משדה שלו הן והלכך אינו נאמן לומר מעושרין הן והלוקח חייב לעשר:

גמ' **ישראל ועכו"ם וכו'**. תוספתא (בפ"1):

לא יאמר לו וכו' כדמסיק טעמא לקמן:

לא סוף דבר יין נסך וע"ג ומעות. כלומר לאו דוקא יי"נ וע"ג ממש קתני דאז אסור הוא בחליפיהן שנוטל את המעות תחת יי"נ וע"ג אלא אפילו לא היה שם ע"ג ממש אלא שהיו שם שני צלמים ואחד עשוי כמין דלופקי וזהו כמין כלי שמניחין כוסות ואשישות של אוכלין ומשקין עליו וממנו נוטלין ומשימין על השלחן כעין ששנינו בפ' בתרא דע"ז מה שעל הדלופקי וכו' ואותן הצלמים שעשויין כמין כלים הללו אין בהן חשש ע"ג כדאמרינן בהאי תלמודא בפ' כל הצלמים (בהלכה ב') על המתני' המוצא שברי כלים והן עשוין כצלמים הרי אלו מותרין ומפרש ר' יותנן התם מפני שרובן באין מן הדלופקיות מן מיני כלים שהוזכרו:

ואחד שאינו עשוי כמין דלופקי. ואותו הצלם יש בו חשש ע"ג ואע"ג דאינו אסור אלא משום ספק שמא עבדו לו כדאמרינן במתני' דכל הצלמים דאיסורן משום ספיקא הוא דהואי אפ"ה אסור לומר לו טול אתה אותו שאינו עשוי כמין דלופקי וכו' דנראה כחליפי ע"ג:

ויאות. א"ר יוחנן דאפי' בספק ע"ג חיישינן משום חליפין וכדשמעינן רישא דמתני' חבר ועם הארץ וכו' והיו שם פירות מוכשרין וזהו לח ופירות שאינן מוכשרין יבש שמא אומר לו טול וכו' הא ודאי אסור כדקתני בהדיא לא יאמר לו טול אתה הלח ואני היבש ואע"ג דהכא ג"כ אינו אלא משום חששא דשמא נטמאו הואיל ומוכשרין הן וה"ה ה"נ כאן:

והא מתני' פליגא. על האי ברייתא דהא קתני דמותר לומר לו טול אתה ע"ג ואני מעות וכו' ומשני אמור סיפא ואשכחת לה דלית היא פליגא דהא קתני דוקא קודם שבאו לידו הוא ואם משבאו לרשות הגר אסור והכא בברייתא קנו קתני:

מכיון שקנה כמי שנכנסה לרשותו. וכלומר דקמ"ל בברייתא דכאן אע"פ שלא נכנסה לרשותו ממש מכיון שקנה בדרכי הקניה מן העכו"ם אסור לו להחליפן עם העכו"ם שותפו כ"א יוליך הנאתם לים המלח:

עקילס הגר וכו'. סיפא דהתוספתא היא:

והחמיר על עצמו וכו'. אע"פ שעדיין לא באו לרשותו והיה רשאי להחליפן עם אחיו:

תלתא אמורין. פליגי בהא:

חד אמר דמי ע"ג. כולה הוליך לים המלח ואידך אמר דמי חלקו בלבד ואידך אמר הוליך הע"ז עצמה לים המלח ולא שהיה החיוב בדבר אלא בשביל לעקור ע"ג מבית אבא שלו:

הלכה ח

מתני' **ע"ה שאמר לחבר קח לי אגודת ירק**. מתני' מיירי כגון שהלך אצל המוכר שהוא ג"כ חבר והמוכר יודע מהשליחות ששלח ע"ה את החבר הזה לקנות לו ואמר השליח החבר להמוכר תן לי אגודת ירק אחת או גלוסקין אחד סתם ולא הודיעוהו בפירוש בשעת הקנייה שבשביל ע"ה הוא לוקח אפ"ה פטור השליח הזה מלעשר דמכיון שידע המוכר החבר מהשליחות ששלח ע"ה לזה אמרינן דמסתמא היה דעת המוכר שבשביל ע"ה לוקח הוא זה ותיקן את מה שנתן לו לפי שאסור למכור לע"ה דבר שאינו מתוקן והלכך פטור השליח החבר מלעשר מפני שכבר תיקנו המוכר החבר:

ואם אמר השליח החבר להמוכר שלי זה וזה של חבירי כלומר שלקח אחת ג"כ בשביל עצמו ואמר זהו בשבילי וזה יהיה בשביל חברי ע"ה ששלחני ונתערבו אח"כ חייב זה השליח החבר לעשר את שתיהן לפי שמה שנתן לו המוכר בשבילו מסתמא לא תיקנו שהרי המוכר לחבר א"צ לעשרו שיודע הוא שהחבר בעצמו יתקן לו ונמצא שנתערב הבלתי מעושר עם אותו שלקח בשביל ע"ה והוא מעושר ולפיכך צריך הוא עכשיו לתקן הכל:

ואפי' הן מאה. אותן של ע"ה כשנתערב בהן אחת שלו והוא בלתי מעושר חייב לעשר את הכל דמאי והכי מוכח פירושא דהמתני' בגמרא:

גמ' **תמן תנינן**. לעיל בפ"ח דפא' (ה"ב):

והכא את אמר הכן. בתמיה ואסיפא דמתני' הוא דפריך דבידוע שיש לו שדה אחת בסוריא אינו נאמן לומר מעושרין הן והא התם תנינן דנאמנין לומר זה של לקט ושכחה ופאה כשהוא בשעתן ופטורין ממעשרות ואע"ג דהתם נמי ספק הוא אם הוא משל חיוב או לא סומכין עליו:

תמן שתיקנו פטור. לא דמי דהתם שתיקנו פטור כלומר שתיקה שלו כשאינו אומר כלום פטור הוא שהרי לקט שכחה ופאה פטורין הן ממעשרות ובשעתן תלינן דמה שהוא ביד עניים מסתמא ממתנותיהן היא הלכך לא עליו בלבד אנו סומכין אלא דסמכינן אחזקה וחזקת פיטורן מסייע לדיבורא דידיה:

ברם הכא שתיקונו חייב. אם שותק הוא מחייב דהא אי לאו דיבורא דידיה חייבין הן הפירות לתקנן מכיון שידוע שיש לו שדה והלכך לא סמכינן אדיבורא דידיה ואינו נאמן לומר מעושרין הן היכא דליכא מיגו דאי בעי הוי שתק:

ותני כן. בתוספתא דמייתי לקמיה דאת שתיקונו פטור נאמן הוא להחמיר כלומר והכא נמי אלו היה אומר זה לאו משל לקט שכחה ופאה הוא היה נאמן בזה להחמיר ולחייבו במעשרות:

ברם הכא. אמתני' דפאה קאי דמסיק ואזיל למילתיה וכלומר אבל השתא שאומר זה של פיטורא הוא ואין כאן אלא פירושו להקל דבלאו הכי בחזקת פטור הוא והוא פירש ואומר זהו של לקט או של שכחה ופאה הלכך הוא נאמן:

תני. בתוספתא (פ"ה):

באו וטלו לכם ממני פירות עזק הן. כן הוא שם. עזק שם מקום שבא"י ופירותיו משובחים או שאומר של ערלה ושל נטע רבעי הן ומשובחין הן מפירות אילן זקן אינו נאמן מפני שהוא כמשביח מקחו אבל אם אמר מעכו"ם פלוני הבאתים למכור וידוע הוא שפירותיו של פלוני של ערלה הן וכיוצא בהן נאמן הוא להחמיר אם אומר של איסור הן דברי רבי והיינו הא דקאמר לעיל ותני כן דמה שתיקונו פטור וכלומר אם שותק הוא לא היינו חוששין שפירות הללו של איסור ואם אומר שהן של איסור ואין כאן להשביח מקחו נאמן הוא להחמיר אליבא דרבי:

היה צווח לפי תומו. שלא אמר באו וקחו ממני אלא לפי תומו היה אומר פירות אלו של איסור מהו שיהא נאמן:

ר' יודן בעי מן מאי דתימא כותי כעכו"ם. כלומר דהש"ס מפרש דלא תקשי מאי קא מיבעיא ליה לר' יודן הא אנן תנן בשילהי האשה בתרא בעכו"ם אם היה מתכוין אין עדותו עדות ומשמע אבל מסל"ת נאמן וכדאמרינן התם בהדיא והלכך קאמר דלאו על עכו"ם ממש בעא ר' יודן אלא למ"ד דס"ל כותי כעכו"ם הוא דקמבעי' ליה אם בהא נמי דיניה כעכו"ם הוא לענין מסל"ת:

דאיתפלגון. וכו' פלוגתייהו בתוספתא דתרומות (פ"ד) והובא לעיל (בפ"ג) ובכמה מקומות:

והוא שיהא רוב מכנסו משלו. על הא דתנן במתניתן דאם ידוע שיש לו שדה בסוריא אינו נאמן לומר מעושרין הן והוא שידוע ג"כ שרוב מכנס של אוצרו והוא מוכר ממנו משלו הוא דבהא אמרינן דמסתמא משדהו הביאו:

אני אומר מן השוק לקח. ונאמן הוא דבפירות מן השוק לא גזרו דמאי בסוריא והלכך כאן אף שיש שדה לזה שהוריד אריס לתוכה כשזה אומר מעושרין הן תלינן דמן השוק הוא שלקח ומה שאומר מעושרין הן היינו כאלו אומר שפטורין הן:

והוא שיהא אותו המין מצוי וכו' וכדמסיק דאע"פ שאותו המין ג"כ הוא בתוך שדהו מ"מ אם מצוי הוא בשוק תלינן להקל ומותר:

גמ' **מתני' דר' יוסי דתני הלוקח סתם א"צ לעשר**. כצ"ל והכי איתא בתוספתא (ריש פ"ח) ע"ה שאמר לחבר קח לי אגודת ירק אחד גלוסקין אחד ר' יוסי אומר א"צ לעשר ר' יהודה אומר צריך לעשר ובלוקח סתם מיתוקמא פליגתייהו כדמפרש ואזיל:

מה אנן קיימין דבמאי עסקינן לפלוגתייהו:

אם בשאמר לו צא ולקח לי. שא"ל ע"ה להחבר כן כלומר דמיירי בשהגיד השליח ג"כ להמוכר בשעה שבא לקנות ממנו כך אמר לי פלוני ע"ה צא ולקח לי א"כ שלוחו הוא ואדעתא דהמשלחו נתן לו. ואמאי פליג ר' יהודא וס"ל דצריך לעשר הא מכיון שהמוכר החבר מסר לידו בשביל ע"ה המשלחו ודאי מן דבר המתוקן מסר לו דאין מוכרין דבר שאינו מתוקן לע"ה:

צא ולקח לך. ואם בשאמר לו ע"ה לחבר צא וקח לך במעות האלו וכך א"ל להמוכר החבר א"כ שלו הוא וכן המוכר אדעתא דידיה להוי יהיב ליה ואמאי קא"ר יוסי דא"צ לעשר הא כיון דחבר הוא לא נתן לו מדבר המתוקן דסמיך המוכר עליה דאיהו מתקן ליה:

אלא כי אנן קיימין בסתם. כלומר אלא ודאי בשזה השליח לקח סתם מהמוכר ולא אמר לו כלום בשביל מי הוא לוקח עכשיו ובהא פליגי דר' יודה סבר לא נתכוין המוכר לזכות אלא להלוקח וכיון שהלוקח חבר הוא נתן לו מדבר שאינו מתוקן ע"מ שהוא יתקננו והלכך צריך לעשר ור' יוסי ס"ל כיון דמיהת ידע המוכר מהשליחות אע"פ שלקח בסתם לא נתכוין המוכר הזה לזכות אלא לבעל המעות הע"ה וא"כ לא מסר לידו כי אם דבר המתוקן והלכך אין השליח החבר צריך לעשר:

לפיכך אם נתן אחת יתירה וכו'. סיפא דהתוספתא שם לקמן היא נתן לו אחת יתירה רבי יהודה אומר לשליח ר' יוסי אומר לאמצע:

ופריך הש"ס מחלפא שיטתיה דר' יוסי וקשיא דידיה אדידיה דהא תמן ברישא הוא אומר לא נתכוין המוכר לזכות אלא לבעל המעות והכא את. אומר הכין דאם נתן המוכר אחת יתירה על המקח שניהן חולקין בו ואמאי הרי הכל לבעל המעות הוא כיון דאדעתא דדידיה זכי ליה:

כאן ומשני דה"ט דסיפא דכאן ע"י מעותיו של זה המשלח וע"י רגליו של זה השליח שהטריח עצמו לילך ולקנות דעת המוכר היה באחת יתירה שהוסיף שיהיה של שניהן ולפיכך שניהן חולקין אבל ברישא דמיירי בגוף המקח ודאי לא נתכוין המוכר לזכות אלא לבעל המעות:

תני. בתוספתא שם. רשב"ג אומר אם החליף. השליח הזה את המעה שנתן לו המשלח ולקח בעד המעה שלו צריך הוא לעשר וטעמא דכיון ששלח בו יד נתחייב הוא באחריותו כדמסיים ר' יוסי אמורא לקמיה והוי כמי שלוקח בשביל עצמו ואפי' אליבא דר יוסי בברייתא דלעיל דס"ל דבסתמא אמרינן דדעת המוכר היה לזכות לבעל המעות וא"כ הרי המוכר כבר תיקן מה שנתן לו ואמאי צריך זה השליח לעשר הא ליתא דר' יוסי לא אמר שבודאי תיקן המוכר מה שנתן לו אלא דבלוקח סתם תלינין לקולא ואמרינן דהואיל והמוכר ידע מהשליחות והמשלח עם הארץ הוא מסתמא לא מסר להשליח דבר שאינו מתוקן בשביל ע"ה המשלחו והלכך כאן שהחליף זה השליח את המעה ולקח בשלו לא תלינן לקולא אלא דהוי כמי שהחבר לוקח מהחבר ונותן לו דבר שאינו מתוקן מפני שסומך עליו שהוא יתקן אותו וה"נ כן דהא לא ידעינן בבירור שזה המוכר נתן לו דבר המתוקן כדאמרן והלכך הואיל והוי כמי שלקח לעצמו אסור לו להוציא מידו דבר שאינו מתוקן וצריך לעשר ואח"כ יתננו לע"ה המשלחו:

אמר רבי יוסי הדא אמרה הנותן מעות לחבירו והחליפן וכו' כצ"ל וכדפרישית:

שמואל אמר במחלק בידיו. אסיפא דמתני' קאי ואם אמר זו שלי וזו של חבירי ונתערבו חייב לעשר ומשמע אבל כל זמן שלא נתערבו אינו חייב לעשר אלא את שלו וע"ז קאמר שמואל במחלק בידיו בשעה שהוא לוקח ונותן לחלק שלו בפ"ע וחלק של ע"ה בפ"ע והואיל וניכר כל חלק וחלק אמרינן דחלק של ע"ה נתן המוכר מדבר המתוקן וחלקו של השליח נתן מדבר שאינו מתוקן מכיון שחבר הוא ואינו מעשר אלא על שלו:

אמר רבי אלעזר והוא שנטל חלקו בסוף. וכדמפרש ר' יונה צורכה לדין וצורכה לדין וכלומר דלא פליגי שמואל ור' אלעזר הדדי אלא דלפעמים הוא כך ולפעמים הוא כך ותרוייהו איצטריכו לזה ולזה כדמסיק ואזיל:

חילק בידו ונטל חלקו בתחלה וכו'. כלומר מה דאמר שמואל דבחילק בידו תליא מלתא היינו דבכה"ג אין הפרש בין נטל חלקו בתחלה או לבסוף אלא אפילו נטל חלקו בתחילה א"צ לעשר אלא על שלו דכיון שהבדיל ונתן חלקו בפני עצמו יודע הוא המוכר דמה שלוקח אח"כ הוא בשביל ע"ה ונותן לו מדבר המתוקן:

לא. חילק בידו. כלומר ומה דא"ר אלעזר והוא שנטל חלקו בסוף היינו אם לא חילק בידיו להבדיל כל חלק וחלק בפ"ע אלא אמר להמוכר תן אגודה אחת או כך וכך בשבילי ובשביל חבירי ע"ה בזה אמרי' דאפשר בתחלה נתן המוכר מדבר שאינו מתוקן בשביל חלקו של השליח ואח"כ נתן בשביל חלק ע"ה ומדבר המתוקן ואפשר נמי איפכא והואיל ואינו ידוע היה צריך לעשר על הכל דהוי כמי שנתערבו ועד שיטול חלקו בסוף והיינו

אחר שאמר להמוכר תן כך וכך בשביל פלוני ע"ה ונתן לו אמר תן ג"כ בשבילי דבהא ליכא למיחש למידי ובכה"ג אינו מעשר אלא על שלו כל זמן שלא נתערבו:

תני. בתוספתא (פ"ה) וגרסי' להא נמי בפ"ב דקידושין (בהלכה א'):

ואינו חושש על שכרו לא משום שביעית. שמא יקח בו פירות שביעית מן החשוד למוכרן:

ולא משום מעשרות. שמא יקח את שאינו מעושר והוי כמאכילו דבר האסור דהא איהו לא ספי ליה מידי דאיסורא אלא דמים הוא נותן לו:

ולא משום יין נסך. אם זה הפועל עכו"ם הוא ולוקח לו יין לא הוי כנהנה זה מיי"נ דהא איהו לא יהיב ליה מידי:

אבל אם אמר לו צא ולקח לך וכו' מן החנוני ואני נותן לך דמים אח"כ לפרוע חוששין. וכו' דהוי כמו שהוא לוקח האיסור ומאכילו וכדמפרש טעמא ופליגי בה ר"ז ור' הילא:

נעשה החנוני שלוחו של בעה"ב. כלומר שזהו כמו שנעשה החנווני שלוחו של בעה"ב לזכות להפועל דבר האסור דהא עד דלא יהיב דמי לא סליק נפשי' ור' הילא קאמר משום דהוי כמי שהפועל זוכה לבעה"ב דבר האסור משל חנווני כדי לזכות אח"כ לעצמו:

מה נפק מביניהון. בין הני טעמי:

היה החנווני חרש. איכא בינייהו דלדעתיה דר' זירא דהחנווני כשלוחו של בעה"ב הוא אין כאן חשש על בעה"ב שהרי אין שליחות לחרש וכאלו נתן לו מעצמו הוא אבל לדעתיה דר' הילא דהפועל הוא דהמזכה לבעה"ב מהחנווני חושש אפילו בחנווני חרש. ובקדושין שם מוסיף עוד דגריס היה הפועל חרש דאיכא בינייהו איפכא על דעתיה דר' הילא לא חשש שאין זכיות לחרש ועל דעתיה דר' זעירא חשש כלומר לפי שאחרים אין יכולין לזכות לחרש דלא שייכא זכייה לחרש וא"כ לר' הילא אין חשש שאין החנווני יכול לזכות להפועל ולר"ז יש כאן חשש לפי שהחנווני הוא עושה שליחותו של בעה"ב ולא מיקרי זכות מאחרים ואף בשביל החרש יכול לעשות שליחותו ונמצא דהוי כאלו הבעה"ב מאכילו:

לא יאמר אדם לחבירו. ע"ה הילך מאתים דינר ושקול על ידי לאוצר המלך שהיו נותנין מתבואותיהן מס לאוצר המלך מפני שזה נותן דבר שאינו מתוקן והוי כשלוחו ונמצא זה פורע חובו מן הטבל אבל אומר לו הא לך כך וכך ופרשני מן האוצר מלטני ממנו דאפשר ליה לסלוקי במעות וכן לאומנות המלך הדין כן:

הדרן עלך המקבל שדה

פרק ז

הלכה א

מתני' **המזמין את חבירו שיאכל אצלו**. אומר מערב שבת וכו'. דבדמאי התירו להתנות אפי' על דבר שאינו ברשותו כדקאמר בגמרא ודוקא בשהתנה מע"ש אבל לא התנה אסור דתנן ספק חשיכה מעשרין את הדמאי הא ודאי חשיכה לא והאי מתני' מיירי בהזמינו ולא הדירו דאי בהדירו הא תנינן לעיל (פ"ד) שאוכל עמו בשבת הראשונה אע"פ שאינו מאמינו על המעשרות:

הרי הוא מעשר. ותרומה גדולה א"צ להפריש כדאמרינן בריש מכילתין דלא נחשדו ע"ה על תרומה גדולה ואחד ממאה שמפריש אומר עליו הרי הוא מעשר ושאר מעשר דהיינו עוד תשעה הוא סמוך לו וזה האחד שהתחלתי ועשיתי מעשר יהיה תרומת מעשר עליו על הסמוך לו:

ומעשר שני. יהיה קבוע בצפונו או בדרומו והרי הוא מחולל על המעות ולמחר א"צ להפריש כ"א תרומת מעשר בלבד ואוכל ושותה את השאר לפי שמעשר שני כבר חיללו על המעות:

גמ' **א"ר יוחנן מתניתא בדמאי**. וקס"ד דעל היתר דגוף התנאי הוא דקאמר דבדמאי התירו לסמוך על התנאי הא בודאי לא והיינו דפריך הא מתני' דלקמן בפרקין אמרה אפי' בודאי סומך הוא על התנאי היכא שאין יכול לתקן עכשיו וזו כדתנינן תמן לקמן היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו והוא בבית המדרש או בשדה ומתיירא שמא יקדש עליו היום ואינו יכול לעשרן בשבת אומר שני תאנים וכו' אלמא מהני תנאי אף בודאי:

אין תימר בדמאי אנן קיימין. וכי תימא דבדמאי הוא דמיירי לקמן. לית יכיל את לומר כן דתנינן הא מתניתא בדמאי ותרתי למה לי:

מה אמר. ומשני מה דאר"י בדמאי לא בודאי לא אמר אלא כגוונא דמתני' הוא בדמאי דוקא ולעולם בודאי נמי מהני תנאי אלא מה בין דמאי ומה בין ודאי היינו הוא דאיכא דבדמאי אדם מתנה אפי' על דבר שאינו ברשותו כדמיירי מתני'. אבל ודאי אינו יכול להתנות אלא על דבר שהוא ברשותו כדמיירי מתני' דלקמן והיינו דקאמר ר' יוחנן מתניתין בדמאי:

ר' ינאי הו"ל תנאי ודאי. כלומר שהיה לו פירות טבל והיה צריך להתנות עליהן מע"ש מפני שלא היה לו פנאי לתקנן ושכח ולא התנה ושאל לר' חייא רבה מהו שיכול לתקנן בשבת:

א"ל למען תלמד וגו', גבי מעשר כתיב וכל הימים לרבות ואפי' בשבת:

מהו דחמית מיקל בשלי תלוי בי כצ"ל. כלומר דר' ינאי אמר לו לר' חייא מה ראית להיות מיקל כל כך בשלי לעבור על שבות בשבת ויהא העון תלוי בי ודרך כבוד א"ל כן שלא רצה לומר שיהא העון תלוי בו:

א"ל ר' חייא עתיד את להנהיג שררה על ישראל. מפני שאתה מחמיר על עצמך אף בדבר שאין בו איסור כל כך:

ר' הושעיא היה לו תנאי ודאי. להתנות מע"ש על פירות שלא היה לו פנאי לתקנן וחדא איתתא היה לה ג"כ כמעשה זו שבשלה ירק שלה ושכחה לתקנו ובתוך כך באת לפני ר' הושעיא לשאלו:

ושלח. ר' הושעיא לזבדי בן לוי:

דיתקן לילא. כלומר כאחד על שניהן. לילא הוא תערובת בל' הגמ' ודוגמתו בפר"א דמילה (דף קלד) נעביד ולא לילך ופירושו יעשה כך ולא יערבו ע"ש וה"נ הכוונה הוא שא"ל להתנות כאחד על שלו ועל שלה מה שעתיד להפריש למחר וכו' כדתנן במתני' גבי ודאי בכה"ג:

רבי בא בר ממל בעי. על זה שאמר לו לתקן גם הירק של האשה דקס"ד דר' בא שצוה לו להתנות משלו על שלה והיינו דהקשה וכי לא היה צריך זבדי בר לוי לזכות לר' הושעיא בירקא דהאי איתתא דאי לאו הכי וכי אדם מתנה על דבר שאינו שלו ואמאי לא הזכיר לו ר' הושעיא כלום מזה:

ר"ז בעי. על האי אתקפתא דר' בא בר ממל דמה אנן קיימין כלומר והיכי ס"ל לר' בא בדין תנאי שהוקשה לו כך:

אי בשיש לו תנאי עליו ועל אחרים. כלומר אי ס"ל שיש לו תנאי שיכול הוא להתנות על הודאי א"כ מה לי עליו מה לי על אחרים וא"צ לזכותו בירק של האשה כלל שהרי להתנות צוה לו ומי הגיד לר' בא שכך אמר לו שיהא התנאי שיפריש למחר משלו על שלה אלא כך אמר לו לך ותקן את שלי ואת שלה כאחד והיינו שתעשה תנאי בשבילי מה שאני עתיד להפריש למחר וכן תעשה התנאי בשביל האשה מה שהיא עתידה להפריש למחר ואין כאן צורך לזכות לו בירק שלה:

ואם בשאין לו תנאי. כלו' ואם על דין דתנאי גופיה הוקשה לו לר' בא דס"ל דאין לו תנאי והיינו שאינו יכול להתנות על הודאי א"נ לא עליו ולא על אחרים אין ליה דין תנאי לדעתיה דר' בא:

צריך לזכותו בירק. בתמיה וכלומר ומאי האי דקאמר שצריך לזכותו לר' הושעיא בירק שלה ומאי מהני הכא הזכות לסברא דידיה:

איתותבת. בתיובתא לסברא דר' בא בר ממל ולא זכי זבדי בר לוי לר' הושעיא בירקא דהאי איתתא לפי שאין כאן צורך לשום זכות וכאתקפתיה דר' זעירא:

צריך שיהא זכור תנייו. כשמתנה מע"ש צריך שיהא זכור בשבת להתנאי שהתנה וע"מ כן הוא אוכל וצריך להחליט בשפתיו. ר' יוחנן ס"ל דלא סגי בזכירת התנאי לחוד אלא צריך ג"כ שילחש בשפתיו בשעה שהוא אוכל בשבת יאמר בלחש כפי התנאי של אתמול:

ולא נמצא זה כמתקן בשבת. שפורט בשפתיו להתנאי:

א"ל דהאי תנא כצ"ל. כלומר שהשיב לו על קושייתו כהך דהאי תנא דלעיל דדריש מכל הימים ואפילו בשבת ואם דהתירו בשעת הדחק לתקן ואפי' לכתחילה בשבת למה נחוש כאן שילחוש בשפתיו להתנאי שהתנה כבר מע"ש:

ואינו אסור מפני אובדן אוכלים. בתמיה שהרי התרומת מעשר שמפריש למחר אי אפשר לאכלו וכשהוא מניחה כך אצל ע"ה זה וכי אין משום איבוד אוכלין:

מפררה כל שהוא ואוכל. כלומר בשעה שהוא אוכל מפררה להתרומת מעשר מעט מעט ובפירורין כ"ש שאין בהן כזית לית בהו משום איבוד אוכלין:

ואינו אסור משום גזל. דזה מזמינו לאכול אצלו והוא מפרר ממנו ומשליכו לאיבוד והרי כאן גזל. ומשני רוצה הוא הבעה"ב בכך שיהא לו נחת רוח שזה אוכל אצלו על שלחנו ואינו מקפיד אם משליך לאיבוד איזה דבר מהסעודה:

מיליהון דרבנן. דלקמן פליגי על הא דאמרן שמפרר כל שהוא ומאבדו אלא שמתקן הוא ומניחו כדקאמר בהאי עובדא דלקמיה עבדין נפשין מזרקין איליין לאיליין ומתקנין ולא היו מאבדין בידים:

אצל בהע"ב אחד. ולא היו מאמינים לו על המעשרות והלך בעל לה"ר אחד ואמר לבעה"ב תן דעתך שהם חושדין אותך שלא תקנת מה שאתה נותן להם לאכול וישב לו זה הבעה"ב ומעיין ומשגיח עליהם מה יעשו וכשראו שזה משגיח עליהם עשו עצמן כמזרקין אלו לאלו את האוכלין דרך שחוק ובין כך ובין כך היו מתקנין והניחו מה שזרקו ולא אכלו ולא איבדו:

ואינו רוצה הנחת רוח. כלומר דמפרש ומאי איכפת ליה לבעה"ב מה שיעשו וכי אין רוצה בנחת רוח שאנשים גדולים כאלו יתארחו אצלו. וקאמר ודאי רוצה הוא בכך אלא דאעפ"כ לא הוה ניחא ליה זה שיחשדוניה ולפיכך היה יושב ומשגיח עליהם:

תני. בתוספתא (פ"ח) ור' יודה פליג אמתני' ואוסר להתנות מע"ש כדמפרש טעמיה וכי יש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו וס"ל דאף בדמאי הוא כן:

שהוא הולך ולוקח ממקום שלקח זה. בעה"ב המזמינו ומעשרן מה שאכל אצלו מאלו הפירות דממ"נ ליכא חששא אם המוכר הוא נאמן על המעשרות הרי הכל מעושר ואם לאו מפריש מן החיוב על החיוב הוא:

ופריך ויש אדם מפריש על דבר שאינו שלו. דנהי דממין אחד הוא מ"מ היאך יכול זה להפריש על דבר שאינו שלו:

עשו אותו כמוכר פירות טבולין לחבירו. דאם א"א בענין אחר יכול הוא להפריש על דבר שאינו שלו כהדא דתני בתוספתא דמעשר שני (פ"ג):

המוכר פירות טבולין לחבירו. אע"פ שלכתחילה אסור למכור טבל כדתנן לעיל בפ"ה אם אירע שמכר או שבשעת מכירה לא נודע לו שהן טבל ואח"כ נזכר שטבולין הן הרי זה רץ אחריו ומתקנו:

לא מצאו. להלוקח אם ידוע שהפירות קיימין מעשר עליהן משלו ואע"פ שהטבל שמכר אינו שלו הואיל ואין כאן תקנה אחרת מעשר וה"נ בהא דלעיל כן:

ואם לאו. שכבר נאכלו תו שאבדו א"צ לעשר עליהן ואם ספק הוא מעשר עליהן משלו:

וקורא שם למעשרותיהם. כלומר הרי הספק הזה כשאר ספק מעשרות שדין המעשרות כגון מעשר ראשון ומעשר עני קורא להן שם וא"צ להפריש שהמוציא מחבירו עליו להביא הראיה:

הלכה ב

מתני' **מזגו לו את הכוס**. לאו בשבת איירי הכא ולא קאי אמתני' דלעיל אלא ענין בפ"ע הוא וכלומר וכן הדין אם בא אצל מי שאינו נאמן על המעשרות בחול ומזגו לו את הכוס אומר וכו' כמו במתני' דלעיל והכי מפרש לה בגמ':

ומעשר שני בפיו. בפי הכוס ויהא מתולל על המעות ונמצא מותר לו לשתות כ"א כדי תרומת מעשר משייר הוא בשולי הכוס:

גמ' **כיני מתניתא לענין מזיגת הכוס**. כלומר דמפרש להמתניתין דה"ק וכן הוא הדין לענין מזיגת הכוס בחול כדפרישית במתני':

מה אנן קיימין. להתנאי דהמתני':

אם באומר מכבר. כלומר קודם שהוא אומר מעכשיו תהא תרומת מעשר בשולי הכוס נמצא משקה מעורב הוא שהרי הכל הוא מעורב יחד התרומה עם החולין והרי שותה מדומע הוא:

ואם באומר לכשישתה תהא תרומת מעשר מה שישייר בשולי הכוס נמצא למפרע טבל הוא שתה שהרי לא תיקנו אלא אחר שישתה:

אלא. על כרחך כי אנן קיימין הכין הוא באומר מכבר. מעכשיו ולכשאשתה תהא תרומת מעשר ונמצא לא שתה טבל ולא היה מדומע:

ולא נמצא מטלטל תרומה טמאה בשבת. אם אירע זה בשבת והתרומת מעשר שמשייר בשולי הכוס כתרומה טמאה היא שהרי משל ע"ה היא שאינו מוחזק בטהרה ואין מטלטלין תרומה טמאה בשבת ומשני ר' לעזר שהוא משייר כל שהוא מן החולין יתר על כדי תרומת מעשר ואגב החולין מותר לטלטל תרומה טמאה כהדא דתנינן וכו' (בפכ"א דשבת) ופריך ואכתי לא דמיין דתמן העיקר היא התרומה הטהורה וכדמוקמינן לה התם שהטהורה היא למטה והטמאה למעלה ומטלטל הטמאה לצורך הטהורה אבל הכא שמשייר החולין על גבה ונמצא מטלטל החולין לצורך הטמאה ובטלו החולין אצלה:

אריב"ב. בלא"ה ל"ק דהכא עם יציאתו מן הכוס קדש כלומר עם לאחר ששתה ויוציאידיו מן הכוס אח"כ הוא קדוש לתרו"מ מה שמשייר בו ונמצא כששתה לא טילטל את התרומה טמאה:

תמן תנינן. בפרקין לקמן הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש וכו':

תני. בתוספתא (פ"ח) ר' יוסי ור"ש אוסרין דחייש שמא יבקע הנוד קודם שיפריש לאחר השבת ונמצא זה שתה בשבת טבלים למפרע והדא מתני'. בעיא היא אם הדא מתני' דהכא בתנאי דמזיגת הכוס ג"כ לא אתיא כר' יוסי ור"ש דהא הכא נמי איכא למיחש שמא יבקע הכוס או ישפך באמצע שתייתו ונמצא מה ששתה הוא טבלים למפרע:

א"ר יעקב בר אידי. לא היא דהכא שאני דהכל מודים על הכוס שהוא על אתר מיד אחר שהתנה הוא שותה ולא חיישי' הכא שמא יבקע:

הלכה ג

מתני' **פועל שאינו מאמין לבעה"ב**. על המעשרות:

ומעשר שני באחרונות. הבאין אחריהן:

וחושך גרוגרת אחת. חושך עצמו ממנה ואינו אוכלה שהיא של תרומת מעשר ויתננה לכהן:

מפני שהוא ממעט במלאכתו של בעה"ב. שאם לא יאכל מרעיב עצמו ואינו יכול לעשות מלאכה והלכך לא יחשוך עצמו אלא יקנה גרוגרת אחרת כנגד האחת של תרומת מעשר ויאכל:

ר' יוסי אומר לא יחשוך. כלומר בלאו הכי אינו חושך עצמו מגרוגרת אחת אלא נוטל גרוגרת משל הבעה"ב חליפי הגרוגרת של תרומת מעשר ואוכל מפני שהוא תנאי ב"ד

שתהא תרומת מעשר משל הבעה"ב ומעשר שני משל פועל כדאמר בגמרא והלכה כר' יוסי:

גמ' **ר' לעזר בשם ר' הושעיא**. לא שייכא הכא מידי ובתרומות (פ"ד) גרסינן להא (בהלכה ב') אמתני' דהתם מי שהיו פירותיו במגורה ונתן סאה לבן לוי וסאה לעני מפריש עד שמנה סאין ואוכלן דברי ר"מ וחכ"א אינו מפריש אלא לפי חשבון שיודע בודאי שהן קיימין דשמא אכלו אותן או מקצתן ואין מפרישין על האבוד ולפי חשבון שידוע לו שהן קיימין כך יפריש עליהן לאכול ועלה קאמר שם ר' הושעיא עשו אותו כפועל שאינו מאמין לבעה"ב כלומר טעמייהו דחכמים מפני שדימו זה להא דתנינן הכא דהפועל מתקן הוא בתורת דמאי מה שנותן לו הבעה"ב לאכול לפי שאינו מאמינו על המעשרות וה"ה התם שאין לו לסמוך על הלוי והעני שאומרין קיימין הן עד שיודע בודאי אם קיימין הן או מקצתן ומפריש לאכול לפי חשבון והמותר יתקן אותו מספק ואיידי דקיימינן הכא בדין פועל שאין מאמין לבעה"ב נקט להא נמי הכא:

פשיטא הדא מילתא נשרפו הפירות. אחר שהפריש עליהן ועדיין לא נתן להכהן התרומה היא בטיבולה דבטלה התרומה שאין פירות לחול עליהן שלא היה בדעתו לקראה שם תרומה אלא על אותן הפירות וכיון שנאבדו הרי היא כטבל:

נשרפה התרומה. מהו:

וקאמר לכשיאכלו הפירות קדשה התרומה למפרע. כלומר בזה מסתברא הוא שכבר יצאו הפירות מטבלן ואע"פ שאין כאן תרומה מ"מ כבר היתה קדש למפרע בשעה שהפרישה ויכל לאכול הפירות על סמך אותה התרומה שכבר נתרמה:

מהו חשך. צ"ל מן מיכלה הוא מפיק תרומת מעשר. חושך גרוגרת אחת דקתני מפרש מאי חשך שחושך עצמו מלאכול אחת מפני שצריך להוציאה לתרומת מעשר:

תני. בתוספתא דב"מ (פ"ח):

וישכירנה ביום. לפי שהיא עיפה ממלאכתה בלילה ואינה יכולה עשות מלאכתו של השוכר וכן הפועל עצמו לא יעשה מלאכה שלו בלילה וכו' וכן לא ירעיב עצמו וכו' ואיידי דקתני במתני' שלא ימעט ממלאכתו של בעה"ב נקט נמי להאי ברייתא:

אשכח ספרא. המלמד תינוקות:

אייניס. הוא מעונה ומסוגף ביותר ושאל על זה ואמרו לו מפני שהוא ציים וא"ל לאותו המלמד אסור לך להיות יושב בתענית ומה וכו' ואתה עסק במלאכת שמים ואין לך למעט מלאכתו:

תניי ב"ד. על דברי ר' יוסי במתני' קאי ומפרש מהו התנאי ב"ד שתהא תרומת מעשר משל בעה"ב מעשר שני משל פועל. כצ"ל וכן הוא בתוספתא (פ"ח):

הלכה ד

מתני' **הלוקח יין מבין הכותים**. קודם שגזרו על יינן ויין שלהם ודאי טבל הוא ובלוקח בערב שבת איירי וכדקתני בתוספתא בהדיא הלוקח יין מבין הכותים מערב שבת ושכח ולא הפריש:

אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש. הכא לא קתני למחר משום דהכא בודאי איירי ואסור להפריש בשבת אפילו קרא לו שם מע"ש והעיקר מה שבא התנא להשמיענו כאן דכשקורא שם ואומר שני לוגין שאני עתיד להפריש וכו' שותה ממנו בשבת על סמך שיפריש לאחר השבת משום דס"ל להאי תנא יש ברירה כדלקמן. והכא אינו קורא שם לתרומת מעשר כמו בריש פרקין וכן במתניתין דלקמן בבבא היו דמאי וכו' משום דגבי דמאי דמעשרן והן שלו קורא שם לתרומת מעשר כדי לתקן את המעשר ולאכלו אבל כאן שהוא טבל ודאי צריך ליתן המעשר ללוי והלוי הוא יקרא שם לתרומת מעשר:

ועשרה מעשר ותשעה מעשר שני. לאו דוקא שהרי לאחר שיפריש תרומה גדולה ב' לוגין ממאה ונשארו צ"ח לא יהיה המעשר ראשון אלא עשרה לוגין פחות חומש והמעשר שני מן פ"ח וחומש יהיה שמונה לוגין ושמונה עשירית ועשירית החומש והתנא לא אמר אלא על דרך העברה:

ומיחל ושותה. ומתחיל ושותה והאי תנא ר"מ הוא דס"ל אף בדאורייתא יש ברירה ומה שנשאר הוי כאילו הופרש מתחלה ואין הלכה כן אלא דקי"ל בדרבנן יש ברירה אבל כאן כיון דודאי טבל הוא בדאורייתא אין ברירה ואינו אוכל ושותה על סמך שיפריש אח"כ אלא צריך להפריש ואחר כך יאכל וישתה:

גמ' **תני**. בתוספתא (פ"ח):

רבי יוסי ור"ש אוסרין וכו' שמא תבקע הנוד ולא יבא לידי הפרשה:

לא כטעמיה דדין טעמיה דהדין. כלומר דהש"ס מפרש דאע"ג דהכא בהאי ברייתא תנינן דר' יוסי ור"ש תרוייהו השיבו לר"מ כן ואמרו לו אי אתה מודה שאם יבקע הנוד ששתה זה טבל אפ"ה אין זה עיקר הטעם שלהן להא דפליגי אדר"מ אלא טעמא אחרינא אית להו והא דלא השיבו לר"מ למאי דאית להו משום דלא כטעמיה דמר טעמיה דמר ואינהו גופייהו פליגי בטעמייהו כדלקמן ולפיכך השיבו לר"מ טעמא דחששא דבקיעת הנוד דבהא לכ"ע אם יבקע הנוד שתה טבל למפרע:

טעמא דר' יוסי. השתא מפרש לעיקר טעמייהו דלר' יוסי הטעם הוא שמא יסיע כלומר שמא יסיע היין מנוד זה וישימנו בנוד אחר ובכה"ג ס"ל לר' יוסי דקריאת השם כי האי לאו מילתא הוא עד שיקבע מקום ור"ש פליג עליה דר' יוסי בהא כדשמעינן מהאי ברייתא דלקמן והואיל ולא הושוו בטעמם השיבו לר"מ הטעם כדאמרן:

טעמא דר"ש. ולר"ש עיקר הטעם דשמא ישכח וישתה את השאר מה שקרא שם לתרומה ומעשרות ונמצא מה ששתה הכל טבל שתה ור' יוסי לא ס"ל האי טעמא דר"ש כדמוכח מדלקמן והיינו דאמרן דמכיון דפליגי אינהו בטעמא וכל חד וחד לא מודי ליה לחבריה משו"ה הוא דהשיבו לר"מ שמא יבקע הנוד:

כהדא דתני. השתא מפרש והיכי שמעינן להו לר"י ולר"ש בהא דאמרן דפליגי בהדא דתני בתוספתא דמעשר שני (פ"ג) וקיצר הש"ס בהעתקה וסמיך על שהיו בקיאין בתוספתות והכי תנינן לה התם האומר מעשר שני שבחפץ זה מחולל על איסר זה ולא קבע לו מקום ר"ש אומר קרא שם וחכ"א עד שיאמר לצפונו או לדרומו ומאן חכמים דפליגי עליה דר"ש ר' יוסי כדשמעינן מהאי ברייתא דלקמיה ובברייתא אחריתא היא בתוספתא שם (פ"ד) וחסר כאן או שקיצר הש"ס בהעתקה דהכי תנינן (בפ"ד) האומר מעשר שני מחולל על סלע שתעלה בידי מכיס זה רבי יוסי אומר לא חילל וחכ"א חילל. ופליגי ביש ברירה או לאו וממילא שמעינן דלר' יוסי דס"ל לא חילל דאין ברירה ולא ניכר על איזה סלע מהכיס הוא אמר משום דאנן בעינן שיהא מבורר הדבר איהו נמי ס"ל כחכמים דברייתא קמייתא דמהאי טעמא גופיה קסברי דכל שלא קבע מקום להמעשר לצפונו ולדרומו של החפץ שהיה בו הפירות לאו כלום הוא ומשום דאין ברירה והלכך נמי טעמיה דר' יוסי דפליג על ר"מ דמתניתין משום דלית ליה ברירה והיינו דקאמר לעיל טעמא שמא יסיע המעשרות שקרא שם מכלי אל כלי ועיקר הטעם דלית ליה ברירה כדמוכח מסברא דידיה בהאי ברייתא בתרייתא ור"ש דס"ל התם קרא שם משום דאית ליה ברירה ושפיר שמעינן דר"ש פליג אדר' יוסי בדין ברירה ולא מודי ליה לטעמא דידיה:

מ"ט דר' יוסי. השתא מפרש נמי לאידך גיסא למאי דאמרן דר' יוסי פליג נמי אטעמיה דר"ש בהך דפליגי אדר"מ ומ"ט ומהיכא שמעינן ליה הכי וקאמר מסיפא דהך ברייתא בתרייתא דשמעינן טעמיה שמעינן נמי דפליג אדר"ש בסברא דידיה בפלוגתא דר"מ:

שאם אמר על הסלע וכו'. סיפא דמילתא דפלוגתייהו דר' יוסי וחכמים בתוספתא שם דקתני התם ומודה רבי יוסי שאם אמר המעשר שני יהיה מחולל על סלע חדש שתעלה מן הכיס שהוא מחולל ומודים חכמים לר' יוסי שאם אמר על הסלע שאטול וכו' שמעינן מיהת דטעמא דר' יוסי ברישא משום דס"ל אין ברירה דהלכך בסיפא דאמר על הסלע

חדש או ישן שתעלה הואיל ומינכרא מילתא דבריו קיימין והשתא שמעינן נמי ממילא דפליג ר' יוסי אטעמיה דר"ש דלעיל בפלוגתא דר"מ דקאמר שמא ישכח וישתה את השאר דאי ס"ד דר' יוסי נמי חייש להא א"כ היכי קתני הכא ומודה ר' יוסי שאם אמר על סלע חדש שהוא מחולל דנהי דאין כאן חששא דברירה שהרי הוברר הדבר בהאי סלע דאמר מ"מ האי חששא מיהת איכא שמא ישכח ויוציא זה הסלע חדש ונמצא שלא חילל המעשר אלא ע"כ דר' יוסי לית ליה האי סברא דר"ש דלשמא ישכח לא חיישינן והשתא שפיר מתברר לן דלא כטעמא דהדין טעמא הדין דכל חד פליג אטעמיה דחבריה והלכך הוא דאצטרכו לטעמא דשויא לתרוייהו בתשובה שהשיבו לר"מ כדאמרן:

תמן תנינן. בפ"ג דגיטין (בהלכה ח') וגריס שם נמי להאי קושיא ופירוקא דלקמיה:

המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אם אבדו הר"ז חושש מעל"ע דברי ר"א:

והדא מתני'. נימא דהך מתני' דלא כר' יוסי ור"ש דחיישי הכא לבקיעת הנוד והתם קתני מפריש עליהן ואינו חושש לכלום:

א"ר זעירא. שאני התם:

תמן. כלומר הכא למפרע נתקלקלו ואיידי דגריס בגיטין תמן קאמר לה בהאי לישנא וכן דרך הש"ס הזה. שהרי כאן לא היה לה חזקת תרומה מעולם שלא הופרשה אבל הכא משעת אובדן והילך הוא שנתקלקלו אבל בשעה שהפריש בתחלה הוברר התרומה ואפילו לרבנן דפליגי על ר"א התם וס"ל דאם מצא שאבדו חושש הוא למפרע על הכל מ"מ מה שאכל כבר בחזקת מתוקן הוא שאכל:

תמן תנינן. (בסוף מס' מעילה) פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה לצורך חולין מעל דברי ר"ע וחכ"א עד שיוציא את כל הכיס לחולין ומודה ר"ע באומר מן הכיס זה הקדש שהוא מוציא והולך עד שיוציא את כל הכיס ולקמן מפרש טעמיה דר"ע דמודה בזה:

תנא. ותני עלה בתוספתא סוף מעילה והכי איתא התם פרוטה של הקדש וכו' כיון שהוציא את הראשונה מביא אשם תלוי ואת השניה מביא אשם ודאי דברי ר"ע וחכ"א אין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ועל האומר פרוטה בכיס זה הקדש מיתפרשא הברייתא והיינו נמי דקאמר הכא על הראשונה מעל בספק ומביא אשם תלוי ור"ע לטעמיה דס"ל (בפ"ה דכריתות) לחייב על ספק מעילות אשם תלוי ועל השניה שמעל בודאי משום דאחלוקה שאמר פרוטה בכיס זה הקדש קאי דבכיס משמע בתוך הכיס וראשונה שהוציא לאו מתוך הכיס מיקרי שהיא למעלה אלא מספק שמא

בתחילה בתוך הכיס היתה מביא אשם תלוי אבל השניה שהוציא מתוך הכיס מעל בודאי ומביא אשם מעילות ודאי וחכמים סברי דכל הפרוטות אין בהן אלא ספק מעילה דשמא דעתו אפרוטה אחרונה היתה או פרוטה של הקדש שנפלה היא האחרונה שבכיס ועל כולן מעל בספק ואינו מביא כלום דס"ל דספק מעילה אין בה אשם תלוי כדקתני שאין מביאין אשם תלוי וכו' מלבד האחרונה שהוציא והיא היא של הקדש ומעל בודאי ומביא אשם ודאי:

א"ר יודן הדא דתימר בשהיו עשר וכו'. הא קמ"ל ר' יודן דפלוגתייהו בתוספתא באומר פרוטה בכיס זה הקדש היא כדפרישית והיינו דקאמר הדא דתימר דפליגי חכמים על ר"ע וסברי דכולן אינן אלא ספק מלבד האחרונה שהיא ודאי הקדש דוקא בשהיו הרבה פרוטות בתוך הכיס ועשר דקאמר לאו דוקא אבל אם לא היו בכיס אלא שתי פרוטות לד"ה הראשונה היא בספק והשניה היא ודאי וכלומר דלא תימא מכיון שאמר פרוטה בכיס זה הקדש והיינו בתוך הכיס לא היה דעתו להקדיש אא"כ יש הרבה פרוטות בתוכו ושמא אילו היה יודע שאין שם אלא שתים לא היה מקדיש ולישניה דקאמר בכיס משמע הכי דהוא בתוך אמצע הפרוטות שבכיס וסד"א דבכה"ג שתיהן ספק הן משום דמספקא לן בדעתיה הלכך קמ"ל דלא היא אלא בשאין שם אלא שתי פרוטות הכל מודים דהראשונה בלבד היא הספק אבל השניה יצאת מידי ספק דהא מיהת אחת מהן הקדיש וכשהוציא לחולין גם את השנייה מעל בודאי:

מה בין האומר בכיס מה בין האומר מן הכיס. לר"ע דמ"ש רישא ומ"ש סיפא וכדמפרש הש"ס לקמיה מאי דקשיא ליה לר"ל:

רשב"ל אמר וכו'. כלומר דמפרש הש"ס דהכי קשיא ליה דקס"ד דטעמא הוי משום ברירה דכשאומר מן הכיס הוברר הדבר דעל פרוטה אחרונה קאמר ולפיכך הכל מודים שמוציא לחולין והולך עד פרוטה אחרונה ומשו"ה קשיא ליה מדין המתני' דהכא דאע"ג דסתמא דמתניתין סברה כמ"ד יש ברירה היינו דוקא באומר שאני עתיד להפריש דמכיון שפירש ההפרשה שתהיה באחרונה אמרינן הוברר הדבר מה ששתה מן המתוקן שתה על סמך תרומה ומעשרות שאמר וקבע באחרונה הא לאו הכי לא והיינו שאם לא אמר שיפריש באחרונה ודאי מה ששתה למפרע טבל שתה ואפי' הפריש באחרונה על מה ששתה וכיון שכן אמאי גבי פרוטה אמרינן דאם אמר מן הכיס מודה ר"ע דאחרונה שבהן היא דהואי הקדש ובאומר בכיס כיון שהוציא את הראשונה מעל הא הכא לא הפריש בפירוש לפרוטה אחרונה להקדש וא"כ ממ"נ קשיא כדמסיים בגמ' הקושיא:

אפילו הוציא את כל הכיס לא ימעול. כלומר דבתחלה מקשה על הרישא דאמאי קאמר ר"ע באומר בכיס דראשונה הואי הקדש ונימא הכא נמי שאפילו הוציא את כל הכיס לא ימעול עד פרוטה אחרונה דהא כמה דתימר במתני' דידן דלמפרעו טבל שתה והיינו אם לא אמר שאני עתיד להפריש לא מהני מה שהוא מפריש באחרונה כדאמרן דמתני' דוקא בשאומר אני עתיד להפריש קתני וא"כ אימר אוף הכא מה שהוציא למפרע חולין הוא שהוציא ומ"ט דר"ע ברישא:

אלא כאן תלוי בהפרשה. סיומא דהקושיא היא וכלומר אלא על כרחך דבמתני' דידן הדבר תלוי במה שאמר אני עתיד להפריש דבהא ס"ל להאי תנא דסמכינן אברירה ובהאי גופה מצינא לתרץ טעמיה דר"ע ברישא דמשום דהכא בסתמא קאמר פרוטה בכיס זה הקדש ולא קאמר בפירוש שאחרונה יפריש להקדש והלכך לא סמכינן אברירה וכיון שהוציא הראשונה מעל והשתא דאתיא להכי קשיא לן הסיפא דאמאי באומר פרוטה מן כיס זה הקדש מודה ר"ע דהאחרונה היא הקדש והא אמרת דהיכא שלא פירש ההפרשה לא סמכינן אברירה וא"כ בסיפא נמי לימא כיון שהוציא את הראשונה מעל:

א"ר יונה כאן וכאן תלוי בהפרשה. כלומר לא כדקס"ד דהכא גבי פרוטה אפי' בסיפא לא הוי כהאי הפרשה דמתני' דידן אלא דהכא נמי מכיון שאמר מן כיס נעשה כאומר אל יצא הכיס הזה ידי פרוטה אחת שבה מן ההקדש וא"כ בהפרשה היא וסמכינן אברירה כי היכי דבמתניתין דידן והיינו טעמיה דר"ע דמודה בסיפא:

תמן הוא אומר. שמעינן מיניה בעלמא דמודה הוא דלכ"ע מועלין בפרוטה אחרונה לפי חשבון ששנו בלוגין. צ"ל. כלומר כפי הדין ששנו במתני' בדין דלוגין והכא הוא אומר הכין דמספקא ליה בהאי דינא דפרוטה. ומשני מן דאצרכת ליה לבתר דאיבעיא ליה הדר פשטה וכדאמרן:

גמ' **א"ר יצחק בר אליעזר וכו'**. גרסינן להא לקמן בשבת פ' מפנין (בהלכה א) ושם הגי' מדוקדקת:

אדם עומד מע"ש ואומר ה"ז תרומה למחר. כלומר דקמ"ל שיכול להתנות לקרוא לה שם ושתהא חלה עליה תרומה בשבת ולא קודם:

ואין אדם עומד בשבת ואומר ה"ז תרומה למחר. כצ"ל וכן הוא בפ' מפנין. ואע"פ שאינו מפרישה בשבת מ"מ אפילו קריאת שם לא יקרא לה הואיל דאינה ראויה להפרישה בשבת:

ר' יוסי בר' בון. פליג דאפילו מע"ש אין לו לקרות שם תרומה למחר מכיון שאינו יכול להפרישה בשבת ומתני' דקתני דקורא שם מע"ש משום דא"א לו בענין אחר שהוא בבית

המדרש או בשדה ואין לו פנאי לתקן אבל בעלמא ס"ל דאסור לכתחילה לקרות שם מע"ש שתהא תרומה בשבת:

מתניתא דמסכת טבול יום פליגא על ר' יוסי בר' בון דתנינן שם (**בפ"ג**) **לגין שהוא טבול יום**. כלי שנטמא וטבלו אותו והוא טבול יום ומלאוהו מן החבית שיש בה מעשר טבל והוא מעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו אם אמר ה"ז תרומת מעשר משתחשך ה"ז תרומה למחר כך הוא במשנה שם וכך הוא במפנין ובכאן נמצאו תיבות בטעות בספרי הדפוס וכלומר שהתנה שלא תהא תרומה עד שתחשך ומשום שאם תחול עליה תרומה קודם שתחשך היתה נפסלת בכלי שהיא טבולת יום דבריו קיימין:

אם אמר ה"ז עירוב לא אמר כלום. דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא שהרי אינה ראויה אפילו לכהן עד אחר הערב שמש שמעינן מיהת דיכול להתנות מע"ש שלא תהא תרומה עד השבת וקשיא לר' יוסי בר' בון:

פתר לה לשעבר. דהתם בדיעבד מיירי אם אמר ה"ז תרומת מעשר משתחשך אבל לכתחילה לא:

והתני ר' חייא אומר. ר"ח תני בברייתא אומר ה"ז תרומת מעשר משתחשך אית לך מימר לשעבר. בתמיה דהא אומר לכתחילה קאמר. וחזר בו ר' יוסי בר בון מהדא. כך הוא בפ' מפנין כלומר שהקשו לו מהדא דר"ח חזר בו:

הלכה ה

מתני' **היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו והוא בבית המדרש וכו'**. בערב שבת מיירי ומתירא שמא יקדש עליו היום ולא יוכל לעשר והאי מתני' בבבא דרישא נמי כהאי תנא דמתני' דלעיל אתיא ורבי מאיר הוא דסבירא ליה יש ברירה אף בדאורייתא ואינה הלכה אלא צריך שיפריש למחר קודם שיאכל וכמו בסיפא גבי דמאי דקתני בהדיא להפריש למחר ומשום שהתנה וקרא שם מע"ש מותר להפריש בשבת בין דמאי ובין ודאי בכה"ג דמיירי הכא שהודאי טבל ברשות הוא כדפרישית הכל במתני' דלעיל:

ומעשר שני בצפונו או בדרומו. גבי דמאי בכולה פרקין קתני הכי וכן לעיל (בפ"ה) ולא קתני הכי בודאי וטעמא דמילתא משום דבכל מקום דתני הכי בדמאי מיירי שרוצה לאכול זה המעשר שני ג"כ כדקתני ומחלל על המעות לאכלו ואי אפשר לחלל מעשר שני עד שיקבע לו מקום בתחלה כדקתני בהדיא בתוספתא אליבא דחכמים והבאתי בהלכה דלעיל אבל בודאי טבל לא קתני הכי בפרקין משום דדינא דודאי טבל אתיא אליבא דתנא דס"ל דשרי לאכול בשבת קודם הפרשה אחר שקרא שם דיש ברירה וסומך

על שיפריש התרומה והמעשרות לאחר השבת הלכך לא בעי הכא למיתני דין דקביעות מקום לענין חילול מע"ש:
מאי כדון. השתא מפרש לה והיאך הוא מתנה באינו רוצה עכשיו לקרות שם תרומה:
מכבר לכשאפרישנה. מעכשיו ולאחר שאפרישנה תהא עליה למפרע שם תרומה:
הגע עצמך שהיתה תרומה טהורה. וראויה לאכילה לכהן בשבת וע"כ צריך הוא שיפרישנה מע"ש והאיך יתנהג בשאינו רוצה לקרות לה שם תרומה עכשיו וקאמר שאם היא טהורה יאמר מכבר ולכשאוכלנה אם הוא כהן או שיאמר ולכשיאכל הכהן תחול עליה שם תרומה:
הגע עצמך שהיתה תרומה טמאה. שנטמא הטבל והתרומה טמאה אינה ראויה לאכילה ולשריפה עומדת ואיך יאמר בה:
מכבר. מעכשיו ולכשאניחנה בקרן זוית כדי ליתנה לכהן לשורפה אחר השבת תחול עליה שם תרומה וכדי לתקן הטבל קורא לה שם דחולין טמאין חזו ליה:
תני מטלטלה. בשבת אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה. משום שבתנאי שמער"ש וקרא לה שם מותר לטלטל אפי' לתרומה טמאה:
וא"ר זעירא הדא אמרה וכו'. וממתני' שמענו כן שהרי כשאומר שאני עתיד להפריש עדיין טבל הוא כשמטלטלה בשבת להפריש אחר התנאי ומשום שכבר יש עליו תנאי וקרא שם מע"ש מותר לטלטלו:

הלכה ו

מתני' **היו לפניו שתי כלכלות של טבל ואמר מעשרות זו בזו**. המעשרות שאני צריך להפריש מכלכלה זו יהיו קבועים בחברתה:
הראשונה מעושרת. ומפריש מן השניה המעשרות של שתיהן:
של זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעושרת. שהרי קבע מעשרותיה בשניה אבל השניה אינה מעושרת שהרי כשאמר של זו בזו כבר נפטרה הראשונה ונתקנה וכי חזר ואמר ושל זו בזו מפריש הוא מן הפטור על החיוב שהרי הראשונה פטורה והשניה עדיין חייבת היתה ואין מפרישין מן הפטור על החיוב וצריך שיפריש מן השניה על שתיהן:
מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה. כשאמר כך קבע כאחת מעשרותיהן של כל אחת בחברתה לפיכך קרא שם ומפריש מזו על זו ומזו על זו ואינו יכול להפריש עליהן ממקום אחר:
גמ' **ותני עלה**. בתוספתא (פ"ח):

וזה לשון התוספתא היו לפניו שתי כלכלות של טבל בזו מאה ובזו מאה נטלה תרומתן ואמר מעשרות זו בזו הראשונה מעושרת של זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעושרת (ובספרי הדפוס כתוב בבבא שנייה אין הראשונה מעושרת וט"ס הוא) ונוטל שני תאנים שני עישורין ועישורו של עישור מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחבירתה קרא שם נוטל עשרים תאנים מאיזה מהן שירצה בזו מאה ובזו מאתים אם מקטנה הוא נוטל נוטל אחת עשרה ואם מגדולה נוטל נוטל את כולה לא השלים בזו מאה ובזו אלף אם מקטנה הוא נוטל נוטל חמש עשרה ואם מגדולה הוא נוטל נוטל את כל הששים מכאן ואילך לפי החשבון. והנני מפרש בתחלה לבבא הראשונה בפ"ע מפני שיש מבבא השניה ואילך בזו מאה בזו מאתים וכו' כמה חילופין וכמה טעיות וא"א להעמידה כמו שהוא לפנינו ולא שלטה יד המגיהים בת ספתא והנני מסדר לפניך כמו שהעתיק הש"ס לקמן היה בזו מאה ובזו מאתים וכו' וזהו סיפא דהתוספתא בעצמ' וא"כ צריך לגרוס בתוספתא נמי כן בזו מאה ובזו מאתים אם מקטנה הוא נוטל נוטל אחת עשרה ואם מן הגדולה הוא נוטל נוטל את כל הששים בזו מאה ובזו אלף אם מקטנה הוא נוטל נוטל חמש עשרה ואם מגדולה הוא נוטל נוטל את כולה לא השלים ונתחלפו השיטות בדפוס שם וזה פירושה דהתוספתא. ברישא דמיירי שאמר של זו בזו או שאמר של זו בזו ושל זו בזו דהדין בשתיהן שהראשונה מעושרת וצריך להפריש המעשרות מהשניה על שתיהן כדתנינן במתני' ומפרש לה בהתוספתא כיצד הוא עושה:

נוטל שני תאנים. והן לתרומת מעשר של שתיהן שבזו מאה ובזו מאה. כדמיירי הכא ששתיהן שוות ותרומה גדולה כבר הופרשה מהן בתחלה כדקתני שנטלה תרומתן שני עישורין ועישורו של עישור כלומר המעשרות של שתיהן שצריך להפרישן מן השניה ועישורו של עישור היינו התרומת מעשר ממעשר הראשון ויתור לשון הוא דהא כבר מני לתרומת מעשר דקתני נוטל שני תאנים וזהו דקא מתמה שמואל על לשון התנא דברייתא כדלקמיה:

שמואל אמר לא מצי תניתא. הכי כדנקט התנא בלישניה דקאמר נוטל שני תאנים והדר נקט ומני ועישורו של עישור אין יסב חדא לעשר צריך מיסב חדא למאה בתמיה כלומר אם כבר נטל הא' מעשרה והן השני תאנים שכל אחת א' מעשרה לתרומת מעשר של זו ולתרומת מעשר של זו והן בכלל המעשר הראשון דנקיט אבתרה וא"כ מאי האי דהדר קאמר ועישורו של עישור וכי עוד הפעם צריך ליטול אחד ממאה דהיינו עישורו של עישור והוא עצמו האחד מעשרה דכבר חשיב ליה:

אין יסב חדא למאת צריך מיסב חדא לאלף וכו'. וכלומר וכן אם היו כאן אלף תאנים בכל אחת ואחת ונטל התרומת מעשר של כל מאה ומאה מהן והיינו חלק תרומת מעשר א' ממאה מעשר וכי תאמר שצריך עוד ליטול תרומת מעשר חד וזה עישורו של עישור מן האלף בתמיה שהרי כבר נטל א' מכל מאה ומאה והוא עשרה והיא העישורו של עישור של האלף וכן אם היו כאן עשרת אלפים תאנים ונטל התרומת מעשר של כל אלף ואלף והוא מאה וכי צריך עוד ליטול חד תרומת מעשר עישורו של עישור מן העשרת אלפים בתמיה שהרי כבר נטל עישורו של עישור של העשרת אלפים והוא המאה. הדין הוא פירושא דמילתא דשמואל דלא מתמה אלא על כפילת הלשון של התנא ומאריך בתמיה זו דקאמר כל הני אין יסב כאדם שאומר וכי לעולם תאמר שצריך להפריש ולחזור ולהפריש וסיפא דהתוספתא אפרש לקמן בהעתקת הש"ס להסיפא:

א"ר יוסי בר' חנינא על הראשונה עובר בעשה וכו'. על הראשונה אריש דקאמר של זו בזו א"כ קבע שני שמות של מעשרות של זו וזו כאחת והרי כאן עשה לפי שצריך להפריש כסדר בתחלה מעשר ראשון של שתי הכלכלות ואח"כ מעשר שני שלהן וכדתנן לקמן (בפ"ג דתרומות) שאם הקדים מעשר שני לראשון עובר בל"ת שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר ומיהו הכא אין כאן ל"ת שהרי הכלכלה הראשונה היא שמעושרת וכשיפריש מהשניה יכול הוא להפריש בתחלה המעשר הראשון של שתיהן ואח"כ מעשר שני שלהן ואין ל"ת אלא על קדימת הפרשה אלא על העשה הוא שעובר מפני קריאת השם שקבע שני שמות של המעשרות כאחת וצריך לקבוע שם מעשר ראשון ואח"כ לקבוע שם מעשר שני:

ועל השניה. בסיפא שאמר מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה והדין הוא שמפריש מאיזו מהן שירצה אם היו שתיהן שוות ובזה יכול הוא להפריש בתחלה המעשר ראשון על שתיהן ואח"כ המעשר שני ואין כאן ל"ת אלא שאם אינן שוות דהדין הוא שצריך להפריש מזו על זו ומזו על זו בדווקא כדלקמן ונלמד מהסיפא דתוספתא א"כ כשמפריש מכלכלה הראשונה על השנייה מקדים הוא המעשר שני שבה למעשר הראשון שבשניה והרי כאן ל"ת והעשה משום קביעת השם כאחת כדפרישית בהרישא:

א"ר אלעזר דר"מ היא. על הסיפא קאי הא דקתני מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחבירתה דמשמע דוקא כשקבע השם כאחת הא לאו הכי תפוס לשון ראשון לעולם ואפי' חוזר בו בתוך כדי דיבור וכדדייק לקמן וזהו כר"מ דתמורה דתמן תנינן (בפ"ה דתמורה) אמר ה"ז תמורת עולה וכו' ה"ז תמורת עולה. דברי ר"מ דאית ליה תפוס לשון ראשון ורבי

יוסי פליג עליה התם וס"ל דאם לכך נתכוין מתחלה דבריו קיימין ותמכר ויביא בדמי חצייה תמורת עולה ובדמי חצייה תמורת שלמים:

הוינן סברין מימר. דלא פליג ר"מ אדרבנן אלא אם לאחר כדי דיבור חזר ואמר תמורת שלמים דבהא ס"ל דאינו חוזר בו אבל בתוך כדי דבור שאמר תמורת עולה חזר בו ואמר תמורת שלמים לא פליג ומודה דיכול לחזור בו כך היינו סבורין לומר אבל מן מה דאמר ר"א דר"מ היא מתני' הדא אמרה דס"ל דאפילו בתוך כדי דיבור אינו חוזר בו כדמסיק ואזיל:

דהיא מתניתא וכו'. כלומר וכדדייק ממתני' דהכא דדוקא באם קבע שם מעשרות כלכלה בחברתה כאחת הוא דאמרינן דקבע שם הא בזה אחר זה לעולם אמרינן תפוס לשון ראשון ואפילו חוזר בו בתוך כדי דיבור הראשונה היא דמעושרת ומוקי לה כר"מ ש"מ דר"מ הכי סבירא ליה:

מודים חכמים לר"מ באומר תמורה זו תחת שני חייב. כלומר שאומר בתחלה תחול תמורה על זו ואח"כ תהא תמורה תחת שני שהיה לפניו בזה הכל מודים שתפס לשון ראשון וחייל תמורה על הראשון וחייב כלומר בדין תמורה שאם המיר מומר וחייב מלקות ארבעים שעבר על לאו דלא ימיר וקמ"ל דבכה"ג תמורה על הראשון הוא דחיילא:

בהמה זו תחת זבחים שני. כלומר או אם אמר בהמה זו תחת שני זבחים שהיו לפניו ובזה הכל מודים דתרווייהו קדשי דדעתו שלא תחול זו אא"כ חלתה זו:

מפני שקבע וכו'. אמר מר מפני שקבע שני שמות כאחת הא בזה אחר זה לעולם תפוס ל' ראשון ואפילו חוזר בו בתכ"ד ופריך לא כן וכו' דחוזר בו בתוך כדי דבור והאי אפילו דנקט הכי אשגרת לישן הוא וכלומר דאפילו אם רוצה לחזור בו חוזר אם הוא בתוך כדי דבור:

כאן במתכוין לפחות. דבורו הראשון כיון שאמר תמורת עולה ורוצה לחזור שלא תהא תמורת עולה כ"א תמורת שלמים וכן נמי בגוונא דמתני' לא תהא מעשרות זו בזו אלא זו בזו אינו חוזר בו אפילו בתוך כדי דבור כאן הא דר' שמואל במתכוין להוסיף שאומר בתוך כדי דיבור ותהא נמי תמורת שלמים דאז חוזר בתכ"ד ותרוייהו חיילי:

אמר ה"ז תרומה. על פירות האלו אינו חוזר בו אפילו תכ"ד מפני שנשאלין על הקדש כדקי"ל יש שאלה בהקדש והלכך לענין חזרה נמי אמרינן דחוזר בתכ"ד אבל אין נשאלין על התרומה דאין שאלה בתרומה ואינו יכול לחזור בו:

כיצד הוא עושה לאותו טבל של תנאי דמתני' נותן עיניו במקצתו במה שאמר שאני עתיד להפריש לסמוך על זה לתרומה ומעשרות ואוכל את השאר:

כיצד הוא עושה. אסיפא דמתני' קאי אם אמר מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחבירתה וסיפא דהתוספתא שהבאתי לעיל היא:

נוטל עשרים. תאנים מאיזה מהן שירצה למעשר ראשון על שתיהן וה"ה שנוטל עשרה מכל אחת מהן אלא דלרבותא נקט דאפילו מאחת מהן שירצה נוטל המעשר של שתיהן דכיון דקבע בשתיהן כאחת והן שוות בזו מאה ובזו מאה כדקתני ברישא דהתוספתא כדלעיל ככלכלה אחת חשיבא ונוטל מאיזה שירצה על שתיהן ולא נקט הכא אלא המעשר ראשון ואע"ג דבעי נמי לאפרושי מעשר שני על שתיהן משום דעיקר מאי דקמ"ל דאין קפידא בתרומת מעשר אם נוטל מאחת מהן על שתיהן כדמסיים ואזיל וכל עשר דיסב אית בהון תרומת מעשר האחד מן העשרה וכלומר דהואיל והן שוות לא איכפת לן גם בתרומת מעשר שנוטל מאיזו מהן שירצה על שתיהן וכדאמרן דכאחת חשיבי משא"כ בסיפא בשאינן שוות דיש קפידא בתרומת מעשר וכדלקמן ומיהו פשיטא לן דגם מעשר שני שצריך להפריש נוטל אף מאחת על שתיהן:

עד כדון. שאמרנו בשוות הן הכלכלות אבל אם היה בזו מאה ובזו מאתים תאנים ובכה"ג שאינן שוות מספקא לן דילמא היה דעתו לקבוע מעשר של אחת מהן בחברתה דוקא דאל"כ למה אמר מעשרות כלכלה בחברתה הלא אינם שוות ואין ערך המעשר של זו כמו של זו אם לא דקפיד שיהו המעשרות של אחת מהן בשניה ואיכא נמי למימר דלא קפיד בכך לדוקא אלא אם ירצה יהא מפריש מאחת מהן על חברתה ואם ירצה יפריש מכל אחת המעשרות שלה הלכך אמרינן דעל המעשר גופיה. לא איכפת לן אם יפריש מאחת מהן על שתיהן דאף אם נחוש דשמא קבע של אחת מהן בחברתה בדווקא מ"מ הואיל והמעשר אין בו איסור לזרים יפריש מכל היכא דיפריש כי קא מספקא לן במה דאיכא למיחש על תרומת מעשר הוא דמספקא לן דשמא בדוקא קבע המעשר של אחת בחברתה וא"כ אם יפריש מכ"א המעשר שלה אכתי איכא חשש דתרומת מעשר מאחת מהן באידך ואסור לזרים וכיון שכן דספק הוא כדאמרן אמרינן דבחצי חלק מהתרומת מעשר אם מפריש הוא מאידך על האחרת נפיק ידי חובתיה דאף אם היה דעתו בדוקא בכך כבר הפריש חלק תרו"מ גם מאחת על חבירתה ובלבד שבין הכל יפריש ערך המעשר עם תרומת מעשר. ובסברא זו יהיה קרוב לפרש כוונת התוספתא והסוגיא דהכא ואם שכולה מקשה היא ולא מצאנו חומר הענין בכל המסכת כזה:

אם לשם מאה הוא נוטל י"א. כלומר אם נוטל ממנו לשם המעשר שלה צריך שיטול י"א והיינו עשרה:

בשביל מעשר הראשון עם התרומת מעשר על המאה והאחת יתירה בשביל ספק תרו"מ של המאתים דשמא הוקבע התרומת מעשר של המאתים בתוך אותה של מאה ומשום דספק הוא אם בדוקא הוא שתהא מעשר של אחת מהן בחברתה אם לא די באחת שהוא חצי חלק התרומת מעשר של המאתים שהן שתים למאתים וכדאמרן דהואיל וספק הוא נפיק ידי חובתיה בחצי חלק תרומת מעשר של אידך בחברתה:

אם לשם מאתים הוא נוטל ששים תאנים. כלומר ואם מפריש מן של מאתים מפריש את כל תשלום המעשרות המגיע לשתיהן והן שלש מאות ומכל מאה מעשר ראשון ומעשר שני וששים לאו דוקא אלא התנא דרך העברה ודרך כלל נקט ואינן אלא קרוב לששים י"ט מכל מאה עשרה למעשר ראשון ותשעה למעשר שני שהן נ"ז להג' מאות שבשתי הכלכלות וה"ה דהוה מצי להפריש סך זה מאותה של מאה אלא מטעמא דאמרן דשמא הוקבע המעשר של אחת מהן בחברתה הואיל ואינן שוות ומה שהפריש הי"א מאותה של מאה הוא בחשבון ומשלים מאידך עד קרוב לששים שהוא חשבון כל המעשרות של שתיהן וממ"נ נפיק ידי חובתיה והיינו דתני בתוספתא בבבא זו אם מן הקטנה הוא נוטל נוטל י"א ואם מן הגדולה הוא נוטל נוטל את כל הששים וכפי אשר הבאתי לעיל לגרוס בתוספתא כדמוכח מהסוגיא ואם מן הקטנה הוא נוטל דקאמר היינו שהוא נוטל לשם הקטנה כדקאמר הכא וכן אם מן הגדולה וכו' וכדפרישית:

בזו מאה ובזו אלף אם לשם מאה הוא נוטל נוטל חמש עשרה. זה ג"כ מתפרש על דרך הבבא שלפניה דאם הוא נוטל ממנה לשם המעשר שלה צריך שיטול עשרה בשביל מעש"ר עם התרומת מעשר שלה ועוד חמש בשביל הספק תרומת מעשר של האלף שמא הוקבע בתוך אותה של מאה והתרומת מעשר של אלף עשרה הואי ומשום שהוא ספק אם הוקבע בה או לא די בחצי חלק תרומת מעשר שהוא חמש:

ואם לשם אלף הוא נוטל אפי' הוא נוטל את כולה אינו משלים. כלומר בזה אין צריך לומר שמפריש את כל תשלום המעשרות מן אותה של אלף ואף אם לא קבע בדוקא מעשר אחת בחבירתה שהרי מאותה של מאה אי אפשר להפריש כל המעשרות של י"א מאות ואפילו הוא נוטל את כולה אינו משלים לחשבון המעשר ראשון ומעשר שני של האלף לבדה וא"כ פשיטא הוא שמפריש תשלום כל המעשרות מאותה של האלף וזהו ג"כ דברי התוספתא בבבא זו כמו שהבאתי לעיל להגיה לפי סוגיית הש"ס. וזהו ביאורה של תוספתא והסוגיא זו החמורה:

מי שיש לו כלכלה והוא מבקש לעשרה. זהו ג"כ בתוספתא שם בתר ההוא דלעיל:

נוטל שני תישועין. שני פעמים תשע ממאה והן י"ח ותישוע של תישוע שהוא אחת שהן בין הכל עשר למעשר ראשון ותשע למעשר שני ופריך אלישנא דברייתא ויאמר תשע עשרה ולמה ליה למנקט בהאי לשנא שני תישועין וכו':

אמר ר' זעירא דברי חכמים וחידותם. כלומר כך הוא סדר החכמים לדבר בלשון חידה ואף שכאן פשוט הוא בא ללמדינו להבין דבריהם שלפעמים הן אומרים בדרך חידה ועמוק הוא מי ימצאנו כ"א לאחר יגיעה הרבה תגיענו ועל דרך מאמר החכם להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידותם וכעין ההיא תוספתא והסוגיא דלעיל שבארנו אותם:

הרוצה להכניס מאה תאנים מתוקנים. שיש לו תאנים טבל ורוצה לתקנם מכל וכל מהתרומה ומהמעשרות ושיהו נשארים אח"כ מאה מתוקנים:

על כל תאנה ותאנה שני תישועין. כלומר לפי חשבון של כל התאנים שיש לו כאן לפניו ואם רוצה הוא שיהו מאה מתוקנים מכל המתנות א"כ צריך שיהיו לו תאנים מלבד המאה כדי להפריש מהן מה שצריך ונמצא שהוא מפריש בתחלה שנים לתרומה ממאה ושני תישועין ותישוע של תישוע שהן י"ט למעשר ראשון ומעשר שני ממאה נשארו ע"ט מתוקנים מתרומה ומעשרות והרי הן כ"א מה שהפריש וצריך להשלום למאה כ"א אחרים ועדיין צריך הוא ליטול שתים מהן עצמן כדי לתקן אותן הכ"א המשלימין למאה ומפני ששיעור התרומה מכ"א הוא דבר מועט ואינו מגיע אפי' לחצי תאנה לא קחשיב כ"א שתים מהן למעשר קחשיב והרי הן כ"ג תאנים שהפריש ונמצא עכשיו יש בידו מאה תאנים מתוקנים מהכל והיינו דקא מסיים הש"ס ארבעה אמר תישועו של תישוע כלומר אותן ארבעה שצריך עוד לחשוב מלבד הי"ט של מעשר ראשון ומעשר שני והן שתים לתרומה שהפריש בתחלה ושתים מעשר לאותן הכ"א שמשלים למאה מתוקנים הן בכלל התישוע של תישוע שאמר התנא דמלבד התישוע של התישוע צריך שיטול עוד ארבעה ובין הכל הן כ"ג תאנים שהפריש כדי שיהיו בידו מאה מתוקנים כדאמרן וזהו ג"כ להבין דברי חכמים וחידותם:

הלכה ז

מתני' **מאה טבל מאה חולין**. שנתערבו והך טבל דמתני' דהכא מיירי בטבל שהופרש ממנו תרומה גדולה אלא שלא הופרשו ממנו המעשרות והרי הוא טבול לתרומת מעשר לאחד ממאה שבו:

נוטל מאה ואחת. לפי שדין הטבל שאוסר מין במינו ואפי' בכל שהוא עד שיפרישו וכשהוא נוטל המאה מהתערובות הטבל הוא שנוטל ולפיכך אמרו שצריך ליטול עוד אחת מהמאה של החולין עמו ומפסיד אותה הסאה האחת מפני שהסאה של תרומת

מעשר שבטבל נתערבה בהחולין וא"ת נהי דכך הוא הלא תרומת מעשר עולה באחד ומאה וכשנוטל המאה טבל מן המאתים שנתערבו א"כ ישארו המאה חולין מתוקנין כמו שהיו היינו טעמא שאם אתה אומר אינו נוטל אלא מאה יטעה ויחשוב שאותן המאה הן המאה החולין שעלו בידו ויחשוב אותן לחולין ובאמת אינו כן שהטבל הוא שמפרישו מן החולין ונמצא ישארו אלו המאה טבל בטיבלן שיחשוב שהן חולין ולא יפריש מהן הלכך צריך הוא שיטול עוד סאה אחת מן החולין מפני התרומת מעשר כדי שידע שהטבל הוא שהפריש ויתקנו לפי מה שצריך לתקנו וישארו מהחולין צ"ט סאה מתוקנין והכי מפרש להאי טעמא בהאי תלמודא בפרק הבית והעליה:

מאה טבל מאה מעשר. שנתערבו ג"כ הוא נוטל מאה ואחת ומפסיד מן הטבל אותה סאה אחת וישארו צ"ט שאין טבל ואותן המאה ואחת הכל מעשר הן וטעמא בהך חלוקה הויא כעין הטעם דהחלוקה הראשונה שאם אתה אומר לא יטול אלא מאה יחשוב שהמאה שנטל הוא הטבל ולא יפריש כ"א סאה אחת לתרומת מעשר ממנו ובאמת אינו כן שהמאה שנטל הן המעשר מפני שזהו הכלל כל שיש בו יותר מן האיסור אותו הוא שמפרישין מהתערובות שנתערב עם האחר וכן הוא כאן שבמאה הטבל יש סאה אחת לתרומת מעשר ובמאה מעשר יש עשרה לתרו"מ לפיכך אמרו שיטול מאה ואחת כדי שידע שהן המעשר ויפריש תרומת מעשר כשיעור הראוי למאה ואחת מעשר שאף אותה סאה אחת שניטלת מן הטבל נעשית מעשר ומ"מ ההפסד הוא מן הטבל שאם לא נתערבו היה מפריש מהטבל עשרה למעשר והעשירי שבאותן עשרה היה לתרומת מעשר והיו נשארים בידו מאותן המאה טבל תשעים סאה שהן מעושרים ומתוקנים ממעשר ראשון ומאותן המאה מעשר לא היה צריך להפריש כ"א עשרה לתרומת מעשר עכשיו שנתערבו אומרים אנחנו שאותה הסאה שהוא נוטל עם המאה הן הכל כמעשר ונמצא אותה הסאה הנוספת היא ההפסד שגם היא למעשר ומפריש מהן עשרה למאה לתרומת מעשר וחלק העשירי מאותה סאה מעשר לתרומת מעשר ומהצ"ט סאין שנשארו טבל צריך עכשיו שיפריש מעשר מכל הצ"ט והן עשרה סאין פחות עשירית ובין הכל הוא מפסיד סאה בדאמרן:

מאה חולין מתוקנין מאה מעשר. שנתערבו ובמאה מעשר שלא הפריש מהן תרומת מעשר יש בהן עשרה מתרומת מעשר לפיכך נוטל מאה ועשר לפי שהתרומת מעשר נתערב בהחולין וא"כ צריך להפריש מהחולין כדי שיעור תרומת מעשר שבמאה המעשר ונוטל מאה ועשר והן הכל מעשר ומפריש מהן התרומת מעשר כשיעור תרומת מעשר מן הק"י מעשר שהן י"א ואותן העשרה שמוסיף על המאה מפסיד הוא מן החולין

וישאר תשעים סאין חולין מתוקנות כמו שהיו וא"ת א"כ יהיו החולין הכל מדומע שהרי עשרה תרומת מעשר שנפלו למאה הן ותרומה אינו עולה אלא באחד ומאה הא ליתא דתינח אם היה העשרה התרומת מעשר כבר מפורשים ומבוררים לתרומת מעשר אז הדין שצריך א' ומאה כנגד התרומת מעשר שנפלו אבל כאן שאין התרומת מעשר מבורר ומופרש אלא שיש במאה מעשר הטבולין לתרומת מעשר כדי עשרה לתרומת מעשר הלכך לא מחמרינן כאן אלא שאוסר בהחולין כדי אותן העשרה ויהיו כמעשר וצריך ליטלן מהחולין עם המאה מעשר ומפריש מן הכל תרומת מעשר ותשעים החולין נשארו מתוקנין. והא דקתני הכא חולין מתוקנין ולא חולין סתם כמו ברישא תע"ג דגם ברישא בחולין מתוקנין איירי הא קא משמע לן דלא תימא דאין הדין דהאי חלוקה כ"א בשנתערבו המעשר בחולין שהוציאו ממנה התרומה גדולה לבדה ולא הוציאו ממנה המעשר דאז אמרינן דהמעשר של מאה מוציא גם העשרה מעשר שבהחולין ונוטל מאה ועשר למעשר מפני שנתחבר מעשר למעשר ואינו מפסיד כלום אבל לא בנתערב המעשר עם החולין המתוקנין לגמרי ואפילו מן המעשר הלכך קמ"ל דאף אם נתערבו בחולין המתוקנין לגמרי אוסר בהן עד כדי עשרה מטעם העשרה תרומת מעשר שבמאה המעשר וכדאמרן:

מאה טבל תשעים מעשר וכו'. כל זמן שהטבל מרובה לא הפסיד כלום והטעם דכשהטבל מרובה א"כ לעולם אין במעשר הפחות ממנו כדי שיעור שנוכל להעלות התרומת מעשר שנתערב בו ואם אתה מחשבו כתרומת מעשר שנפל למעשר נמצא המעשר מדומע הכל הוא ולפיכך לא החמירו כן במעשר וכל זמן שהטבל מרובה לא הפסיד מן הטבל כלום והיינו אם הטבל מרובה על המעשר בין בעשרה או פחות דלעולם שייך האי טעמא ועשרה דנקט במתני' לאו דוקא והכי אמרינן בגמרא וכדנפרש בהסוגי':

גמ' **רשב"ל אומר צריך להתנות**. אבבא מאה טבל מאה מעשר קאי דכשהוא נוטל מאה ואחת צריך להתנות ולומר אם טבל עלה בידי. כלומר על אותה הסאה אחת הוא אומר כן אם זו של המאה טבל היא שעלה בידי הרי הוא מעשר כמו המאה מעשר שנטלתי ואם של מעשר הוא הא' שעלה בידי הרי הוא עשוי תרומת מעשר על המאה טבל:

צריך לכפול תנאו ולומר ואם לאו לא עשיתי כלום. על מה שהוא אומר הרי הוא עשוי תרומת מעשר צריך הוא לכפול ולומר ואם לאו שאין הדבר כמו שאמרתי לא עשיתי כלום שלא יהא חל שם תרומת מעשר על האחת הנוספת:

ר' יוחנן אמר אין צריך לכפול תנאו. כלומר שא"צ כאן לתנאי כלל אלא יכול הוא לקרותו לתרומת מעשר כך ואע"פ שאינו יודע אם הוא מהטבל או מהמעשר כיון שנוטל עם המאה הרי היא מעשר וקורא שם לתרומת מעשר:

דין כדעתיה ודין כדעתיה. ואזדו ר"י ור"ל לטעמייהו דאיתפלגון לקמן (בפ"ג דתרומות) וה"ג שם תרומת שניי כריים כאחת מהי ר' יוחנן וכו'. וכצ"ל כאן. כלומר אם היו לפניו שני כריים של תבואה ואמר תרומת שני כריים באחד מהן מהו ופליגי ר"י ור"ל ר' יוחנן (ס"ל) קדשו מדומעין כלומר קדשו התרומות שבהן והרי שניהן מדומעין שאינו ידוע באיזה מהן התרומה ור"ל סבר דלא קדשו כלל מכיון שאמר סתם ולא פירש היכן ובאיזה הכרי קבע התרומה והיינו דאמר הכא דכל חד וחד לטעמיה הוא דאזיל דר"ל ס"ל מכיון שאיני ידוע לו אם הוא מהמעשר או לא צריך להתנות עליו דבלא כך לא חל עליו שם תרומת מעשר ור"י ס"ל דא"צ להתנות דחל עליו תרומת מעשר כמו דס"ל התם שאע"פ שאין ידוע לו היכן היא התרומה חל עליה שם תרומה ושני הכריים מדומעין:

אמר רבי מזו וכו'. אריש דמתני' מהדר מאה טבל מאה חולין נוטל מאה ואחת וכדפרישית במתני' דאותו הא' שצריך הוא ליטול נוסף על המאה ומפסיד מן החולין מטעמא דהוי כסאה של תרומת מעשר שבמאה הטבל נתערב בהחולין ואע"פ שהיה בדין דאף אם הוא כך מ"מ הרי למאה חולין נפלה וא"כ יעלה באחד ומאה ולא יפסיד מן החולין כלום ואפ"ה אמרינן דמפסיד אותה הסאה מן החולין ועלה קאמר רבי מזו שמענו שחלוקין הן חביריו על ר"א בן ערך דלקמן:

דתני. בתוספתא דתרומות (פ"ה):

מעשר טבל. טבל שטבול לתרומת מעשר שלא הופרש ממנו ונתערב בחולין:

אם יש לו פרנסה ממקום אחר. שיש לו ממה להפריש על זה הטבל ממקום אחר מוציא עליו לפי חשבון הטבל שנתערב:

ואם לאו ר"א בן ערך אומר קורא שם לתרומת מעשר שבו ועולה בא' ומאה. כך הוא בתוספתא שם וכלומר אם נתערב במאה חולין א"כ קורא לו שם לתרומת מעשר ויעלהו בא' ומאה ואינו מפסיד מן החולין כלום והשתא מתני' פליגא על ר' אלעזר בן ערך דממתני' שמענו דמפסיד אחת מן המאה חולין ואמאי ויעלהו לתרומת מעשר בא' ומאה:

תיפתר. להמתני' בדברים שאין להם עלייה שאינם בטלים וכהאי דתנינן (בסוף פ"ג דערלה) ואלו הן שהן מקדשין אגוזי פרך ורמוני באדן וכו' דחשיבי הן ולא בטלי:

ויפצע. אותן ואז בטלה חשיבותן דהא תנן התם נתפצעו האגוזים נתפרדו הרימונים יעלו בא' ומאתים וה"נ יעלה בא' ומאה:

א"ר יונה מותר לפצע. בתמיה וכי מותר לכתחילה לפצע כדי לבטל האיסור וכי לא כן תנינן שם נתפצעו האגוזים בשעבר אם נתפצעו בדיעבד הא לכתחילה לא:

כיני מתניתא. הא דקתני כל זמן שהטבל מרובה לא הפסיד כלום כן צריך לפרש כל זמן שהטבל מרובה על המעשר המעשר הוא שלא הפסיד כלום וכדפרישית טעמא במתני' דבכה"ג דמתני' ודאי לא משכחת לה שמה שהוא מרובה על המעשר יעלה במעשר הפחות ממנו שהרי הן עשרה ולא יעלו בתשעים המעשר וה"ה נמי אם הטבל מרובה בפחות מעשרה לא משכחת לה שיעלה בהמעשר וקמ"ל דאנן קפדינן שלא יהא המעשר מפסיד כלום וכלומר שאם תחשבהו כדין תרומת מעשר ממש שנפל למעשר אם כן יהיה המעשר מדומע ויפסיד המעשר:

כל טבל דאנן קיימינן. במתני' הכא טבל לראשון ולשני ולא לתרומה גדולה דאל"כ אמאי מפסיד אחת מן החולין בשביל התרומת מעשר לבד הרי יש כאן טבל שהוא טבול גם לתרומה גדולה והיה לו להפסיד שלשה השתים בשביל התרומה והא' בשביל התרומת מעשר אלא ע"כ בשהופרשה התרומה גדולה והטבל שאנו חוששין בשביל התרומת מעשר שבו:

חד אמר עושה אותו שני למקום אחר וכו'. לאו אמתני' קאי אלא אהא דתני בתוספתא ומייתי הש"ס אבתרה דפלוגתייהו וכדמפרשינן לקמן:

מה אנן קיימין. פלוגתייהו ואהיכא קאי דהא במתני' קתני דבזמן שהטבל מרובה לא הפסיד כלום ונשאר המעשר כמו שהיה וכן הטבל כמו שהיה ולמה לו לעשות שני למקום אחר:

מאה טבל וכו'. כלומר דמפרש דאהאי ברייתא קאי פלוגתייהו ותוספתא היא (בפ"ח) אלא דשם כתובה בשיבוש ובהיפך וגי' דהכא עקרית מלבד תיבת שלש בסיפא הועתק בטעות והאי תנא דברייתא פליג אתנא דמתני' בדין אם הטבל מרובה דס"ל דמפסיד מן הטבל כשיעור תרומת מעשר שבו וכן שיעור תרומת מעשר של תשעים אם היו טבל והיינו דקאמר מאה טבל ותשעים מעשר נוטל תשעים ושתים חסר עישור אחד וכלומר דנוטל המעשר התשעים ועוד השתים חסר עישור אחד היינו אחד בשביל התרומת מעשר שבטבל דחיישינן שמא הוא בתוך המעשר ועושה עוד להתשעים כדין טבל לתרומת מעשר וזהו אחד חסר עשירית שהוא שיעור תרומת מעשר לתשעים וכל זה מפסיד הוא מן הטבל שהרי צריך להפריש עוד תרומת מעשר מן הטבל הנשאר כפי שיעורו והמעשר התשעים נשארו כמו שהיו ומפריש מהן תשעה לתרומת מעשר כדינו:

מאה טבל ושמונים מעשר נוטל שמונים ושתים חסר שני עשרונים. כצ"ל וכן הוא בתוספתא אלא ששם מהופך בטעות. ופירושו כדפרישית בבבא ראשונה דתרומת מעשר משמנים טבל שעושה אותם הטבל כדלעיל הוא אחד חסר שני עשרונים ועם האחד שהוא כנגד התרומת מעשר שבטבל שתים חסר ב' עשרונים. והשתא פלוגתא דלעיל אהא הוא דקאי דחד אמר עושה אותו שני למקום אחר לזה הנוסף שנוטל מן הטבל עם המעשר והן שתים חסר אחד:

יעשה אותו מעשר שני על מקום אחר. שצריך לו להפריש דמשום שעדיין לא קרא לו שם לתרומת מעשר יכול הוא לעשות לשני על מקום אחר ונמצא לא יפסיד כלום ושני בדוקא נקט כדי לעקור ממנו שם מעשר ראשון שלא יחוש לתרומת מעשר שבו:

וחד אמר עושה אותו כולו. כל המעשר התשעים והב' חסר עישור דמחמת הספק שנתערב בטבל ויש בו חשש מתרומת מעשר של הטבל יעשה אותן הכל למעשר שני ומפריש עליו כדי שיעור זה המעשר ראשון ממקום אחר:

הלכה ח

מתני' מי שהיו לו עשר שורות של עשר עשר כדי יין והן מסודרות בארץ שבכל ענין שתמנה בין ממזרח למערב בין מצפון לדרום תמצא עשר שורות של עשר עשר שהן מאה כדין או חביות:

ואמר שורה החיצונה אחת מעשר. כלומר חבית אחת שבשורה החיצונה קבעתי שתהא מעשר על חביות אחרות שיש לי במקום אחר:

ואינו ידוע איזו היא. לפי שיש כאן ארבעה שורות חיצונות לארבע רוחות:

נוטל שתי חביות לוכסן. באלכסון אחת של מקצוע דרומית מזרחית ואחת של מקצוע מערבית צפונית שכל חבית שבמקצוע נמנית לשתי רוחות ומערב את שתיהן לתוך חבית אחת ומפריש מהן המעשר:

חצי שורה החיצונה אחת מעשר. ואם אמר חבית אחת שבחצי שורה החיצונה קבעתי למעשר על מקום אחר ואינו יודע איזו חצי שורה מארבע שורות החיצונות:

נוטל ארבע חביות מארבע זויות. מפני שכל אחת מהזויות היא משותפת משתי מחציות מן שתי השורות החיצונות ומערב ארבעתן לתוך חבית אחת ומפריש מהן המעשר:

שורה אחת מעשר ואם אמר חבית אחת שבשורה אחת מאלו עשר שורות קבעתי למעשר ואינו ידוע באיזו שורה היא:

נוטל שורה אחת באלכסון. כלומר נוטל עשר חביות משורה אחת ואותה השורה תהא באלכסון ממקצוע דרומית מזרחית עד מקצוע מערבית צפונית או ממקצוע מזרחית

צפונית עד מקצוע דרומית מערבית ומערב כל העשר חבית לתוך חבית אחת ומפריש מהן המעשר ומפני מה נוטל באלכסון ואינו נוטל שורה אחת ביושר ממזרח למערב או מצפון לדרום לפי שכשנוטל באלכסון בין שתמנה השורות כולן ממזרח למערב בין שתמנה אותן מצפון לדרום נמצא שנוטל הוא מכל שורה ושורה חבית אחת משא"כ אם היה נוטל שורה ביושר ממזרח למערב או מצפון לדרום:

חצי שורה אחת מעשר. ואם אמר חבית אחת מחצי שורה אחת ולא יחד איזו חצי שורה נוטל שתי שורות באלכסון אחת ממקצוע דרומית מזרחית עד מקצוע מערבית צפונית ושורה אחת ממקצוע מזרחית צפונית עד מקצוע דרומית מערבית ונמצא נוטל חבית מכל חצי שורה מן השורות ומערב אותן בתוך חבית ומפריש מהן המעשר:

נוטל מכל חבית וחבית. ומערב אותן לתוך חבית אחת ומפריש מהן המעשר שהוא כדי חבית אחת שקבע וכן בכולה מתני' א"צ להפריש אלא כדי חבית אחת כפי שקבע למעשר:

גמ' **ויטול שתים**. ברישא דמתני' דקתני נוטל שתי חביות לוכסן משום שאינו יודע באיזו שורה החיצונה קבע החבית למעשר והאי נוטל דקתני היינו שנוטל את החביות שתיהן ומערה לתוך חבית אחת ושמעינן להאי פירושא מסיפא דמתני' דקתני נוטל מכל חבית וחבית אלמא דשיעור חבית הוא נוטל למעשר אחר שמערה ומערב את כולן בתוך כלי אחד נוטל מן המעורב כדי חבית אחת שקבע למעשרות מאותן החביות של השורות והשתא כי היכי דבסיפא דהספק הוא בכל חבית וחבית ונוטל מן המעורב מהן לכדי חבית אחת למעשר ה"נ ברישא דהספק הוא מאיזו שורה חיצונה ונוטל מן המקצועות לוכסן דנוטל כדי חבית אחת מן המעורב מהן למעשר וה"ה בכל ספיקי דמתני' הוא כן כל חד וחד לפי הספק כדפרישית במתני' ועל זה פריך הש"ס ולמה יעשה כן ויטול שתים התביות שבמקצועות ויפריש אותן למעשר דהא יש כאן ספק שמא זו היא שקבע ומהשורות החיצונות הנמנין עמה ושמא האחרת היא שקבע מהשורות החיצונות האחרות הנמנין עמה וא"כ יטול שתיהן למעשר:

בשהפריש חציין ממקום אחר. כלומר דמשני דהכא מיירי שכבר הפריש וקבע חציין מהחביות למעשר על יין שיש לו ממקום אחר ועכשיו כשהפריש ואמר קבעתי חבית אחת למעשר עוד למקום אחר ודאי לא היה דעתו אלא על החצי שבחבית שקבע הוא בפעם השנית ומכיון שאינו יודע באיזו שורה החיצונה היא אותה חבית שקבע בה עכשיו צריך הוא ליטול מהמקצועות באלכסון ונמצא שא"צ ליטול כל השתים למעשר

של עכשיו שהרי לא קבע אלא חצייה שבחבית וכשהוא מערבן לשתיהן בחבית אחת אינו נוטל כ"א כדי מעשר שקבע:

תני. בתוספתא (סוף פ"ח) ושם אינו גורס מחלוקת רבי ור"א בר"ש כ"א סתמא דהתוספתא כרבי דהכא מיתניא וכדלקמן:

של מעשר טבל. שלא ניטלה ממנו תרומת מעשר:

ומזו כדי תרומת מעשר משתיהן ומגביה את הלגין וכו'. וחוזר שכתוב כאן טעות הדפוס הוא אגב שיטפא דלקמן:

וחוזר ועושה כן בשני. ומתנה כך:

ושותה וטובל. כצ"ל וכן הוא בתוספתא וגריס התם שותה מזה וטובל ושותה מזה וטובל ושותה משניהם כאחת צריך טבילה באחרונה ונראה דחסר התם וצריך לגרוס שותה מזה וטובל שותה מזה וטובל דברי רבי ר"א בר"ש אומר שותה משניהם כאחת צריך טבילה באחרונה והויא כגי' דהכא דאל"ה קשיא רישא וסיפא אהדדי:

ר"א בר"ש אומר אינו טובל אלא בסוף. כצ"ל וכדמפרש טעמייהו דרבי סבר חושש אני שמא שתה משקין טמאין בתחלה ונפסל גופו מלאכול בתרומה וצריך טבילה. ור"א בר"ש סבר דהראשון ששתה אינו אלא ספק טמא ולפיכך כששתה השני הוא שצריך טבילה:

הכל מודים. וקאמר הש"ס דלאו היינו טעמייהו דהכל מודים בשותה משקין טמאין ודאי דאסור לאכול אפילו ספק תרומה:

ספק משקין. ואם שתה ספק משקין שספק אם טהורין או טמאין כ"ע מודים שמותר לאכול אפילו תרומה ודאי דלא גזרו בספק משקין:

אלא כא אנן קיימין בהדא מתניתא. אלא הכא מוקמינן לטעמייהו במילתא אחריתא וכגון ששתה פחות מרביעית כדלקמן דר"א בר"ש סבר דמאחר שע"י זה וע"י זה נתבררה הטומאה כלומר דאע"ג שלא שתה אלא פחות מרביעית מזה ופחות מרביעית מזה מ"מ הואיל וע"י ששתה שניהן נתבררה הטומאה דממ"נ שתה עכשיו משקין טמאים טעון הוא טבילה באחרונה ומצטרפין הם לרביעית ורבי סבר נמי דבעלמא לא חיישינן לספק משקין והכא היינו טעמא שלא יבא לידי רביעית כלומר משום דאי לא מצרכת ליה לטבול אחר ששתה מן הראשון אתי למימר דהאי דלא בעי טבילה לאו משום דשתה פחות מכשיעור ואפילו היו טמאין ודאי אלא שיחשוב משום דכל חד וחד מהן ספק משקין הוא וחיישינן שיבא לידי שתיית רביעית מן השני ולא יטבול דמימר אמר גם זה ספק משקין הוא ואפילו כששותה ממנו כשיעור טהור הוא ולא ידע דעכשיו ששתה גם

מן השני משקין טמאין שתה ממ"נ הלכך הצריכו לו לטבול אף אחר ששתה מן הראשון לבדו כדי שלא יבא לטעות בשתיית השני בכשיעור רביעית:

ומ"ט דר"א בר"ש בשותה פחות מרביעית. השתא מסיק ליה לטעמיה כדאמרן דמיירי ששתה פחות מרביעית מזה ומזה והלכך לאחר שתיית הראשון בלאו הכי טהור הוא ואפילו היו משקין טמאין ודאי שהרי לא שתה כשיעור שאין משקין טמאין פוסלין את הגויה אלא ברביעית אלא מכיון שחזר ושתה מן השני מצטרפין הן לרביעית הואיל וע"י שניהן נתבררה הטומאה וכגון שלא שהה מתחילת שתיה ועד סופה יותר מכדי אכילת פרס כדאמרינן בפ"ג דכריתות:

ופריך ולית ליה לר"א בר"ש שלא יבא לידי רביעית. בתמיה אי ס"ד דבהכי פליגי וכדמוקית להאי ברייתא ששתה פחות מרביעית א"כ שפיר קאמר רבי דאיכא למיחש שלא יבוא לידי רביעית ומ"ט דר"א בר"ש דפליג עליה וכי לית ליה דכל היכא דאיכא למיחש להכי דודאי חיישינן אלא א"ר יוסי ברבי בון אין לך לפרש הברייתא אלא כהדין פתרא קדמייא דבספק משקין גופיה פליגי דרבי חושש שמא שתה משקין בתחלה ואף דספיקא הוא צריך לטבול:

ור"א בר"ש. חושש אני שמא שתה משקין טמאין בסוף וכלומר דאין החשש אלא על מה ששתה בסוף דהשתא ממ"נ משקין טמאין שתה ובאחרונה הוא דצריך טבילה אבל מה ששתה בראשונה ספק משקין הוא וקי"ל שתה ספק משקין טהור:

הדרן עלך המזמין את חבירו וסלקא לה מסכת דמאי בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען.